

5

Qadrupliciter missalis ex
positio: līralis scz allegorīca: tro
pologīca et ana gogīca: sic or
dinata: ut etiā pplo expedi
at p̄dīcārī publicē quo
ad līralē sensum: alle
gorīcū et etiā tropo
logicū usq; ad
oblationem

Residua vero ad cōtēplationē tñi p̄t̄
nent put in fine patet: annexis quartū
dām questionū breuiū responsis per to
tum officiūm ordinatis.

(Verf.: Johann Bechoffen.)

(1509.)

Ecet ut quos in ecclesia altior gradus sublimat/eorū mentes magis sincera puritas ac maior in deū deuotio extollat. **Q**uis autē ignorat sacerdotale gradū summū tenere apicem cuius (iuxta ariopagite sententiā) est: fideliū mentes purgare/illuminare/ atq; pficeret? **P**urgat nepe:dum ab iniusticia peccatores reuocat: sed fideliū mentes (errorū tenebras fugādo) illustrat: atq; vite sanctimonia/ vt perfici debeat/ insinuat. **Q**uibus autē ista desunt/ hec efficere minime possunt: quibus etiā vilius erat/diuino officio nūq; mancipatos fuisse/ q; i eo cōdignis operibus nō resulisse: **I**nter cetera vero que hūc p̄memoratū/sepiusq; cōmemorandū sacerdotalem gradum digniorem redunt/ et intimum concernunt: est diuine misse et sacratissimi canonis intelligentia: et eiusdem cum qua cōgruit: tum mentis/tum corporis puritate iucundissima/ et cum mentis interiori sui deuotione lectio attentissima. **N**ā in eo is veraciter immolat/offert et sumit/verus deus et homo: ac totius mūdi spes et salus vñica/ dñs noster iesus christus:nōdum pro nostris: verū prototius mundi peccatis sufficiens ppitiatio:qua re/nec dici/nec cogitari excellentius aliquid potest. **S**ed quo altior gradus/ eo periculosior casus: si huic diuino officio tam idigne assistit: apllico id, p̄niciāte eloquio: qm̄ qui māducat et bībit indigne: eterne dānationis iudicium sibi manducat et bībit. **Q**uapropter vestrū o sacerdotes dñi pensate periculū: mundamini q feritis vasa dñi. **A**minus enim idoneus intercessor erit: cuius cōscientia peccatorum labē cōtabescit. **E**t idcirco quo pro labenti pplo in quo vos deus posuit pastores: acceptabile sacrificium apud patrē misericordiarū offeratis: hunc libellū/ea que circa illud ministeriū necesarīa sunt elucidantē: vobis puidere modis oībus studeatis/satagit: sic em̄ perituro mundo cōsuletis/ et vobis sempiternā gloriā comparabitis: ad quā nos pariter perducat: qui viuit et regnat deus benedictus per infinita secula. **Amen.**

Expositio Misse

Iste officium amittendo dicitur:

tum qz filius dei viuī dñs noster iesus xp̄s ibi mittitur: tū qz p̄ illud ministerio sacerdotū p̄ces: votaqz nr̄a vt nob̄ bñdictionē suā mittat mittim⁹: tū qz sancti angeli ibi mittunt⁹: et cathecumini emittunt⁹: siue olim emittebant⁹: cui⁹ qdē nō solū x̄ba/lz et gest⁹ et signa sunt significativa. nec vni⁹ tm̄: lz diuerloꝝ se cretoꝝ in eo latissime, p̄fundissimeqz p̄tētoꝝ. **T**ū ac cedit ei⁹ tā multiformis expositio sc̄toꝝ doctoꝝ: quoꝝ vn⁹ sic: ali⁹ vero sic vn⁹ et idē h̄bū aut signū exposuit: vn⁹ l̄falter: ali⁹ allegorice: tert⁹ moralis: et anagogice qrtus. **H**icdē p̄ns materia canonica est: et a xp̄o partim in xp̄ria ḡsona: partim sp̄scitō edocta: et per dñs sicut scripture canonice: ita et officiū missæ fū qdruplicē sensum exponi p̄t. **L**ū autē qlibet scire et intelligere suū teneat officiū: si velit ip̄m digne et fructuoſe exeq̄ h̄cipue ad h̄ vidētur teneri sacerdotes dñi: ne reprobri efficiant⁹ cū fili⁹ heli ophnī et phinees: de qbz sc̄ptū ē. **P**orro fili⁹ heli fili⁹ belial nesciētes dñm: neqz officiū sacerdotū ad pp̄lm. **F**actū autē est p̄cūm eoz grāde nimis corā dñ: qz detrahebat hoies sacrificio dñi: p̄f qd̄ et tādē morte p̄cūlī lūryno die et sacerdotio semp̄isno p̄uati. **H**ic ut et alibi scri p̄t̄ est: *Quia tu sapiam repulisti: repellā te et ego ne sacerdotio fungaris mibi: Osee. iiiij.* Et qdā hēc oia in figura sc̄m̄ esse facta. **N**ā cur nos stris tp̄ib⁹ hoies derrabūt sacrificio dñi: nō illo tauroꝝ aut vitulox: sed isto p̄fectissimo et maximo plurib⁹ imp̄fectia figurato: corporis. s. et sanguinis p̄cūlī dñi nři ieuī xp̄i: ip̄m nō p̄cipātes: aut p̄cipari p̄az curātes: vel oino negligētes: nūli qz clerci nesciūt dñm: neqz officiū sciūt sacerdotū ad pp̄lm. **E**tī forte quidā purāt se scre intellexit: nō tñ sciūt affe ctū: vel salte se facio nescire ostēdūt. **N**e ḡ tātī opprobriū rei iueniamur: curauī ex multis meliora eligere: et tāqz nuclei cortice seposita degusta re fū qdruplicē sensuz: annēris q̄rundā in fine q̄stionū respōsis qntū dñs donare dignabit ad p̄fectū meū: et mibi similiū sacerdotū: q̄ semp̄ grādia et diffīcilio et aut legere nolum⁹ aut nō possim⁹: qbz nō solū tāz dānabilis ignorātia vitari possit: verūtē officiū illud dign⁹ p̄solui: et tantū hui⁹ officiū sacrificiū deuotius et fructuosius offerri. **Q**uo sacrificio sacratissimo et p̄cū expiant⁹: et bona oia p̄ferunt⁹: p̄seruant⁹: et mortales imortali deo suo p̄fecto quodā incēdio charitatis vniūnt ac p̄ficiū tur: put tādē de fructib⁹ hui⁹ sacrificiū et sacramēti dñi p̄cedent elatiū patēbit. **I**st autē sacrificiū illud passiois dñice memoriale: fū illud apli j. **D**or. xj. **Q**uorūcūqz māducabit⁹ panē hūc et calice bibetis mortem j. **C**or. xj. dñi annūciabitis donec yeniat. **I**ta vt etiā sacerdos celebraturus typū xp̄i passi gerat suis gestis et indumentis allegorice: et h̄cipue q̄ tñ alios sensus nō excludit sic ad litam celebratur⁹. **D**rum deponit exteriorem veste cucullā palliū et hm̄oi vt magis expedite ministrare aut celebrare possit: deinde lauat manus ad tractandū reuerenter ip̄m sacramētu⁹.

A q

Expositio

Preciosa enim non consueverunt tractare homines nisi manib[us] p[ro]bus loris. Unde indecessit esset ad tamq[ue] nobile sacramentum tractandum accedere manib[us] q[uod] de facili inquant illotis. Tertio inclinat[ur] oratio ut deo[rum] et purissimam accedit. Quarto induit vestibus sacris: q[uod] sacerdotem a populo discernit[ur]: tegit[ur] et honestat[ur]: ut ceremonialit[er] ordinate et ioffense etiam quamcum ad exteriorum cultum et gestus summo huic assistat sacrificio: f[est]m illud. *Lors.* xiiij. oia in vob[us] honeste: et f[est]m ordinem fiat. Nec parvum exteriores ceremonie: populo p[ro]ficiunt cui ex his pascit deuotio: et in exercitatis ex his animis suscipit incrementum.

Allegorie

Alegorice vero et magis principaliter. Deo primo deponit exteriorum vestem: q[uod] Christus seipsum oblatum surrexit a cena et de posuit vestimenta sua: *Ioh.* xiiij. Deinde lauat manus significans quod Iesus depositis vestimentis cepit lauare pedes discipulorum. Tertio accedit ad gradus altaris vel alibi: et prostratus nudato capire orat tribu vicibus domini eam o[ste]nse cum magno timore et tremore ex humilitate cogitans et significans quod Iesus cepit pauere et redere dices. *Iu.* xxij. Tristis est anima mea usque ad mortem: et perdidit in facie suam oratione nudo capite tribu vicibus et apparuit ei angelus confortans eum: et factus est sudor: ei sicut gutta sanguinis decurrerunt in terram. Quarto accedit ad locum ubi se induat: et accipiens humerale sive amictum oscula[re]: et induens operit caput: et cum funiculis strungit se circa collum et medium corporis: significans quod Iesus peccatum obuiam iudeis dicens: quem queritis? et respondebat iudas osculo tradidit: et caput iudei ligauerunt per collum et medium corporis: et sic ducentes indomum capite velauerunt caput et faciem eius percutientes illudentes et dicentes: Propheta nos Christus quis es q[uod] te percussit? *Mart.* xvij. Quinto induit albam vestem ludicram q[uod] Christus velut stultus ab herode est illusus et ad pilatum remissus. *Lu.* xiiij. Sexto zona se succingens ligat: significans Iesum ad columnam ligatum et flagellis cecum: *Ioh.* xix. Septimo manipulim in sinistro brachio: q[uod] funiculus qui fuit ligatus in flagellatione remansit in sinistra: quoniam corone dederunt arundinem in dextra. Octavo induit stola crucis signantem. Hic ut enim stola portat in scapulis: ira Christi sibi baiulavit ad locum passionis. Nonno casula significans vestem purpuream qua milites tamquam regnare volenti aut regni illuscerunt: *Ioh.* xix. Decimo exiit ad populum et altare: representans Iesum quando exiit de priorio portas coronam et vestem purpuream: *Ioh.* xix. Tropologice sive moraliter docetur quomodo se logiche habere debet quilibet sacerdos ad tantum mysterium accessurus mentaliter per ea quod foris agit corporaliter. Primo igitur deponit exteriorum vestem: quo instruit ut rite epis abugetat a se o[mn]i exteriori curia et sollicitudinem dicens illud. *Gen.* xxi. Expectate me hic cum asino: ego et puer illucusque perates postquam adorauerimus revertamur ad vos: quod enim solo puer: id est puro spiritu debet ire ad locum imolacionis: dimissis interim servis enim asino: hoc est curia et sollicitudinibus etiam huic vite necessariis: et a fortiori phantasmatibus ranis. Unde et orare debet: Rue me domine veterem boiem cum acribus suis: et induit nouum quod f[est]m deum creatus est in sanctitate et iustitia veritatis. Qui vivis tecum. Secundo lauans manus videat ab

Tropo

logiche habere debet quilibet sacerdos ad tantum mysterium accessurus mentaliter per ea quod foris agit corporaliter. Primo igitur deponit exteriorum vestem: quo instruit ut rite epis abugetat a se o[mn]i exteriori curia et sollicitudinem dicens illud. *Gen.* xxi. Expectate me hic cum asino: ego et puer illucusque perates postquam adorauerimus revertamur ad vos: quod enim solo puer: id est puro spiritu debet ire ad locum imolacionis: dimissis interim servis enim asino: hoc est curia et sollicitudinibus etiam huic vite necessariis: et a fortiori phantasmatibus ranis. Unde et orare debet: Rue me domine veterem boiem cum acribus suis: et induit nouum quod f[est]m deum creatus est in sanctitate et iustitia veritatis. Qui vivis tecum. Secundo lauans manus videat ab

Misericordia

opa erit sint misericordia: et oret quoniam dominus iesus etiam suos dignos lauare peccatores lutofatos. i. affectus cum tritio et compunctione cordis dicens: laudo inter innocentes quod nec sibi nec alteri nocent: manus meas. i. opera scilicet postquam tu domine laueris pedes meos affectionem. Et circumdabo. i. virtutibus et bonis operibus ornabo. Ulcare tuum domine. i. mentem meam vel fidem: ubi tibi vota offeruntur: ubi pices funduntur: quod non est locus veri sacrificij extra fidem catholicam quod est in corde. Tertio prostratus orare debet tribus viciis dominicam orationem coram altare aut crucifijo in alio loco ubi copotentius poterit. Tenuis dominus virtute sue orationis et passionis dignos sibi mittere angelum sanctum qui eum confortat ad hoc sacrificium pure deuote et fructuose peragendum. Unde et primaria orationem potest dirigere ad pedes crucifixi: sed etiam ad latum eius: et tertiam ad manus eius adiectis tribus angelicis salutationibus: ut meritorum et intercessio gloriose virginis Marie accedat vel aliter per uincitum docebit. Tertio vestibus sacris excitat et instruit quibus beat ornari virtutibus ad hoc sacramentum digne summe ducit et tractandum: et quibus indui spumalibus quibusdam armis ut possit stare contra insultus et insidias diaboli. Fin illud ad Ephes. vi. Induite vos armis ut possit stare contra insidias diaboli. Fin illud ad Ephes. vi. **Ad Ephes. vi.**
 maturam dei ut possitis stare aduersus insidias diaboli quod multiplicetur noster. **Ephes. vi.**
 tamen impedit sacerdotis intentum et huius sacrificij effectum per scelere Hirgitte et alijs sceleris revelatum inuenitur. **Dicit ergo.** Amictus siue supumerale quod caput obviro: et humeri ubi est fortitudo ad portandum onus cuius funiculis et pectus pretingitur: significat fortitudinem fidei per gloriam spissitatem fin illud **Lucas. xlii.** Hoc de te in ciuitate donec induamini potuisse exaltatio. Et enim fortitudo fidei celebraturo maxime necessaria: cum in hoc sacrificio maxima appareat mirabilia oculum intellectum humanum excedit. **Tunc.**
 Qui amictus fide et caput recte intentionis munit: et oculos a vanis custodit: sed et funiculis gemine charitatis cogitationes pectoris ne ad impuritatem defluat pretingitur: in quo et salus consistit ideo galea salutis representata fin illud **Ephes. vi.** Galea salutis assumite: propter quod sacerdos se illo induit orationem sequentem dicere solet. Numeros meos et pectus meum spissitatem prege domine: renesque meos vicissim oculo expulsis pretinge ad sacrificium tibi domino ueteri et regnanti in seculo seculo amem. **Alba longa et larga pse.**
 uerat et libera significat castitatem et vite mundicia fin illud **Apostol. iiij.** **Am.** **Apostol. iiij.**
 bulabunt mecum in albis quod digni sunt. **Esa. liij.** **Vnde** domini qui ferris vasum domini. **Quia** castitatem et oes sacerdotes latini uerentur sua ordinatio ipso facto et si non habeo: put deducit **Io. Gerson.** **Io.** tunc orat. **Opus semper de te** supplitur ex ore ut fraude oī vitiorum meorum exire et alba ueste idut: te sequere merear ad regna ubi vera sunt gaudia. **Cingulum vel zonam per** cingens albā ne defluat et lumbos perstringens: significat iusticiam. **Et illud Esa.** **Esa. xiij.**
Ergo. Et erit iustitia cingulum lumborum ei. Et huius duo brachia servientem coplerentia charitate di et proximi vel castitatem metus et corporis significativa: quod virtus communis et mores coponunt dicentes. **Augustinus.** **Honor vel malos mores non faciunt nisi boni vel mali amores et apostolus ad Ephes. vij. State succincti lumen bos vestros in iustitate: propter quod iduens orat pretinge me domine zona iusticie et perstri ge iusta me charitate dei et proximi: ut et fraude omni inimico per valeat stare et**

A ij

Expositio

domicare spe firma charitatis eam. Per xpm tē. Manipul⁹ alio noīe
sudariū: vigilatiā bonor⁹ operū designat: q̄ sinistra cingit ḥ acidiā: q̄ se
pe in sinistra pñtis vite surrepit: et aīaz q̄si p̄ tedio dormire facit: q̄ tenus
mētis sudore deterso: et animi tedio ac repore depulso: bonis opib⁹ dili-
genter inuigiles: iō tūc orat dices: Largire dñe ieu xp̄ virtutē manibus
meis ad abstergēdā oīm maculā immudā: vt sine pollutiōe mēt⁹ et cor

[Hug. pte poris tibi seruire valeā. Per xpm. Etola ē hūilis obediēta. Collo
4. clau.] et em̄ iponit et descendit v̄sq; ad genua: q̄ flectunt in signū hūilitatis et obe-
diētie formā crucis i pectori p̄tēdū: ne illū exēplū maximū humilitatis et
obediētie xp̄i v̄sq; ad mortē crucis obliuiscat: ad vtrūq; latēdū: q̄ tā in
p̄spēr⁹ q̄ aduersis seruāda: ne dicat: Sōfitib⁹ tibi cū bñficeris ei. Iba
em̄ et pfecta iusticia dñi fm glo. sup illū Mat. iij. Hic oportet nos iplo-
re oēz iusticiā: p̄f qd̄ orat sacerdos: Etola iusticie circūda dñe ceruicē
meā: et ab oī corruptiōe peti purifica mētē meā: q̄ tu dixisti: Jugū meū
suaue ē/ et on⁹ meū leue. Qui vi. Asula siue planeta q̄ est ultimū in
dumētū: opimētū ceteror⁹ et pulchritū: significat charitatē q̄ est cōplemē-
tū: et pulchritudo oīm virtutū operiēs mltitudinē petor⁹. Unū ipam indu-
ens celebratur orat dices: Indue me dñe ornamento salutē hūilitatis:
charitatis et paci: vt sic vndiq; munit⁹ virtutib⁹ resistere possim vitis et
hostib⁹. Per xpm tē. Hic igit̄ sacerdos senario nūero vestū pfecto in-
dit⁹ tāq; oī virtute pfect⁹: portas coronā i capite q̄ re promittit⁹ legitimē
certatib⁹: accedit ad altare nō turpis lucerī gra: v̄l ex inani glia: hypocri-
si aut q̄libet alia infētione corrupta: s̄ ex diuini amor⁹ desiderio: vt rāto
bonovniāt et cōcīt: se v̄l alia mēbra ecclie a tēpratiōib⁹ maloz̄ h̄ sacrifici-
cio eruat: v̄l pfect⁹ virtutū accipiat: gra agat: obediat aut satisfaciāt: iō
itra se recollect⁹ hāc intētōne suā renouās: et tēpratiōes ofone se mu-
niēs et excitās dīc: Introibo ad altare dei. s. ad sacrificiū sacrificiū pfe-
ctissimū. i. ad deū. s. p̄tēplādū et tractādū: q̄ letificat iuuentū meā. Nūc
p̄ spūs renovationē: exuēdo me veterē hoīez et induēdo nouū: et in futu-
ro me iuuenē factū et inuocatū deposita oī vetustate letificabit dando
imortalitatē et ipassibilitatē. Deinde legit p̄s. xlj. q̄ timet tēpratiōibus
q̄llari: ac p̄ h̄ effectū et fructū bui⁹ sacrificij ipediri dices: Judica me de-
us. i. fm iudiciū tuū liba me: et discerne cām meā accessiōis ad altare. i.
sepa de gēte nō sc̄tā. i. imūda/terrena/ q̄ accedit ad altare q̄libet ex cā m̄
debita: cōtāmīata mētē et p̄scia. Qd̄ q̄si exponēs subdit: ab hoīe inīq. i.
opte malo: et doloso. i. insidiatore occultro: erue me: ne ab eis corrupar:
gut eis silis efficiar. V̄l de gēte nō sc̄tā. i. demonū caterua: imūda: q̄ ad
ipēdīdū fructū bui⁹ sacrificij tāq; h̄ iniqu⁹ et dolosus: nūc apte irascit
nūc occulce iūdīat: fm illū Mat. xiij. H̄ inimic⁹ h̄ fecit. Et h̄ debes fa-
cere: q̄ tu es o de⁹ fortitudo mea: q̄ p̄ me infirm⁹/fragil⁹ et insufficiēs sū:
devirib⁹ meis nō p̄sumoi te solo oīm spem meā ponō: q̄re ḡ me repul-
si sepe a p̄solatiōis gra dimittēdo i afflictōe varia: et etiā q̄re trist⁹ tāq;
desolat⁹ incedo p̄ miseriā pñtis vite: dū. i. illo tpe qñ affligit me inimic⁹
diversis tēpratiōib⁹: cū tñ tu sis fortitudo mea: nec inuallida sit manus.

Misericordia

tua. **E**mitte g̃ lucē tuā depelle dō tenebris arū ero ē r̃xitatē tuā docēdo:
ip̃a sc̃z lux r̃ vitas tua deduxerūt me a peccatis: r̃ adduxerūt in mōrē sc̃m
tuū. i. imp̃fectionē stat⁹ r̃ eminētiā ṽtutū. r̃ i tabernacula tua. i. vnitatē
r̃ societatē sc̃tōp. Tabernacula em̃ sūt pegrinatiū r̃ militatiū: r̃ nos hic
pegrinamur a dño/ r̃ militam⁹ aduersus diabolū. **N**ō at̃ i tabernacu-
lū: s̃ i tabnacula: q̃ multe sūt cōgregatiōes iustōp: r̃ i ml̃z loc̃ servit
dño militia xp̃iana. **A**t nūc introibo ad altare r̃c. vt. s̃. **C**onfitebor tibi
laudādo te r̃ gr̃as ag̃ēdo i cythara. i. tribulatiōe ṽl̃ mortificatiōe r̃ affli-
ctiōe carnis. **D**e oim p creationē: de⁹ me⁹ p speciale vocationē. **Q**ua-
re g̃ tristis es aia mea in r̃ata gr̃a r̃ spe posita: r̃ q̃re ṽturbas me: obnu-
bilas serenitatē interni gaudij mei. q. d. ne h̃ facias: s̃ poti⁹ sp̃era i deo:
nō in te: qm̃ adhuc p̃fitebor illi: p̃fect⁹ in futuro renouat⁹ r̃ letificatus:
postq̃ p̃fessus suz illū afflīct⁹. **E**t hec est magna causa sperādi: q̃ salu-
tare vult⁹ mei est: habes vultū r̃ formā meā saluator meus: p̃ me bō fa-
ctus r̃ de⁹ me⁹ nō solū p creationē: s̃ etiā p speciale vocationē. **S**olia pa-
tri i c̃. **H**ic ig̃if veniens ad altare apta voce repetit. Introibo ad altare
dei. R̃ndet ministri loco totius ppl̃i. Id deū q̃ letificat iuuētitē meā. i.
sp̃ū innouationē p̃ bu⁹ sacrificij oblationē. **H**acerdos em̃ non solū p-
se: s̃ etiā i ps̃ona toti⁹ ppl̃ib⁹ introire altare di. **U**ñ subdit: **I**diutoriū
ñm̃ in noie r̃c. **L**ōfiteor deo oipotēti r̃c. **L**o ministri: **M**isereat̃ tui r̃c.
in singulari. **H**acerdos ho: **M**isereat̃ ṽi ait i plurali: etiā si solū vñ⁹
fuerit minister: q̃ sacerdos cōfitek̃ p̃c̃ta sua in p̃riā r̃ singulari ps̃ona.
Sz minister p̃fitek̃ p̃c̃ta in ps̃ona toti⁹ eccl̃ie. **E**t dicit: **L**ōfiteor deo oipotēti
noi oī scienti: licet sc̃ia plus valeat ad p̃c̃tōp cognitionē: quia fm̃
Aug. plus est p̃c̃tores iustificare q̃ celū r̃ terrā creare. **H**equi⁹: **E**t bea-
te marie: q̃ p̃c̃a accessuz habem⁹ ad deū. **N**ibil em̃ de⁹ nos h̃e voluit:
qd̃ nō p man⁹ ṽginis trāsierit fm̃ Berñ. r̃c. **D**icit ter: mea culpa: p̃f tri-
plex p̃c̃tū. s. cordis/oris r̃ opis. **P**ect⁹ trib⁹ digitis vel vicib⁹ p̃cutit⁹:
quib⁹ tres p̃tes p̃nie vel satisfactionis necessarie figurant⁹. **N**ō aut̃ deb⁹
fieri p̃c̃tōp exp̃sio nisi in generali: nec in honesta ṽba dici vt pollutione
r̃ bmoi: q̃ talia sp̃ealia r̃ mortalia solū p̃ p̃fessionē sacramētalē absolu-
uunt⁹. **U**ñ r̃ fm̃ or. **R**o. in hac p̃fessiōe nō flectunt⁹ genua: vel ad differē-
tiā. s. alteri⁹ p̃fessiōis sacrālis: vbi coiter genua flectunt⁹: vel ad seruādā
reuerentiā honestatis: vt p̃tore sacris induit⁹: in quib⁹ nō facile deb⁹ fieri
genusflexio. **I**n cui⁹ figura **L**euis. ix. aarō accessur⁹ ad sc̃tāsc̃tōp p̃us vi-
culū. p̃ p̃c̃tō obtulit: i cui⁹ sanguine tingēs digitū retigit cornua altaris.
Sic sacerdos euā gelic⁹ aī i troitu⁹ offertṽlitū. i. xp̃m ei⁹ ps̃ona rep̃nta-
tiū stādo pedib⁹: sc̃z inclinato corde i sp̃ū būiliato r̃ p̃rito: r̃ i xp̃i sanguine
Debet tingere digitū discretiōis r̃ figuratiōis etiā ṽenaliū puox̃ dolen-
doz. **A**t sic tāgere cornua altari⁹ interioris cordis: cui⁹ sanguine emun-
danſ p̃sciētiē ñre ad seruēndū deo viuenti: **H**eb. ix. **E**x illo cōsequēter
pt̃z q̃re p̃iwo fiet generalis p̃fessio: vt sc̃z figura r̃ figuratiōi babeat̃ cor-
respōdentiā. **A**t hec quidē figura magis exp̃ssa correspōdēter habetur
Leuis. xvij. vide ibi causa brevitatis hic omisuz. **H**cō vt tam sacerdos

Expositio

q̄ pp̄lē sacerdotis exēplo sanctificent ad digne offerēdū t̄ participādū
cantrū sacrificiū: fm illō **Lro. xix.** **H**acerdotes q̄ accedūt ad me sancti-
ficien̄: ne peccātū eos. **H**ūt em̄ t̄ pp̄lē sacerdotes qdā sp̄ualeo: fm illud
Apoc̄. i. **F**ecit nos regnū et sacerdotes deo p̄i suo. **E**t. i. **P**et. ii. **T**os
estis genus electū regale sacerdotiū: iō et cū sacerdote ordinato debet
q̄fiteri t̄ sanctificari: q̄ l̄ genua nō flectat: tamē inclinat se respiciēs ter-
rā ad se humiliandū t̄ considerandū se esse terrā t̄ in terrā reuersurū cine-
rē t̄ puluerē. **A**līj tñ plures q̄ nō sequunt̄ ordi. ro. genua flectunt forte
ad maiore būilitatē exp̄mendā. **U**ltimo ascēdit gradus t̄ inclinat̄ sup̄
altare: t̄ dicto: **D**ram̄ te dñe t̄c. osculaſt altare; vt devotionē suā cum
maria magdalena peccatrice oñdat ad xp̄m: t̄ thurificat altare in festis
maioribus: ne maligna t̄ra sacrificiū vel celebrantē aliqd machinari
possit: q̄ in die sabbatorū plus q̄ cereris dieb̄ impugnare solet fideles
allegorice vt pat̄. i. **N**achab. ii. **H**ec h̄mōi fumo būdicto fugat. **A**llegorice
nō st̄inuādo supradicta de xp̄i passiōe: sed sequētia de ei⁹ incarnatiōe.
Depositio vestimēti exterioris significat depositionē exterioris refulgē-
tie claritatis diuine: qñ in forma serui appere voluit. **L**oto manuū: pu-
ritate b̄tē ḡginis: q̄ xp̄m p̄cip̄e t̄ parere debuit. **C**rina t̄ būlis ōo: sig-
nificat p̄fecta t̄ deuotā ōōne br̄e ḡginis: in q̄ inuēta est ab angelo añq̄
xp̄m p̄cep̄i t̄ parturiuit. **A**ssūptio vestimētōꝝ significat p̄meditationē
xp̄i q̄b̄ vestimētis illudi debuit ī habitu quo inuētus est vt hō. **H**ic sa-
cerdos e ḡredieſ de sacrario nō n̄ili ſcep̄o: fm or̄o: significat
egressū xp̄i de occulto ſinu p̄is p̄ assumptionē būianitatis: inuīſibilis fa-
ctus viſibilis: quē duo cerebrarū in festis duplicib⁹ p̄cedunt: rep̄ſentan-
tes luīe t̄ claritatē legis t̄ p̄phetarū q̄ ad uētū xp̄i p̄cesserūt. **D**einde thū-
ribularius tenēs se ad p̄tē dextrā t̄ portās ignē: significat xp̄i diuinita-
tē t̄ charitatē: q̄ ſemp̄ in dextra p̄is mālit: t̄ in effectu p̄ceſſit: imo incar-
nari fecit. **P**ost q̄s subdyacon⁹ epl̄ariū deferēs: significat p̄cursorē dñi
iobānē baptistā testimoniuꝝ phibentē: deinde dyacon⁹ deferēs missale:
significās missuz angelū gabriēlū euāgelicū nunciū. **Q**, aut̄ libros ap-
podiāt pectori manu ſinistra ſuppoſita: t̄ dextra tenēt libros instruunt
vt doctrinā ſui officiū iugiter in corde deferat: t̄ foris exēplarī ſondat:
ita tñ vt neſciat eoꝝ ſinistra qd faciat dextra: ne in ſup̄biā eleuen̄. **S**a-
cerdos facit p̄fessionē p̄cōꝝ generalē: significat xp̄m in ſititudinē car-
nis p̄cī missū. **R**om. viiiij. **O**ſculat̄ altare: q̄ xp̄s p̄ incarnationē oſculo
pacis ecclesiā ſibi vniuit: fm illō **Lant. i.** **O**ſculat̄ me oſculo oris ſui:
oſculat̄ humana natura. **T**hurificat altare in medio incipiēs: vadēs
ad dextrā: deinde ad ſinistrā: t̄ itex rediēs ad dextrā ad rep̄ſentādū effe-
ctū ḡfe q̄ ſicut bono odore xp̄s plen⁹ fuit: q̄ p̄mo diffuſus est ad iudeos:
deinde ad ḡetes: t̄ ultimuꝝ iterū redibit ad iudeos p̄ dextrā ſignatos: q̄
bic est pp̄lē eius p̄cipuꝝ habitus: licet videat̄ iā pene derelict⁹. **T**ropo-
logice nō thuribulo inferi⁹ clauſo: t̄ ſupius apto thurificat q̄ iſtruiſ ſa-
cerdos: vt thurificāſ ſit clauſus ad terrena: et aptus ad celeſtia q̄rēda
t̄ cōtemplāda: habēs in ſe ignē diuinī amoris: vt ſic in cēdat et emittat
thib⁹ bū odoratīs t̄ deuote ōōnis. **L**etera pat̄ ex supradictis.

Tropologice,

Misse

Biuisio totius officij missae

Vicet autem ut patuit missae officium principie ad passionem domini representandam ordinem: tamen quod christus non est in divinitatem sed sim carnem assumptam passus est: in qua et primo natus deinde pene triginta tribus annis nobiscum exemplariter et doctrinaliter peruersatus postremo passus mortuus iterum resurrexit et celos ascendit: in quibus omnibus passionis insignia secundum tulit vel in mente vel in corpore: Ideo hoc officium non solum passionis dominum ad gloriam sed etiam totius vite eius est representativum: ita ut tota missa sit totius vite christi secundum ordinem suum representativa: et per consequentes alia distinctiones aut divisiones non egredatur quam eius vita habet secundum allegoricum sensum: quem et hic latere magis principalius reputo. Ne tamen huic operi videatur aliquid de esse: restat etiam de sensu latiali minus principali vel breviter aliquid dicendum: nam quod de illo quem praeceps in specie latere significatur in omnibus officiis: cum talis varietas vobis ad canonem secundum variationem officiorum et in rationale divinorum litanorum expositorum iuuenias: sed de illo quem pres missae in genere secundum suam intitulationem vel actionem representat. Secundum hoc tota missa dividitur in quoniam pres principales secundum vulnera christi. In prima primaria preparatio ad dignam praeceptiendam ea quae sunt agenda. In secunda fit oblationes eorum quae sunt secranda. In tercya fit secratio eorum quae sunt oblatas. In quartaria consecratio consumptio. In quinta redditus per sumptuosam receptionem gratiarum actionis. Partes patet. Prima pars incipiens ab introitu et durans usque ad offertorium subdividitur in duas particulas. In prima nempe preparata affectus quod duplicitate sensu per devotionem humilitatem rectam intentionem et gratiam consecrationis. Devotionem enim exercitatio per laudis iubilum in introitu. Humilitatem declarat per misericordiam geminum in Ryeley son: Recta intentione explicatur per celestis glorie intentum in Gloria in excelsis: gratia consecratio postulatur per omnes suffragiantibus in collecta: per quae quantum parari potest in affectu et sensu sacerdos quem populus ad dignam praeceptiendum vel participandum secundum sacrificium. In secunda vero particula preparata intellectus duplex: Primum dispositio per doctrinam prophetarum et apostolorum in prophetia vel epistola: Per vite perfectum in gratia dualiter per spirituale gaudium in altera: vel per cordiale luctum in tractu. Secundo perfectio per euangelicam lectionem in euangelio: et per fidem catholice prestationem in simbolo. His enim quod dispositus et perfectus secundum intellectum potest dignam celebrare vel audire missam et non errare in fide vera huic sacrificio principium necessaria. Et secundum sensu latiali in genere sed magis in specie cum. Allegoria Allegoria. Introitum ab introeundo dicitur: significat introitum christi in hunc mundum quoniam de virginine maria creditur natum: unde inchoatus sacerdos introitum complicatus manibus et genibus flexis ex exemplo virginis marie christum natum curialiter suscepit: adorat: ac per sua incarnationem glorias agit. Quod et facere debet circumstantes populi insignium gloriarum acrostichis: qui venit in modum ut preciores saluos ficeret Iesus vero altius introitum ut plenum catastropham: significans imensum desiderium gloriarum et clamorem secundum primum aduentum christi desiderium iam esse completum et Iesum in gaudium. Unde quodam dicebat utinam disrumpes celos et descendes: et sic de aliis. Gloria dei totius trinitatis qui tota trinitas opata est in carnationem filii. Repetit introitum ad

Expositio

Significadū fīm introitū vel aduentū xpī in mīdīlī quo ad iudiciū est ven-
tūrūs. vt ergo tūc eū habēam⁹ iudicē placatū inuocamus nūc cōsequē-
ter puerū natū: pueri em̄ cito remittunt offensas ⁊ cito dant etiā q̄cunq̄s
magna ⁊ p̄ciosa dicētes nonies: kyrieleyson: qđ grecū est latine signi-
ficans dñe miserere qđ oēs eius misericordia indigem⁹. Primo trib⁹ modis
quo ad peccatorū remissionē qđ ppetram⁹ corde: ore: ⁊ ope. Secundo trib⁹
modis quo ad gr̄e collationē sc̄z fidei spei ⁊ charitatis. Tertio trib⁹ mo-
dis quo ad glorificationē vt tandem gaudeam⁹ supra nos in deo: Intra-
nos de nobis: ⁊ extra nos de primis angelis ⁊ sc̄tis. Virgīl tamē. Pri-
mū kyrieleyson ad patrē: qđ eius potētie attribuit remissio peccator⁹.
Secundū kyrieleyson ad filiū qđ ei⁹ sapientie prie attribuit collatio gr̄az.
Tertiū ad sp̄m sc̄tū qđ ei⁹ benignitati attribuit glorificatio corporū et
an̄az hoīm ordine dictis p noue choros angeloz. Deinde sacerdos va-
dit ad mediū altaris xp̄us orītē eleuatis manib⁹ solus cātare incipiēt:
Gloria in excelsis. Et cū dicit deo/man⁹ iūgit ad laudē ⁊ gloriā ei⁹ q̄ fa-
ctus est mediator dei ⁊ hoīm: ⁊ inuictus i medio duop̄ aīaliū orīes exal-
to: cui⁹ ⁊ nomē orīes **Zach. iij.** in q̄ eleuata ē būana natura ⁊ iūcta deo
vel qđ tūc eleuata ⁊ iūcta est op̄o la deuotio angelica: rep̄ntans angelū
p̄mo cārantē ⁊ annūciatē gaudiu⁹ magnū in orru xpī. H̄z chor⁹ rīndēs
illos repreſentat de q̄b̄ dr. Et subito facta est cū angelo multitudō mil-
tie celestis exercit⁹ laudātiū ⁊ dicētiū: **Gloria in altissimis deo et in terra**
pax hoīb⁹ bone voluntatis. Pro huī hymni ampliori intellectu ⁊ expo-
siōne diuidit ip̄e in duas p̄tes: prima est angelice dec̄ata. Secunda hu-
manit⁹ apposita: ibi laudam⁹ te. Quātū ad p̄mā dr. **Gloria in cō-**

a **Gloria in excelsis deo: Et in terra pax**
b **Gloria in celis et angelis de angelice ruine**
reparatione per christi nativitatē inchoata. c **Vbi triplex fuit bellum sc̄z inter deūz**
⁊ homines: inter angelos ⁊ homines: ⁊ inter homines adinuicem: quia gentiles col-
laude iudeos in culto diuino. d **Sc̄z sit.**

Gloria in excelsis deo: Et in terra pax

a **Iudeis ⁊ gentilibus non quibuscūq; sed.** b **T. i. eis qui ho-**
na voluntate christū natum suscipiunt: nō persequuntur: non enim **Hec est se-**
impīj⁹ pax: sep̄ pax multa diligentibus nōmen domini. cūda pars hu-

hominib⁹ bone voluntatis: manit⁹ appo-
sto bylario Pittinen⁹. ep̄o vt dr. H̄z Innocētius dicit a thelefforo papa
Ilij a symacho papa: potuit em̄ ab bylario: p̄mo cōponi: deinde a pa-
pa institui: ⁊ iterū ab alio ſfirmari: ⁊ subdiuidit in duas partes. In pri-
ma deū laudam⁹ ſibi gratias agim⁹ de xp̄i nativitate dicētes:

a **Cuncta optime facientem.** b **Omnis boni plenitudinē cōtinente vt nobis be-**
nedicas. c **Deum summū profitentes ppter quod hic devote inclinamus.**

Laudam⁹ te: Bñdicim⁹ te: Adoram⁹

Misse

a Tuu mirabilia et gloriofa opera predicaentes. b Singulariter de nativitate christi filii tuu. c Id est ineffabile maiestate et dignitate tuam quam per incarnationem filii tui te. **Glorificam⁹ te: Gras agim⁹ tibi pro**
cognouimus: qua dignus es laudari benedici adorari et.

pter magnam gloriam tuam. Domine

a Tideo laudamus te.

deus rex celestis deus pater omnipotens:

a Fin humana natura cui data est ois potestas. b Virginis matris. c Id est salvator a quo tanq; a capite fluit vincio totius gratie.

tens: Domine fili unigenite iesu christe:

Hec est secunda pars in qua specialiter filium imploramus allegantes ppter que deceat nobis misereri.

a Fin diuina naturam. b Pro peccatis nostris immolandus in sacrificio altaris.

c Originalia et actualia per tuam amarissimam passionem et sacramentale oblationem.

Dñe deus agn⁹ dei fili⁹ patris. Qui

a Quo ad culpam peccata remittendo. b Quo ad penam.

tollis peccata mundi miserere nobis. Qui

a Tertibis acceptabilis et pro nobis exaudibilis.

tollis peccata mundi suscipe deprecationem no-

a Cad interpellandum pro nobis orphantis. i. in portioribus bonis ad largiendum bona sez mittendo consolationem virtutum spiritus sanctus misericordia.

strā. Qui sedes ad dexterā pris misere

a Essentialiter nos sanctificans per peccatorū emundationem. b Uniuersaliter omnium dominari faciens vicis per virtutū collationem.

nobis. Om̄ tu solus sc̄tūs. Tu sol⁹ dñs

a Eternaliter nos exaltans per premiorū finalē exaltationem. b Sez vnu quo ad sanctitatem: dominationem: et altitudinem. Dicton enim exclusiva addita vni persone respectu termini essentialis non excludit alias.

Tu solus altissimus iesu xp̄e. Cum sc̄to

a T. i. fiat qđ petuij? Et sic amen est verbum defectuum: sed in euāgeliō cōiter accipit adverbialiter p vere: et Apoc. iii. non aliter hec dicit amē. i. verus qđ est testis fidelis.

spiritu in gloria dei patris. Amen.

Expositio

In missa de beata virginie interponunt sex tropi propter sex eius privilegia. Primum quod obub*bi*atio*e*s spus*er*cepit ideo addit*us* spus*et* alme orphano*re* et solari*re* dignes. Secundum quod illu*m* promogenitu*m* dignissimi filiu*m* genuit si ne prete*ri* prealiter qu*e* de*re* pro genuit sine m*is*e eternaliter; cui trag*o*z matris filii*m* nibil negare poterit. Tertiu*m* quod ad ei*m* glori*o* nos exaudit fm illu*m* Bern*o*. prosp*ec* nibil nos h*ab*e*re* voluit quod n*on* pro man*u* h*ab*ginis tr*ans*fer*er*it se*z* ad ei*m* gliam m*od*strand*a* et sp*ec* augmentand*a*; ideo addit*us* ad marie gliam. Quartu*m* quod sanctificata ab omni peccato*m* originali*z* actuali*z*; n*on* quod pro purgatione cum penitus nullu*m* peccatum v*er*g*o*z c*on*traxerit; sed per preseruationem ut et nos eius meritis*m* precib*o* purissimis sanctificari mereb*er*emur ideo addit*us* mariam sanctificans. Quintu*m* quod in omnibus actib*o* cogitatione*m*/locutione*m*/et operu*m*; virtuose semp*er* gubernata; ut per eam et nos gubernari possem*o*; ideo addit*us* mariam gubernans se*z* omni*m* trip*le*. Sextu*m* quod in altissimis super omnes cho*ri* angelor*u* singulariter coronata; ut esset celorum regina et nostra patrona precipua. Amen.

In finito itaq*ue* hymno angelico sacerdos osculat medium altaris; quod et facere debet et i*re* se haber vertere ad ppl*em* put*in* ordine Roma. ca*xi*xiiij. ad significandum se esse mediatore*m* rec*on*ciliationis*m* et pacis ex p*ro*lo*na* xpi fm illud*j*. Thessal*i*. vlt*er*. salutare fratres o*ci*s in osculo sacro; et ad Roma*j*. Salutare inuic*em* in osculo sacro. Post*h* aut*em* se verterit misericordia*m*. Ro.ca*xxvij*. nister trahit casula*m* significativa*m* eccl*iae* ad collu*m* ei*m* dep*ed*ere et dicere illud*j*. Lant*i*. Trahe me post*h* dic*it*: D*omi*n*us* vobisc*u*s. s*ed* p*ro* incarnationis sue meriti*m*. R*u*ndit chorus vel mister in psong*o* rotius ppl*i*. Et cu*m* sp*u* tuo. s*ed* sit d*omi*n*us* liberado a malo et p*ro*feredo bona m*od* p*dicto*. Debet enim sacerdos tot*m* in sp*u* quod am*o* appere ra*g*z stella tri*m* mago*z* chorusc*as* et reg*e* reg*u* adesse demost*ras*; representat enim p*ri*ma apparitione xpi quod facta est gen*it*ib*o* i*stelle* app*ar*itione. Hicq*ue* reuersus dicit*j*: D*omi*n*us*. s*ed* s*il* in v*er*u*m*: vos me*ci* et ego vobisc*u*s; vt quod petim*o* facilius impetr*em* dic*es*: Collect*a* a collige*do* dict*am*; quod colligit vota et o*ri*ones ppl*i* ad offerend*u* xpo nato reg*u*; v*er*u*m* c*on*ter solu*m* tres dicunt*co*llect*e*/et p*re*cip*ue* in missa p*re*ter*u*ali*m* propter tria m*u*era quod obtule*re* magi*o* d*omi*n*us*: q*uod et nos p*ro*formari debem*o* offerentes aux*il* igne*m* te charitat*is*; tbus deuote o*ri*onis*m*; et myrra*m* d*omi*ne passionis. Et hec*m* forte porissima ro*m* assignabil*o* quod in numero*m* ipari*m* co*gr*uit collectas dicit*j*: l*et* no*m* vide*re* necesse nisi v*er*bi b*ea*t*is* ordinari*m*: p*ro*stitutio*m*; vel p*ro*suetudo ecclesiari*m* aut religioni*m*. N*on* eti*am* in die innocent*u* quod tuor*m* legunt*co*llect*e* sub numero*m* pari fm ord*in*i*ti* Roma. Co*clud*unt*co*llect*e* aut*em* p*ro*d*u*m*in* n*om* i*esu* xpm*m* trip*le*; quod ipse dixit Job. xv. Quicq*ue* petierit pat*re* in no*m* i*meo*/hoc faciet. In merito em*m* xpi exaudimur no*m* in merito n*ro*: propter quod et cu*m* singulari*m* deuotione att*en*tione dicend*u* et audiend*u* est b*ea*t*is* dulcissimu*m* nom*em* i*esu* flexis genibus salt*e* cor*de* dis dicente apl*o* Phil. ii. In no*m* i*esu* om*ne* genu*m* flet*er* et celesti*m* terrestri*m* et inferno*m* ad quod eti*am* singulares indulgentie*m*. Se*z* xxv. dieru*m* sunt date a Jobanne p*apa*: Flet*er* se*z* genua*m* intra missae*m* solenia*m* ad hoc nom*em* i*esu* que maria. In hoc em*m* no*m* om*is* salus*

Misse

in corporis et aie: Nature: ḡe: et glie possit dicēs per omnia seculorum contra luciferanos: qui stolidi dixerūt luciferū post xp̄m regnaturū: Igitur manus quod orationis deuotio debet esse operosa. R̄ndet Amē. i. fiat verū. Debet autē elevatio manū nō excedere altitudinem humerū: et extēsio eccl̄is ut retrostantib⁹ possit videri evidenter: ad significandum quod opatio xp̄i mirabilis in eius incarnatione et huius sacri institutiōe nō excedat altitudinem fortitudinis et potētie xp̄i sed tā in humbris: vel quod impletū sit illud Esa. ix. fact⁹ est p̄ncipal⁹ super humerū eius basilādo si crucē etiā a pueritia in mēte: vel in exteriori pueratio: per quam aereas p̄tates debellavit et celū potēter intravit. Alia rō elevatio manū in missa ponit istra ante. Qui p̄ die q̄z patet. Sequitur ep̄la ab epi qd̄ est supra: et stolō missio: quod supra missio: significat lras testimoniales supra euāgeliū et xp̄i aduentū ipm p̄firmantes et xp̄m venisse testificantes: Quā legit interdū de p̄p̄teris: frequenter autē de acerbis p̄p̄teris ep̄lis canoniciis et p̄cipue sc̄ri pauli: quod in his oībo testificat xp̄m venisse oīm in lege ap̄phīs p̄missum: quē sc̄tūs paul⁹ p̄cipue et vbiq̄z p̄dicauit et Johānes baptista cuius typū gerit subdiacon⁹ dīgito demonstrauit: ppter qd̄ et subdiacon⁹ legit ep̄lam versus mediū altaris: Johānes baptista p̄dicās vidit ielum et dixit: Ecce agnus dei. At testimoniū sc̄ri H̄meonis et anne factū in templo super aduentū dñi: significat allegorice ppter qd̄ qdā tūc appodiārynas super libū ad significandum se q̄sī in vlnas suscipe puerū ielum. Graduale a gradīdo dicitur: significat quod Joseph cū maria et puerō Iesu gradiebat et fugit in egyptū timore herodis. quod rebatur puerū ad p̄dendū: vñ et duplīcio festis a trib⁹ debet cātari fīm or. Ro. Iz hoc nō sit ī vsu nisi quo ad versum: ad designādū dicitur ternariū p̄sonarū cōtra egyptū gradies tiū: quā et simulachra legunt̄ corruisse egyptiō. Q̄, autē in voce graui cantari solet tristiciā signat gradītiū Erat em satis lametabile: saluatorē mīdiā dulcissimum puerū Iesum adhuc vbera matris suggeste pse cutionē pati: p̄ longā et asperā viā duci et fugari: vñ et multe note cātanē sine dictiōis exp̄ssione: ad significandum ineffabile pene illū fuisse gemitū et lamentū. Versus cōiter alt⁹ ascēdit in cantu: quod significat reuersionē dñi Iesu cū maria matre ei⁹ et Joseph de egypto in terrā isrl̄ defuncto iam herode: ut p̄tz Matth. qd̄ fuit aliq̄liter p̄solariorū. Illa due dictiōes sūr in hebreo: ut dicit N̄co. de ly. Vā alleluia: idē est qd̄ laudate ia: dñi. Sed fīm alios est interiectio gauderis: significans gaudiū qddā ineffabile qd̄ nec satis exprimi p̄t nec oīno rāceri qd̄ et alio nomine dicitur iubilus. At hic significat celeste et ineffabile gaudiū nuptiarū agni: siue cantici ep̄italamicū ab angelis in nuprijs xp̄i cum ecclesia sp̄sua eius modulatū: quā in iordanē baptizatus lauit eius crīmina: sicut canit̄ ecclesia sancta hodie celesti sp̄suo iuncta est ecclesia. unde in festis duplicibus quattuor cantare debet illud ad minus fīm or. Ro. quod tūc quartuor apparuerūt p̄sonae sc̄z pater in voce: filius in carne: sp̄ssetūs in columbe specie: et Johānes baptiās in iordanē. Versus significat veterē parris vocē: sc̄z penitentie fecisse hominē versam in nouam bic est fili⁹

Expositio

meus dilect⁹ in quo mihi cōplacui ipm audite. Repetit all'a: qz angeli repetebat ⁊ dixerunt iterū all'a. Apoc. xix. vnu scz ppter malū oblatū: aliud ppter bonū collatū. In fine subiungit noraz multarū tractio si ne verbis ⁊ vocib⁹ significatiuis: ad significādū maius esse gaudū celeste qz possit explicari sermone vel voce ad qd pueniūt qui innocentia baptisimale cū xp̄o seruauerint. Sed tib⁹ luctui deputat⁹ loco all'a canit⁹ tract⁹ habēs multas graues notas: qz significat graue xp̄i penitentiā quā post baptisimū fecit in deserto: vbi. xl. dieb⁹ et. xl. noctib⁹ ieiunavit: orauit: vigilauit: habēs terrā p lecro: celū p ro tecro. Nā sup nudam terrā dormuit discoopto capite: ⁊ nudis pedib⁹ recessit: cū bestiis būlitter pversatus: ter a diabolo téptat⁹. Sequētia significat spūa lem exultationē: vel accidētalia qdā tripudia gaudiū supradictū seqnūtia secura ⁊ secutura. Euāgelium significat p̄dicatio n̄ xp̄i. Ad qd le⁊ gēdū accipit p̄mo bñdictio: qz xp̄s p̄dicare nō plumpist etiā vlḡ ad an-

Hiere. i. nū eratis sue tricesimū: nisi p̄us accepta bñdictio a patre dicēte. Hic est filius me⁹ dilectus ipsum audite. Legit aut̄ p̄tra aquilonē plagā frigida ⁊ tenebrosam: aqua ⁊ fm. p̄pherā pandet̄ oē malū: ad repellendū oē malū: frigus induratorū cordiū: ⁊ tenebras demonū ac vitioꝝ: p̄ expressionē charitatis ⁊ virtutis xp̄i in euāgelio p̄tentorū: ppter qd xp̄s p̄dicauit euāgeliū. Hacerdos v̄l dyaconus p̄mittit di. Dñs vobiscū: orans qtenus dñs sic cū fidelib⁹ circūstatiib⁹: saltē participatiōe ⁊ mentis deuotioē quo ad eos qui nō sunt aut esse possunt p̄sentes: corge vt reddat eos dignos ⁊ attentos ad audiendā p̄dicationē xp̄i efficaciter. Et r̄ndit chor⁹ vel minister in psona oīm. Et cū spū tuo: scz sit dñs ad digne ⁊ fructuose pferendū euāgeliū. Debet em̄ rotus tūc in spū assistere ⁊ in spū deuote pferre. Deinde alia voce dicit vel cantit sacerdos vel dyacon⁹. Initū vel sequētia scz euāgeliū fm Matth. vel Marcū tc. id est fm q̄ matthe⁹ vel marc⁹ recitat. Et r̄ndit chorus. Hl̄ia tibi dñe: scz sit q̄ euāgeliū salutis ⁊ pacis p̄dicasti: ad magnificādū gloriam regni tui fm illō Ps. Gloriā regni tui dicēt. Et debet tūc fieri q̄tuor cruceſ p̄ma in libro. sed a in frōte: tertia in ore: q̄rra in pectore: vt p̄ hoc doceamus q̄ formari xp̄o q̄ crucē p̄ oculis sicut in libro habuit. In passione crucem nō erubuit publice: crucē p̄dicauit ore: ⁊ iugiter renuit etiā a p̄cipio sue cōceptionis in pectore. Thurifera in signū q̄ odo: divine noticie ⁊ bone fame xp̄i p̄ euāgeliū est diffusus ⁊ plurib⁹ cōicatus: sicut ⁊ hodie diffundit ⁊ hoib⁹ bone voluntatis cōicat⁹. Duo cereferarij cū cadelis accessis: representat lumē legis ⁊ p̄phetarū qdā euāgeliū xp̄i lucet ⁊ in eo pfectius resplēder. Et put anastasius papa instituit: stare debet vniuersitatis nudatis capitibus ad devote et reverenter verba euāglica in qb⁹ nuda veritas pat̄ audiēda: ⁊ vt ipso facto ostēdat separatos pugnare p̄ euāglica vītate ⁊ fide xp̄i seruāda. Lanū in tono maturo mitis ⁊ suavi fm̄ or di. Ro. qz maturus mitis ⁊ suavis fuit sermo xp̄i fm illud Matth. xi. Discite a me qz mitis sū ⁊ būlis corde. Accro euāglio subdyacon⁹ librū aptū sacerdoti offert cū dyacono sibi dīgito moſtrāte euāgeliū:

Matt. xi.

x. Discite a me qz mitis sū ⁊ būlis corde. Accro euāglio subdyacon⁹

librū aptū sacerdoti offert cū dyacono sibi dīgito moſtrāte euāgeliū:

Mis̄se

qd̄ sacerdos oscular̄ fact̄o sup eo signo crucis. In signū pacis et char-
tatis q̄ in euāgeliō apt̄e mōstrant̄ et ne de corde auferant̄ sed et fort̄im
p̄mant̄ et p̄signent̄. vñ et tūc cogitare pot̄ q̄ si osculē dulcissimū pect̄ ex
quo melliflua ḥba illa euāgeliā p̄fluxerūt. Et ast̄ates oēs muniunt se
signo crucis: vel sup manū facuz signū crucis osculan̄t: ne volucres
celi. i. diaboli auferat̄ de cordib⁹ aut opib⁹ eoz semē ḥbi dei pacis et cha-
ritatis euāgeliā lecti. Sed q̄n̄ legī passio vel missa p̄ defunctis: euāge-
liū nō debet osculari: qz tpe passiōis xp̄s nō habuit signū pacis s̄z tribu-
lationis: et de aī ab defuncroz incerti sumus an sint in pace vel penis.

Credo d̄r̄ i medio altaris eleuatis manib⁹: v̄s. Et significat p̄dicatio-
ne apl̄oz. q̄s d̄ns binos et binos misit ad p̄dicādū euāgeliū p̄ vniuers-
um mundū iō sacerdos in ps̄ona xp̄i incipit: et chorus p̄sequit̄ alterna-
tim. Canit̄ aut̄ et legī publice simbolū nicenū in p̄silio niceno ex diuer-
sis locis sacre scripture p̄corditer in vñū collectū et publicatū: id decla-
rationē simboli apl̄ici v̄bi multa nō a deo clare ponunt̄ et hoc p̄tra dog-
mata hereticoz tūc insurgētiū. **P**ro cuī aliqui breui et iterlineali expo-
sitioni diuidi p̄t in. xij. articulos fīm. xij articulos fidei: ab artando di-
ctos eo q̄ artāt nos ad credēdū eos nō q̄d̄ simpl̄t sed sub p̄ditiōe si vo-
lumus saluari. Quātū iiḡt ad primū articulū dicit̄.

a **F**īm illud Deūl. vi. audi israel d̄ns tuus vñus est. Contra paganos et illos
hereticos: qui fīm tres ps̄onas tres deos posuerunt: cū christus dicat ego et pater vñū
sumus sc̄z quo ad vnitatē diuine essentie. **D**issent credere deum: sc̄z esse q̄d̄ et demones
credunt: **D**eo est verbis eius credere: q̄d̄ et mali faciunt: in deū est credendo ire in deū
per amorē et adherere q̄d̄ solū boni faciunt. **Q**ui ergo dicit se credere in deū men-
titur si nō diligit ipsum. b **S**c̄z quo ad distinctionē personarū fīm illud p̄s. **O**mnia
queūq; volunt̄ fecit: cōtra aliquos philosophos qui dixerūt deum nō esse infinitivigo-
ris: neq; ex nihilo posse aliquid facere.

Credo in vñū deū: patrē omnipotētē Prīm⁹ articulū.

a **F**īm illud p̄s. Dixit et facta sunt cōtra errorem ponentū mundū ab eter-
no fuisse: alibi dicit̄ creatōrē: qz p̄mo creauit oīa simili in materia p̄ma: et deinde fecit
p̄ distinctionē et formationē. **H**en. j. b **C**ōtra errorē manicheoz ponētū duo p̄ncis-
pia: vñū maloz visibiliū: alius bonoz inuisibiliū. **A**x quo ducimur p̄mū ad sideran-
dū dei maiestatē q̄tū factor: p̄minet factis. **S**cd̄o ad gratiarū actionē: qz q̄cqd̄ sumus
et habem⁹ a deo est. **T**ertio ad patiētā qz etiā pene cū aliqd̄ sint a deo sunt et ad bonū

factōrē celi et terre visibilium omnium

nīm ordinates si volum⁹ bñ vñi. a **C**ōtra eos q̄ posuerūt duas ps̄onas in xp̄o. **P**ā
scut̄ sia rōnabilis et caro vñ⁹ est hōita de⁹ et homovn⁹ est xp̄s. b **S**c̄z vniuersorū.

et inuisibilium. Et in unum dominum Secūdus articulū.

a **I**saluatorē oleo leticie p̄ cōsortibus suis vñctum. b **C**ontra fontinū qui dixit
christū esse filiū dei nō aliter q̄ alii viri boni per adoptionē et p̄tra manicheos: qui po-
suerunt plures filios in diuinis.

iesum christum filium dei unigenitūm

Expositio

a. ¶ i. ab eterno sicut fm Aug. vi. de trinitate. Si ignis fuisse ab eterno: t' splendor de eo natus fuisse ab eterno: contra arrianos arguentes. Si genitus ex patre: ergo posterior parte. Et contra Fontinii qui dixit christi ante mariam non fuisse. Credere ergo debemus q; christus est unigenitus et verus dei filius. Et q; fuit cum patre eternaliter unus us nature et substantie cum patre: alia tamen persona a patre. Et hoc quo ad eius divinitatem.

¶ Et ex patre natum ante omnia secula.

a. ¶ contra Sabellia. qui dixit christum non esse aliud a patre: sed ipsum patrem incarnatum b. ¶ quia pater generavit filium sibi se totum comunicando sine sue substantie diminutio sicut lumen accedit a lumine sine alterius diminutione. c. Sine alteratione trans-

¶ Deum de deo: lumine de lumine: deum verum mutatione vel fictione. a. Contra Arrium. b. Id est unus substantia seu essentia cum patre: et per consequens equalis patri.

de deo vero. Genitum factum: cōsubstantia

a. ¶ Iohannis i. contra illos qui negaverunt eum esse creatorum: et contra Arrium qui si ceter concederet mundum sensibilem factum per verbum: non tam est ipsum verbum quod dixit factum. b. ¶ non propter demones salvandos: prout ascribitur origenem: ecce causa finalis patris: per quem opera facta sunt. Qui

Terti⁹ articulus.

propter nos homines et propter nostram salutem

a. ¶ Job. vi. Descendi de celo: contra Fontinii. Non enim descendisset nisi prius ibi fuisse. At hic tangit modus in forma. Ex illo tertio articulo primo fides nostra confirmatur quia christus de celo descendit: et per consequens ei magis credendum quam aliis hominibus qui ibi personaliter non fuerint. Secundo spes elevarunt: quia homo factus est nobis similis: ut fiduciam a cæcissim haberemus ad ipsum. Tertio charitas inflatur: quia propter nos homines et propter nostram salutem descendit de celis. j. Iohannis. iii. Sic deus dilexit mundum. Et Aug. Si deus peccatores non dilexisset de celis ad liberandum eos non descendisset. b. ¶ contra manicheum qui dixit eum assumptum solum carnem apparentem. c. ¶ contra iudeos per attributionem: quia incarnationem est opus charitatis et donum largitatis: licet absolute causa efficiens sit tota trinitas.

descendit de celis. Et incarnatus est de spiritu

a. ¶ contra valentianum qui dicit christum nihil corporis ex maria sumptus: sed et celo lapsum solum per mariam transisse: ecce causa materialis. b. ¶ qui constat ex corpore et anima rationabili: contra arrium et appollinarie dicentes christum non habuisse animam: sed loco anime divinitatem. Et ergo hic genus flectenda ob reuerentiam et gloriarum actionem dominice incarnationis.

ritualiter. Ex maria virginem: et homo factus

Missæ

a **C**ōtra matichēū: et hoc p̄mo ut p̄ balneū sui sanguinis peccati macula lauaretur.
Apocal. i. **L**auit nos tē. **S**econdū vt per sacrificiū tam magnū et efficax: offensia pairis
inimici remittere et. **R**oma. v. **C**um inimici essemus reconciliati sumus deo per mortē
filii eius. **E**t ut pena debita expiat: infirmitas nostra roboraret: **N**. vi. **C**etus nos
ster homo simul crucifixus est tē. vi. paradisus ac eriret. **T**ertio vt exemplū regulandi
vitā nostrā preberet: sc̄z charitatis: quia maiore charitatē nemo habet tē. **I**tem patiē
tie humilitatis: obedientie contēndit terrena vīcī ad mortem crucis.
b **T**a pōto insula dicitur: qđ ponit ad exprimendū certitudinem rei geste. **H**ec descendit
ad inferos hic p̄supponit: quia cōtra hoc heresis non fuit.

Est. **C**rucifixus etiā p̄ nobis sub pōcio **Quart^o articulus.**

a **T**h̄z in signū & vere passus. b **T**. s. p̄pria virtute ad vitam immortalem: vt esset
causa & exemplar nostre resurrectionis corporalis & spūalis.

Pilato passus et sepultus est. **E**t resur **Quintus articulus.**

a **C**ōtra qđā corinthios: nō citius nec tardius vt mors eius p̄baretur: & resurrectio
nō desperat. b **V**er patuit. i. **C**or. xv. **D**icē. vi. **A**niſſicabit nos post duos dies: &
in die tertia suscitabit nos. **C**uius figura ionas trib̄ diebus in ventre. c **T**. s. emp̄y-
reum sc̄z eius supremū locū per et super omnes celos p̄pria virtute tanq; ad locū p̄o-
prium a quo delcendit ad interpellandum p̄ nobis: & trahendum sursum.

Rexit tertia die sc̄dūm scripturas. **E**t ascē **Sext^o articulus.**

Herrus articulus contra eos qui dixerunt ch̄ristum carnem deposu-
ine: & in solem posuisse.

a **Q**uin potioribus donis quiescens a laborib; quos sustinuit: & tanq; magnus domi-
nus ad mitem dū dona spiritus sancti. **Eph.** iii. **A**scendit super omnes celos: vt adim
pleret omnia: sc̄z donis suis.

Dicit in celum: sedet ad dexteram patris.

a **G**ad iudiciū qui modo venit in carnem & quotidie in mentē. b **T**. s. iuste qui iu-
dicatus est cum cōtumelia iniuste. **Luc.** xx. **T**unc videbunt filium hominis vidente
in nube cum potestate magna & maiestate. **C**ontra **O**rigenem: qui fertur dixisse passi-
bilem venturum pro demonibus redimendis.

Et iterū venturus est iudicare cum glo **Septim^o articulus.**

Huius iudicis sapientia innumerabilis & ineffabilis: potentia inuincibilis: iustitia inflexibilis: facies & ira implacabilis: et ideo si vis nō ti-
mere potestatem: benefac: **R**oma. xij.

a **T**id eit bonos vita gracie viuentes ad vitam eternam: & malos in peccatis mortu-
os ad mortem sempiternam: vel iam aut tempore sui aduentus viuos adhuc & mortu-
os generaliter: prius tamen moriantur anteq; iudicabuntur. b **C**ontra luciferanos
Daniel. vii. Regnum eius quod d non corrumperetur.

Ria viuos et mortuos: cuius regni non

b

Expositio

a Quid est deum: quia licet multi sint alii spiritus sancti ut angelis: tamen oes sunt ad ministeriorum spiritus: Heb. i. Iste vero dominus non minister aut seruus: contra macedonius negans deum esse spiritum sanctum.

Octau^o articul^o erit finis. Et in spiritu sanctu domini

a Tunc corpus et anima: ad differentiam amoris nostri qui non vivificat contra eos qui differunt spiritum sanctum solum purgare mentem: et non vivificare. b Quod vna spiratione contra errorem grecorum: quem tamen dicuntur renocasse.

c et vivificantem. Qui ex patre filioque per

a Quia patri et filio coequalis et consubstantialis: contra eos qui dixerunt spiritum sanctum esse nuncium et famulum patris et filii ut macedonius et donatiste dicentes eum esse minorem patrem et filio.

cedit. Qui cum patre et filio simul ado-

a Tunc illud. ii. Petri. i. Spiritus sancto inspirati locuti sunt sancti dei homines: contra pristinianistas et montanistas qui dixerunt prophetas non per spiritum sanctum: sed quasi amentes et ebrios locutos fuisse: quod etiam falsum patet ex mirabili eorum concordia diversis temporibus et eodem prophetantium.

ratur et conglorificatur. Qui locutus est

a Cant. vi. Una est columba mea. scilicet unitate fidei: spei et charitatis: extra quam non est salus: ut pater in arca noe. b Quod differentiam ecclesie malignantium. Ps. Odiui electam malignantium. c Vniuersalem. Primo ratione loci habens tres partes mundi uniuersum: celum: purgatorium. Secundum ratione hostium: quod nullus abierit nec seruus nec liber: grecus aut iudeus. Tertio ratione temporis: quod semper durabit.

Nonus articul^o per prophetas. Et unam sanctam catho-

a Quid est firmamentum apostolorum fundatum: et supra firmam petram fundamentum primarii quod est christus. i. Cor. iii. b Eph. iii. Unus deus. unus fides. unus baptisma. Licet enim sint plures exterius baptizantes: unus tamen solus interior baptizans. scilicet xps. Job. i. Hic baptizans et contra donatistas rebaptizantes.

Decim^o articul^o licam et apostolicam ecclesiam Confite-

a Tunc omnia originalia et actualia etiam quo ad penitentia ut baptizatus statim enolaret quod per baptismum communicatur virtus capitum nostri christi qui debet petram: et hic comprehenduntur cetera sacramenta: quod baptismus est ianua omnium aliorum.

or unum baptismum in remissionem peccatorum. Et expecto resurrectionem mor-

a Propter quod amicorum mortem patienter fero. i. Thessal. iiii. Mori propter iusticiam non timeo. Bona sollicitus operor: et a malis retrahor: quod procedent quod bona fecerunt in resurrectionem vite: qui vero mala egerunt in resu. rectione iudicij. Job. v. contra ers-

Undecimus articul^o ratorum. Et expecto resurrectionem mor-

Mis̄se

orem philosophorū dicentū idem numero nō reuerti. et seduceorū et aliorū hereticorū quoquādā. a **P.** s. in terra viuentū eternam: cōtra eos qui putabant animas cū cor-
poribus mori: vel non recipere in futuro fīm opera sua: habet autem vita eterna in se-
tria. Primum est: quia homo ibi perfecte deo coniungitur qui est finis desideriorum et
laborum nostrorū merces et premiū nostrū ultimum: **H̄c. xv.**

tuorum. Et vitam futuri seculi. Amen. **Duodeci-**
mus arti.

Ego merces tua nimis. Consistit autē hec vniō. Primo in nuda et ap-
ta visione dei. **I.** Cor. xiiij. Tidemus nunc per speculū in enigmate: tūc
autē facie ad faciē. Secundo in feruētissima dilectione. Quāto em̄ pfecti
us aliqđ bonū cognoscit: tārō amplius amat. T̄ ibi pfecte cognoscit
summū bonū: q̄ summe amat. Tertio in plena laudatione. **P̄s.** H̄tī q̄
habitāt in domo tua dñe: in secula seculorū laudabunt te. Unde b̄tūs
Aug. ibi vacabimus et videbimus: videbimus et amabim⁹: amabim⁹
et laudabim⁹. Ecce qđ erit in fine fine fine. Secundū est pfecta satietas.
Nullū em̄ bonū creatū satiare pōt anime appetitū: sed solū bonū increa-
tum: summū: p̄tinēs oīa bona creata supēminenter: fīm illud be. **Augu-**
stini. Insatiabile et inquietū est cor meū donec q̄escat in te dñe. **Et ps.**
Qui replet in bonis desideriū tuū. Quicqd est desiderabile: ibi est sup-
abundāter. Si em̄ desideras delectationes: ibi erit summa delectatio
de summo bono p̄ oēs sensus: q̄ tūc erūt in actu suo. **P̄s.** Delectatiōes
in dexterā eius vñq̄ in finē. Et iterum. Torēte voluptatis tue potabis
eos: **Job.** xxij. Tunc sup omnipotentē delitiae affluent. Si appetis bono
res: ibi erit summ⁹ honor: inter laicos maximus honor est esse regē: in-
ter clericos episcopum: et quilibet hōz erit ibi: **Apoc.** v. Fecistinos deo
nōstro regnum et sacerdotes: et regnabimus sup terra. i. viuentū. **Et i.**
Joh. iij. Erimus quoniā cū apparuerit: similes ei erimus. Si deside-
ras sc̄tiās: ibi erit cognitio omnīū rerum naturarū: et totius veritatis.
At breuerter quicqd volueris: totū habebis. Nā fīm b̄tū **Aug.** hoc est
de ratione beatitudinis. Tertiū est pfectissima securitas de oībus p̄di-
ctis semp̄ perfruēdis absq̄ vlo defectu: et q̄ nulla aduersitas eis vñq̄
nocere poterit: aut molestie quicq̄ inferre. **P̄s.** Quoniā confortauit se
ras portarū. At **Apoc.** xxj. Absterget de oīm lachrymā ab oculis eoz:
et mors nō erit vltra neḡ luctus neḡ clamor et.

Credo	Dominicis omnibus.	Festivitatib⁹ ange-
dicitur	Festivitatib⁹ oīm ap̄lorū et euāgelistarū.	lorum: Crucis:
Fmoz.	Nativitate domini	Festo oīm sanctorū
	Epyphania domini	Dib⁹ cōsacratiōib⁹
	Lōuerſione sancti pauli	ecclesiāz et altariū.
	Dib⁹ festivitatib⁹ brē h̄gl̄nis marie	Festivitatib⁹ quat-
	Lena domini	tuor doctorum. Et
	Resurrectione: ascēsione	per oīmes octauas
	eorum si que habent octauas. Unde in octaua sancti Johannis bapti-	
	sē vicit Credo: eo q̄ infra octauam apostolorum Petri et Pauli venit.	

B 5

10

Aug. xxij;
de ciui. dei
ca. xl.

Aug. i.
cōfes.

Expositio

Similiter in octaua sc̄ti laurētū: q̄z infra octauā beate virginis occurrit. Sic et in ordine nostro p̄ octauā sancti Augustini. Et in sc̄ti Iohannis decollatione. In die Felicis et adiucti: eo q̄z infra octauā sc̄ti Augustini veniūt. In alijs aut̄ festis sanctor̄: v̄r martyriū: cōfessor̄: v̄rginū nō dicit Credo. Cuīus ratio est fm Innocentiū: q̄z solum predictor̄ et nō illoꝝ fit cōmemoratio in symbolo: quo: undā tamē obscure: vt epyphanie: qd̄ est festū baptismatis: ibi: Cōfiteor vñ baptismū. Cene dñi: qd̄ est solētās eucharistie: ad quā respicit illud: Hancorū cōmunionē. Angelor̄: q̄ noī celi intelligunt: ibi: Factō rē celi et terre. Sed quatuor doctores gaudent huiusmodi apostolor̄: eo q̄ fidē apostolicā declarauerunt: et corruptā ab hereticis restaurauerunt: p̄cipue vt patet ex eorum scriptis. Et tantū de p̄ma parte litteraliter et allegorice.

Tropolo gice

tropologice introitus significat introitū christi in mentē per gratiā tūc intime et ex toto corde desiderādus. Qd̄ cum factū fuerit: vertit et mutat ar quis in virum alterū: ideo sequit̄ versus: qui in nota altiori cōmuniter reperit introitus: per quod docemur: vt introeuntes corde desideremus gratiā subsequentē: sine qua gratia p̄ueniens nihil p̄dasset. Non em̄ qui ceperit: sed qui p̄seuerauerit usq; in finem/bic saluus erit. Un et misericordiā eius petimus per kyrieleyson nonies: qua indigemus vt. s. et vt laus nostra cōsociet̄ laudi angelor̄ per nouē chozōs eorum. Sed q̄ vult cū angelis in futuro dñi laudare: oportet in plenti cū ipsis incipiat: nō querens que sua sunt: sed que iesu christi et que alioꝝ: ideo sequit̄: Gloria in excelsis deo. Et in terra pax. Eleuatio manuum docet extensiōnē operū: fm illud Thren. iij. Eleuemus corda cū manibus. Que humeros nō debent excedere: q̄ fieri debet nō impotabilē et indiscrete: sic tamē debent extendi vt evidenter possint a retro sanctis bus videri: quia sacerdotibus et platis p̄cipue dicit: Sic luceat lux vestra corā hoibus ut videant opera vestra bona: et glorificant patrem vestrum qui in celis est: Matth. v. Vel significat q̄ christo semp̄ cōficius debet esse in cruce cū aplo Paulo. Finito hymno angelico oscular̄ altare: qd̄ et semp̄ facere tenet quotiens se ad popl̄m vertererit: ad ostendēdā deuotionē suā ad christū ne indeuotior videat illa peccatrice: q̄ postq; intravit ad conuiuū domini: nō cessauit osculari pedes eius: Iuc. vii. Un cogirare debet tunc sacerdos inclinās se cum omni deuotione q̄s osculet̄ dulcissimos pedes iesu in cōuiuio residentis: ne sibi dicat tanq; phariseo: Intravi in domū tuam et osculū non dedisti mibi. Deinde dicit: Dñs vobiscū. Ubi ex toto corde debet desiderare et orare q̄tenus p̄ meriti sue incarnationis sit cum pplo. Et ecōtrario pplo respōdes: Et cū spiritu tuo. s. sit dñs p̄ meriti sue incarnationis: vt ipm instruat/reagat et accendat: sic q̄ in spiritu et veritate pro nobis oībus orare valeas. Oremus dicit: vt se et pplo ad orandum simul exciter. Collecta dicit hec vel illa fm petenda. Un tunc oēs collecte debet esse ad intra in deuotionē et charitate diuina: et sic petere necessaria. Sequit̄ epistola significat supra missam instructionē et testificationē p̄ quā intellecta et bene

Misse

pensata in sua sententia, probare et cognoscere possumus an Christus venerit in
mentem nostram per gratiam, probabiliter: aut quod seruari possit: ne recedat a nobis.
At debet legi distincte et aperte ad intelligendum: Neemie. viii. **A**t deo
note ad fructificandum. Hiere. ii. Factus est sermo dei in corde meo quasi
ignis estuans. Unus ibi lecta et audita debet memoriter retinere diligenter
quoniam est possibile: et operari ope adimpleri: ideo sequitur Graduale: si-
gnificas gradus virtutum per quas cum ioseph virgine maria et pueru Iesu
debet gradi via presentis vite: ad destruendum idola egyptiorum in vita acte-
ua. **Q**uo cum factum fuerit vertit labor in gaudium et gradiens in virtus alte-
rum: quod significat versus in altiori nota. **H**ed alleluia incipiens ab a
et terminans in o: significat gaudium celeste ineffabile et incomutabile ha-
bens principium et carent sine: per quod ammonef tam sacerdos quam populus: ut
tunc omnia terrena et tristitia ab affectu postponatur: et ad eterna gaudia ex-
toto corde festinat sancte per contemplationem in vita contemplativa: ut tandem
assequal per apertam visionem et fruitionem in patria. Versus significat omnia
vetera tunc verti in noua: fide illud Apoca. xx. **E**cce noua facio omnia. **T**eo-
poribus autem lucrui depuratis loco alleluia canitur tractus in nota graui;
quod tantum est podium iniquitatis nostre et circumstant nos peccatum in corpo-
re corruptibile: ut grauitate trahamur ad bonum. Unus multe note communiter
ponuntur sub una dictione: ad innuendum quod inexplicabile esse nostram
misericordiam quam per peccatum incurrimus. **S**ermonis esse desiderium liberatiois
ab eadem miseria quam facile explicari possit. **A**ntequod legat euangelium sacer-
dos vel diaconus homo orare debet pertra mediū altaris: **D**uca cor meum
et labia mea tecum, put in ordine romana. quod non est speciosa laus in ore pec-
catoris. **A**t sine oratione nec teneri potest mediū virtutis. Deinde accipit be-
nedictionem: in signum quod nullus predicare debet propria auctoritate. Rom. x.
Quod fidicabunt nisi mittantur. **T**ertio dicit: Dominus vobiscum: desiderans et
orans ex toto corde tecum, ut supra patuit. **D**es signat se annus et post euangelium
ut sine diabolica illusione possint ipsum devote audire: et sine obliuione
fortiter impissimum rerinere. Unus et contra aquilonem legis quam facio dicatur illo
lud. Lant. iii. **S**urge aquilo et veni auster: id est recede diabolo et veni
spiritus sancte. **E**t illud Isa. Dicam aquiloni noli prohibere. **S**ignificat
autem euangelium bonum nuncium ab eo quod est bonum: et angelum quod est nuncium:
quod per ipsum nunciat nobis maximum bonum quo profecte instruimur et co-
lamur in agendis: cauendis: cauedis et desiderandis. **A**t quod fide hoc age
re debemus: ita ut ipsum in corde bono et profecto retinetes fructum feram in
patiencia: quod facit fides formata: ideo sequitur Credo. Corde enim creditur
ad iusticiam: ore autem confessio sit ad salutem: Roma. x. **U**nus tunc deuotissime
orandum a populo et a sacerdote ex corde desiderandum quoniam in fide euangeli-
ca confirmemur: quia sine fide impossibile est placere deo. Heb. xi.
Theque secunda pars principalis totius incipit ab offertorio et durans
usque ad prefationem in qua fit consecratio oblationis. **E**t subdividitur in tres
particularias. **I**n prima namque permittit offertoriu m laude exultatio in canticu
offerto. iij. **I**n secunda sit oblationis cum orationibus: **G**uscipe sancte pater tecum.

B ij

Expositio

In tertia petit oblationis acceptatio in secretis. Et quia hec exigunt elevationem mentis ad deum: ideo permittitur: Dominus vobiscum. Et postea orate fratres.

Allegoria Quantu[m] igit[ur] ad hec oia magis in specie suo ordine cum allegoria. Primo osculato altari in medio rore quam supra: dicit se ad populum dicentes orando: Dominus vobiscum. sed sit per meritum sue oblationis deo propter nos ut possitis primo vosipos; deinde tantum sacrificium corporis et sanguinis Christi mecum digne et fructuose offerre: et oblato sacrificio incorpari. Rendet chorus vel minister in persona populi: Et cum spiritu tuo. sed sit dominus modo predicto. Debet enim tuus corpus in spiritu apparere: quod representat apparitionem domini Iesu in die palmarum: quando vertebat faciem suam ut iret in hierusalem offerre seipsum per nos: ubi cogitare poteris: quoniam Iesus videt civitatem flevit super illam: ita ut intumesceret facies eius: et per multitudinem singulatum pecuniorum sui non posset ad plenum habita formare. Propterea quod imperfecte dicit: Quia si cognouisses et tu. Consequenter excitat se et populum ad orandum simul et deuote dicens: Domine, prosequitur offertorium quod cataphractum significat oblationem laudis quam exhibuerunt Christi venienti: et sponte atque bilariter non minus quam flebiliter se offerent: recipientes eum cum hymnis et cantricis: floribus et ramis palmarum: prastratis vestimentis in via atque dicentes: Hosanna filio David: benedictrix quod venit in nomine domini. Et hoc forte etiam representat processio subdiaconi cum calice soleniter preparato: et accolito portante ampullam aquae de sacramento in festis duplibus: vel representat Iohannem baptistam ut supius patuit: quod preparavit viam domino ad offerendum seipsum: tandem per nos et fert oblationem usque ad medium altaris: ubi aperit quod ipse Iohannes terminauit oblationem veteris testamenti: in qua velaminibus figuratur oblatio Christi erat velata: ita ut veniens ad mediatorum dei et hominum agnoscat monstraret dicendo: Ecce agnus dei. sed per peccatis immolatus: simillimum Matth. xii. Tercum prophetam usque ad Iohannem prophetaverunt. Unde et subdiaconus offerendo calicem nibil dicit: quia oblatione veteris testamenti veritatem non exprimit. Sed sacerdos et diaconus aliquid dicunt: quia oblatione nouae legis veritatem exprimit: diaconus autem offert eam: sacerdos: quia in primitiva ecclesia sanguinem populo ministrabat: quod licet modo non fiat propter periculum: manet tamen adhuc mysterium saltem ad spiritualiter populo cum sacerdore ministrandum tantum sacrificium. Ut quia per angelum hec oblatio Christi est deo patri representata et oblate: non minus quam nostre orationes et bona opera: Tob. xii. Ut etiam quod per diaconum veletas euangelica nunciatur: que deo patri per Christum est oblate. Sacerdos offerens panem in patena eleuata: significans latitudinem charitatis Christi: et populi Christi cum gudio suscipiens in qua hec hostia est oblate deo patri dicit haec orationem: Fuisse pater sancte pater omnipotens eternus deus haec immaculata hostia. sed ratione sui: quod immaculata debet esse ad litteram: et ratione significationis: quod immaculata significat haec. Igisuscipiente sancte pater tecum: ut ea sacrificies mirabiliter: cui omnia sunt possibilia: quoniam ego indignus famulus tuus tibi offero deo meo per specialiter cultum et redemtionem vivuo et vero: ac differentiam idolorum mortuorum et deorum fictionum per innumerabiliter peccatis et offenditionibus et negligencias meis;

Messe

12

¶ p oib⁹ circūstati⁹: s⁹ r p oib⁹ fideli⁹ xpianis viuis atq; defunctis:
vbi exp̄mis p quib⁹ offer⁹ o: dñe suo. Et credibile est xp̄m fili⁹ ozone vsl⁹
tac⁹ in oblatiōe sui ad patrē: iputas sibi innūterabilia p̄ctā ⁊ offendit⁹
z̄c. generis būani: cui⁹ naturā assumpserat. Sequit⁹: Ut mibi ⁊ illis p̄
ficiat ad salutē in vitā eternā. l. s. p̄a est instituta ⁊ ordinata Amē. H̄z
anq; ozone finiat facto signo crucis cū patena: hostiā sup altare ponit
ad significādū p̄mptā volūtate xp̄i q̄ obtulit se p̄ni offerēdū p̄ crucē p̄
nob̄. Et tūc statim patena sub corpali abscondit⁹: q̄ licet in latitudine
charitatis honorifice esset a cōi pplo suscep⁹tus: ⁊ ad tēplū vbi se obtu-
lit patri deductus: tñ illa latitudo charitatis statim abscondita fuit: qn̄
ip̄o pdicāte q̄sī tota die a nullo fuit inuitatus fm illud *Mare⁹. xj.* Cir-
cuspectis oib⁹ sc̄z an aliq; yellet ip̄m inuitare cū iā vespa cēt hora exi⁹
in berhania cū duodecim. Et sic postq; se obtulit in tēplo: etiā latitudo
charitatis ei⁹ recedēdō abscōdita fuit ab eis: ⁊ cū maria martha ⁊ laza-
ro in berhania nō multū distātē mālit. Et q̄ etiā patēs latitudo charita-
ris duodecim discipulor⁹: q̄ cū petro dicebat se patos cū xp̄o in mortē ⁊
in carcere ire: postea abscondebat ⁊ a xp̄o fugerūt: ideo in festis semidu-
plicib⁹ ⁊ duplicitib⁹. Diacon⁹ ad h̄ significādū postea qn̄ incipit canon re-
cipit patenā de altari: ⁊ inuolutā tradit subdiacono stāti ⁊ tenenti eā re-
tro a lōge. Verū tpe eleuationis discooperit: q̄ tpe eleuationis xp̄i in cru-
ce apparuit latitudo charitatis sc̄i ioh̄is stātis iuxta crucē cū maria vir-
gine. Vel aliter ⁊ forte meli⁹ p̄ patenā a petrē dicit⁹: ⁊ rotundā ad mo-
dū fornici siue arc⁹ triūphali⁹ significat patēs triūph⁹ xp̄i: in q̄ dedu-
ctus ⁊ ob lat⁹ est ad tēplū: ex q̄ poterē eiecit vēdētes ⁊ emētes: s⁹ hic pa-
tēs triūph⁹ xp̄i statim abscondebat: qn̄ eodē die tāq; abieci⁹ a nullo in-
uitabat⁹: ⁊ paulopost ad passionē ducebāt. Verū tpe eleuationis in cru-
ce iterū apparuit in titulo triūphali scripro: iō tpe eleuationis discooperi-
tur. Deinde q̄ se quēter sacerdos facto signo crucis sup aquā ⁊ accepta
vna gutta v̄l̄ duab⁹ mittit i vinū calicis cū ozone: De⁹ q̄ būane substanci-
tie dignitatē z̄c. put in missali babet⁹: p qd̄ significat būanā naturā xp̄i
in aqua significatā p assumptionē būndictā esse ⁊ trāisse in diuinitatem
qdāmodo in vino significatā: ⁊ n̄ bilominus pp̄lm in aqua significatū
fm illud *Ipc⁹. xvij.* Ique multe ppl̄ multi benedicendū esse p̄ ch̄isti
diuinitatē, put satis exprimit oratio ipsa. Hicur ⁊ credif̄ benedixisse po-
pulum quando intravit templū ad se offerendū: dicente ppl̄o: Benedi-
ctus q̄ venit in nomine dñi. Hicq; calix p̄paratus offer⁹ cum oratione: Of-
ferimus tibi dñe z̄c. Ubi innuix⁹ quid offerimus: q̄ calicē salutē confe-
rentē. Quō: q̄ tuā dēp̄cates clementiā z̄c. Pro q̄ offer⁹: q̄ p̄ nostra ⁊ p̄
totius mūndi salute. Iscedit aut̄ in odorē suauitatis qn̄ acceptat⁹ ⁊ offer-
tur in seruore charitatis. Et significat q̄ iesus tūc p̄arat⁹ ad passionē se
obtulit patri, p̄ totū mūndi salute. Et sic deponit calicē sup altare cum si-
gno crucis p̄cludēs: p xp̄m dñm n̄m. l. per quē facta est hec oblatio: et
iterū iam in ministerio perficiēda. Et tūc calicem offerit: q̄ hec oblatio
in abscondito cor;dis celebra⁹ta fuit: dicens orationē in spū humilitatis

B iiij

Expositio

¶ in oīo cōtrito tē. que fuit puerorū in camino ignis: Daniel'. iij. ad ss.
gnificandū q̄ in camino ignis maxime charitatis t̄ deuotiois in spiri-
tu būilitatis t̄ p̄triti cordis xp̄s tūc se obtulit cui nos ɔformari petim̄
vt t̄ sic fiat sacrificiū n̄m vt placeat sibi dño deo. Quo facto eleuatis
manib⁹ ad celū dicit ōzonē: Veni sanctificator om̄ps eterne deus t̄ bñ.
die hoc tē. faciēdo signū crucis sugytrūq; p qđ significat q̄ cū quidā
gētiles rogassem̄ philippū vt viderēt iesum: t̄ ille vna cū andrea dixi-
let Iesu: r̄ndit. Venit hora vt clarificet fili⁹ bois. Et post pauca q̄b ex-
preslit necessitatē t̄ dolorē sue passiōis dixit: Pater clarifica nomē tuū
Venit ergo vox de celo dicēs: Et clarificau: ei iterū clarificabo: Joh.
xii. Ponit autē calix a dextris: t̄ hostia a sinistris: q̄r sanguis de latere
eius dextro fluxit postq; in sinistra hui⁹ mūdi passionē t̄ mortē sustinu-
it. Et ex tūc vadit lauare extremitates digitorū nō solū ppter mundiciā
corpalē ad tā mūdissimū sacramētū mūde tractandū: sed etiā ad signi-
ficandū lotionē pedū discipulorū būiliter a dño ielu in cena factā: vt di-
scipuli essent mūdi etiā a minimis affectiōibus impuris ad tātū sacrim
digne cōmunicadū: vt p̄z Joh. xiiij. Quib⁹ t̄ nos ɔformari debemus:
Fm illud Dyo. de eccl. hierar. Ad sanctissimū eūtes sacrificiū mūdan
Zuenit abylistimis aie phātasmatib⁹. Et fm or. Ro. sume cauendū: ne cū
digitis sic lotis vertat folia: aut aliqd aliud tāgar: sed oīo mūdos eu-
stodiat. Osi intelligendū est nō solū ad litterā corporaliter: sed etiā sp̄
ritualiter modo pdicto. Inter lauandū p̄o dicit illud de ps. xxv.

a T̄ mundabo. b T̄.i. qui nec sibi nec alijs nocēt. c T̄.i. oga: scz cū tu dñe laueris

Lauabo inter innocētes man⁹ meas:

mibi cū discipulis tuis pedes affectionū meos. a T̄.i. virtutibus et bonis operibus
ornabo. b T̄.i. fidei tue t̄ mētis mee: vbi tibi p̄ces t̄ vota offeram̄. c T̄.i. discam
t̄ intelligā ad eis: t̄ intus a magistra veritate quō te laudē:nō me.

et circūdabo altare tuū dñev̄ audiāvo

a T̄.i. exponā ceteris postq; ego didicero. b T̄.i. p̄cipua t̄ pfecta corporalia t̄ sp̄i-
tualia visibilia t̄ inuisibilia hoībus exhibita: docens t̄ eos te laudare.

cē laudis: et enarrē vniuersa mirabilia

a T̄.i. bonos actus t̄ virtutes q̄bus domus tua. i. ecclēsia t̄ fidelis aia ornabit.

tua: domīne dilexi decorē domus tue:

a T̄.i. locū in quo gloriose habites: vt nō sibi: sed tibi glia def. Unī Greg⁹. Domus
quippe dei nō solū sancti angelis: sed etiā nos sum⁹ quoq; mētes inhabitare dignatur.
Et q̄ electus q̄is quātūcung⁹ p̄ficiat adhuc reprobari formidat misericordē deū bu-
militer exorat dices: Me pdes. b T̄.i. p̄di p̄mitas in futuro.

et locū habitationis glorie tue: ne p̄des

Misse

a ¶ .i. cū male se habētib⁹: erga dēn⁹ ⁊ eū odiētib⁹ nō colentib⁹. b ¶ scz q̄ dilexit
decoře domus tue. c ¶ in plenti.i. cū hořbus male se habētib⁹ erga p̄mū et eū
odiētib⁹ de q̄bus dicit: q̄ odit fratre suū homicida est: h̄j em̄ impij ⁊ viri sanguinū cō
cum impijs deus animā meā: et cum
tra duo p̄cepta charitatis faciētes: q̄tu in se ē de honestat̄ ⁊ maculat̄ decoře dom⁹ tue.
viri sanguinū vitam meā: in quorū
a ¶ .i. opib⁹. b ¶ .i. eoř ōga sun: iniq̄ et semp̄ parati sunt iniq̄ agere. c ¶ q̄ si qd̄
boni agit p̄ munerib⁹ faciūt pecunie: vel laudis huwanie: vel timoris quo timent di
manib⁹ iniquitates sunt: dextra eoz
uit̄ vel potentē offendere: sic ditati sunt ⁊ repleti muneribus. a ¶ .i. in diuitiis in
repleta est muneribus: Ego aut̄ in ino
nocentie ⁊ spūalis thesauris. a ¶ scz altare ad tibi sacrificandū et viā p̄sentis vite ad
tibi complacendū. b ¶ a peccatorū malis ⁊ huius vite periculis p̄cipue in tantis mi
cētia mea ingressus sum: redime me et
seris iam pagendis. a ¶ .i. misericordia tuam a me nō auferēdo qui ex meipso mi
ser sum: Et hoc debes q̄. b ¶ scz spūalis ⁊ affectus qui facile labi solet ⁊ etiam cor
poralis. c ¶ .i. nō recessit a tua iusticia: sed immobilis permanit contra oīa scandala
miserere mei: pes me⁹ stetit in directo:
te diligendo. a ¶ scz subiicit de dilectione. primi.i. sanctis congregationibus. s. de
tuis bñficiis mibi a te collatis nō solum lingua ⁊ vocibus sed etiā vita et moribus: vt
ceteri exemplo meo informent ad te benedicendū. b ¶ ergo.

in ecclesijs benedicā te dñe: Glia⁹ patri.

¶ Itaq̄ facta lotione digitos tergit ne aliquid humidi carnalis p̄cupiscē
tie: q̄ facile mæcule p̄trabūk: remaneat. qr̄ ⁊ iesus pedes discipulor̄ su
oru postq̄ lauit lyntheo terst. Alij tñ h̄ alias hñt ōdes imutatq̄ ordi
ne dicti ita: vi p̄mū circa canonē icipēdū lauēt digitos: ⁊ hoc forte ve
mudi⁹ possint p̄seruari q̄ als in q̄redis secer̄ ⁊ folijs p̄redis facile pos
sent coinqnari vel alia q̄libz ex cā: pur ifra i rñsis q̄onū videre l̄z: putat̄
tñ q̄dā m̄l tñ icouenies differre lotionē vsq; ad finē p̄fatiōis: tñ rōe signi
ficatōis: tñ rōe p̄tinuatōis: p̄tinuat̄ em̄ canon ad pcedētia imēdiate: s̄z
plotōez cū p̄s. lauabor̄ ⁊ discōtinuat̄ ḡ ⁊ t̄. In dñis x̄o dieb⁹ fest⁹ semē
duplicib⁹ ⁊ duplicib⁹ facta oblatio icelat̄ rōe q̄ sup̄ ad l̄rāz in pncipio ⁊
allegorice significat: q̄ maria magdalena accepit librā vnguēti nard̄
p̄ciosi: ⁊ effudit sup̄ caput recubēt̄: ⁊ circūiens vnxit ⁊ pedes iesu: ita
vt ipleret dom⁹ odore vnguēti: Matth. xxv. ⁊ Job. xij. Qd̄ exposuit
dñs factū ad figurādā sepulturā ei⁹ i primo futurā. s. post mortē crucis
⁊ p̄dicadū i vniuerso mūndo q̄ hoc fecerit i mēoriā. s. laudis glie ⁊ bono

Expositio

ris eius et per sequentes totius trinitatis. **I**s sacerdos incensando ter facit signum crucis super oblatam et calicem: deinde circumdat calicem ter: et tertio elevata manu incensat ter: **H**ecus crucis: quod factio vadit ad dextram incensando: deinde ad sinistram: et iterum rediens ad dextram incensando: deinde ad sinistram et iterum rediens ad dextram: ad significandum bonum odoratum gemitum et noticie Christi: primo diffusum ad iudeos: deinde ad gentes: et postremo iterum reditus ad iudeos in dextra significatos: ut scilicet et tunc sacerdos tradit thuribulum sine thurificatioe dyacono. **Q**ui accepta planeta manu sinistra: incensat sacerdotem manu dextra: deinde subdyaconum dyaconem: et subdyaconum a ministro thurificat: et a ministro totum chorum: insigniumque a Christo sacerdote magno bona elucta: procedunt mediatis ministris quod debet accinge et tenere reverenter et patienter planetam charitatis in sinistra aduersitatis: et sic manifestare et dicere odorem noticie Christi dextra recte intentio: hoc enim fecerunt primi ministri euangelici dyacono significati: finis illud. **iiij.** **C**or. iiij. Deo autem gratias quod super triumphatus in Christo Iesu et odorem noticie sue manifestatus nos in omni loco: quod Christi bonus odor summo deo tecum. **A**n et fratres quoniam thurificatio debet reverenter caput inclinare: insignium gloriarum actionum: et ut vel sic valeat offerre odorem deuote orationis. **S**acerdos itaque lotio facia cum precio. ut sancti iunctis manibus anno pectus vadit Christus medium altaris: et inclinatus profundat dictum odorem: suscipe sancta trinitas tecum. put in missali ubi pater: primo cui offeratur: quod sancte trinitati: quod offeratur: quod haec oblationem. **Q**uare: quod ob memoriam passionis resurrectionis ascensionis Iesu Christi domini nostri et in honore beatae marie virginis: ibi. **J**oh. bap. et sanctorum apostolorum sanctorum precipuorum et omnium sanctorum precerum quod offeratur: ut similis proficiat ad honorem sancti. accidentalem: put istra de fructibus huius sacrificij: pater nobis autem ad salutem: et ut illi: pater nobis intercedere dignentur celis: quod memoria facimus in terris: et significat logia oratione quam fecit Christus post locutionem perditi discipulorum per eis dicens: non rogo ut tollas eos de mundo: sed ut servues eos a malo tecum. **J**oh. xvij. profunda inclinatio significat profundum Christi humilitatem quod exinanivit seipsum formam serui accipientis. **D**hil. iiij. finita oratione: osculat altare et fit se ad populum dicentes: Orate fratres ut meum et vestrum sacrificium acceptabile fiat apud deum omnipotentem. sicut pater nostra quod in se semper est acceptissimum: ubi ad supplicandum invitamus ibi orate: ad nos mutue amandum inflammarunt: quod fratres ad quod petredemus informamur: quod ut meum ac vestrum tecum. **E**t residet ministri loco populi: suscipiat dominus sacrificium tuum ad laudem et gloriam nostris suis: ut utilitate quam nostrae ecclesie sue sancte. **S**yrat autem se: quod ad hec excitat oculis circumque. **E**t significat tertia appetitio quod est iudeis et gentilibus simul facta a dextris: et sinistris existentibus: ut quoniam vox venit de celo dicens: et clarificauit et iterum clarificabo: ut scilicet **J**oh. xvij. **S**ecreta significat secretam traditionem de qua Jesus turbarum spiritu dicit: quod vestrum me tradidit unus est hac nocte in manus petitorum. **E**t postea iudeus: quod facias fac cito: iudas accepta buccella exiuit continuo vertentes se a dextra societatis discipulorum Christi: et nunc rediens sed gyras se ad sinistram profide societatis iudeorum cum quibus similius habuit secreta: quoniam enim caute traderer: et ipsi caperent sub signo pacis sine turbis: et tunc sacerdos secreta dicit secretas finis numerum

Misle

collectari: significans q̄ qñ iudei cū iuda habuerūt p̄ filii de traditione xp̄i xp̄s orabat: fī illud ps. cxvij. Locuti sunt aduersū me lingua dolosa. scz iudei & iudas tractādo de traditiōne mea; pur exponit Ly. ad litterā: Et sequit̄ p eo ut me diligenter detrahebat mihi. Ego autē orabam.

Tropologice: p oblatione corporalē significat spūalis oblatio sujpi^o Tropole^s q̄ requiri ex pte offerēti vel offerēti ad fructuose et digne tm̄ sacrificiū Gice.

offerendū: fī illud Ro. xij. Obsecro vos fratres p misericordiā dei ut exhibeat̄ corpora vestra hostiā viuentē sanctorā: deo placetē rōnabile obsequiū vestrū. Quia tñ nulla oblatio est accepta: nisi de⁹ sit cū offerēti p gratiā. Ideo pmitit̄ orādo: dñs vobiscū. v̄s. Debet pmo qlibet seipsum dño offerre: deinde munera: fī illud Gen. liij. Respxit̄ deus ad Abel & ad munera eius: t̄ hoc hilariter orās deuote q̄ tenus dñs accēpt̄ exēplo dñmid: q̄ post regiā oblationē, peditificāda domo dñi dixit. j.

Paral. xl. Hc̄io deus me⁹ & p̄bes corda et simplicitatē diligas: vñ et ego in simplicitate cordis mei letus obtuli vniuersa bec: et pplm tuū q̄ bic repertus est: vidi cū ingenti gaudio tibi offerre donaria. Dñe deus abraā & isaac: t̄ isrl patrū n̄fōz custodi in eternū hanc voluntatē cordis eoz: & semp in venerationē tui mens ista pmaneat. Et hoc p̄tra auaros sacerdotes & vase glorioſos offerētes: q̄ in oblatiōib⁹ finaliter nō vene rationē dei sed q̄ sua sūt q̄rūt. Lanit̄ etiā offertoriū: q̄ hilarē datorē dilit̄ de⁹. iij. Cor. ix. Offert aut̄ seipm qñ pponit ex toto corde crux p̄t seruire deo & p̄ter deū offensas oēs remittit̄ primo fī illd Matth. v.

Hioffers munus tuū ad altare & ibi recordat̄ fueris t̄c. Debent em p seruōt̄ charitatis: & tritionē cordis: & castigationē corporis xp̄o cōforo mari seipm p nobis offerēti. Per thurificationē inducumur ad ōzonis deuot̄ onē: fī illd ps. Dirigat̄ ōzo mea sic icēsū. i. bon⁹ odor de ara cor dis incēla igne charitar̄ i. p̄spectu tuo. l. acceprabilis. Offert aut̄ pmo incēsū sacerdoti bñdicēdū: in signū qđ nec ōzo nec aliqd aliud est acceptū deo: nisi bñdictū & acceptū sit a xp̄o: sacerdos ho petī q̄ten⁹ p̄ iter cessionē bri michaelis & oim elector̄ incēsū istud ōzonis dignet̄ dñs bñ dicere: t̄ i. odoze suauitat̄ accipe: q̄ nō nisi mediātib⁹ illis bñdicēt̄ & acceptat̄ incēsū ōzonis: fī illd Apo. viij. Ascēdit fum⁹ incēsū d̄ ōzonib⁹ sc̄oz de manu angeli corā deo: deinde cū thuribulo fac̄ ter signū crucis sup oblationē dices: incēsū istud a te bñdicēt̄ t̄c. p qđ significat̄ q̄ v̄t̄ re crucis a tota trinitate: pmo incēsū ōzonis bñdicēt̄ ad dñm alcēdere: re: & tertio effectū misericōde descēdēdo ip̄etrare put̄ sat̄ exp̄mit ōzo. Quo facto circūdat calicē ter dicēdo dirigat̄ ōzo t̄c. ad significādū q̄ ōzo vt̄ sit efficax dz ec̄ trina. i. pfec̄ta: siue pseuerās q̄usq̄ pueniat an cōspectū dei. Tertio eleuata manu incēsat̄ ter diceas: eleuatio manū mea p̄ sacri ficiū vesp̄tinū ad significādū q̄ pfec̄ta opatio q̄ seq̄ dz ōzonē acceprabilior est: sicut sacrificiū vesp̄tinū ve. le. acceptabilis erat pingui⁹ & solēnt̄ us: q̄ p hoc p̄formatum xp̄o q̄ in laborib⁹ fuit a iniūtute sua et op⁹ qđ dedit ei p̄ p̄sumavit: Job. xvij. Cōseq̄nt̄ vadit ad dexterā & sinistrā p̄tēs v̄trobīq̄ liberari a mal: pmo oris dicēs: pone dñe custodiā ori meq̄.

Expositio

scr̄t nō ociosa vana aut nociuā loq̄t. Et hōstū circūstātie lab̄js meis
vt discrete & oportuno tpe aperiant sicut ostiūz camere. H̄cō a malis
cordis dicit vt nō declinet cor mēū r̄c̄. Et sic p̄ arma iusticie a dextris &
sinistris incedēs; ultimo tradit thuribulū mistro dicens: accēdat in no-
bis dñs ignē sui amoris: & flāmā eterne charitatis: R̄nde! Amen. Ete-
ra patent ex supradictis inceptis secretis: dyaconus debet tenere flabel-
lum & muscas a sacerdote & sacrificio repellere si est necesse: tu q̄ ab illo
tpe oportet sacerdotē esse recollectū: & in cordis secreto oīno quierū: vi-
sic ex toto corde tūc possit cōverti in dēū ad qđ multū cooperat exteri-
oris inquietudinis remoto & repulso: tum q̄ demones per volātes va-
nas cogitationes nitunt tunc maxime impedire sacrificantē & sacrificij
effectum quātum possunt: put figuratum est: Gen. xv. Ideo per exteri-
orem flabellationem docemur: & interius flabello se exercētis & ferue-
tis charitatis bas inuisibiles muscas discrete abigere.

Tertia pars incipit a p̄fatione: & finit ante orationē dñicam in qua fit
oblatoz cōsecratio: Et subdiuidit in particulas quinqz que dño conce-
dente patebūt locis suis. Prima premittit ppter qđ & p̄fatio dicit: in q̄
pp̄ls primo ad deuotionē & attentionē excitat per lec̄tē orationis al-
lam & exp̄ssam cōclusionē: p̄ sursum leuādoz cordū atq̄ gratiarūactio-
nis monitionē. Secundū duplex ratio gratiarūactiois assignat: per ap-
probāde respōsionis declarationē ibi: vere dignū et iustū est r̄c̄. Tertio
laudes nostras cū laudibus angelorum simul acceptari supplicat ibi:
cū quibus. Quantū igit̄ ad primū: alte & exp̄sse cōcludit ultima ora-
tio secretorum eleuatis manibus: ut supra cū dicit.

a. ¶. s. viuit & regnat de cui⁹ more tractanda cōuenit iudas cū iudeis occulit: & p̄ cō-
equens laudandus & glorificandus manifeste sine fine: quod omnib⁹ expedit scire. vn-
de cū iudas exisset dixit: Jesus nunc clarificatus est filius hoīs: & cōtinuo clarificabit
eū. Job. xiiij. Respondetur. Amen. b. ¶. i. verum est: Non est accipitur hic amen p-
fiat fin Albertum.

¶ Per omnia secula seculorum: Amen.

a. ¶. s. sit ḡmanēter in tanti sacramēti cōsecratione p̄ficiēda: ne cū discipulis tpe tem-
p̄ationis ab eo fugiatis. Et tunc incipit dulciter canere prefationē illam: q̄ signifcat
dulcissimū & longū sermonē illū quē tūc p̄fet⁹ est discipulis aī suā passionē dicēs: si-
holi adhuc modicū vobiscū sum r̄c̄. Ps. xiiij. et xiiiij. b. ¶. s. sit modo dicto.

¶ Dominus vobiscum. Et cū spiritu tuo
Qua r̄nstone charitatis audita: sacerdos ad altiora p̄fici sci voles exp̄sse adhortat ex-
plo r̄pi q̄ tūc ait: Nō turbet cor v̄rm r̄c̄. dices: Sursum corda. a. ¶. leuate intelle-
ctu & iras: affectu charitatis: & tute cōueratiois: et rectitudine intēriois ad altissima
cōtemplād̄. p̄s. Accedat hō ad cor alīū & exaltabit de⁹. s. ad altiora. b. ¶. s. ad alīū
alīq̄d̄ cor exaltari nō p̄t: nec in aliq̄ muti⁹ locari ad r̄a alta & celestia dona p̄cipieād̄: h̄
istud: ut dixit qđā: est solē: mi⁹ mēdaciū mīdi: id q̄libet v̄deat hic ne mēnat p̄seidō.

¶ Sursum corda: Habem⁹ ad dominū:

Misse

a **E**rigo quia ipse nos creauit redemit et tanto labore parare nobis locum in gloria disponuit. **I**ob. xiiiij. **E**go vado parare vobis locum. **I**pse est dominus deus qui creando dedit naturam et gubernando in esse conservat eam: noster qui redimendo dedit gratiam et salvando confert gloriam: deus enim noster deus saluus faciendi.

Gratias agamus domino deo nostro.

a **T**ezratione sui quia ipse est dominus deus noster tam liberalis et magnificus. b **T**razione nostri quia nos populus eius et oves pascae eius propter quod ad hoc tenemur receptis tantis beneficijs. c **T**razione sue magnificentie.

Dignum et iustum est. Vere dignum et

a **T**ex parte nostrae ratione sue beneficentie accepte. b **T**razione accepti multum enim placet deo gratitudo ita etiam ut pro equa et proportionabiliter retributione donorum suorum acceptet quando homo aliud non habet. c **T**id est perducens ad salutem. d **T**onum in prosperis sed etiam in aduersis in tempore gratiae et eternitate glorie.

iustum est equum et salutare: nos tibi

Tecuudum Albertum simpliciter est equum quando gratias agimus per deuotam huius sacrificii oblationem: qua tunc equale donum reddimus quem in dono summo a patre misericorditer accepimus.

a **T**id est in omni loco dominationis eius cuiusmodi est terra mundi machina per te enim restaurantur et que in celis sunt et que in terra. b **T**alem habitualiter ubi et quando non possumus actualiter. c **T**ez omnium rerum per naturam nos specialiter sanctificans et filios regni per gratiam generans.

Semper et ubique gratias agere: domine san-

a **T**ui omnia sunt possibilia potens et ex nihilo aliquid facere. b **T**ernitatem glorie mortalibus conferens.

cce pater omnipotens eterne deus per

a **T**qua ipse est mediator dei et hominum homo christus iesus. i. **T**imoth. ii. **E**cce prima ratio gratiarum actionis que est divine bonitatis excellentia sequitur. Secunda scilicet laus angelica quorum exemplum sequi debemus cum dicitur. b **T**ebis statu mediatorum.

christum dominum nostrum: per quem

a **T**est autem maiestas sum nominis interpretationem magnitudo supereminens stans et numerus ad paritatem declinans: que sum Albertum latet et mirabiliter patet in hoc venerabili sacramento consecrando: cui testimonium phibent laudando. b **T**qua per eum facti restaurati et beati. c **T**recognoscentes tuam dominationem subiectam et quasi nibil respectu magnitudinis illius maiestatis.

maiestatem tuam laudat angeli: ado-

Expositio

a Tremore reverentie et obedientie recognoscentes suam potestatem quasi nihil respectu illius maiestatis immense: sicut illud Job. xxix. Columnne celi contremiscunt et pavent ad nutum eius.

rāt dominationes: tremūt potestates.

a Merito ergo a nobis miseris hominibus est laudanda adoranda et tremenda tanta maiestas in sacramento mirabili, propterea fragilitate recognita: et superna illa maiestate bene considerata in comparatione angelica.

a ¶ i. oēs angelis supremi celi sicut illud ps. cij. Undicite domino oēs virtutes eius misericordiae eius et cetera. Est enim hic generale nōmē angelorum. b ¶ pluralis numeri neutri genitivis. i. totū supremi chorus sue ordinis angelicū agmen: quod anthonomasice beatū dicuntur: eo quod proximus diuine maiestati semper assistat. Et pre ceteris charitate ardens: ar-

Celi celorumq; virtutes: ac bitā seraphim

dentissime in deū semper tēdat. a ¶ i. cōiuncta et sociata. b ¶ sc̄z quadā ineffabili patri voto. c ¶ i. simul laudes tuas et huius sacramenti altitudinē celebrat sicut Albertus et p̄ cōsequēs incōgruū est ut aliquis homo se huic celebratī subtrahat vel audiatur illud Job. xxxviii. vbi eras cū me laudarēt astra matutina. d ¶ sc̄z angelis.

Socia exultatione cōcelebrat: Cum qui-

a ¶ humiles qđē: sed rōnabiles. b ¶ sc̄z cū laudib⁹ suis in huius sacri celebratione.

bus et nr̄as voceſ: vt admitti iubeas

a ¶ So deus: quod sine tuo iussu tuante a nobis fieri nequit: vt sc̄z inter angelicas voceſ nostre audiante. b ¶ sc̄z cū humili laude nō superba p̄sumptioне.

Depreciamur: supplicii cōfessiōe dicētes:

¶ Er nota hic ordinem pulcherrimum: Nam signanter de infimā hierarchia ponit unus chorus sc̄z angelorum. Primus de media duo sc̄z pm⁹ et ultimus et de supraemā iterū unus sc̄z ultimus seraphim cū ceteris virutibus. i. angelis: celi celorum hoc est supremi celi sc̄z empyrrei ut p̄ hoc plane intelligantur oēs chorus angelorum infimi medi⁹ et supraemī vnamiter in gemina charitate dei et proximi laudare summā trinitatē sine fine: Quidā tamē nō ē celi celorum dieūtē thronos debere intelligi. i. pm⁹ chorus suprema hierarchie: eo quod in eis dominus tanq; in celis sedeat: et p̄ virtutes specialiter terrū chorus infime hierarchie: Et sic de oībus chorus ponunt solū extremi chozi obmissis medi⁹ sc̄z archangelis principatis et cherubim: qui sub extremis includi satis intelliguntur: sed tunc dubium restat quare virtutes cū supremis sc̄z seraphim ponuntur cū sint de infimis: ad quod dici potest: quod in hoc venerabili sacramento deo maxima sua charitate multa miracula operantur: operari autē miracula huic chozo sc̄z virtutū attribuitur. Ideo merito hic cū seraphim ponit. Notandum quoq; adhuc alias esse p̄fationes in speciali: in quibus sicut exigentia festi viratū spūales rationes laudandi et gratias agēdi deo exprimuntur: quod et

Misse

in missis votivis sunt dicēde vbi ppria habet; sunt autē solum decē ab ecclesia approbatæ: nouē instituit pelagius papa: et habent in ca. inuenimus: de pse. dis. i. Et in ca. sancto p. lxx. di. ponit decima: de domina quā instituit Urbanus papa: si que autē alie inueniant de missali sunt delende: nisi ex spirituali p̄uilegio sit coceilum: ut papa minoribus de brō Frācisco per Sixtū q̄rtū. Dequit sed a particula: in q̄ subiungit deuota xp̄i et totū trinitatis laudatio angelorum et hominum in vnu put in fine p̄fationis admitti postulauimus dicentes: pmo cū angelis: Isa. vi.

Hanc sc̄tū sc̄tū dñs de^o r̄c. Hodo cū tribū pueris: Matth. xxii.

a Dicite ter sc̄tū et semel dñs deus: ut trinitatis et unitatis mysteriū comprobetur. Et respōdet sc̄tū: q̄s sanguine firmat vel mundatus: qz in sanguine xp̄i operatione trinitatis ois nr̄a religio fundata et firmata est ac mundissima effecta. b I. exercituū: sc̄z

Sicut sc̄tū sc̄tū: dñs deus sabaoth:

angelorum et hominum in ecclia tanq̄ castorum acies ordinatoꝝ. a Fm illud Hier. xxiiij. Celi et terra impleorū: qz de plenitudine eius oēs accipitūt. s. angeli et hoies et specia liter q̄ hui⁹ sacrificij oblationē. b I. obsecro salua nos p̄ hui⁹ sacramēti gratiā.

Pleni sūt celi et terra gl̄ia tua. osanna

a I. i. in celis: excelsa et eterna salute cōstitutos in excelsis mysterijs. b Sc̄z sit per gratiarū actionē et laude. c In humanitatē assūptā: semel in mundū et quotidie in altaris sacro ut b̄ndictionē suā largiā honorifice eū inscipientib⁹ in p̄fēctū: in futuro q̄n iterū venturus est ad iudiciū. d Ecōtra antichristū q̄ veniet in noīe luo.

in excelsis: b̄ndict⁹ q̄venit in noīe dñi

a Sc̄z a miseria pene et gloriā: saluatoris a miseria culpe et gratiā: vel bis dicit osanna in excelsis. ppter salutē corporis et aie: ei duplē stolāquā xp̄s p̄ hoc sacrum cōfert devote et reuerēter ipsi suscipientib⁹.

Debet aut̄ fīm or. Ro. sacerdos cū ministris inclinatus mediocriter sup̄ altare dicere hunc hymnū angelicū ad representandā angelicā deuotionē xp̄i et suorū discipulorū: qui hunc hymnū angelicum vel saltē sibi similē dixerunt: post

osanna in excelsis.

vltimā cenā vtq̄ reuerēter: et deuotissime: fīm illō Matth. xxvi. Hymno dicto: exierūt in monte oliveti: vbi dicit Ayra. Hymno. i. cantico di uine laudis dicto. p̄ sacramēti institutione et nouē vite denūciatione: in eodē loco vbi cena erat facta: et Burgēsis in additiōe dicit fuisse illum magnū hymnū a Ds. Laudate pueri dñm r̄c. vsq; ad beati īmaculati exclusiue: qz et adhuc hodie dicit iudeos post esum agni pascalis hunc hymnū solēniter canere: eo q̄ in hoc hymno fit mētio de redēptiōe egyp̄tia et ipsi solū carnaliter intelligunt. ppter quā et tūc celebrāt: spūaliter tñ intelligēda: et fīm hoc (si verū est) p̄dicit⁹ hymn⁹ huic saltē est similius in sentētia; ppter qd̄ sacerdos tūc cū ministris debet se formari xp̄o cū suis discipulis deuotissime hūc hymnū dicēdo: et q̄tum p̄t in angelicā deuotionē se transformādo: Cum aut̄ dicit b̄ndictus qui venit r̄c.

¶ etiam
xps ter p̄t
dici sanct⁹
pter san
ctitatē car
nis et aie
et deitatis
Hec ergo
estote: qm
ego sanct⁹
sū dñe dñs
Levit. xix.

Expositio

Debet se erigere et signo crucis se signare: similiter et oes in choro quando canunt. Benedictus: ad significandum quod christus per crucem triumphavit: et benedictio nō nobis dedit: et nō nisi per crucem dare ordinavit: ad quam et sustinendam extunc ad monte oliveti ut dictum est exiuit: ideo sequitur. Tertia particula: in qua petitur consecrande materie benedictio et acceptatio. Et primo generaliter premitur quid pertatur quartum ad oblationem que dicitur sacrificium: ibi: Teigitur et ceterum quartum ad offere tes et eos pro quibus offertur: quorum salus postulatur: ibi: imprimis que tibi offerrimus et ceterum: quatum ad eos quorum patrocinium imploratur in quorum etiam reverentia offeratur ibi: comunicantes. Secundo specialiter et expresse concludit quid per oblationem hostie impetrandum postuletur: ibi: hanc igitur. Quantum igitur ad primum. Notandum enim Innocentius hic aliud verba: aliud signa et gestus prendunt. Nam verba ad consecrationem et effectum ipsius impetrandum pertinet: signa vero ad historiam dominice passionis recolendam: propter quod et hic canon incipi dicitur: id est regula: quia non solum regulariter efficit consecrationem per sua verba: sed etiam regulariter representat passionem christi amarissimam enim ordinem per omnia sua signa. Qui concordat Beatus Augustinus. iij. de trinitate. dicens: Nostrum sacrificium esse sacramentum oblationis iesu in cruce. Et beatus Tho. par. iij. q. lxxij. arti. iij. dicens huius crucis signa quibus signatur sacrificium non fieri dumtarat ad consecrandum hostiam alioquin post consecrationem fieri non deberent: sed principaliter ad modum et ordinem dominice passionis representandum signatur autem conuenienter modus etordo passionis christi per signa crucis: quia in omnibus articulis passionis et signanter hic expressis cruciatum quendam singulariter sustinuit: et tandem passionem omnem in cruce consummavit. unde et non sine divina prudentia creditur factum: ut canon ipse ab ea litera inchoaret que crucem plus ceteris representat qualis est littera. Ut scilicet per eius inspectionem sacerdos statim in memoriam dominice passionis reduceretur tunc ex ordine peragendam: propter quod et communiter ibi expressa imago crucifixi laudabiliter depingit. Et enim hec textus expoundens est de verbo ad verbum litteraliter cum adiecta significacione allegorica passionis christi enim ordinem insignis: solum tamquam virtutem et interlinialiter ut et fastidium pliritatatis virtutis: et intellectus eius faciliter memorie commendatur: finito itaque hymno angelico sacerdos profunde se inclinat coram altari usque ad utrum accepta habeas: significans illam profundam inclinationem vel potius corporis prostrationem: quam fecit christus in monte oliveti quando factus est sudor eius sicut guttre sanguinis decurrentis in terram. Luc. xxij. Et sic humiliter mittit petitionem ad deum ut has oblationes acceptet et benedicat dicens continuatue ad precedentia.

Canonis

a **P**. s. cūtū s̄s sanct⁹ dñs deus sabaoth essentiali⁹ acc̄plendo
li pater vt attribuat toti trinitati ⁊ singulis psonis cōiunctum ⁊
diuīsim quō ⁊ xp̄s est filius toti⁹ trinitatis nō generatione di-
uinased creatione humana. **T**e igit̄ clementissime pater: q̄ clemēter admisiſti vo-
ces nostras cum angelis vt postulamus ad laudandum māies
statem tuam: per alium igit̄ ⁊ c. b **P**ro ratione creationis:
gubernationis et adoptionis.

a **E**igicur dementissime⁹ pater

a **T**anq̄ mediatorē s. naturalem. **Z**u em̄ es infinite clementie ⁊ misericordie nec ss-
num misericordie alicui claudis: maxime si per iesum xp̄m obsecratus fueris. b **N**on
vñpariu⁹ um⁹: sed dñm dominantium.

per iesum christii filium tuum⁹ dominū

a **T**. i. humiles ⁊ deuoti: nō supbi⁹ p̄sumētes de nostris meritis. b **T**. s. pre magnitu-
dine affectus: vt sic geminata postulatio melius obtineat qđ intendit.

nostrū supplices⁹ rogamus ac petimus

a **T**. i. vt: sed cuž maiori⁹
exp̄sione. **E**t debet acui
in fine ad dñiam verbi in
finitiu⁹ modi. **E**t oscula-
tur hic altare significans
fraudulentū osculum iu-
de. b **T**id est grata.

Vt̄ accepta

Tē hic ministri solēt a sacerdote recedere et re-
troſtare. **P**rimo ad significādū q̄ instāte passio-
ne dñi oēs discipuli relicto eo fugerūt: **Luc**. xxij.
Hecdo ut suo exēplo ceteros informēt: ne tūc q̄s-
q̄s audeat in faciē celebrātis stare: sedere aut p̄sp̄i-
cere: qđ qđ ⁊ tūc laudabilis corvine trabunt a la-
terib⁹ altaris ad velandū sacerdotē ne distrabaf:
qr tūc intrat maxima secreta pagenda q̄ vt liber
deuore ⁊ sine distractiōis impedimēto possit cele-
brare: solitudo plerūq; est ei necessaria: in cui⁹ figura olim summ⁹ sacer-
dos solus introiuit in sc̄tāctōp̄ cū igne ⁊ sanguine. **H**ic sacerdos euan-
gelicus ad habendū ignē feruētis deuotiōis: ⁊ sanguinē passionis xp̄i
memor: adi ⁊ tractādi intra tā sacratissima mysteria celebranda solus li-
ber ⁊ sine impedimēto debet pcedere. **S**ed prochdolor⁹ h̄ pauci mō ser-
pare curāt: qr tā viri q̄s mulieres nimis altarib⁹ p̄inquāt: in faciem cele-
brantū audacter p̄sp̄icunt verius ex p̄sumptione aut curiositate: q̄z ex
deuotione qđ est multū rep̄hēsible. **P**rimo qr ztra statutū ecclesiastī
cū de vita ⁊ ho. cle. c. j. **A**et de p̄se. di. h. c. sacerdotū: vbi phibent nō solū
femine: s̄z etiā viri laici stare vel sedere iuxta altare inter clericos qn̄ dī-
uina mysteria celebzant. **E**t etiā sc̄do diuīe iusticie p̄trariū. **S**i em̄ beh-
samie p̄cessi numero. lxx. viri ⁊ quinq̄inta milia plebis eo q̄ arcā dñi
nudā curiose vidissent: qđ sub pena mortis phibitū fuit. **Nu**. viij. quan-
tomaq̄is puniēdi sūt: q̄ mysteriū sacrosc̄tm̄ altaris videre ex curiositate
sine reverētia p̄sumunt: cui⁹ solū figura arca fuit ⁊ c. **E**t forte nō tā faciē-
tes q̄z sentiētes. **U**n ⁊ bea. **A**mbrosius nec illū magnū impatorē theo-
dosium ex deuotione passus est stare infra cācellos: sed exire ⁊ cū cete-

Expositio

ris expectare diuina mysteria cōpulit qd t ille gratāter tanq; p medici na accepit: ita vt cū reuertere constātinopolim t a sacerdotib; tanq; bo norādus ad interiora loca vocare: respōdit se inuenisse verū sacerdote xpī qui eum docuisset ybi stare deberet: put in vitalspatrū in histo ria tri pertita t alibi legit t latius habetur.

a Tūscipias. b Vt idonea sunt tā diuino sacramento: tūsi enī est benedicere p̄nicipaliter nō nostrū. c Tūc panis t vini a te dēo nobis desup donata: t in verū corpū t sanguinē xpī transubstātianda que sunt diversa t sub diversis speciebus p̄fessionem omnium donorum continentia.

Haberas et bene dicas hec dona: Hec
a Sc̄e eadem a nobis allata. b S. tibi sanctificata rep̄tantia verum corpus t san guinem xpī que in se sunt sancta t immaculata: t etiam nos sanctificantia pro peccatis nostris oblata.

Mu X nera: Hec^b san X ita sacrificia

i. immaculata. Hic facit tres cruces trib⁹ digitis sup vtrūq; ad signi illibata. fīcandū tres traditiōes xpī oēs ad mortē xpī penales. Prima fuit a deo p̄re ex grā pro maximo dono cōtīne te in se oīa dona t hec fuit penalis: qr pprio filio suo nō pepercit deus: sed p nobis oīb; tradidit illū. Ro. viii. Et qr xps cā acceptando ppriam voluntatē vicit: fm illud Luc. xij. Verūtamen nō mea volūtā: sed tua fiat. Hec fuit a Iuda ex auaricia pro munerib;. Matth. xxij. Quid vultis mihi dare t ego vobis eū tradā. Et cōstītuerūt ei. xxx. argēteos. Et hec fuit penaliō eo qd tā p̄o vili p̄recio discipulus vendidit mḡm t tā magnū dñm. ppriū: fm illud ps. viij. Etenim hō pacis mee. i. iudas in quo sperauit: magnificauit sup me supplantationē. Q, credis ei mul tū fuisse penale cū esset summū bonū in quo t oēs thesauri sapientie et sc̄ietie dei abscōditi: de quib; t iudas singulariter p̄fēcti. Tertia iudeo rum ex inuidia in sacrificiū illibatū: in quo cōpleta sunt oīa veteris le gis sacrificia: qd tā nō iudei: sed gentes libauerūt: qm ablātū est ab eis regnū t datū genti facienti fructū eius. Matth. xxij. Et hec fuit pena lissima: tū qr ex inuidia tāta: vt etiā pilatū nō lateret. Matth. xxvij. Si ebat pilatus qd ex inuidia tradidissent illū: tū qr crudeliter vincitū addu duxerunt eum t tradiderunt pontio pylato p̄sidi. Matth. xxvij.

¶ Exprimūt autē signū crucis trib⁹ digitis: t p̄mo a superiori trahit ad in ferius: deinde a sinistra ad dexterā: qr xps operatione trinitatis descen dit a sinistra p̄ntis seculi: t ad dexterā glorie trāstūt tē. a T. i. p̄ncipaliter: qr charitas est ordinata: ita vt benū cōmune p̄ponēdū sit singlari. b S. i. dona munera sacrificia. c S. i. deo patricle. d Sacrificamus in recogniti onem sup̄mi domini. e T. i. congreganōe oīm fidelū vinculo charitatis vni t.

Imprimis que tibi offerim⁹ pro eccl⁹:

Canonis

a **T**eōfirmata et sanctificata. b **V**niversali. c **T**.s. ecclesiam. d **P**ace plentis
tpis: ut pacē habeat ab hereticis schismatiscīs tē. et pace eternitatis.

Sia tua sancta catholica: quā pacificare:

a **T**.s. a malo imminentē et in bono ad vitāq; vita conferente. b **V**er multitudinis
sit cor vnu et aia una in medio nationis praeve et peruersi disperse. c **T**in progressu
virtutum et tolerantia aduersitatum. d **T**.i. dignum indices.

Iustodire: adunare et regere digneris

a **T**.s. diffusam. b **S**pariter aduerbiū congregandi et notablic adunationem capi-
toto orbe terrarum una cu famulo tuo
tis cu corpore. a **T**patre patrū et a papa dicto qz mirabilis debet esse in sanctitate vi-
te et doctrine. b **T**.i. ego sic dico qz ante alios stante.

papa nostro. A. et antistite nostro. A.

a **T**.s. romanō imperatore. b **T**.i. recte gloriātibus siue rectā regulā fidei tenentibus:
ab orthos qz est rectū: et doxa gloria vel regula: vbi excludunt facti et hypocriti
sub vitāq; potestate.

et rege nostro. A. et omnibus orthodoxis: atq; catholice et apostolice fidei cul-

ratoribus. a **T**.i. per apostolos fundate et firmate. b **T**.i. vene-

toribus **D**ic qzatum ad offerentes et eos p quib; offerunt. s. p tota
ecclia et oib; qz in sublimitate constituti sunt tē. petit so-

lus fm aplm. i. **L**imoth. qz. **D**ebet aut intentio referri
ad epm in cui diocesi qz celebrat nō a qz ordinatus vel de cui dioce-

si ortūdus. **V**n antistes celebrās nō debet dicere p antistite nō neqz in
dioecesi romana celebrās qz illa dioecesis nō haber alii antistitē pter pa-

pan. At nomē eo p debet exprimi: vt attētior: certior et periculōtior: fiat
applicatio hui sacrificij his q singulariter curā nti habet et p nobis redi-

dituri sunt rationē. **H**equif et rege nō cōueniēter post orōne pro antisti-

te: qz potestas sacerdotalis siue pōficialis excedit regiā potestatē: anti-

qtate: dignitate et utilitate. **E**t noī regis intelligit sup̄mus in potesta-

tesculari habēs conseruare pacē et iusticiā ecclesie fm illud **L**uce. xxqz.
Acce duo gladiū hic: Alij tamē volunt intelligi eum regem in cuius re-

gno quis celebrat sicut illud de antistite.
a **T**.i. miserādo recolē sez p effectū misericordie tue. b **T**q diues es: in oēs vite et mori-

giis habeas potestatem. c **T**.i. te coletiū p verā fidem et denotionem.

Memento dñe famulorum famularū

L qz

Expositio

a Et si hic specialē faciat memorīā viuoz quoꝝ voluerit. b Nō circūgrātūm
z confabulantū: debet em̄ quieti stare int̄ recollecti si velint esse p̄cipes misse.

tuaꝝ. A. et omnīū circumstantiū quo-

a Purificās corda. Act. xv. z huic sacramēto p̄cipue necessaria: cui om̄e cor pater: z
oīs volūtas loquit. b T̄c̄z ad hoc sacramētū qua tibi vniuersaliter virtute charita-
tis p̄ffectū: sicut veritate fidei per intellectū: hec em̄ duo sunt circumstantius necessa-
ria ad fructuose audiendam missam.

rum tibi fides cognita est et nota deuo-

a Loquīs sacerdos in plurali: qnō tm̄ in sua: sed et otius ecclesie psona offert que est
offerens p̄ncipale. b T̄c̄z circumstantes et fideles specialiter per p̄sonā sacerdōtis: vel
spiritualiter voto: sicut nos sacerdotes in mysterio.

tio. Pro quibus tibi offerimus vel q̄ ti-

a T̄c̄z in quo p̄cipue laudaris et honorificaris: iter em̄ ad salutē p̄ nullū vñquā fuit sacri-
ficati nisi p̄ illud: p̄s. Sacrificiū laudis honorificabit me: et illic iter quo oñdā illuc.

bī offerunt hoc sacrificiū laudis pro se

a T̄c̄z cōsanguinibꝫ: affinibꝫ: familiaribꝫ: amicis: et bñfactoribꝫ. b T̄c̄z i. remis-
sione peccatorꝫ: qbꝫ aia captiuā teneat. Drouerb. v. Iniquitates sue capiūt impibꝫ: et fu-
ribꝫ peccatorꝫ suoꝫ costringet. Quibus remissis redimit.

cūs qz omnībus pro redēptione anima-

a T̄c̄z eterne obtineat. Spe nāc̄salui facti sumus. Rom. viii. b T̄c̄z i. sanitatis co-
poris seruāde vel acq̄rēde: vt eo meliꝫ possint tibi fuire: et hāc salutē eternā achere.

rum suarū: pro spe salutis et incolumi-

a T̄c̄z id est iterū tributū a quo accepérūt per gratiā. b T̄c̄z id est devotionē suam per de-
sideria: p̄missa: et alia bona opera a voluntate libere elicita. c T̄c̄z qualis tu solus es p̄
essentiā: et eternā vitam veraciter cōferens: sicut promisisti Job. vi. p̄ buius sacra-
menti.

tatis sue tibi reddunt vota sua eterno

menti gratiā: Non sic dii gentiū qui
sunt vel manu fabricati: vel homi-
nes mortui: vel solū fici.

Deo viuo et vero

ritter et audientiū tediū et grauamē semper vitandū. Acet aut̄ nota memo-
randorꝫ possit vocaliter exp̄mtere secrete sicut et cetera ḥba canonis: nō
tm̄ est necesse: sed sufficit mēte recitare: tu ppter plixitatē vitandā: tu qz
de hoc nō inuenit p̄ceptū: tu qz deus exauditor est cordiū plus qz vocū.
Plerūqz em̄ deuoti cogitari possunt qz vocaliter recitari: p̄t aut̄ talis
modus seruari. Ex illo patet qz salubre sit missarū solēnīs fideliſer

Canonis

deuote interesse: cū p̄ bis specialiter oreſ t̄ offeraſ. Circū girātes autē et ſtabulātes nō ſolū eaz p̄ticipes nō ſiū: ſed t̄ grauiter peccāt: ſetā violantes: ſe negligētes: t̄ altos impediētes. Nec ſatisfaciūt p̄cepto de audienda miſa vſq; ad bñdictionē dñicis dieb; t̄ ſolēnijs; pur in ca. miſas: t̄ ca. ſēs fideles: de 2ſe. diſ. j. Debēt ergo ſtarre vel ſedere aut pſtratiſte: etſi nō vocaliter orādo: ſaltē in quiete t̄ ſilētio aiauertere et cōſiderare q̄ dicun̄: canun̄ et myſtice rep̄ſentan̄ in ritib; veſtib; ſacris et picturis. Id qđ pulchre hortat̄ Greg. x. in. c. decet: de emu. eccl. li. vij. P̄t tñ intētio etiā referri ad eos q̄ circumſtant metē t̄ denotidē: Iz co: p̄ nō poſſint intereſſe iuſtis et rōnabilibus cauſis aut laborib; p̄pediti. **M**emēto t̄c. Primo mei petrōris vel indigni ſacerdotis: gratiā mihi tribuendo: vt hoc ſacrificiū laudis digne t̄ fructuoſe valeā p̄ficeret: tibi ſemp placere: p̄ficeret ī ſbo t̄ ope: te nunq; ſepari: t̄ ſic de alij ſim exi gentiā illi⁹ vel iſtiuſ neceſſitatis incubētiſ plus vel min⁹. **H**ecdo. Me mento t̄c. parētu meoz carnaliū. N. t̄ ſpūaliū. N. fratrū: ſoroz: cōſon quineoz t̄c. iſtoz vel illoz adhuc in vita exiſtētiū. Nā defuncti reſeruā di ſūt ad memoriam defunctoz. Tertio bñfactoz a iuuentute t̄ cōmiſſoz in genere t̄ i ſpecie iſt⁹. N. vel iſtoz. N. N. p̄ qb̄ tibi iā ſpecialr offero hoc ſacrificiū: tribue eis dñe ſim magnā milc̄diā tuā ſicut deſiderāt: t̄ ſicut tu noſti eis expedire ad ſalutē aiaz ſuaz t̄ corporoz neceſſitatē: t̄ cetera hmōi ſim erigētā t̄ obligationē: vt quoz elemoſynis q̄tidie uti mur: vel q̄ mō ſpecialr obtulerūt t̄c. Quarto memēto etiā dñe in bonū oīm inimicoz t̄ malefactoroz infideliu: iudeoz t̄ gētiliū: vt t̄ h̄tute hui⁹ ſacrificij corda eoz illuminen̄t: t̄ ad penitētiā querant̄. In hoc nāq; celebrās 2formāt xpo orāti p̄ ſuis crucifixorib; nesciētib; qđ facerēt: p̄p̄ qđ t̄ valde meritoriu credit̄: t̄ forte magis acceptū ſit deū orare p̄ iniſtūcias q̄ amicis. Hic itaq; mod⁹ videſ facile memorie cōmēdabilis: et ſatis bon⁹ t̄vtilis. N. aut alij putat̄ oīno p̄mo loco ſemp ponēdos eos p̄ qbus hac vice ſpecialiter celebrare eſt obligat⁹: intelligēdi ſunt q̄ ad intentionē: Iz nō oporteat q̄ ad executionē: q̄i t̄ ſic de⁹ acceptat ſacrifi- cū p̄ qbus ſacerdos a p̄ncipio anteq; ad altare pueniat: intēdit ſpecia- liter celebrare: etiā in caſu quo forte in caſu eorū t̄ ge memorie obliuſce ref. De qbus vide latius in Re. questionū.

a **T**ecz in viſa t̄ oblationē hui⁹ ſacrificij cī ſanciſ: qui eo mediāte ſalutē eōſeant̄ ſunt. Et etiā per cōtinuationē: qz ab ipſis dum viuerēt cōmunionē t̄ viſum hui⁹ ſacrificij ac cepimus. Acti. ii. Erāt p̄ ſeuerātes in doctrina apostoloz t̄ cōicatione fractionis pa- nis. Et in eadē fide t̄ ſp̄ quā ipſi habuerūt obiectu. b **O**nni veneratiō dignā: ſcipue in hoc ſacrificio pro eorū patrocinio implorando.

Communīcātes et memorīa venerā

Hic q̄tū ad eos in quoz reuerentiā t̄ memorīa offert: eorundē petiſ auxiliū t̄ patrociñū. Et notādū ſim Aleſ. q̄i in bac cōmemoratiō ſan- croz implorat̄ eorū ſufragiū. In ea ſo q̄ ſit post ſecrationē postulaſ ſoroz 2fortiū: qz nimirū anteq; corpus xp̄i qđ eſt vniuersalis ecclia 2ſe-

Expositio

cretur: id est ante regnum adueniat: necessarium est nobis in via sanctorum suffragium. **H**ed ubi corpus Christi fuit consecratum: id est ubi regnum aduerterit necessarium erit in patria sanctorum consortium. **S**olent enim quidam hic ad communicaentes manus versus celum tendere: sed non est de ordinario ratione mano. **A**et magister Gabriel dicit se nec potuisse ei ratione inuenire digestam. **V**nde putat ex propria devotione introductum: ut sic gestus corporis sententia recordet sermonis: quasi erigendo se velint supno iungi consortio.

a **Q**uid est pro omnibus sanctis: quia sanctorum sanctissima: precellens oes enim angelos gratia et gloria: per cuius manus mundissimas hunc panem angelorum accepimus: et in templum oblatum legimus: nec nisi per eas dei voluntatem nos aliquid habere aut accipere poterimus. b **Q**uesita et coepit gloriosior residens post Christum: et cunctis sublimior in regno glorie. c **Q**uesita carne mente et professione: post partum: in partu et ante: ita singularis: ut nec angelica puritas ei comparari possit.

In primis gloriose semper virginis.

a **M**aris stella interpartem: emittens radium suum filium illuminantem universum mundum sine sui lesione micans meritum: illustrans exemplis: quam sequentes in mare huius seculi non sinit errare: sed producit ad portum salutis eternae. b **Q**uesita ratione unionis dei et hominis una in persona: non enim hominem nudum genuit beata virgo: sed deum verum: non nudum: sed incarnatum: et post consequens non solum genitrix hominis Christi: sed etiam deinceps hunc hominem in uiritate persone assumptum quem vere genuit: et oia ei que ad veram matrem alicuius hominis requirunt: ministravit: videlicet debitam materiam ad suam conceptionem et conceptionem in utero naturaliter nutriendo et conservando: productius ad debitis augmentis parturiente. **G**loriosa mater et genitrix dei: non autem deitatis: quod si deus homo generationis supponit per personam: deitas autem per naturam. c **Q**uis saluatoris: de cuius innotescit plenitudine oes accepimus?

Mis marie genitricis dei et domini nostri Iesu christi. **S**ed et beatorum apostolorum: ac

a **Q**ui simul cum apostolis huius sacrificij testes idonei fuerunt per suis sanguinis effusionem. b **Q**ui factus est caput ecclesie et claviger celi. c **Q**ui raptus in tertium celum: modum celebrandi et communicali hoc sacrificium didicit: sum illud Cor. xi. **I**go enim accepi a domino quod et tradidi vobis. d **Q**ui de veritate huius sacramenti cum Legem per consule sublimiter et mirabiliter disputauit.

Martyrum tuorum Petri: Pauli: Andree:

a **Q**uis maioris: qui primus inter apostolos christum per martyrium secutus: fidem evangelicam suo sanguine confirmauit. b **Q**ui mysterij huius altitudinem et fructum pre ceteris plus referauit: prout ex pectore domini in cenare cibendo suauiter haust. c **Q**ui dubitando nos certiores de fidei veritate fecit: et locis clauorum digitos infensos: omne vulnus infidelitatis amputauit. d **Q**uis minoris: qui christo simillimus

Jacobi: Iohannis: Thome: Jacobi

Canonis

a In corporis signatio[n]e: et religio[n]is imitatione frater d[omi]ni appellari meruit. **a** **T** qui specialiter de patris et filii inseparabili deitate instruc[t]us: etiam mysteriu[m] quinq[ue] pa[n]num q[ua]rente d[omi]no. **A**nde ememus panes ut manducent hi: intelligere meruit. **b** **T** qui solus nobilis et philosophus inter apostolos legi: et teste dyonisio diuine ac mystice theologie sacramenta nouit: et pro vera diuina et ueracitate sapientia excoriatu[s] viuus testis et doctor factus est idoneus. **c** **T** qui ex thelonario vocatus ex publicano factus apostolus et euangelista spiritualium talentorum distributor: et coniuiorum dei preparator: qui et in huius sacramenti oblatione interfectus seipsum domino obtulit hostiam viuam. **d** **F**rater iacobi minoris: alias dictus chananeus ex zelo christiane religionis: qui articulatum: sanctorum communione adiiciens: hoc quoque sacramen-

Philippi: Bartholomei Matthei Si

Pirg
ueriam m
rebus s
nus v[er]o b
od[em] in m
uas bolo m
scip[ula] in v
t[er]rificat. S
om[us] p[ro]l
des accept
noti
tolou
perit[er]ia
un r[ati]o n
ad d[omi]ni
liberanda
mo[ri]o
v[er]o p[ro]l
des accept
noti
tolou
perit[er]ia
un r[ati]o n
ad d[omi]ni
liberanda
mois et Thader:

Hos duodecim ap[osto]los elegit dominus: yndecim in terra consistens duodecimum paulum de celo. Nec tam solum sancti maiores: vt Petrus et ceteri apostoli in beatitudine et gloria deo proximiores: sed etiam inferiores et linus et ceteri martyres ex nomine ex proximunt: et mediocres: ad instruendum nos quod licet nunc ad hunc: nunc ad illum possumus recurrere per orationes et deuotiones quasdam speciales contra errorum contrarium dogma-

tisantiu[m]: ex quo nonnu[m]q[ue] fidelium turbatur deuotio et reverentia sanctorum: que rationabilis varietate discreta crescit: confusa uniformitate minuitur et repescit. **A** Et quia divisiones gratiarum sunt. j. **L**orinth. xij. **E**t unusquisque propriu[m] habet donum: unus quidem sic: aliud vero sic. j. **L**orinth. viij. **Q**uod verum est: ait Person tractatu de oratione. **N**edum in viatoribus: sed etiam in beatis. **Q**uo respectu canit ecclesia. **N**on est inventus similis illi et ceteri. **D**e quibus videre poteris hic late magistrum Gabrielem in sua lectura super canone misse.

a **T** qui primus post beatum petrum papa fuit in regimine. licet non ex petri ordinatione: sed clemens qui videns periculum hoc exemplo ceteros sibi successores constitueri papatu renunciavit: et sic linus electus fuit: qui plura tormentorum genera pro christo pertulit. **b** **T** qui lino succedens multis passionibus et signis clarissimus extitit: sicut et prius una cum lino beato petro in vita coadiutor fuit. **c** **T** qui post eleatum iherum in papam electus beati petri discipulus et pedissequus: omnes actus eius describens duodecim libros quos itinerium appellauit. **d** **P**ape et martyris: qui in missarum solennijs. Sanctus sanctus: cum Agnus dei constituit decastari. **e** **P**ape et martyris successoris beati fabiani: cuius indubitatum apud

Lini: Cleti: Clementis: Sixti: Corne

Expositio

sanctos patres Ambrosum et Augustinum fuit martyrum. a Episcopi carthaginensis: cuius tanta fuit fides: ut lata sue cōdemnationis sententia: publice clamaret grarias deo in consistorio tyranni: in cuius corde ad testimonium fidei figura crucis in specie aurum fuisse dicitur depicta. b Ecclesie roma ne archidiaconi: qui certa et indubitate fide regum sustinuit: ut viuis in decimim imperatoris presencia afferet: hic larga manu faciliates ecclie dispersit dedit pauperibus: ideo iusticia eius manet in seculum seculi. c Cuius et mira fides extitit: ut sponte gaudens et letus mortis subiret supplicium. d Qui imperiali aula nutriti se non falsos: sed veros esse christianos confessi publice iulianum apostaram confuderunt: in quorum laude canit ecclesia: isti sunt due oportere: et duo candelabra lucentia ante dominum: Iach. iiiij. quos eadem fides et passio vere fecit esse germanos.

b Cypriani: Laurenth Crisogoni: Jo
a Fratrum qui in arte medicinae clarissimi gratis propter deum artis sue officia exhibentes a vero medico vocati sunt ad sanandum laguores gravissimos animarum.

hannis et Pauli: Colme et Damiani:
a s. in communione: quorum nomina nota et vitande prolixitatis causa obmittuntur. b Et Eusebium in quolibet die anni plus quam quinq; milia sanctorum festa concurrunt: excepto die calendarum ianuariorum: quo gentiles epulis et solemnitatibus occupati neminem sanctorum martyrisabant. b Id est operationum meritoriarum. intuitu: maxime super ei olationis. b s. sanctorum.

et omnium sanctorum tuorum: quos me
a Sicut vocum sive piorum desideriorum tibi oblatis: et pro nobis factis. b Misericorditer largioris. c Credendis: intelligendis: appetendis et agendis.

ritis precibusque concedas: ut in omni
a Sic contra omnes inimicorum visibilium et invisibilium machinationes: quibus fragilitas nostra impugnat semper: etiam in hoc sacratissimo sacrificio celebrando.
bus protectionis tue muniamur auxi
a Quia sicut per ipsum omnia facta sunt: sic et oia pro ipsum sunt terminanda.

lio. Per eundem christum dominum nostrum: Amen. Dic ut dicit Rationale non respondetur: Amen: quod intelligendum est a ministris: quod creditur et indubitanter presumitur: et iam assint angeli ipsi sacerdoti missrates: et loco ministrop amen respondentes: a sacerdote tamen debet dici amen Et ordinem roma. Ut quia sic inuenitur in veteribus missalibus et correctis. Unde stulte faciunt: neque rationale intelligunt: qui hic et in sequentibus nituntur missalia corrigeret: li Amen delentes.
Quare aut illos sanctos et non alios nota inserta sint canonis: evidenter ratio assignari non potest: neque forte omnium est una ratio. Unum conjecturales assi

Canonis

gnari possunt multe. Quorundam enim forte propter passionis et fidelis ipsorum notionem vel prime uitatem. quorundam propter tormentorum immunitatem: quorundam propter constantie in patiendo singularitatem: et sic de alijs. Veritatem est quod aliqui dicunt canonem compositum ex speciebus dei instinctu et ordinatione: in cuius signum referunt quod aliqui patres ex singulari quadam reverentia et devotione: quae ad certos sanctos habuerunt: ipsorum nomina studuerunt apponere: et quorundam iam appositorum remouere. Sed transacto die in crastino: reppererunt illos delitos: et priores litteris aureis inscriptos. Quapropter nullus de cetero debet esse tate audacie: ut velit aliquid circa huiusmodi immutare.

Infracctionem hic sponit: et quoniā etiā ad cōicātes: qr in certis dīebus quedā verba hic addunt: et dicunt infraactionē. i. canonē: quod alio noīe actio dicitur propter sacratissima mysteria que in ea aguntur: vel quia in

co causa nostra tanq̄ coram iudice agitur.
a **I**. s. donorum. munerū et sanctorum sacrificiorum illibatorum supra memoratorū.
b **I** id est per quā tibi seruimus in vero cultu: tibi soli debito tanq̄ speciales serui et ministri ad hoc deputati.

Hanc igitur oblationē seruitutis no-

a **I**. tibi militaris sub vexillo sancte crucis et christiane militiae quo ad populum cōcurrentem voto in hac oblatione.

Astre: sed et cūte familie tue Quesumus

a **D**eus omnipotens clementissime pater. b **I** id est mitigatus precibus: et meritis beatissime virginis marie. et omnium sanctorum tuorum.

A domine: ut placatus accipias: **V**icer autem te oblatio in se semper sit placatua patris: ex quo ibi ille offertur: de quo ipse ait: **D**ic est filius meus dilectus in quo mihi complacui: **P**artib. xvij. Tamen non sic ex parte ministrorum: maxime in peccatis celebrantium: de quibus dicitur **H**ier. xj. **Q**uid est quod dilectus meus in domo mea facit scelera multa: nunquid carnes sancte auferent a te malitias tuas: in quibus gloriata es.

a **I**. s. huic vite cōcessos in quibus multa turbantia oriuntur: quoniam dies mali sunt: **Eph. v.**

b **E**s pectoris et eternitatis: que exuperat omnem sensum fini apostoli. c **C**uius solius est mala preuidere et preuenire: qui attingit a fine usque ad finem fortiter: et disponit omnia suauiter. s. per eum qui erat pacificus cum his qui oderunt pacem.

Adiesq; nostros si tua pace disponas: atq;

a **I**. s. eni qui pro nobis ad mortem damnatus est. b **I** id est liberari iubetas. c **I** id est sanctorum. s. per eum qui pro nobis deputatus est cum iniquis.

Ab eterna damnatione nos eripi: et in ele

Dic spe
cialis et ex
pseclu
dit qd per
oblatione
hostie im
petrandu
postuletur
Et pmo q
si clude
do et com
phendedo
summarie
supdicta
petit: ut pa
tet in Ira.

Expositio

a Q.s. p gratia p destinationis: vi i elector nro certo inueniamur: cui ola in eternitate s pntia et possibilia. q solo iussu maiora potes facere. q nos valent intelligere.

itoru tuorum iubeas grege numerari.

a Tq ppter hoc passus est. vt p eu causa darnationis nre auferret. et gratia elector co ferret. cui utiq nibil couenit negare. b Nullus minister reip dicit nisi angelii. qui bus sacerdos debet se c conformare. cum sit angelus domini exercitum.

¶ Per christum dominum nostrum. Amen.

Petit autem rationabiliter ab eterna damnatione liberatio p penarum diversitate: acerbitate et eternitate: quibus affligentur dñnati et in corpe et anima. Corpus quidem q ad oes sensus cruciabitur. Nam q ad visum est ibi luminis puratio: qd delectabile est oculis videre: Mat. xxv. Agatius manibz et pedibz pycite eum i tenebras exteriores. Et Hap. xvij. Ignis qd nulla vis poterat illis lumine pberere: nec syderum limpide flame illuminare poterat illa nocte horrenda. Est et aliud cruciatio visus sum. s. execrabilis: Apo. xij. Sumtorumtoez eoz in secula seculorum ascendet. Arit et ibi existentia species horribilis. Horribilis. Hap. xvij. Personae tristes illi appentes paurore illis pstabat. Et Isa. xij. Unusquisque ad primum suum stupebit: facies combustae facies eoz. Arit et ibi fletus oculorum leisu: et stridor dentium. Quo ad auditum est ibi sonus horribilis. Hap. xvij. Tonitrus turbabat prurbabat illos. Itē gemitus miserabilis. Hap. v. Videtes turbabunt timore horribili gemeres p angustia. Itē blasphemia execrabilis. Apo. xij. Blasphemauerunt bozes deū: p plaga: qm magna facta est yebemeter. Quo ad olfactum erit pro suauo odore fetor fumus pphaz. Nam q in hac vita floribus elemoroz in optimis effectibus et fructibus abusus sunt: vilissimus eoz fecibus et sterquilinis iuste punientur. Sed et ois feditas: squalor et impuritas elemetorum post diem iudicij et regnabit in infernum. fumus Basilius. fumus illud Hap. v. Pugnabit p eo orbis terrarum etra insensatos. Ut specialiter fetor sulphuris et picis ardentes. Apo. xij. Crucibunus igne et sulphure in spectu angelorum. Et Isa. xxxij. Coverteretur terrae ei in picem: et humus eius in sulphur: et erit terra ei in picem ardente nocte et die: et non extinguetur in sempiternum. Quo ad gustum erit fames et sitiis incomprehensibilis perpetua: p repletione et delitiorum abundantia: ut patet in divite epulone: Luce. xvi. Libus quo erit absynthiu amarus: et fel draconum porus. Hic et. Ecce ego cibabo poplum istum absynthio: et potum dabo eis aqua fellis. De q clarus Deus. xxxij. Una eoz rura fellis: et borbor amarissimum. Fel draconum vnum eoz: et venenum aspidum insanabile. Quo ad tactum est ibi ignis vrens: Matth. xxv. Item maledicti in igne eterno q para est diabolus et angelis ei. Ad cuius evidenti et terroris illoz q hunc ignem non credunt aut timunt: volat et misericordia deo etia in pnti patere qdā loca huius ignis inferni particularis: ut ethnā et ollā vulcani in sicilia: q sunt mōres ardentes pleni sulphureis flaminis et horribilibus: quorum ignis ut dicit Sulhel. parisien. de vniuerso. pte. j. ca. xlviij. Unius intolerabiliter cruciat alias appropin-

Canonis

quātū sibi et tñ corpora nō ledit; sed post dñm iudicij devoluendus est hic
 ignis cū imp̄is in infernū vniuersalē: vbi et km̄is ē corrodēs. *Esa. xiiij.*
 Detracta est ad inferos supbia tua: subter te sterneſ tinea: et optimētu tu
 um erūt vermes. *Ite bestia mordēs. Deut. xxxv.* Dentes bestiarū mittā
 in eos. *Ite mallei peccātēs. Prover. xix.* Parata sunt derisorib⁹ iudi-
 cia et mallei peccātēs stultor⁹ corpora. *Ite estus insupabilis et frigiditas*
intolerabilis. Iob. xxij. Trāsibunt ab aq̄s niuiū ad calore nimii: aīa
 do affligeſ in suis porēt̄s sensitius et intellectiuis. *Un fm Dionysiu*
Est ibi, pterua phātasia: demēs p̄cupiscētia: et furēs tristitia. Torsionel
*et dolores tenebūt eos: scribis *Esa. xiiij.* q̄z̄tū ad p̄cupisciblē: Peccator*
videbit et iras et dicit p̄pha: q̄z̄tū ad irasciblē. Est in intellectu pena dā
bari: p̄sistēs in carētia visionis diuine essentie: q̄ est penarū maxima. vii
Abryk. Simile mibi gehēnas pponas: nō tātū repto: sicut ab illius
gloriose locūtatis iocunditate expelli: et iterū excludi a bonis eternis: et
alienū effici ab his q̄ p̄parata sunt iustis: tantū generat cruciatū et dolo
rē: ut etiā si nulla pena extrinsecus torz̄ret: hec sola sufficeret. Et h̄ in-
telligendū videſ de pena dānati q̄ cōsequit̄ perim actuale: q̄ illā conco
mīta ſtricticia et pena h̄mis. Et in puer⁹ ſine baptismo deſcēdētib⁹ ē pe
na mitissima fm br̄m Aug. de baptismo puulop. Et h̄ forte q̄ eā tristi-
cia nō p̄comitaf. Et i in intellectu pena exceſcātōis. Determinatur em̄
ſtellecer⁹ ab igne derinēre obiective ad intēlaz et ppetuā ſui p̄ſiderationē:
ita ut nō poſſit eire fm iperū volūtatis: nūc p̄ſiderationē būi: nūc al-
teri: ſicut hic: ſaltē in q̄z̄tū h̄mōi poſſent eſte materia gaudij: de q̄ accipi
*pōt illud *Hiero.* Tāta eſt in inferno vis doloris q̄ mens ad aliud diri*
gi nō pōt: niſi ad q̄d doloris vis impellit. Et in q̄z̄tū cognoscibilia p̄nt
*effe cā meroris et tristicie ſic fm ſcm *Tho.* dānati ea lucidissime p̄ſide-*
rabūt: ut mala q̄ gesserūt, ppter q̄ et dānati ſunt et bona dilecta que hic
amiserūt. H̄lī ſiderabūt not: cā ſpeculabiliū hic acq̄ſtā impfectā eē:
et amifſe ſumimā ei⁹ pfectionē quā adipisci poterāt: et ſic de his oīb⁹ tor-
quebunt: et de in multis alijs que poſſint ſcrie et recordari: ut p̄t: de diuite
**Luc. xij.* Nec dānati penis acerbissimis torti abſtraben̄t: ſicut hic fit a*
p̄ſiderationē terribiliū: q̄ in futuro nō abſtrabēt aīa a cor: pe: ſicut hic co-
tingit: nec obliuio eſte poterit ex quātacūq̄ diuurnitate tpiā poſt iudi-
cū. Et i in volūtate remorsus cōtinuus: et obſtinatio in malo: de quo
bea. Aug. in de fi. ad pe. In inferno eſti ſpūs erit penitūdinis: nō tñ erit
*corectio voluntatis. *Bap. v.* Penitentia agentes et h̄ angustia ſpūs*
gementes. Et ſic breuiter nihil erit in dānatis q̄d non ſit eis materia et
cousa tristicie et meroris, ppter eorū miferiā et dānationē cōſumatā: ſicut
in br̄is nihil erit q̄d nō ſit eis materia leticie et exultationis, ppter eoz be-
atiudinē pfectā: de q̄ infra latius dicēdū. Merito igif ſacerdos ne ihi
sanguinē a tātis penis ſufficiēter redēpti p̄ p̄tōz recidiuā iterū eisdē de
gutent̄: petir patrē clemētissimū in pſona fideliū a dānatione ppetua li-
berari: et h̄ in missa vbi paſſionis memoria p̄cipue agit̄: p̄ quā ſolā cōtin-
git a dānatione ppetua liberari. Solēt qdā ad bac oīonē p̄fundē incl.

S. Tho.
in. iiiij. dī.
vlti.

S. Tho.
vbi. S.

D ij

Expositio

hari: ad representandū deductionē xpī ad pilatū: et a pilato ad herodē de-
missō et verecūdo vultu qñ vt pie credit̄ nōnūq; in facie sup frā cecidi-
se. At q; deuota est hec oīo multū: vt pote q; p̄clusio p̄dictio p̄: iō devote
dicenda. H̄z fm or. Ro. hec inclinatio h̄ fieri nō debet: q; sacerdos als
dimisso et verecūdo vultu etiā ubiq; i canone suādo latis et forte melius
hic cōformari p̄t xp̄o: et maxime q; iesus legiſ an p̄sidē stetisse: Barth.
xxvii. H̄z et cōstās et erecta mētis deuotio in dicēdo hāc oīonē suffici: q;
ex dīlpositione corporis congrue astruis habēda hic et alibi in canone: n̄i
specialis ratio mystica inclinationē specialiter redrat. Qd aut̄ sup̄ yō
eterna dānatione aliqñ signū crucis q; se aliq signāt inueni: neq; est de
ordi. Ro. neq; in missalib⁹ antiq; et correctis inueni: vñ etsi alicubi in-
ueni: nō in ordine suo sicut cetera signa crucis: sed desup̄ q; extraordi-
narie ponit: p q; satis daꝝ intelligi extraordinarie fuisse appositi: ideo
fieri nō debet: s; potius de missalib⁹ deleri: n̄i forre ordinariōe alicui⁹
eccleſie cathedralis fuisse appositi: ad significandū forte q; p̄ crucē cru-
cis liberamur ab eterna dānatione: de q; tñ expositione multoz nibil re-
perire potui. Et nota q; in aliqbus dieb⁹ fit additio: ad hāciḡt oblati-
onē: sicut et ad cōicātes. Et hoc ex p̄uilegio et speciali rōne aliquorū ma-
gnorū festorum scdm exigentia put patet in missalib⁹.

¶equit̄ quarta particula: in qua peragit cōsecratio: vbi p̄mo effect⁹
cōsecrationis postulaſ ibi: Quā oblationē. H̄cā t̄pā consecratio con-
summat q̄tum ad cor:pus xp̄i ibi: Qui pridie. Sed quantū ad sangu-
inem xp̄i ibi: Similitudo. Tertio rei cōsecrate cōmemoratio explicatur
ibi: Cū et me. Quantū ad primum dicitur.

a ¶ s. seruitur n̄e et cūct̄ familiuet. b ¶ s. existēs vel in oīb⁹. s. virib⁹ n̄ris: tota
cogitatione. tota mēte. toto intellectu quesumus.

Quā oblationē tu de⁹ in oībus q̄slu
a ¶ s. p̄separationē vt a te bñdicāt: et nos p̄ eā bñdicas remouēdo maledictiōis cul-
pam et penā. b ¶ s. p̄ approbationē ita vt p̄ eā nos ascribas ad tuā eternā in ce-
lo memorā cōferēdo in p̄m spūaliūm honorū gratiam. c ¶ s. firmā p̄ cōfirmatio-
nem: ita vt p̄ eā nos in visceribus xp̄i ratifices et p̄firmes p̄ perseuerantia.

mus bene dīctā: asscri p̄ptā: ra p̄tā:
a ¶ s. i. talē q̄ tue diuine rationi cōueniat: et vt p̄ eā rōnabiles nos efficias p̄ quā a be-
stiali sensu cōuamur. b ¶ s. i. talem q̄ tue diuine voluntati sit accepta: et vt p̄ eā nos ac-
cep̄tis efficias tibi placeamus: q̄ nobis ipſis pp̄ter peccata nostra displicemus.

rationabile: acceptabile: facere digne
a ¶ s. i. ad nostrā salutē modis p̄dicens. b ¶ s. per trāsubstantiationem panis.
c ¶ s. i. p̄ trāsubstantiationem vini. d ¶ s. i. tua infinita virtute et potentia: ex substā-
tiis tibi oblati sc̄z panis et vini.

ris: vt nobis cor:pus et san:cti quis fi-

Canonis

a **T**unc nō p a doptionē sed per naturam: cui totam essentiam tuā indivisibilem indūs
sibiliter ab eterno cōcaſit: que est obiectū infinite & summe diligibile cuiusbet potenti
infinite diligere quis tu es pater celestis infinitus. b **T**uicus nō solū vniuersale: sed
speciale vniuersal nos reuerenter cognoscimus. c **T**saluatoris & mediatoris nostri
saluantis populum suum a peccatis eorum.

at diletissimi filij dñi nostri iesu christi.

Petimus ḡ q̄ten⁹ de⁹ dignē hāc oblationē bñ dicēdo & secrare q̄ ad sa
cramenrū: ascribendo in celo approbare & ratificare seu & firmare quo
ad h̄mū: rōnabile & acceprabile facere q̄ ad meritū: ita vt ad nrām salu
tē h̄mō fiat nob̄ cor⁹ & sanguis dilectissimi filij tui. **E**t huic expositiōi
q̄tū ad effectū sacri & cordat brūs Aug⁹ de cō. ds. ii. vtrū sub figura vi
ces **H**āc ḡ oblacionem dignē facere benedictam p quā benedicimur
asscriptam p quam boes in celo ascribunt: ratam p quā in visceribus
christi cēseamur: rōnabilem p quā a bestiali sensu exauamur: acceptabile
vt q̄ nobis p̄spis displicem⁹: p hāc acceptabiles ei⁹ filio vnicō simus. **E**t h̄
m Albertū h̄ quinq̄ q̄ fuerūt in oblatiōib⁹ antiq̄s īmpfectis. **F**uerunt
ēm a grā vacue: & idō nulla ab ip̄is fluxit bñdictio. **N**ec fuerūt asscripte
ad eternā memorī: s̄ port⁹ ne idolis boes illi⁹ t̄pis seruirēt ordinates:
Nō etiā fuerūt rate & firme: s̄ figurales mutāde atq̄ finiēde: fuerūt etiā
insufficientes: nec deo accepte q̄tū ad grē & vite ererne meritū. **E**t fiunt
hic quinq̄ crucēs: quib⁹ ad l̄am fm aliq̄s sicut in ceteris materia p̄
parat & sanctificaſ: vt fiat idonea sacramētali cōversioni: & fm Alber
tū tres crucēs sup vtrūq; ad significandū hāc ascriptionē & ratihabiti
onē pcedere a deo p virtutē crucēs in oblata. **E**t q̄r meritū ecclie etiā aliq̄d
opat: ideo ad h̄bū rōnabile & acceprabile nō fuit crucēs. **T**el iō fm Al
bertū: q̄r bec oblatio ex leipa est accepta. **D**uc̄o crucēs ad h̄bū corpus
& sanguis: ad significadū vrtutē incorporationis: & virtutē viuificationis
pcedere a deo in sacramētu. **M**ed melius allegorice correspōdenter
ad sup̄dicta be q̄nq̄ crucēs significant q̄nq̄ passiones multū penales:
q̄s xp̄s pculit in domo pilati circa horā tertīā. **N**ā pma ad h̄bū bñdictā
significat illā crudelē acclamationē: q̄ uidei clamabāt h̄c bñdictū ie
sum: vt pote ab om̄i petō maledictiōis penit⁹ immunē tolli & crucifigī:
et illū maledictū barr̄. bā q̄ seditionē & homicidiū fecerat: sibi dimitti:
qd̄ indubie multū fuit penale xp̄o. **N**ā si q̄libet dolet queuis indignio
re sibi pferri: q̄ntomagis aim xp̄i sauciari potuit: q̄ rā scelerat⁹ et vilis
bō pfererebas sibi homi deo: homicida vite auctori &c. **H**ecūda crux ad
h̄bū asscriptā: significat immanissimā flagellationē ei⁹: etiā v̄sq̄ ad co
stas fm aliq̄s: ita vt a h̄tice capitīs v̄sq̄ ad plantā pedis nō remaneret
in eo sanitas: asscripto & ligato ad colūnā. **T**ertia sup h̄bo ratā: signifi
cat illusionē ei⁹ in vestimēto purpureo corona spinea capitī imposta: et
scēptro arūdineo in dextra dato: quib⁹ significare voluerūt regnū ei⁹ eē
ludibrio & pena dignū: & tanq̄ arūdo fragile & infirmū: nō ratū. **C**ū tñ
ip̄e dixisset: Regnū meū nō est de h̄mūdo. **D**e q̄ Daniel, vii. **P**rās ei⁹
D ij

Expositio

potes^{as} eterna q̄ nō anfere^r: r regnū eius qd nō corrūpe^r. Quarta ad corp^o significat penā amarissimā quā sensit p totū corpus: qn flagellat^{us} r coronat^r tāq̄ irrōnabilis r inacceptabilis illusorie a militib^d dicētibus: **T**u rex iudeoz fuit adorat^r: alapis celsus r facie cōspur^r. **Q**uin ta ad verbū sanguis: significat illē pena vltimā: r forte prioribus omnibus maiore qn arūdine caput^r percusserūt: r coronā spineā violenter imp̄sserunt vsq ad cerebrū ēm **H**er^r. ita vt sanguis ex capite trac^r vndiq̄ fluueret: frontē: genae r collū pfunderet r rubricaret. **L**osequenter dicit: **F**iat: deprecatiue: ad significandum q̄ sacerdos sua naturali actiua virtute nō opera^r ad hanc mirabile conuersationē: nisi in q̄tū minister aut instrument^r. **U**nde nō in p̄pria psona loqui facio: sed fiat: si virtute oipotentis: in cuius potestate est facere hūc trāstū substātie in substātiā: sicut r ei subsum q̄tū ad totū esse r nō esse. **E**t hoc cōsidera^r miter iad illud **H**en^r. **F**iat lux r̄c. **E**t **L**uce^r. **F**iat mibi fm verbū tuū. **Q**uia nūmīrū eadē potentia requiri in hac trāsstātiātione que in rerum creatione r verbi dei incarnatione. **E**t ad verbum: dilectissimi filij tui r̄c. sacerdos altius leuat versus celū man^r r iūgir: ad excitandū cōformiter ad vba dilectionis affectū: q̄si dilectissimi filii amorosis affectionum brachijs ad se stringere desideret: deuotissime r amplecti. **E**t vt p p̄plo citius r fructuosius exaudiat^r: erēplo moysi cui man^r sursum tendēt dñs liberaliter cōcessit victoriā quā petiuit **A**ro. xxv. **U**n̄ r̄tū aaron mons fortitudinis: r bur ignis charitatis debet sustentare man^r ei^r: ne lassent ad ferendū in fortitudine auriliū: r ex charitate solaniū. **E**t sic **J**osue: id est christo duce: israel. i. p̄plū christianus: fugat amēt **U**n̄ **W**ed. lech: id est diabolū: in ore gladij. i. virtute orationis r verbi dei: vsq ad occasum solis: id est finem mundi. **D**equitur.

etu mūdis a **I**.l. dilectissim filius tuū dñs noster iesus ips. b **I**.i. priori r p̄cedere die: vt lūsimē sue

earnis vim **Q**ui pridie q̄ pateret accepit panē i

regenerati
uā cōtulit
aq̄s: ita et
acceptio
panis i ve
nerabiles
sc̄tāsq̄ ma
nus suas
vum pani

a **I**.i. iurium leuitis fm humanitatē. b **I**.i. mēris r corporis. c **I**.a quo omnes da
datū optimū r datū perfectū est descendens: **Jaco.** j. d **F**m diuinitatē.

elcuatis oculis in celuz ad te deū patre
tribuit: vt ex eo rāng a **I**per creationis r trāsstātiātione potestatem. b **I**partiom ipotenti.

zgrua ma c **I**.i. de tanto dono: de tam excellēti gratia: de tam efficaci cito: sacramēto dignis
teria corp^o simo: r mysterio tam p̄o:undo. d **I**id est consecrauit.

suū confis
ci pollit. **S**unt oipot: te tibi gratias agēs b^r **E**lls-

Canonis

a ¶ s. species panis. b ¶ ad significandum q̄ nemo hoc sacramentū digne p̄cipit: nisi
ipius fuit discipulus q̄ fidē charitate formatā: Job. xiiij. In hoc cognoscēt oēs q̄ di-
scipuli mei estis si dilectionē habueritis adinuicē. Et em hoc sacramentū specialit̄ si-

dixit frēgit dedit discipulis suis: dicēs:

dei et dilectionis sacramentū. a ¶ s. de manu mea reverenter cū deuotione et sacra-
mentū raliter per fidem. b ¶ s. sp̄ualiter cū veneratione per charitatem. c ¶ q̄r per partes
manducat christus: et manet integer totus. de conse. dist. ij. Qui manducat: re-
ndo partialitatem ad sacramentū: et integritatē ad contentum.

Accipite et manducate ex hoc omnes.

a ¶ i. existit s. tpe p̄ quo p̄fert demōstratio: hoc est orōne cōplēta: q̄r sic primū ba-
get ei sensus et effectus: demōstrādo ad sensuī speciē panis: et ad intellectuī corp⁹ xp̄i.

Hoc est enim corpus meū. ¶ His em̄ ybis p̄tu-
diā mirabilē: ut q̄tiēscūq; plata fuerint cū intēriōe p̄ficiēdi a sacerdote
rite ordinato sup̄ materiā debitā: statim ab instatiā p̄rat in verū corp⁹ xp̄i
ex p̄missō ei⁹ diuino et pacto cui sp̄ assūtit absq; dubio: put̄ infra ī respō-
sis q̄stionū latius patet. Cū itaq; puentū fuerit ad: Qui p̄ die etē sacer-
dos ductis plane dīgitis. s. pollice et indice vtriusq; man⁹ sup̄ pallā alta-
ris tergit eas: nō p̄ timorē cōtaminatiōis corporis xp̄i: cū sit sub sacra-
mento: mō in artigiblē: sed ppter reuerentia tāti sacramēti: q̄ in sacrifī-
cīis nihil maius aut dignius esse pōt: de cōse. dis. ij. c. nihil. Et p̄ conse-
quēs non nisi mūdissime et summa reuererēta debet tractari: et significat
interiorē puritatē: deuotionē et attentionē: cū illā exteriorē ductionē si-
ne tensionē excitant: et summo studio tūc excitari debet fin̄ exēplū xp̄i q̄
extū sic excitatus dixit: Desiderio desiderauī s. pascha māducare vo-
biscū anq; patiar. s. exēdēdus in cruce. ¶ S̄ allegorice significare pōt
illā p̄parationē et solutionē a colūna: qn̄ pilat⁹ p̄parauit se adducere ie-
su foras: ut ostēderet eū iudeis cū insignijs illusionū: q̄ auenient p̄ pol-
licē significat: p̄t pollente p̄tāte et iudicē rōne dictā: fin̄ illud Job. xix.
Ecce adducā eū vobis foras. s. ad iudicandū et mōstrādū: ut cognosca-
ris q̄r in eo nullā causam inuenio. Dequit: Accepit panē in scētas ac ve-
nerabiles man⁹ suas. s. rōne sup̄dicta: et sacerdotib⁹ in exēplū. ad signifi-
candū q̄ hic panis celestis hoc sacrificiū nō nisi sanctis et venerabilib⁹
manib⁹: nō vniatis. nō pollutis: sit mūde/ sancte/ venerabiliter/ ac sum-
ma reuerentia tractandū: p̄t qd̄ et ab epō ch̄ristiate vngunk et sanctifi-
cans. Ue ḡ illis sacerdotib⁹ q̄ man⁹ p̄secratas ad illicitos et in honestos
v̄sus p̄ter et ad m̄ mysteriū pagendū indifferēter extēdūt. De qb̄ Hei.
ita dicit: In multis multiplicitē regnat fornicatio. q̄ puritat̄ auctori ipu-
ro corde ministrantes: nō verēt stare an angelū dñi: q̄ secer eos medio
et disp̄dat: s̄ oīno audēt agni imaculatā sacras p̄tingere carnes: et irin-
gere sanguinē salvatoris man⁹ suas nepharias et malignas: q̄b̄ paulo
an meretrices attractauerūt. Dic et altaria etiā circuire psalmos decā.

D iiiij

Expositio

tare: cū tñ hmōi laus sit execrabilis: t ořo fiat in peccatū. Hec ille. At elevatis oculis in celū. Qd licet a nullo euāgelistarū sit exp̄sum: sicut et illud. Sterni testamēti mysteriū: t plura alia. pur de cele. miss. c. Martha: tñ certissime credit̄ facrū. Multa siqdē tā de factis q̄ xp̄bis dñicis premiserūt euāgelistae: q̄ tñ apli vel facro suppleuisse: vel ḥbo exp̄ssisse leḡt̄. Neauit aut̄ oculos in celū: Primo i recognitionē q̄ bāc poteſta tē trāſubstātiandi ſicut t cetera oia accepit a patre: put patet Matth. xj. t Job. vj. Hcbo. ppter arduitatē facit: t dignitatē tanti ſacri iſtitu endi: ſicut t in iſfiratiōe lazari feciſſe legit̄. Job. xj. In nullo aut̄ alio ſacramēto: qr̄ b̄ oībus alijs est maius t digni. Tertio ppter noſtrā iſtructionē faciebat christ̄: vt t nos oculos cor̄dis nō deprimam̄ in ter rā: ſed eleuemus in celū: ſi qđ perimus volūm̄ impetrare. At cōgruus eſt vt ſacerdos christo ſe cōformeret: etiā corporales oculos ſurſum ele uādo in celū reuerenf̄: q̄tenus p hoc mētis oculos excitat̄ recognoscet tātū mysteriū angelicis humeris tremēdū a dño patre celeſti accepiffe. Hequiſ: Ibi grās agēs. Ubi Arx. Irist̄ accepto pane grās egit iaz primus paſſiōi: vt t nos gratias agam̄ in flagellis poſiti. Et qđe in a xime i celebrationē tātī ſacrificij. Un̄ t ſacrificiū laudis appellaſ. Bñdi xit. i. benedictiōe celeſti t virtute ſecrauit z̄c. vt. s̄. Et poniſ hic ſignū crucis rep̄ſentā illā paſſionē quā xp̄s ſuſtinuit qñ exiuit de p̄torio: por tās coronā spineā: t purpureū veſtimentū: vndiq̄ ſanguinolent̄ facie i terrā demissa: ſanguine p oculos: genas: mares t collū copioſe fluēt̄ t deformāt̄: de q̄ pilatus q̄ſi bñdicēs ad eū excuſandū t liberadū dixit: Ecce homo: Et iterū: Ecce rex vester. Et tñ nec ſic inuidi iudei eī ſan guine tā copioſe effuso: tātoq̄ eī ſcruſiāt̄ t obprobrio ſuerūt ſatiati: ſz ecōtrario crudeliter declamabāt: Tollit tolle cruciſige eū. Qd multum cred̄t ſuiſe penale dño iſtu tā innocēti t verecūdo. Quā qđem opprobriosam oſtēſiōnē rep̄terit ſacerdos in eleuatiōe corporis xp̄i oñdēs cū om̄i ppl̄o: q̄ rep̄ſentationē hui⁹ extērō oſtēſiōis facili⁹ capte poſteſ extērō t ampliō: ē gratiā deuotiōis pmereri. Un̄ fm. or. ro. nōdeber fieri eleua tio: niſi p̄us finito cātu: Hñdicer̄ q̄ venit i noīe dñi: qr̄ extērō cātu bieſi luit t cruciſige cruciſige iſonuit. Uel iō vt i q̄erudie cordis deuoti⁹ poſit adorari dñs. Un̄ t dici debet extērō illud: Tu rex glie xp̄e: Tu pat̄ ſempitern⁹ es ſili⁹ z̄c. vſq̄ in finē. Te deū laudam̄: fm. or. ro. Eleuato iḡt venerabili ſacramēto ab oīb̄ t q̄libet in ſingulari eſt dicendū: Tu rex glie z̄c. cū ſuſpirio t intima deuotiōe: Ave ſalus mudi z̄c. De⁹ ppi rtius eſto mihi p̄tōri. Dſanua miſerere mei fili dauid z̄c. hmōi. put vñ etio docebit. At ſic adorare: creatorē t ſaluatorē ſuū cū ſumma deuoti one: reuerētia t honore flexis genib⁹: de cele. miss. c. ſane. Ubi p̄cipit reuerētē inclinari. Blo. flexis genib⁹. At hoc ad recognoscēdū ſe eſſe ter raz t puluerē ſpectu tātī dei om̄i būilitate t reuerētia poſſibili: qr̄ extēriora illa ſunt iterio p ſigna: t ip̄e creator a creatura ſua ppoſe t noſſe debet honorari t laudari: ppter qđ t in hora eleuatiōis nola t cāpana pulsant̄: vt p̄bec excitemur ad laudādū dñm in cymbalis, bñſonatib⁹ t

Canonis

in cymbalis iubilationū p̄ modū supradictū: sicut & in vītātā tpe sa^o
 criticū tubis clāgebat: sic & cādele & faces tūc accēdunt: vt p̄ hec circū
 stātiū corda excitata inflāment: deuoti & feruentius accēdan̄ se p̄pa^o
 rare ad reuerēter & deuotissime adorādū eū: q̄ est candor lncis eterne: &
 ignis p̄sumēs q̄ nūq̄ extinguit. **L**osūden̄ ḡ hic si forte querant̄ repidi
 vel potius tumidi & supbi: q̄ nō verēt̄ erecta ceruice vix vñū genu curv^o
 uare creatori suo saluatori & iudici tremēdo: q̄ scriptū est. **Q**uicūq̄ bo^o
 norificauerit me glorificabo eū: q̄ aut̄ contemnūt me ignobiles erit. j.
Reg. ii. **A**et vtria hoc attēderēt qui videre volūt maḡ q̄ esse nobiles:
 interū diacon⁹ & subdiaconus extēdūt casulā a laterib⁹ vñus venera^o
 bile sacramētu eleuatū: nō solū t sacerdos expedit⁹ possit eleuare sa^o
 crāmetū: sed etiā ad significādū tunc maxime charitatē extēdendā esse
 ad xp̄m in casula: sed tam patena etiā discoopis ratione superius circa
 oblationē dicta: debet & sacerdos cauere multū alre hostiā i manus reo^o
 ceprā eleuare: anteq̄ verba cōsecratiōis p̄ferat: sed q̄tū potest pruden^o
 ter abscōdere ne populus adoret panē vñsum p̄ ch̄risto: & sic idolatriaz
 cōmittat: platis aut̄ h̄bis cōsecratiōis distincte reuerēter & attēter ado^o
 rabit dñci corpus mediocri inclinatiō: & deinde ipsum reuerēter ele^o
 uet nō circūferendo vel gyrando nec diu eleuatū teneat: sed statim cum
 duab⁹ manib⁹ reponat: ne iniuste moriētes pdant suavitatē vnguēti.
Vicis etiā notanter accipit: scz cū beniuolētia nō rapite: scz vi aut̄ violē^o
 ta extorsione: sicut faciūt p̄hibiti & indigni: qui velut canes imūdi būc
 panem filioꝝ rapiunt: magis volentes hac sumptiōe p̄ctā que dimitte^o
 re nolunt palliare: q̄ p̄ h̄bilem sue indignitatis recognitionē ad temp⁹
 abstinere: donec a pctis purgati posseut de manu donātis būlitter & sa^o
 lubriter accipere: q̄z aut̄ hoc sacramētu ad vñsum sp̄nialis refectiōis or^o
 dinat: iō adiunctū est & manducate: scz sp̄nialis: d: aut̄ māducari sp̄^o
 ritualiter corpus xp̄i dupliciter: **U**no modo ex pte modi: vt q̄ mandu^o
 caꝝ sub modo spirituali: quo mō corpus xp̄i est sub sacramēto: scz mo^o
 do indiuisibili & insensibili ad modū spirit⁹: **A**t sic māducatio corporis
 xp̄i veri est sp̄nialis: q̄ nō corporalis aut carnalis quō iudei itellexerūt
 manducādū dicētes: durus est hic sermo: **A**t cōmuniter vocat̄ a docto^o
 ribus manducatio sacramētalis: maxime qñ fit cū intentiōe sumēdi sa^o
 crāmentū. **A**lio mō ex parte effectus: q̄ scz ad ipsam sequit̄ refectio spi^o
 ritualis. **A**t sic māducare spiritualiter extēso vocabulo est p̄ fidē forma^o
 tam in christū credere dicēte: **B**eatō August. lib. de re. pñie: vt quid vē^o
 trē & dentē paras: crede & māducaſti. **A**t fm̄ hoc extēdit̄ etiā qd paruu^o
 los baptizatos: & cōmuniter intelligit̄ illud Joh. vi. **N**isi māducauerit
 tis carnem filij hominis &c. **T**erera vide infra in Re. q.

a. **A**ecdem mō q̄ xp̄s vñus accepit & consecrauit panē q̄u ad eius bonitatez: cha^o
 ritatē: virtutē & gestoz conformitatem: vt sic eisdem ceremonijs seruatis: idem effect⁹
 sub vtraq̄ sp̄e credere: et esset. s. vt sic cessantib⁹ veterib⁹ noua istitueret fa^o

Bimili modo posteaq̄ cennatū est acci^o

Expositio

eramenta & ut ipsa in cordibus discipulorum artius fixa remanserent.
a **T.**i.p alijs clarū tam quo ad vas: q̄ quo ad contentū: maxime ppter preclarū ac co-
russi sanguinis sui puritatē in quē vini liquor est vertendū: & sic nō figuralem vmbro-
sum & nubilum. Et ad significandū q̄ nō nisi in decenti vase & vino est celebrādū.
b **E**xpone vi. 5. Nā sic tacu suarū diuinatū in manuum vino cōtulit vt esset materia,

piens et hūc p̄clarū calicē in' sitās ac ve-
sicerandi sui sanguinis debita. a **T.**iterū. b **T.**patrī. c **T.**s.de humani generi
redemptione ḡ sanguinem suum: iam in proximo fienda.

nerabiles man' suas: ite tibi' gratias
a **T.**i. celestibenedictione cōsecravit b **T.**i. gratias non vendidū.

agēset bene **X**dixit^b dedit discipul' suis

a **T.**sacramētaliter vt. 5. & in officiū consecrādi & dispensāndi. i. **L**ori. iiiij. Sic nos exi-
stimer homo sicut ministros christi. &c. b **T.**spūaliter ad incorporandū. **T.**s.ca-
lice vel sanguine. d **T.**sine acceptiōe psonaz. Ex q̄p̄ eius liberalitas. e **T.**i. exi-

dicē: accipite^b et bibite^c ex eo oēs: Hū est

stis sc̄z tpe p̄ quo p̄fertur demonstratio. & vt. 5. a **T.**i. potus. b **V**eriet natura-
lis. i. potus q̄ est sanguis me'. c **T.**i. ad confirmationē noui & eternit testamēn-
per gratiam & noua manda renouantis: & ad eternam hereditatez p̄ducentis nechabē

enīm calix sanguinis mei: noui et eterni

Aū bonavē.
Sanguis p̄o-
natur i obliq-
uelligat in
gratiue in re-
cro ut poculu-
vimi creatura-
falis. i. pocu-
lus qd̄ est vī-
nius et crea-
q̄est sal: vt sit
structio in
transiua.

tis successione alterius testamenti sicut ve. testa. a **T.**i. secretū testamentum fidei.
At hoc exp̄ssiuē: reputatiue & obiectiue: put̄ ifra i re. q. b **T.**sanguis. c **T.**potis^b

testamēti: mysteriū fidei: q̄ p̄ nobis et p̄

a **T.**absentib⁹ et futuriis no aut p̄ omnibus efficaciter eoꝝ plures faciat se indignos.
b **T.**i. totaliter & penitus ex corpore fundet. c **T.**put̄ in veteri testamento multipli-
citer fuit figuratum: vbi pene omnia in sanguine mundantur: & sine sanguinis effusio-
ne non sit remissio: **D**eb. ix.

multis effundet^b in remissionē p̄torū

Aūb hoc loco vlḡ ad ultimam purificationē manuum sacerdotis iun-
gēdus est iuder cū pollice: p̄ter̄ insignationib⁹ & cū tangit corpus xp̄i
Aū ppter reverentiaz tanti sacramētū me sc̄z post tacru eius immediatū
iungantur alijs rebus: nisi p̄us bene lotis maxime cū cōst̄er quandoq̄
particulas minutas sacramētales dīgitis ex tacru inherere: que alias
irreuerenter imo sacrilegialiter perderent vel alijs miscerent rebus.
Tū ad significādū & indicādū pollentē frutē diuine sc̄z maiestatis el-
se p̄sente & tactis speciebus sacramentalibus iunctā. **D**ō aut̄ separatim
sit consecratio corporis & sanguinis cū in ex pte cōsēti sit in vnu et idē

Canonis

sacram: est duplex causa. Prima ad significandum q̄ sanguis christi tpe
passiois fuit separat⁹ a corpore: vt in flagellatiōe: coronatiōe: & crucifi-
xiōe: rādējōino. Secunda ad significandum b̄ sacram pfectā esse refectionē aie.
Usus enim huius sacri est refectio q̄ ad ad sui integritatē cibū & potū req̄-
rit. & sic vnitate integratatis & ordinatōis dī rūm sacram nō duo sacra: si-
cut & dom⁹ vna dī l̄ ex plurib⁹ prib⁹ p̄stitutā: qđ tñ seperatim sub dua
bus specieb⁹ p̄secrari debuit. Et qm̄ sanguis human⁹ in p̄pria specie si-
ne horrore nō est potabilis: clementissim⁹ redēptor volens illū tradere ī
potū sapiētissime: eū extranea velauit specie: vt sic fm̄ **Hug.** sensus fo-
ueret in uno & fides in alio edificare: & fm̄ b̄m **Aug.** **A**bil rationab⁹-
lius qđ vt sanguis s̄litudinē sumamus: vt ita & veritas nō desit: & ridi-
culū nullū fiat a paganis si bibamus crōrē occisi hois. itē vt p̄ hoc do-
ceamur gloriam & opa nostra bona occultare. **S**ignatur aut̄ signo crucis
ad verbū benedixit: ad significandum fm̄ **Albertu** hāc benedictionē a pil-
mo pfectore sanctificatiōis p̄e celesti. p̄fluere in sacram: & qđ supra patu-
it p̄ crucē oia sanctificat⁹ ad l̄am: **H**ed allegorice hec crux significat
illā passionē quā xp̄ sustinuit: qn̄ crucē suā p̄prias humeris usq̄ ad lo-
cū crucifixionis portauit: & maxime qn̄ eū an crucē ignominiose nuda-
uerūt: & vestib⁹ ei⁹ vulnerib⁹ indurat⁹. p̄babiliter: violēter abstraxerūt
ita vt vulnera renouarent̄ ac sanguinez copiose funderēt. **E**levatio vero
calicis eleuationē xp̄i significat eū cruce sine i cruce a terra. **U**n̄ fm̄ or-
dinē **Ro.** **E**levatio calicis frōtē sacerdotis exceedere nō debet: sc̄z q̄ ad
calicis pedē: qđ sic videt̄ p̄ueniēt⁹ rep̄stari forma xp̄i in cruce leuati: li-
cer forte etiā ppter piculū effusionis sanguinis mā. ppter eandē causaz
Larthusien. nō p̄sueuerūt leuare calicē nisi parū sup̄ altare: qđ vt dīc **Jo-**
bannes de indagine Larthus. in hoc ordine sunt plures multū fenes &
debiles: & p̄ p̄ns imineret piculū effusionis: corā pplo tñ celebratēs lo-
let & ipsi elevare calicē ita vt a pplo retrostant̄ possit videri. **L**uc em̄ tota
deuotione iuocād⁹ est dñs: vt a terrenis affectib⁹ subleuemur: & ad ip-
sum p̄ fidē & deuotio nē trahamur sicut ipse ait: **Joh. j.** Ego si exaltatus
fuerō trahā dia ad meipm̄: & vt sanguis ei⁹ effusus mūder corda n̄a ab
omni iniquitate. Norādū quoq̄ bic calicē accipi q̄drupliciter. **P**rimo p̄
vase receptio potus. **S**ecundū p̄ poculo in calice cōtentio. **M**attb. ix. **S**i
quis dederit c. licem a que frigide r̄t̄. Et ita videat̄ accepisse christus di:
Hic est calix meus. **T**ertio pro his simul: & sic dī accipiens & būc p̄e-
clarū calicē. vas nō vtiq̄ vacuū: sed cū vino: qđ p̄misit nō bibam am-
modo de genitime vitis. **Q**uarto pro passiois amaritudie **M**attb. xx. **P**otes̄tis bibere calicē quē ego bibiturus sum. Et hoc ideo: qđ iuxta ve-
terem p̄suetudinē ad mortē condemnatis: potus in calice offerebatur
Amos. ii. **V**inū dānator̄ bibebat̄. **A**p̄erb. xxxi. **D**are sacerdā merētib⁹
& vinū bis q̄ amaro sunt animo r̄t̄. **U**ni congrue hic subditur.
a **I. corp⁹** & sanguinē mei p̄secrādo offerēdo & simendo. b **I. recor-**

Ne cōḡt̄is scūq̄ feceritis in mei mem-
or

Expositio

dationem amare passionis et
mortis mee per calicem et sanguinem
nem precipue expressam.

riam facientis

Hec enim est una causa institutionis huius sacrae ad offerendum et sumendum quotidie. Unde de 2 se dist. quia in Christo. Ecce dicit beatus Iohannes. Unus est sacrificium quod obtulit Christus et quod nos offerimus qui non eodem modo offerat. Ab ipso quod est oblatum est in morte: a nobis non in morte: quia Christus resurgens ex mortuis iam non moritur. Rom. vi. Hoc in mortis recordatione: et merito quod datur. Nam ex dei obliuione et suorum beneficiorum: non solus amittimus gloriam accepit finis illud. Isa. xvii. Eritis deserteri: quia obliterata es dei creatoris tui: sed erat tradimur in reprobus sensu. Rom. i. Sicut non prebauerunt. id est noluerunt habere deum in noticia: tradidit illos in reprehensionem sensu ut faciat ea quia non conueniat. Ponunt autem hec commemorationis probus sensu post consecrationem calicis et sanguinis magis quam post consecrationis corporis hoc ad virtutem referantur: quia expissus significans amaritudo passionis Christi per calicem et sanguinem: quam per corpus: quia corpus per se est potest sine passione: sanguis vero separari non potest sine corporis lesionem: unde et in die passionis. scilicet paschae: sacerdos non consecrat sed sumit tantummodo sacram sub specie panis ad refectionem potius in ecclesiis: quam ad significacionem passionis: quia alias per totum officium illius dicitur scriptura in ecclesia memoria facit passionis Christi. Debet autem sacerdos superdicta ratione dicere in reponendo calicem: et sic deinde discoopit vel cooptum statim ne aliquis incidat adorare preciosum sanguinem Christi cum deuota et reverentia inclinatione: et hoc obseruet quandoque calicem discoopit ubi et tunc cogitare poterit. Omne mirabile: parciose et innocentes sanguis Christi miserere nobis ad ablucenda peccata: recordatio illius quo de beatis vulneribus eius fluxisti. Consequenter rei consecrante: commemorationi explicatur et persolvitur cum ecclesia obediens Christus dicit deo patri.

a. T. i. ex Christo filius tuus hoc fieri precepit in sui memoriam: o pater clementissime.

b. T. i. scilicet filii obediens. c. Sacerdotes ad hoc ministerium specialiter deputati.

Unde et memoriales dominique nos sumus tui: sed
coram te seruire tibi. a. T. i. tota conscientia christiana sanguine Christi abluta et sacrificata.
b. T. cuius non habenda est oblitio. c. T. i. tam excellenter beatificatus: maculas peccatorum purgando: gratiam conferendo: charitate valde inflammando: et regnum celorum clausum ab et plebs tua sancta Christi filii tui domini die nostri sancti origine mundi meritorie aperiendo. a. T. i. mortuis quoniam a mortuis resurgens alios de limbo patrum: alios de loco purgatoriis secum resurgere fecit: et nobis fidei resurgentem corroborauit. a. T. i. quoniam cum glorioso comitatu gloriosorum spirituum angelorum et hominum: et celos propria sua virtute penetrauit: gloria sua illustrauit: pandens ante nos iterum et ipsi ascendamus interim spe et tandem re. b. T. i. simul non in simili modo: quia nos sacerdotes in ministerio et opere: sed plebs tua sancta voto duxerat et devotione. nis sed et in celos gloriosae ascensionis offerimus

Canonis

a **T**i. p̄ceteris clare s̄m **I**nno. Nā st̄nisti fulgebut sc̄nt soli regno patris eterni. quā
to magis p̄fulget diuina maietas radiat & corulat in loco beatorū ubi deus ipse glo-
riosus sicut est facie ad faciē intuet. b **T**scz sp̄ualibus. c **T**scz tēporalibus.

Pclare maiestati tue de tuis dōnis ac da

a **T**s. in se q̄ ad deitatem q̄ est lux purissima in q̄ nō sunt tenebre vllle **J**ob. i. Et in effe-
ctu quo ad nos a somite originalis peti purificantē. b **T**scz in se quo ad afam omni-
grā & t̄ sanctitate plenissimā. de cuius plenitudine oēs accipim⁹ **J**ob. i. Et quo ad nos
sanctificantē. c **T**scz in se quo ad corpus de īmaculata virgine sp̄ussanti opatione
sumptū. & quo ad nos maculas actualiū purgantē. et īmaculatos ministros saltem a-

tis hostiā Xpurā: hostiā Xscitām hostiā

mortalibus redrentē. a **T**s. in se. q̄ panis angeloꝝ in vita eterna. & in effectu q̄ ad
nos x̄tus viuedi eternaliſ **J**ob. vi. Si q̄s māducauerit ex hoc pane viuet in eternum.

Iīmaculata panē scitām Xvite eterne: et

a **T**quia potiū cōtinet sanguinis christi inebrian- **A**liter exponit **I**nnocē. sic
tem lobziā locunditate salutis ppetue quā pregu- de tuis donis. i. fructib⁹ se-
stare facit & cōfert f̄m illud p̄s. Calix meus ineb- getū: q̄tū ad panē qui cōse-
rians quā preclarus est. cratus est in carnē & datis. i.
fructibus arborū q̄tū ad

vinū q̄d est cōsecratū in san-
guinē. De istis in quā offerim⁹ hostiā purā: q̄tū ad cogitationē sanctā:
q̄tū ad locutionē: īmaculatā: q̄tū ad operationē: q̄ ipse sol⁹ est q̄ p̄cm
nō fecit nec inuētus est dolus in ore eius. j. **P**et. ii. Et q̄ offerēs debet
habere purā cogitationē: sanctā locutionē: et īmaculatā cōuersationē:
cōformādo se xpo q̄tū est possibile. **Q**uinqꝝ vo signa crucis cū duob⁹
sequētibus in p̄ximis significat septē passiones quas xps f̄m septē xba
p̄tulit in cruce. **P**rimū em ad verbū purā significat passionē ex p̄briati-
onis: qn̄ ipse purissim⁹ tanqꝝ impurus exprobrat⁹ fuit a p̄tereuntibus
& clamātibus. **T**ach qui destruīs tēplū dei & in triduo reedificas illud.
Et a summis sacerdotib⁹ cū scribis dicētibus alios saluos fecit: se. p̄m
nō pōt saluu facere. **S**i filius dei est descedat nūc de cruce & credimus
ei: ppter qd̄ iesus cū lachrimis vt pie credit⁹ dixit primū verbū. **P**ater
ignosce illis: q̄ ne sc̄iūt quid faciūt. **S**i em̄ regē gl̄ie cognouissent nū-
quā eum crucifixissent: vt dicit apls. **S**cđm ad verbū sanctā significat
passionē exprobriatiōis illius qn̄ ipse sanctissimus nō soli fuit cū iniq̄s
deputatus: sed etiā ab altero latronū simili exprobriatus. & hec fuit am-
plioris despēctus: eo q̄ tam vilis & sceleratus homo iā ad mortē dam-
natus & mor̄ p̄ suis sceleribus moriturus insultauit vite auctori: quez
iccirco cū alter increpasset et dirisset: sanctitate eius p̄fessa. **D**emento
mei dñe dum veneris in regnū tuū. **C**hristus eū sacrificiās ait: **H**odie
mecū eris in paradiſo: q̄ & f̄m **A**lex. de **H**ales: asp̄sus pie credit⁹ sanguini
ne christi de manu dextra fluente vell saltante & sic inūdatus. **T**ertium

Canonis

ad verbū **immaculatū** significat tormentū cōpassiōis materne: quādo ipse
immaculatā matrē suā virginē virginī cōmēdauit dicēs: **Mulier**: ecce si
lius tu?: Deinde discipulo: **Ecce** mater tua. **Quātus** aut̄ fuerit ille do-
lor cōpassiōis christi vidētes illā singularē matrē p̄ ceteris ab omni ma-
culā originali t̄ acruali imunē: matrē virginē: matrem tam humilē: ma-
trē p̄e omnibus matribus filiū diligentē: vt pote quē sciebat verum de-
z hominē t̄ per cōsequēs sibi dolororūssime cōpatientē. Ita vt gladius
doloris iaz animā ei⁹ trāsuerberasset nullus hominū satis explicare po-
test. **Quartū** ad verbū **panē** sanctū vite eterne significat tormentū de-
relictōis a deo patre: ita vt nō reficeret pane illo vite eterne panis ipse
ceteros reficiens eternaliter: cum dicit: **Hely** hely lamazabatani **Doc**
est deus me⁹ deus meus: vt quid me dereliquisti. i. vt qđ tantis calami-
tarib⁹ me exposuisti ac si me dereliqueris. Et etiā qđ veraciter sensualis
derelicta fuit totaliter passioni: suspensa videlicet diuinitas redun-
dantia gaudi⁹ a superiori portione rationis vbi christus semp fuit beat⁹
in sensualitatē: alioquin absorpt⁹ fuisset omnis dolor in inferiori por-
tione sicut t̄ in pluribus martyribus legimus: vt veraciter dicere illō
Aia. liij. Cere dolores nōs ipē tulerit. **Quintū** ad verbū **calicē** vite eter-
ne significat tormentū t̄ afflictionē sitis naturalis: t̄ nō min⁹ s̄ mag⁹: vt
pie credis spūalis qđ dixit quintū verbū sitio. **Ubi** **Bern.** **O** bone iesu
coronā spineā sustines: de tua cruce t̄ vulneribus taces: t̄ pro sola siti
clamas dicēs: sitio. **Quid ergo** sitis bone iesu: **Certe** redēptionē homi-
nis t̄ gaudi⁹ humane salutis. **At** illi dederūt ei acerū cu felle mixtū ad
cōplēdū amaritudinē passiōis q̄ iam in oībus mēbris p̄terq; i gustu de-
scuit: **H**p̄ualiter vero hec sitis adhuc durat sed a plurib⁹ imp̄is hoīb⁹
nō solū nō extinguit: sed etiā acero t̄ felle p̄ctōp̄ i sup̄ amaricat: sed veill̄
qđ dño p̄ prophetā p̄querēt t̄ dicere: **Dederūt** in escā meā fel t̄ in siti mea
potauerūt me acero: statim sequit̄ fiat mēsa eoz corā ipsū in laqueū t̄
in retributionē t̄ in scandalū: obscurent̄ oculi eoz ne videat t̄. Horre-
dā que sequuntur **Ps. lxiij.** **P**roponūt aut̄ hic triā memorādas: p̄cipue
a sancta matre ecclia sc̄z passio xp̄i resurrectio t̄ ascēsio: qđ fm Inno. et
Alex. **P**rimū vulnerat t̄ accēdit charitatē. **E**cundū corroborat fides.
Tertū letificat t̄ amplificat spēm que sunt huic sacrificio accōmodo:
sed diceres cum hoc sacrificium sit precepit fieri in memorā passionis
quare addit̄ memoria resurrectiōis t̄ ascēsionis. **R**espōdet fm Alex.
christū p̄cepisse memorā sue passionis fieri ad assequendū fructū eius/
dem passionis ad qđ maxime p̄mouet fides resurrectionis t̄ spes ascē-
sionis: vel etiā fm alios: quia illa que sequunt̄ passionē sicut est resur-
rectio t̄ ascēsio faciunt ad memoriam eius.
Quēquā quinta particula. **I**n qua exprimit̄ virtutis p̄secati sacramē-
ti postulatio: vbi primo p̄mittit qđ petat t̄ hoc quo ad gratiā t̄ quo ad
gloriā. **Q**uo ad gratiā petit̄: p̄mo acceptari sacram̄: ibi supra que: sc̄do
dari grē donū: ibi supplices. **Q**uo ad gloriā petit̄ p̄ mortuis: ibi memē-
to etiā. **A**t p̄ vivis: ibi nobis quoq; **O**c̄ba petitiō finit̄: et inducit̄ me⁹

Aler. rxxv
q. par. iiiij.

Expositio

diator per quem petita obtineri sperantur cum concludis per christum dominum nostrum. Tertio totus canon concludis et omnia circa perfectio nem huius sacramenti peracta in christum patris filium reducuntur; et pri mo ea que sunt ex parte sacramenti ibi per quem secundo ex parte persona rum in sacramento operantur ibi per ipsum. Quatum ad ipsum dicit.

a Terci dona et data panem scilicet sanctuam vite eterne et calicem salutis perpetuam. b Terti plausibili benigno et illuminato vultu. s. per effectum misericordia tuam et lumine gratie per hec conferendo quo cognoscamus tibi placere more humano sicut cognoscimus alios qui placere quodlibet sereno vultu respiciat.

Bupra que propitiatio ac sereno vultu respicere digneris et accepta habere: sicut a Terti gratia s. quo ad nos offerentes in se enim semper accepta esse non dubitamus.

Spiceremus digneris et accepta habere: sicut a Terti gratia s. ex fide et deuotione offerentium. c Sic dicta puritate et obedi entia non sensu et intellectu qui se ipsum primo obtulit propter quod ad seipsum primo respexit de

Taccepta habere dignatus es munera inde ad munera eius Hen. iiiij. a Terti holocaustum tibi oblatum super unum montium. b Terti summi et primi patris nostri fidei et si non carnes sicut plebis israelitice.

Pueri tui iusti Abel et sacrificium patriarche nostri abrae: et quod tibi obtulit sumus sacerdos tuus melchisedech: san

ctum sacrificium immaculatam hostiam. a Terti magis figuratiue: quod in se formaliter. Exesse namque figurabat nostrum sacrificium: sacerdos tuus melchisedech: sanguinem in se est sanctum: et immaculatum: et in effectu sacrificans: immaculatum requirens.

Dicitur sereno vultu: non quod deus in se habeat aliquando nubilum aut turbidum vultum: sed per metaphoram ut. S. Unde Inno. Non est estimandum quod vultus dei quandoque immuret quasi sit quandoque serenus quandoque non serenus: sed tunc vultus serenus et super nos illuminat. cum misericordia sua super nos exhibet et declarat: sicque vultus dei serenatio: singularis doni et beneficij est collatio: quo precepto humano modo deo iudicamus ipsum ad nos vultus habere propitiium et serenum. Itē sicut aduerbiū non notat equaliter in similitudine certum ad ipsa sacrificia in se sed aliquale certum ad offerentes: nostrū enim sacrificium acceptum est ex seipso: et propter se ex opere operato. Illa autem tamen ex fide et deuotione offerentium. Memorantur autem sacrificia hōrum trium pre alijs: quod non solum ipsoz sacrificia expressius fuere typi ei figure sacrificij nostri: sed et ipsi patres specialiter

Expositio

fuere figura christi. Abel enim innocens et iustus offerens de pmo genitis et ad ipsos gregis sui: Gen. viii. A fratre suo ex inuidia occisus est: significat xpm: q offerens seipm pmo genitum ex multis fratribus in hoc sacro dignissimo: de quo canit eccl'a. Pinguis est panis xpi et pbebit delitias regibus: occisus est a fratribus suis iudeis ex inuidia innocens: ppter qd sic agn' ab origine mundi occisus. s. in abel et figuris. Apoc. viii. Ibraam quoq in magna sua obediencia q patus fuit offerre prie sua iubstantia in filio suo unigenito: et offerendo arietem in holocaustu sup vnu montu figurabat xpm prie: q obediens fuit patri dabo seipm eib' in hoc eminenterissimo sacro: et offerendo ad mortem in holocaustu ducem gregis sui. i. humanitate sua in ariete significata sup vno montu. s. caluarie illesa manente: sicut isaac sua deitate. Sed et melchisedech rex salem interpretans rex iusticie offerens panem et vinum: Gen. xiii. tamen prie representat xpm cu nro sacrificio: vt de eo dicat. Tu es sacerdos in eternu fm ordinem melchisedech. Titeru. Dicit in diebus eius iusticia et abundantia pacis donec auferet luna. Nogruit autem hoc sacrificium pfigurari triplici ratione fm Alix. pte xandr. Primo ppter eius difficultatem: qz cu ipm inter oia sacramenta iiii. q. xxix. imo inter oia credibilitatem sit difficultissimum ad credendum: debuerunt homines articulo. j. quadam manuductioe figurari assuefieri: et sic ad eius credibilitatem pgre di. Secundo ppter eius significationem: significat em xpm passum: ergo eadem ratione qua pgruebat xpm passum pfigurari cōgruebat et hoc sacrum Tertio ppter eius dignitatem: pfiguratio em rei attestat eius dignitatem: Inter oia autem sacramenta noue legis ipm est dignissimum: eo q no solum gratia accidentalē efficaciter significat: sicut cetera sacramenta: sed etiam gratia substantialē vere et realiter continet xpm. s. fontem omnium gratiarum. Cōsideranter petri gredonum: et bndictio ex hac altaris participatione: cu dicit. a. Q. i. huius et deuotissimil de nobis: sed soli de tua misericordia psumemus. b. Q. qui solus potes pstat qd petimus. s. angelis impare: et grā replere.

Supplies te rogamus oportes de'

a. Q. i. vota fidelium supplicationes et pces. i. fac: vel impera. b. Q. i. representari. c. Q. ministerium angelorum: vel specialiter sancti michaelis: q pnceps ecclie dicit: vel christi sumi sacerdotis: q et angelus magni consilij dicit. Isa. ix. Et hoc fm illud Apoc. viii. Et ascendit fumus aromatum in aspectu domini de manu angeli.

a. Q. i. ecclesia triumphante: fm illud Levit. vii. Ignis in altari meo semper ardebit. i. favor et charitatis in ecclia triumphantem: ubi sacrificantur sacrificiū laudis.
tui in sublime altare tuum: in conspectu
a. Q. i. magnifice et eminentis glorie tue. b. Q. de servitute cleri vel yoto populi.
diuine maiestatis tue ut quotque ex hac

Canonis

a **C**ōmunione. b **T**id est bis sanctū: quod operatione spiritus sancti de purissimis sati
guinibus & gignis formatū: et in plenitudine gratiarū diuinitati inseparabiliter modo in
altaris pricipiatione sacrosanctū filij tui
effabili vnitum. a **T**is. naturalē pro nobis effusum. b **T**is. sacramentaliter et celestes
brantes: et als cōcantes vel spūaliter tunc: ut populi circūstātes. c **T**id est omniū spiri-
tualium charismatū donorum et virtutū superne gracie imbre.

Cor **X**pus et **I**san **X**quinie supserimo omnim

a **T**is. fu in mente a te patre luminū: sine quibo omne opus nostrū est invalidum.

bene **X**dictioe celesti et grā repleamur.

a **T**que constitutus mediator inter te et nos miseros: ut eius meritis et interpellatio-
ne fiat quod nos non mereamur.

Per eundē christī dñm nostrū Amen.

Hāc omnōne sacerdos dicēs humiliter et pfundē se inclinat iunctis ma-
nibus donec dicat: Ex hac altaris participatione: tu ut pro hac exteriore
internā humilitatē et devotionē ostendat aut excitet: tu ad significandū
quod iesus morti appropinquas nō habēs vbi caput suū reclinaret: iā do-
loribo fessum: et spinea corona grauatis: cepit ipm caput sup pectus suū
inclinare: et seipm patri totaliter offerre: propter quod et **Ioh. xix. legit**: incli-
nato capite tradidisse spm. **I**uste & manu ad altare significat deuotio-
nē debere esse operosam vel conclavationē manuū christi ad crucē. **Q**,
aut quodā cōcellat manu pectus: quodā & sup altare: put declarat **Uil-**
helmus in rōnali nō est de or. ro. ideo trāseō. Hequī: Jube hec profiri.
Tāte sūt pfundiratis hec & vba dicit **Inno.** vt intellectus humanu vix ea
sufficiat penetrare. Et postea pauca subdit: **S**haluo tu occulto celestis
oraculi sacramēto. **N**ossunt hec & vba licet simplicius: tu securius intel-
ligi sic tripliciter. **Q**uidā finu quod pronomē hec pott demōstrare vel fidelium
vora: vel corporis et sanguinis sacrā: vel pro ea mystice significata. **P**rimo
mō sic: Jube hec. s. vota fidelium et c. vr. s. expositū est. **H**ecundo: Jube
hec. i. cor. pot et sanguinē filij tui in sublime altare. i. in celū profiri: nō fum
realē loci translationē: quod iā ibi residet in forma gliosa: sed fum acceptati-
onē gratā in quod tibi hec: corpo et sanguinē offerimo: perētes ut ex eoz
pricipiatoe celesti grā repleamur. **V**idez nihilominh etiā posse intelligi
fum mirabile quandā representationē in celo: quod offerit xpis in sacramento
put reuelatu legit brote **Birgitte lib. viij. celestū suaz reuelationū: quod sa-**
cerdote celebratu in altari ver dir representationē cōformē huio celebratio-
nis fieri in celo: et facta prosecratione sacramentū trāformari in agnū vi-
uum. **E**fim ho pot intelligi illud beati **Grego.** de cōse. dist. quod si quid sit
sanguis: vbi inter cetera dicit: **U**no eodēque tem momēto et in celū rapi-
tur ministerio angeloro cōsociandū corpori xpi: et an oculos sacerdotis vi-
detur in altari. **U**n et legit quod in monasterio sauciu sub venerabili patre

Expositio

eiusdē monasterij seriose stigir: ut qdā die cū frater qdā divino funges
retur officio: veniēs ad illa vba: **H**upplices te rogam⁹ oportēs de⁹ ius-
be hec pferri p man⁹ seti angelī tui in sublime altare tuū: inclinās se iux-
morē ⁊ supplicās vidit angelicos ciues in circūru altaris astates hilas
res ⁊ iocūdos: ⁊ stolis mire pulchritudinis induitos: inter q̄s unus su-
pereminēs apparebat forma sublimior: ⁊ vultu venustior: q̄ p̄ ceteris
solus de altari sacrā hostiā accipiebat: solus sursū deferebat: ⁊ solus di-
uinis cōspectib⁹ pītabat. **L**eteri vo q̄ astabāt: intantū illi angelo agra-
tulabant: acsi q̄scq̄ hostiā accepit: si deferret: **R**estleris oculis
sacerdos ad altare reposita repperit: missa sūpsit sacrificatiā se ⁊ sancti
ficiata: ⁊ sic plen⁹ gaudio agēda iplenit. **T**el tertio **J**ube hec pferri. i. si-
gnatū p̄ hec sacramēta qd̄ est ecclia militās. in sublime altare. i. in ecce-
siam triūphantē de q̄ latus infra dñō cōcedēte cū de sensu anagogico
diceſ. **C**ū aut̄ dicit ex hac altaris p̄cipiatōe osculaſ altare iuxta hostiā
km or. ro. vt km Albertū se partipicē fieri altaris sacrificio cū alīs ostē-
dat. **E**t significat recōciliationē nostrā cū deo factā in morte xp̄i q̄ tunc
appropiū quasset: cōmemoraf. **E**t fiū tres crucēs. **P**rima ad vbu cor-
pus significat passionē toti⁹ sui corporis qn̄ oīa p̄pessa i toro suo corp̄e re-
memorās: collegit simul in vna summā tanq̄ fasciculū myrrhe: ⁊ obnu-
lit deo p̄i: dicēs sextū vbu: **C**ōsummātū est. l. qcqd̄ xp̄he dixerūt de me:
op̄obedītie ⁊ toti⁹ passiōis mee: qd̄ tibi p̄i offero p̄ salutē generis hu-
mani. **E**t h̄ credit fuisse nō sine notabili pena: sicut q̄ p̄rāsūit multa pe-
ricula vel grauia supplicia nō sine magno horrore p̄t ea recogitare: il-
cer ex alia pte gaudeat se ea p̄rāsisse. **F**ecūda ad vbu sanguinē: signi-
cat pena acerbissimā oīm penarū xp̄i: qn̄ effuso iā toto suo sanguine ita
vt corp⁹ suū i ora crucis esset pene torridū: cepit clamare voce magna
⁊ cū lachrymis km Iplm ad Heb. v. dicere septimū ⁊ ultimū vbu. **P**a-
ter in manus tuas cōmodo sp̄m meū. **E**t sic inclinato capite tradidit
sp̄m. **Q**ue quidē pena fuit acerbissima: qz̄ inter oīa terribilia terribilissi-
mū est mors. iij. etibicoꝝ. **E**t h̄ ppter naturale inclinationē aīe ad corp⁹.
km Damaf. p̄cipue cū tam nobilissima aīa a suo tenerrimo ac amātissi-
mo corp̄e separabāt: cui vtriqz diuinitas vnta fuit in vnitate supposi-
ti. **T**ertia ad verbū omni benedictione celesti: q̄ fit ante faciē sacerdos
significat fructū passionis tantū factū: vt etiā signo crucis in q̄ xp̄s pas-
sus est sit collatū: q̄ per ip̄m oīs benedictio celestis ⁊ grā in nos p̄fuerat:
⁊ cōtra demones terrible factū: efficaciter nos muniat. **C**onsequenter
quo ad gloriā petī primo pro mortuis/ cum dicitur.
a **T**id eīt recōle per effectū misericordie tue: ne sūt de numero illoꝝ de quibus distiſſ
Dominum eorum non recordabō: amplius. **b** **Q**ui tibi in obedientia mandatorū
eorum famulati sunt: ratione cuius debes nos exaudire. ⁊ eorum in eos esse miseri-
cordiam tuam eis impendendo per hoc sacrificium: quod credimus nō solum nobis
vnius prodeſſe. sed eriam ipsis defunctis.

Memēto etiā dñe famulox famula

Canonis

a **T**id est quod vixerunt. apparuerunt in eis signa quod fuere fideles et vere christiani. sacra fides dei venerabiliter et reverenter suscipiendo. et sancte conservando. de quibus est spes apud ecclesiam. et per eis oratio. **C**or. v. Quid mihi de his quod foris sunt. b **I**.i. cum caractere

rum tuarum. **A**. quod nos processerunt cum signo

baptismali. a **T**urati liberati ab offensu mortalitate et strepitu mundi iterum resuscitati tandem a somno. securi sunt de sua finali liberatione a penitentia locis. quod eis habet multa pacem cordis. b **S**.l. specialiter commemoratis.

fidei et dormiuit in sonno pacis. Ipsis do-

a **T**id est in fide et confessione Christi modo predicto de unius. b **T**id est gaudium ab ardore persecutari pro peccatis nondum satisfactione ablutione ut ipsa illud **Zach**. ix. Tu in lingue testam enti tui emulisti vincitos de lacu in quo non est aqua refrigerio. i. ad afflictionem penitentium.

mine et oib[us] in Christo quae sunt in loco refri-

a **T**i. glorie refulgenter. b **T**oimode beatitudinis. ubi non est villa obscuritas tenebrarum. nec afflictio penitentium. aut turbationis aliquarum. sed lux glorie maxima. et pax pulchritudinis infinita. c **T**i. coecatas ex tua misericordia quae superexaltat iudicium. **Jaco**. ii.

d **T**.l. nos sacerdotes et populi circumstantes vel voto offerentes.

gerij lucis et pacis ut indulgeas deprecia-

a **T**ies qui ad inferos descendens defunctos liberavit a locis penitentium inducens ad locum refrigeriorum lucis et pacis eternae.

mur. **P**er eundem Christum dominum nostrum. Amen.

Dicit notatorem: famulorum famularum tuorum: quod more humano famulatus et humilis seruitur animam ad exauditionem inclinare et suevit efficaciter. **V**nus **H**omo cum dirissim: **D**omi nimi sedi tuorum assistente sapientiam tecum subdit quam feci tu ego sum. **E**t propterea: In misericordia tua dispenses in amicos meos: et paces omnes et tribulaciones aias mea quam ego servatum sum. **E**t fiat haec memoria defunctorum meorum et ordine: ut super viuorum. **S**ed etiam in **Juno**. **Alexan**. et **Elber**. sacerdos quorum memoria haec voluerit: non debet vocaliter notarium exprimere: sed in missis ipsas metraliter cogitare: ne scilicet astantum deuotio turbetur: aut in vanity laude missas dici. percurates extollantur. **E**t hec ratio non videtur negare nisi explicationem et talam notationem vocalem quia a circumspectis audiri posset. **I**do alia ratio huius silentium potest assignari mystica. Nam haec silentium representat Christum mortuum in cruce pendente: et aiam eum cum silentio ad lympham patrum descendente: id extutus in silentio omnimo ex toto corde orandum quatenus recordatione humanus decessus dignus ipse liberare aias de purgatorio: sicut illo tempore aias patrum de lympha. **E**t haec etiam verbo dormiunt in sonno pacis: vide innuimus **Elber**. aias in purgatorio non affligi ministerio demonum: quod cum demonibus somniis pacis non haberent. **S**ed purgari per seipsum sicut aurum purgari et rutilat in igne. **j**. **Lor**. iii. **U**nusquisque quod sit opus ignis prohibet et ceterum. **I**pse tamen saluus erit: sicut tamen quis per ignem. **E**t quia agitur ille sancte

L. 9

Expositio

sunt. Hicit autem daniel. Non tradas bestias animas confitentes tibi. Sequitur petitio quo ad gloriam pro viuis: cum dicitur:

a **T**u p alijs intercessimus: et misericordia hac tua magis indigemus: ut pote qz peccatis culpa et pena in incerto huius mundi positi: Si enim dixerim qz peccatum non habemus: nos ipso seducimus. b **S**i. p vera et humilem obedientiam humiliiter nos peccatores et seruos in-

Nutiles recognoscetibus etiam omnibus benefactoribus.

Nobis quod pittoribus famulis tuis de-

a **T**u. i. quarum non est numerus in effectu. b **S**celentes quoniam nullus enique speravit in te

Multitudine miseratio tuarum sperati-

z verelictus est: **Ecc**. ii. a **T**u. i. participationem enim intellectus nostri capacitate in beatitudine. b **T**u. i. consorium in quo est summa iocunditas: quod oes continue videnter deus

gloriosum: et bona vniuersitatem sanctorum per charitatem efficiunt communia insulam oim.

Bus ptem aliquam et societatem donare di-

a **T**u qui hoc consorium regni predicauerunt: et pro eo mori testes idonei non inueniuntur.

Generis: cum tuis sanctis apostolis et mar-

a **T**u. s. euangelista quod pius cum apostolis memorat: propter apostolatus hic cum stephano repe-

titur propter virginitatis privilegii. **Iohannes** enim et **Stephanus** virgines sunt: et sequuntur agnum quoniam icerit. **H**uic et iohanni virginis virginem matrem Christum in cruce comedendam: et apostoli stephano ministerium viduarum et virginum ad suam virginitatem coprobandam: propter quod eorum consorium merito ceteris propinquit. Virginis etiam martyrum quedam est in inuenientibus ideo prothomartyrii merito virginis. **P**ropterea autem quod am putant hic posse intelligi iohannem: iohannes baptista non est probabile maxime cum eius epiphys fiat commemoratione anno canonem in oratione. **S**ulpice sancta trinitas etenim ordinem romam. b **T**u qui sorte electus in apostoli loco iude: que soror in beati dyonisii non fuit nisi ipsetratio signi quo eum spiritus sanctus assumendum ostendit: et non ioseph iustum.

Tyribus cum iohanne: **S**tephano: **M**athia:

a qui etiam signo quod dedit spiritus sanctus segregatus est in apostolatus officium cuius paulo Act. xiii. Jo ad eorum consorium vident priorem plati boni spiritus sancto electi. **Q**ui gloriosissimus fuit martyr: apostolorum contemporaneus gloriosissime virginis pedissequens et capellanus: beati iohannis euangeliste discipulus: sub traiano gloriosissime passus: qui ut scribit **D**io, aliud in ore non habuit ultam: mens tristissima est in eum et corde iesus Christus aureis litteris scriptum inueniatur est. c **T**u qui papa fuit viridis et orbis: post mirabile conversionem hermetis prefecti et quirini tribuni: etiam gloriose martyrio coronatus est: et sic hic nota consorium gloriosorum martyrum. d **T**u quo primus propter secundus exorcista cum arthemia et domo sua martyrio coronari meruerunt quoniam animas Porrotheus qui eos decollauerat: vestitus splendidus et gemmis indutus, dicit angelorum manibus in celo deferri. At hic videat notari consorium bonorum clericorum.

Barnaba: **I**gnatio: **A**lexandro: **M**ar-

Canonis

a **I**llustri femina vidua matre septem filiorum christianissimorum: quos ei omnes salutaribus monitis in passione roborassit: et ipsa martyrum constantissime consumauit sub antonio.
 b **P**rolegio castitatis et fidei eius martyrio coronata. Missa autem hic esset ordo propter posset cognoscere credi illa perpetua et felicitas hic nominari quod simul passe sunt sub severo principe. Quarum prima perpetua cum ante prefecti starerat: et pater ac mater ac maritus adducetis infante filium eius adhuc lactante prestante ut eorum misereatur: et viueretur illa paulus pietatis: et eos repellens ait: Discedite a me inimici dei quoniam non noui vos. Altera vero scilicet felicitas cum in carcere dolores partus subito pataret: interrogata ab uno custodio quid saceret chi ante predictum ducere si nunc tantum pataret. Respedit: Hoc ego per me patior: hic vero per me de patitur. Et hic videtur notari consortium sanctarum viduarum quod virginibus propinquum: sicut propter seipso prioritatem: sive ad significandum feruentes viduas et mulieres tepidis virginibus propinquas esse beatum Augustinum: Virgines tamem viriliter agentes merito omnibus propinquas ad quod forte significandum virginem in viriliter ex hoc omnibus preponuntur: vi. S. iohannes et stephannus.

cellino: Petro: Felicitate: Perpetua:

a **T**que a beato petro mamillas amputatas curarit: et sibi restitui meruit: et ab angelorum comitatu in sepultura honorari: qui tabula ita inscripta sub capite eius posuerunt mente sancta spontanea honorem deo et patria liberationem. b **C**ui beata Agatha ad eius sepulchrum oratione apparuit: dicens: Quid a me per nosor mea Lucia quod ipsa patinuo poteris patire marii tue assertare: quonia sic per me ciuitas carthaginensis: ita per te ciuitas syracusana exaltanda. **D**ic nota consortium et status sanctarum virginum. c **S**icut agna corpore inuenienta: sed mente cana que etatis anno morte pro christo moriendo predicta: et vita inuenientur: quod et mudi diuinis carnis delitiosis inestimabiles aene margaritas et ciclades auro charitatis textas: sibi a christo sposo traditas proposuit: et parentibus octauo die passionis in choro sanctarum virginum apparenus dixit: Cum his omnibus lucidas sedes acceperit. At sic hic videtur notari consortium eorum qui cotemnunt plenus seculum: et solo uno sposo christo inheserunt cum virginibus deputandi. d **T**que euangelium christi semper in pectore gerebat: non diebus neque noctibus a colloquis diuinis et oratione cessabat: intus cilicio: foris vestibus auro textis ornata: cantantibus organis soli deo de cantabat: **F**iat domine cor meum et corpus meum immaculatum ut non confundar: que et pauperum curam semper habentes: sponsum suum Valerianum cum suo fratre Tiburtio conseruant: tanquam apis argumetos: et Almachii tyrannum superauit. e **T**infidelis publico nutrix: que cum de facultatibus suis paucibus et sanctis largissime ministrasset: et ob id a marito obstinato carceri artissimo mancipata: epistolam consolatoria a sancto Ciriaco martyre accepit: et tandem ignis incendio triumphavit. At hic videtur nota ri consortium bonorum coniugatorum.

Agatha: Lucia: Agnete Cecilia: Anna

a **T**ibi cognitis: de quibus et Job. xxv. Unde est numerus militum eius? et. b **S**icut tuorum fratrum tuorum sunt: et omnibus sanctis tuis: intra quod
 stasia: et omnibus sanctis tuis: intra quod

a **O**fferentes ministerio et voto. b **T**id est societatem sine sortis sue participationem. c **T**id est ponderator existens in huiusmodi respectu meriti sanctorum tuorum: cum omnibus iusticie nostre sint tantum pannus menstruatus: Isa. lxiiiij.

nos consortium non estimant meriti: sed

Expositio

a Quid est misericordie. b Q.s. existēs in bmo: hoc est nō sum exigitia nr̄i meritis
sed sum exigitiam tue misericordie. c Qui veniam nobis a te patre celesti largiri
meruit: et ianuā celi vbi est cōsortiū sanctor̄ pmo aperuit: in quo et ipse reñdet specios

Venite quoniam largitor admittit: p xpm
sus forma p̄ filiis hominum. a Hic nō respondeas amen ppter conexionez cōdependē
tiam sequentiū relatiū scz et suis antecedētis. b Q.s. christū. c Q.s. donata
dūm nost̄z. Per quē hec om̄ia domine
ta oblatā. a Qsm Albertū. p nature constitutionē. b Q.s. per verbum et ora
tionem. c Q.s. per vitalem conuersationem.

Semper bona creas: sancti X̄ ficas: viui X̄
a Q.s. per gratię exuberatioem. b Q.s. per liberalissimā largitionē. c Q.s. quē
ficas: bene X̄ dicis: et p̄stas nobis Per
om̄ia creas. a Qid est cū q̄ tibi equaliter creata ad ministras et gubernas. b Q cum
quo tanq̄ in fine oīa consummas: et tanq̄ in speculo lūpidissimo cum omnib̄ reduces
ip̄ X̄ sum: et cum ipso: et in ip̄ X̄ lo est tibi
a Q p naturam. b Q.s. essentiali et cōmunione.

deo patri om̄i X̄ potenti in vni X̄ tate spi
a Qid perfectus honor et gloria perfecta.

ritus sancti om̄nis honor et gloria.

a Qid est eternitas: cui nihil honoris et glorie ex creatura accretus saltē firmiter se: vbi a
te et in te om̄is honor et gloria semper fuit: est et erit: cū tu ipse p̄stātissime sis virtutis: im
mo ip̄a virtus et gloria in tribus psonis summa parilitatis: et cōgaudentibus: vbi ho
norat et glorificat patrē filius vtrūq̄ sp̄llancius: et viceversa quelibet psona dūna
reliquā: quia q̄libet clarissimā virtutis et pfectioris cūmilibet infinite infinitam habet
cum laude noticiam: a nobis vero peccatoribus non nisi valde impfecte honoris et
glorificari ppter magnā impfectionē nostram: tam cognitiois et virtutis: ita etiam
ve nec condigne a nobis glorificari possis: cum tamē semper maxime honorādus et glo
rificandus sis et fueris p omnia secula seculorum. b Qid est verum est: et q p ip̄m
christum est tibi patri om̄is honor et gloria: sic ames est hic aduerbiū affirmandi:
non verbum defectiuū pro fiat.

Per om̄ia secula seculorum. Amen.

Alio modo exponit. p om̄ia secula seculorum. i. om̄i tēpore. Siquidē
om̄i tēpore a constitutione mūdi usq̄ nunc: om̄is honor et gloria fuit et
est tibi patri per filium tanq̄ per mediatorē: ut patr̄ et delicensum san
ctor̄ patr̄ patriarcharum: pphetarū: apostolorū: martyrū: cōfessor̄ et
ḡginū: q̄b̄ christus ip̄se fuit pmissus vel exhibit: patr̄ et in operatione

Canonis

12

miraculorum ipsius in quibus spiritu honorum et gloriarum ostenditur: sed et nunc patrum principue in hoc venerabili sacramento: et sacrificio: maxime autem patet in fine secundum Iozuam: quando tradiderit regnum deo et patri. Tunc enim omnis honor et gloria patris manifestabitur per filium: et subiectus erit illi qui subiecit oīa: ut sit deus omnia in omnibus: id est ut appareat omnē gloriam et honores inesse a deo: in quo est ratio ultime beatitudinis. *i. Cor. xv. 31.* Debet autem sacerdos dicere: Nobis quoque per te: exaltare vocem: et tribus ultimis digitis leniter tundere pectus: significans quod centurio et quod cum ipso erat: vobis his que fiebat scilicet miraculis in morte christi timuerunt valde dicens: Utre filius dei erat iste. Et omnis turba que simul aderat ad spectaculum istud: et videbat que fiebant peccatores pectora sua reuertebatur *Matt. xvij. et Iuā. xiiij.* Sed dices: cum scriptum sit: Peccatores deus non exaudiret: *Ioh. ix.* Quare in hac periode sacerdos allegat peccatum suum et aliorum. Videat enim pericoli sue persistere obstaculum ne exaudiatur. Responde quod peccator ut peccator per se notum et saluti contraria in modo exauditur a deo saltem placato: licet ad sui damnationem exaudiiri posset a deo irato: Deus enim quandoque concedit iratus quod negat placatus: ut dicitur *b. Aug. et Greg.* Peccator etiam per tenet aliquid quod in signum aut testimonium sue probitatis non exauditur: quod deus falsitatis testis esse nequit. Et ad hoc videat si ducatur subiectum ceci: Scimus quoniam deus peccatores non exaudit: in approbatione scilicet sue probitatis: peccator tamen per tenet aliquid cum humiliari recognitione ad salutem primae exauditur: eo amplius quo se magis humiliatur: et vera confessione peccata sua damnatur ex exemplo illius qui ait: Deus probitus esto mihi peccatori: *Iuā. xvij. Ps.* Respergit in oratione humilium et non spreuit precies eorum. Dicitur: partem aliquam: quod licet omnium sit una beatitudo obiectiva: tamen alia et alia beatitudo formalis vniuersitatis: per capacitate et merito suo. Dicitur: donare digneris: scilicet tua gratia et benignitate: contra errorem pelagianum assentientium hominem ex puris naturalibus posse asseque beatitudinem absque specialis gratiae dono. quod est fallissimum. Unde ponit Alber. hic metra a beato Augustino sumpta in quamdam homilia. Quicquid habes meriti summae gratia donat. Nil deinde in nobis: preter sua dona coronat. Dicitur: non estimator meriti: non quod dem simplieriter: sed quod semper premiat et puniat ultra cognitum. Et quod de merito habet non presumit: sed loget ipsarum cognoscimus respectu mentis sanctorum habentem moratorum. Dicitur: per quem et cum, ubi propositio per non dicit principium cause instruendi materialis: sic ut sectetur lignorum secatur per securum: nec dicit principium formale producendi: quod ignis calefacit per calorē: et artifex creatur opus per artem: Nam licet filius dicatur auctor patris plena ratione omni viventi formillud *Ioh. i.* Quid est in ipso vita erat: per quam tam per arte aut imaginem in qua oīa perfecta me relucet opus rationabile ad modum artificis: tamen hec ars non est quid formale: sed cosubstancialis: et sic per hinc dicit principium cosubstancialis in quatuor paternus creator per filium tam per unum secundum cosubstancialis principis: licet autem sic etiam verissime paternus creator per spiritus sanctum: tamen ordinem habet ad intellectum specialiter attribuuntur filio: qui procedit a patre per modum intellectus.

Expositio

et sibi. Sicut habētia ordinē ad voluntatē attribuunt̄ spūis et spūis cōdit ab utroq; p̄ modū volūtatis: vt amor & donū. At fīm h̄ p̄rie di sanctificare/viuificare & bñdicere p̄ spūis etiū: cū illa sint dona habētia ordinē ad voluntatē: sicut creare p̄ filiū: tñ ex alia causa id attribuit̄ filio. Nam xp̄s in humana assumpta natura meruit: vt nobis a patre sanctitas spūialis: vita & bñdicio cōferat: nō spūis sanctus. Et sic per: hic secūdo nō dicit identitatem p̄ncipij cōsubstantiale: sed circūstatiā cause meritorie: quō etiā dicimus patrē aliqd dare p̄ sanctos. i.e. p̄ merita sanctoꝝ. Dic̄: hec oia semp bona: vbi p̄nomē hec p̄t demōstrare. Primo materia sacramēti: vt panis & vini substātias siue eoz species modū substātie habētes: & hec sunt sp̄ bona creata. Ben. j. Grāt valde bona. Hec cūdo rem sacramēti cōtentā. Attūc sic exponit̄: p̄ quē hec oia. s. carnē et sanguinē xp̄i semp bona qđ ad omnē speciē boni. Hūt qđp̄ bona vilia ad reformationē vite spūialis labētis: honesta ad rememorādū op̄salutis: delectabilia ad p̄motionē summe & intime dilectionis. Creas ipa in sacramētū adducēdo: sanctificas sacrīs velamētis obtegēdo: viuificas increase vite viuēdo: bñdicias spūilib⁹ donis & beneficis implendo: & p̄stas nobis misericorditer largiēdo. Tertio p̄t demōstrare significatū: vt patebit dño volente in anagogia. At fūnt hic tres crucēs sup̄ vtrūq; significat̄ q̄li p̄ epilogū oia cruciamēta q̄ xp̄s est passus trib⁹ tēporib⁹. s. hora tertia/sexta & nona: q̄ oia xp̄o iam moruo beatavirgo maria cū ceteris mulierib⁹ sc̄tis & iohāne stātib⁹ sub cruce rememorabat & reuelabat in aio nō sine magno cōpassionis dolore: quib⁹ debemus nos conformare. Qū primū signū crucis ad verbū sanctificas: significat oia q̄ passus est xp̄s hora tertiarū: qū reprobatus est & tanq; iniqui linguis iudeoꝝ crucifixus/flagellatus/corona spinea coronatus: arūdine capite p̄cessus: & illusus tanq; om̄i sc̄ritate vacuus: q̄ quidē licet in se essent bona creata: tñ ex p̄te iudeoꝝ erāt iniqua: & ad denigrandū xp̄i sc̄ritatē p̄curata: s̄z a p̄te celesti oia p̄ xp̄m sc̄ificata: ita vt pie recolētib⁹ sint sanctitatē p̄ferētia. Secundū ad sibi viuificas: significat oia passa hora sexta: vt q̄ ad mortē est iudicatus: crucē p̄p̄is humeris baulauit: an̄ crucē vestib⁹ nudat: in cruce atrociter extesus: & manibus gētiliū crucifixus: q̄ oia ad mortē omnimode obliuīdōis ei⁹ erāt ordinata: fīm illud Prophēt̄: Iordan⁹ eū de terra: & nomē ei⁹ nō memorē amplius. Q̄ a deo i cordib⁹ fideliū viuificare sūt spūalē vitā p̄stāria. Tertiū ad sibi bñdicias: significat oia passa hora nona: vt q̄ derelict⁹ a p̄te aeto & vino myrrato: ac felle potat: & tādē mortuus: q̄ vīsa sūt maledicta: fīm illud: Maledictus ois qui penderit in ligno: sed a deo patre per xp̄m benedicta sunt: oēm bñdictionē cōfidentia & p̄ficiētia. Dicto aut̄. Prestas nobis: sacerdos discooperit calicē remouēdo op̄terū: significans velum templi sc̄issum a summo vsc̄ deorsum: Matt. xxv. vt ostendereſ in mortē xp̄i reuelatū esse qđ multis figuris erat velatum: deinde cum omni humilitate & reverentia debet accipere corpus xp̄i: & cum eo ter signare super calicē: a labio vsc̄ ad labiū ducēdo & dicēdo:

Canonis

per ipsum / et cum ipso / et in ipso / flexis saltrem genibus cordis. **N**ā si **J**ohannes baptista quo non surrexit maior inter natos mulierū cōtremuit tangere sanctū eius verticē: q̄z tōmagis quilibet sacerdos reuereri debet totū corporis eius contrectare. **S**ignificant autē hec tria signa crucis tres cruciatus b: euiter rememoratos: quos christus sustinuit tribus horis grauiter exaltatus in cruce: sc̄z passionē / passionē / et compassionem. **P**assionē in corde quādō illis tribus horis continuis nō sine maximo cruciatu totū eius corpus intēbaꝝ diris et duris clavis manuū et pediū: ita ut cōtinue lederenſ et dilacerarenſ grauiter vulnēz foramina: **P**ropassionē in mēte quo ad mestitā et tristiciā: que enī mētem eius nō deordinabat neq; aio dominabantur. **T**o passionem in corde respectu crucifigentū et matris. **C**ū autē dicit **E**s̄t tibi patri oipotentiū in unitate sp̄issantē: facit duas cruces inter se et calicē a labio incipiēdo: ad significandū duo sacramēta que de latere xp̄i fluxerūt ad nos lambenda: sc̄z aqua regenerationis: et sanguis redēptionis: **J**ob. xix. **U**nū militum lancea latus eius aguit: et cōtinuo exiuit sanguis et aqua: ppter qđ et hic quidā solēt tangere calicē cū hostia: ad significandū pcessione lateris xp̄i cū lancea licet hoc nō sit de or. ro. **L**onlequēter sacerdos tēnes corp⁹ xp̄i sup calicē: et parū eleuato calice cū duab⁹ manib⁹ dicit exaltando vocē p oīsecula seculoz. **A**t significat corpus xp̄i tērū et leuaū in cruce a ioseph et nicodemo ascēdētib⁹ a terra p scalā ad deponēdū et honorifice sepeliēdū ut implere illud **I**sa. xj. **E**t erit sepulchrū eius glōriōsum. **E**xaltatio vocis significat exaltationē deuotionis eoz q̄ est magnus clamor in aurib⁹ dei: sū illud **E**xo. xiiij. **Q**uid clamas ad me sc̄z p oratiōis deuotionē nimia. **N**ā si ratā habuerūt deuotionē: ut depoſito timore humano p̄i⁹ babito: ioseph audacter intrarer ad pilatū pētens corporis ielu: et nicodem⁹ veniret ferens mixturā myrrhe et aloes q̄ si libras centū p̄i⁹ scribit **M**ar. xv. et **J**ob. xix. quātō magis putādi sūt habuisse deuotionē: qn̄ illud sanctissimum corp⁹ p̄rectabat et amplexabat in deponēdū de cruce a quo diuinitas nūq; recessit. vbi et pie credēdūt est eos etiā orerent⁹ prupisse in laudes diuinās: tū q̄ ambo erāt discipuli xp̄i prius oculti s̄ iam volebat esse manifesti: tū q̄ et ipse ioseph erat expectāt regnū dei **M**ar. xv. et a fortiori Nicodem⁹ cū esset magister in israel. **A**borus respōdens amē repūntat deuotionē pariter et lamētū mulierū et p̄cipue beate marie virginis cū iohāne sub cruce: quib⁹ erat quidē lamētabile videre tam nobile corp⁹ imobile factū: sic mortuū um tractari: sed deuotionis augmētū posse ipsum amplecti: vulnera ei⁹ extergere et deosculari. **I**nterim sacerdos reponit corp⁹ xp̄i sup corpale manus dexterā: significans q̄ ioseph deponēs eū inuoluit syndone quam ad hoc mercatus est: **M**ar. xv. **E**t quia tūc credit̄ brām virginē p̄cipue ipm̄ deuotissime adorasse: sciens ipm̄ diuinitatī vnitū: ideo sacerdos se ei cōformādo depositū reuerēter et deuote debet adorare flexis corde et genibus. **H**umiliter et populus circumstans.

F

Quēquit quarta pars principalis totū officij misse incipiens ab orōne

Expositio

dñica et finies ante antiphonā post cōionē: in qua fit consecratio sumptio. Et subdividit in duas p̄ticas. In prima p̄ponit ad sumptiones sacri p̄agatio duplex: scz cōis et sp̄alis. Tōis p̄mo p̄ ōzonem dñicā: cui p̄mittit exhortatio ibi: Drem⁹ et p̄sumptiōis excusatio: ibi p̄ceptis. Hoc cūdō p̄ depreciationē sacerdotis p̄uatam ibi libera nos q̄s t̄c. Tertio per pacis p̄cupiscētiā que a sacerdote populo optat ibi pax dñi: et a populo postulat ibi agnus dei. Similiter et a sacerdote subiū gente ōzonē ibi: dñe ielu xp̄e q̄ dixisti t̄c. In missis tñ defunctoz vbi sacrificiū nō p̄ pace p̄nti: scz p̄ futura requie offert: pax tūc nō postulat. Sp̄alis q̄ fit p̄ aliquas orationes sp̄ales sacerdotis: vt cū dicit dñe ielu xp̄e fili dei viui t̄c. et sequēte: vt p̄ceptio corporis tui t̄c. fīm or. ro. l̄z alij alias orationes habeat. Quātū igūt ad primū. Panis celestiā p̄fecto: sacerdos alta voce hortatur oēs ad petendū hūc panem: desideriū excitando et p̄sumptionē exclu dendo: vt sic peritum digne possit accipi dicens.

a ¶ s. oēs pariter: ne cibis salutaris: ppter nostrā indispositionē fiat nobis eritalis.
b ¶ scz virtusq̄ testamēti: et p̄cipue euangelicis et apostolicis ad salutaria dirigen tibus: Luce. xviii. oporet semper orare et non desistere. Item siq̄d petierint patrē in no minē meo dabit vobis Job. xxi. Hē petite et accipiens t̄c. Thessal. vlti. Sine inter

Drem⁹ p̄ceptis salutaribus moni
missione orate t̄c. a ¶ petētibus discipulis: vnde doce nos orare: hoc enī nescit mor talis imbecillitas nisi doceat. Roma. viii. Quid oremus sicut oportet nescimus: et Iaco. iiiij. petitis et nō accipitis eo q̄ male petatis. b ¶ i. firmiter erudit. c ¶ Dicentes a quo modo et quid orare debeamus.

t̄: et diuina institutione formati aude-

Alex. pte 4. q. xxxvij **T**hed diceres cū p̄ceptū habeat vim obligatiū: monitio vero tñ indu ctiū et exhortatiū: cur hec s̄l iunguntur? R̄ndit Alexā. q̄ doctrina oīz̄di et presertim huius ōzonis ad quā inducimur xp̄i ē: qui est m̄ḡs et dñs Job. xiiij. dñi aut̄ est p̄cipere et instituere: m̄ḡsi monere et instruere: p̄terea licet monitio dñi nō importat obligationē necessitat̄ simpli: importat tñ obligationē reuerētie: vel breui⁹ possit dici h̄ p̄ceptis accipi. p̄ doctrinā dictū a p̄ceptore. i. doctore et nō a p̄cipiendo si cut cōiter p̄ceptū ap̄ oratores accipit. p̄ doctrinā. Dicis formati et nō informati licet p̄ eodē: ad significandū q̄ diuina institutio nobis firmiter inherere deber sicut forma ei cui est forma: vel q̄r formatio est institutio. p̄prie ab intra: s̄z in formatio solū ab extra. Nos aut̄ p̄ncipaliter ab intra sumus instituti.

a ¶ Tres ē creatione. noſter adoptione ad eternā hereditatē. q̄ ex paternali amore no bis filiū nihil negare poteris ad salutē pertinē: accedēs fraternalē charitatē: et exclusiō omnē superbie occasionem. b ¶ scz p̄ nouem choros distinctis specialissime. s̄ per tue glorie apertam visionem et cōmunionem: excelsus et magnificus in maiestate: docens nos ad tesurum tendere et celestia querere: licet etiā speciali modo sis iūtis

mus dicere. Pater noster q̄ es in celis;

Canonis

a gratiā: q̄ et celi dicuntur: et generaliter in omnibus rebus per essentiam potentiam presentiam.
 a **S**ic nō in se: quod sic sanctissimum amplius significari nō potest: in nobis et omnibus in toto mundo: quod scitatis aduentum quod ad incipientes: quod scitatis augmentum quod ad proficiētes: per sanctitatis complementum quod ad profectos: ut nos filii patris: nomen tuum sanctum vita et moribus ostendamus et teneamus: ut omnibus hominibus innoteat nominis sancto tuo (quod tu ipse es) nihil esse sanctius: et magis ab omnibus ostendi timeat: honorificeat: laudeat: glorificeat et sit mel in ore: melos in aure: iubilus in corde. b **S**ic beatitudinis eterne locū dū: tranquillū: securū: et ibi proficie scitificeat et benedic nomen tuum: destructo regno punitis misericordia: adueniat inquit: ex tua bonitate et misericordia: quod ad illud venire non possumus nostra ex natura: nisi prius veniat ad nos per collationem gratiae: quod est arax glie: faciens ne pec-

Hanc sacrificetur nomine tuum. **A**dveniat regnum tuum: fiat voluntas tua: sicut eum regnet in nostro mortali corpe. a **V**t quod odis odiamur: quod diligis diligamur: et consilium ac peccatis impleantur. Hec enim sola directa est via ad regnum: quod preceptis et consiliis regnum tuum: fiat voluntas tua: sicut innocuitate clare. a **I**.i. in his quod sunt in celo: ut angelis incolentur. b **I**.i. in omnibus quod sunt in terra: magna res petitur terrena: sicut celestibus coegeri. Ceterum sicut non dicit oīmodū filii iudicentur: sed aliquel pot possibile est viatoribus et peregrinis formando. sicut suā voluntate divine sicut celi cives. Posset etiam in celis accipi per celo materialiter vel celestibus omnibus et terra peregrinis et australibus. c **I**.i. spiritualiter: sicut sacra gratia: doctrine: patre: celestis patrie. Et corporaliter: cui nole intelligunt oīla fragilitati humani corporis ad sui sanitatem et conservacionem necessaria: ut vita: puritas: vestis: habitatio et cetera: non auctus gloria et delicata. **C**hrystus.

In celo et in terra: **P**anem nostrum quotidianum da nobis hodie. **E**t dimittite nobis ira nostra: et ad multa mala sustinenda. a **I**.i. iniuria: vexatio: verberum et resū. Et hoc nos regulare constituit quod velim: nobis dimittitur per te. **A**ngelus. Si debitoribus nostris: quod in nos peccant non dimittimus: ipsi nostra ordine inculpamur: deum adversus nos in iracundia excusat. Inducimus supra nos maledictionem: potius quam benedictionem: et petra nostra quod mis

bis debita nostra: sicut et nos dimittimus: nuere debuum: orando augemus. a **I**.i. carnis: mundi: diaboli: i. inducimus intus duci punitas in perundam: i. temptationis per consensum: ita ut a voluptate carnis absorbeamur: a cupiditate mundi perturbamur: et ab iniestate diaboli seducamur: et perdamur. quod

debitoribus nostris. **E**t ne nos inducas in temptationem. **S**i libera nos a malo. **A**men. **H**ec oīdō dñica dignior et excellētior est ceteris oīomibus omnibus et exaudibili

Expositio

lio; p̄ dñs rōne auctoris: breuitatis h̄boꝝ: et pfectiōis s̄m̄qꝝ. Aut̄ ei⁹ est xp̄s mediator dei et homin̄: in q̄ p̄t̄ sp̄ cōplacet: cui⁹ ōzōne p̄prio ore edicta refutare nō p̄t̄. Brevis est in h̄bis: vt absqꝝ excusatione ab oīb̄ facile posset disci: meli⁹ retineri: frequenti⁹ iterari sine fastidio: et sic cito exaudiri. Et et pfectissima in sentētijs. Un̄ br̄us Aug. Oratio illa pauca h̄bis res multiplices cōprehēdit: vt sic cito simplices fidei: sufficien̄tia sue salutis discerēt: et prudētia ingeniosor̄: p̄funditate mysteriorū obſtupesceret. Et iterū ad p̄bā. Si recte inq̄ oramus nibil aliud dicere possum⁹: q̄d in ōzone dñica positū est: sc̄z q̄ ad substantiā. In q̄ quidem ōzone primo p̄mitit modus orandi: cu dicit pater noster: ut nibil diffidam⁹. Iaco. i. postulet aut̄ in fide nibil hesitās: addit⁹ in celis: vt corsum babeam⁹. Deinde docent̄ septē p̄ ordinē petēda: inter que sic ut est ordo: ira et dignitas sepr̄ bonor̄. Primum q̄d p̄ncipaliter petere intendere debem⁹ in cūctis opib⁹: est gloria patris: si saltē sum⁹ bonifilij. Ideo p̄mo ponit̄: sacrifici⁹ nomē tuū. Sed q̄r pfecte in nobis sacrificari nō p̄t̄ nomē p̄t̄is: nisi in patrie tuto et tranquillo loco. Ideo sedo dicim⁹: adueniat regnū tuū. Ad q̄d debita via est: vt volūtas dei adūmpleat̄. Ideo terro sequit̄: fiat voluntas tua: sc̄z p̄ implorationē p̄ceptoriū: vt. s. Ad hec aut̄ p̄cepta cōtinuanda meritorie: necessariū est subſidium tā corporis q̄z aie: q̄d quarto perit⁹ cū dicit̄: panē nostrū r̄c. Et hec quat̄ tuor̄ sunt bona positiva petēda: residua sunt liberationis a malis: que sunt tria. Primum pessimum est culpa p̄terita. Contra quā dicim⁹: dimittē nobis debita r̄c. Secundū est futurū malū q̄d incidere possum⁹ p̄ temptationē. Contra q̄d dicim⁹: Et ne nos inducas ī temptationē. Ubi br̄us Cyprian⁹: Nō perit⁹ ne ducamur ī temptationē: q̄r hoc ī p̄t̄i nō est bene possibile neqꝝ foet̄ nobis vtile fm̄ br̄m Aug. led ne inducamur: Aliud quidē est ī temptationē duci: aliud induci: ī temptationē ducit̄ qui temptatione pulsat̄: ī temptationē inducit̄: qui temptatione succubit: et ob ea superat̄. Induci em̄ est intus duci et succubere temptationē: p̄pendo cōſensu: vt. s. Ultimo perit⁹ libera nos a malo pene vt supra patuit. Debet aut̄ dici hec oratio eleuatis manib⁹: q̄d preter rōnes sup̄a posit̄as: vt moysi orantis cōtra amalechitas: et vt deuotio sit operosa: p̄t̄ bic specialiter significare br̄m virginē eleuatis manib⁹ an corp⁹ filij a cruce depositū adorasse: ī qua sola fides ecclesie remāserat. Exaltatio et melodía vocis incātando et legēdo non solū fit ad excitandū desiderium: quo fructuose posset summi et participari sacramentū: sed etiā ad significandū iubilationē et exultationē sanctor̄ patrū in lymbo: xp̄m in aia deitate sibi vinita descēdētē suscipientiū. Cum aut̄ dicit̄: sed libera nos a malo: subdiaconus tradit̄ discoopertā patēna diacono: q̄ recipit eā nuda manu: si significās tūc patuisse triumphū xp̄i splēdider et vsqꝝ ad angelicā naturā atqꝝ ad sanctos p̄t̄es ī lymbo p̄uenisse nude et clare: q̄ue triumphū liberamur a malo pene: sicut et ipsi tūc liberati sunt. Un̄ se quis p̄uata ōzo ī q̄ petis liberatio a malo: pacis et tranquillitatis impietitudo. Et hoc intercessione b̄te et gloriose p̄ginis marie sanctoz aploz

Canonis

qui tunc in magna tribulatione p̄ triduum fuerunt: et ideo nobis tribulatis eo melius compati possunt.

a. s. hoies in laude tua existētes: qr tu dñaris potestati maris: et mortu fluere ei⁹ tam mitigas. b. sc̄ penalibus: ne rursus eadem aut similia incidamus.

Libera nos q̄sum⁹ dñe ab oīib⁹
a. s. angustijs et tribulatiōib⁹: a mūdo carne et diabolo insurgeb⁹. b. sc̄. q̄ inci-

malis preterit⁹: p̄senti⁹bus et futuri⁹:

dere possem⁹. a. sc̄ credidit xp̄m victorē mortis suo ventre portauit: et fidē verā so-
la mortuo xp̄ seruauit. b. sc̄. mēte et corpore: residēs a dextris regis glorie. c. sc̄
ante partū. in partu et post partum mente et corpore. d. sc̄ ille filii.

et itercedēte btā et ḡliosa sp̄ virgine dei

a. sc̄ marie. b. sc̄ tūc amarū mare p̄ tridubi: sed nūc celū et terra illuminatē p̄ omne seculū.
c. sc̄ tūc i magnā tribulatiōe fuerit. d. sc̄ tādē crucifixo corpore trāsuerso.

genitrice maria et btis aplis tuis petro

a. sc̄ stigmata xp̄i portauit in corpore suo. b. sc̄ qui cruce a lōge videns salutauit cruci-
fixus in ea. c. apostolis et alijs q̄ omnes p̄ multas tribulatiōes trāsierunt.

et paulo: atq; andrea cuī oīib⁹ sc̄tis tuis:

a. sc̄ pectoris etiam temporis: nobis adhuc infirmis quibus perturbatio nocet.
b. non mei iusticie: quia a iusticia declinantes ponitis puniri meruiimus q̄ tranquili-

da p̄petuus pacē in diebus nřis: ut ope-

litate pacis foueri. a. sc̄ por pacem pectoris que in hoc consistit: ut a peccato sis-
tus sinceri et liberi.

misericordie tue adiuti: et a p̄cō sim⁹ sp̄

a. sc̄. q̄ pacē tūc multu et inquietudine seculi mitigato: quo peruenire mereamur

liberi: et ab omni p̄turbatiōe levari. Per

ad pacē eternitatis. a. sc̄ exaltā et gloriosa X̄gine genitū ut saluaret poplū suū a pecca-
tis eoz. Matib. j. b. sc̄ saluatorē. c. sc̄. vncū p̄ portibus suis. d. sc̄. naturalem.

e. sc̄. in eternitate indefectibiliter.

ēndē dñm nřm ielū xp̄m filiū: q̄ tecū vi-

a. sc̄ potenter. b. sc̄ identitate essentiali. c. sc̄ tertie in diuinis persone. qui amor
et nexus est amborum.

uit et regnat in unitate sp̄uflaniti de⁹.

f. ij

Expositio

Hec oīo fīm Alexā. et wilhel. in rōnaliō embolismalis siue embolis-
mus. i. superexcrescens: quia in ea nihil petit qd supra petitum nō sit nec
tū susfluit: qz tres vltimas petitiones magis specificat et explanat: sed
et perētū desideriū magis excitat. H̄z potior ratio mystica videt: qz s. si-
gnificat exereſētiā oīonis b̄c viginis: et sc̄tōz ap̄lōz supra oīonē dñi
cā p̄ tridūnū: ppter qd et sub silentio legit: qz licet ap̄li orauerint: tū solū
in silētio nō audētes publice loq̄ et p̄fiteri xp̄m. Cū aut̄ d̄: Da pp̄t̄ pa-
cē: sacerdos accip̄t patenā a diacono osculante sibi manū: significans
xp̄m cū magno triūpho accep̄t sc̄tōz p̄zes ad pacē sue dextere felicitas
et eīne. H̄ilr̄ et deuotionē sc̄tōz patrū ad xp̄m venientiū: fīm illud: Id
uenisti quē expectabam̄ in tene. et c. Interim subdiacon⁹ et accolitus in
volvūt decēter mapulā patene et reponūt: ad significandū ablūtū ipm
lymbū patrū. In simplicib⁹ bo et qn̄ sacerdos sine diacono celebriat: ac
cip̄t patenā sub corpōlī absconditā ipm eleuādo: significās sc̄tōz pa-
tres cū triūpho de tenebris inferni siue lymbi eductos: et signat sc̄tōz ea
in facie: significās tunc visum esse: quō p̄ sanguinē et triūphū crucis
pacificata sint: et q̄ in terris: et q̄ in celis sunt. Ilū bo clausos oculos cū
patena tangūt: significātes illuminatos in tenebris sedētes: alij aut̄ tā-
gūt summitatē et pēdē calicis: ad significādā deuotionē mulierū: sepul-
chrū dñi tāgētes aut amplexātes. Propriū em̄ est amātū res dilectiō
trectare. H̄z hecnō sunt de oī. ro. sicut et alia multa hic et alibi ritōz ge-
sta. Nec mirū: qz tot et tāta sunt hui⁹ sacrificij mysteria: ut paucis exp̄l-
mi nō possint. Nostri aut̄ p̄positi est solū p̄seq̄ oī. ro. fīm quē ordo noster
sc̄z heremit̄ rū b̄t̄ Augustini celebrat. Et sic cū sacerdos dicit: ab om̄i
pturbatione securi mīrit̄ patenā lub hostia: significās cū pateti latitu-
dine charitat̄: co:p̄ xp̄i portat̄ esse ad sepulchrū: deinde remoto cal-
cis op̄t̄o: reuerēter accip̄t corp̄ xp̄i: portat̄ ipm sup̄ calicē: q̄si ad se-
pulchrū sepeliēdū remoto lapide ab ostio monumētū: et dicēdo: Per ei-
dē dñm. et c. frāgit hostiā p̄ mediū: et partē q̄ remanet in sinistra ponit su-
per patenā: et dicēdo: Qui tecū viuit et regnat: frāgit partē in dextera in
duas p̄ies: et partē remanentē in sinistra: cōiungit p̄ori in patena posite
supponēdo: aliā tenēdo in dextera: vbi aliud frāctio significat: et aliud
p̄es frāctiois. Frāctio em̄ significat co:p̄ xp̄i nō nisi vulnerat̄ vndiq̄:
positū ad sepulchrū. Partes aut̄ frāctionis significāt̄ tres p̄es co:p̄is
myst̄ci: q̄ oīs tres reficiunt̄ corpē xp̄i vero: ex magna ei⁹ liberalitate hic
bene notāda: fīm illud. i. Cor. x. Unus panis et vnu corp̄ multi sum⁹
oīs: q̄ de vno pane et de vno calice p̄ticipam̄. Prima p̄s in sinistra posi-
ta sup̄ patenā: significat p̄te militate: ad buc remanentē in sinistra p̄len-
tis seculi magnā nūero: et si nō oīm merito: q̄ tū innitit̄ triūpho xp̄i patē-
ti p̄ patenā significato. Secunda p̄s sit̄ in sinistra supposta significat
p̄te in purgatorio expectant̄: q̄ innitit̄ suffragijs militat̄is ecclie: qz ad
huc est in sinistra doloris et miserie. Tertia in dextera manente significat
p̄te in celo triūphāt̄: q̄ sit̄ in potiorib⁹ bonis dextera significāt̄is. Un et
illa p̄s mīrit̄ in sanguinē: q̄ b̄t̄ inebriant̄ ab vbertate dom⁹ dei: quoq̄

Canonis

calix inebrians q̄ p̄clarus est. **L**t fīm h̄ triplicam⁹ Agn⁹ dei: vt patebit.
Hinc ⁊ xp̄s has tres p̄tes siue loca ecclie fīm suā humanitatē fīm quā ē
 caput ecclie pagravit; **P**rima nobiscū trigintatrib⁹ annis puerando.
Secundo lymbū patrū cos liberādo. **T**ertio celū ascēdēdo: et oēs btōs
 letificādo. **H**uic ⁊ canon H̄ergij p̄co: dat: de p̄se. dist. iiij. **T**riforme. **N**ā
 lucer p̄icula vſq; ad finē misse bodie nō reseruēt in altari. ppter rōnes q̄s
 assignat glo. ibidē: manet tñ adhuc significatio. **E**t esdē ē sentēcia ma-
 gistrū in. iij. dist. xij. adducēs ea. **H**ergij. **A**līj xō atrēdētes ⁊ p calicē si-
 gnificari passionē humis mūdi: seruat aliū modū in frāgendo: ita p pri-
 mas duas particulas extra calicē positas significēt btōs ⁊ in purgato-
 rio de beatitudine finali securatos: q̄ sunt extra passionē huius mūdi: ⁊
 p tertīa p̄iculā calici immittēdā: adhuc in mūndo venientes tribulādi ⁊
 sanguine xp̄i abluendi significant. **E**t sic hec diuersitas nō est aduersio-
 tes. **N**ihil enī p̄biberit idē plura mystice significare: verū p̄mus modus
 videt rōnabilit̄: est ⁊ maioris auctoritatis. **U**ltimo sacerdos erectus
 ⁊ tenēs particulā manu dextra sup calicē: parū elevato calice: cōcludit
 oīzonē alta voce requirēs ppli p̄scens in peritio: vt ipse ppli vel alīq̄s
 eius noīe dicat: vt dicit albertus/dicens:

A omniū temporū successiones veras vel imaginarias. **b** **T**id est eternaliter.
c **T**id est fiat nobis quod persisti.

¶ Per omnia secula seculorum. Amen.

Significat autē erectionis corporis erectionē mētis: ⁊ regressum xp̄i ab in-
 teris. **E**xaltatio vocis devotionem mulierū venientiū valde mane vna
 sabbatoz vngere iesum: Matth. xxvij. **V**el potius significat manifes-
 tationē resurrectionis xp̄i p̄ terremotū magnū factū in xp̄i resurrectione
 ne ibidē. **D**ōsequēter deposito calice cōicaturis pacē optat eis multum
 necessariā: cū in pace factus sit locus eius: ⁊ sit ip̄e deus pacis ⁊ dilecti-
 onis. **iij.** **L**or. xij. alta voce dicens:

A omnia p̄ eternitatis: p̄pōris ⁊ pectoris: vt p̄icipatione huius sacramenti p̄ma cuī
 beatis coequamini p̄ secundā ab ipsa p̄icipatione nō impediāmini: et per tertiam ad tās-
 te cōmunionis p̄ participationem digni iudicemini.

Dax domini sit semper vobiscum.

Signat autē ter cū particula i manu dextra sup sanguinē xp̄i faciēdo
 tres crucēs. **P**rimā ad pax dñi: secundā ad sit semp: ⁊ tertīā ad vobiscū:
 ad significādū triplicē pacē dictā fīm Alber. ad līaz: q̄ p̄ kturē crucis ac
 q̄rit. **I**st autē pax eternitatis ab oī penalitate liberari: ⁊ sumo bono ppe
 tuo satiarī: **D**ax t̄pis ab aduersis nō opprimi: p̄spēris t̄pate frui ⁊ dele
 etari: pax pectoris est a voluntate dei nō diuidi: ⁊ ab his q̄ dei sūt virtiose
 nō impediāri. **Q**ue qđē pax pectoris. s. ⁊ t̄pis a p̄ma pace tanq̄ causa de-
 scēdit eternitatis. **H**ac pacē xp̄is veniēs in mūndo p̄ anglos nūciauit: in
 mūndo quersat̄ p̄dicauit: mūndū exiēs reliqt: moriēs p̄ditā reformatuīt:
 ⁊ resurgēs discipulis dedit: Nec mirū: qm̄ tātū est pacis bonū: vt in re-

F iij

Expositio

bus terrenis atq; mortalib; nihil gratius soleat audiri: nihil desiderabili? & cupisci: nihil postremo possit meli? iuueniri. Et sic nemo est q; gaudere nolit: ita nemo est q; pacem habere nolit. Nam & pacis int?ti?e geruntur bella: & pac? p?stat belli optabile esse fin?: ait b. Aug. xii. de cui. dei ca. vi. & vii. & ca. xiij. describ?as e? ait: Pax e? tr?quillitas ordinis. i. q; era & suavis p?cordia debitu? ordinis f?uans. Quid enim n? est ordo: ibi p?fusio: ibi pac? p?turbatio. Est aut? ordo pariu? dispariu? q; rep: sua cuius loca diatribu?es dispositio. Et qm inter malos ordo qd? est l? puerus: est qd? pax maloz q; opponit paci d?ni & honoz: ut q; illa destruat: & hec pietate acqra? p?rute crucifixi: merito h? op: rat: & signado exponit. H? allegoric?e hec tria signatura significat: q; p?rute trinitatis aia crucifixi rediutora sit ad corpus tertio die: qn xps resurrexit ad dandum pac? triplic?e supradicata p; sue resurrectiois gliaz discipul. Un sacerdos voc? exaltatur: vt n? solum per verba sed etiam vocis sonoritate resurrectiois leticia designet. Et responderet chorus:

a ¶ s. i. pax d?ni hec triplex sit ut pacifico: & t?to? in sp? huic mysterio assistas: & sieves accepimus sacrifici? p?ficiias. Et sacerdos m?ritus p?cula i calice dicit f?m qd?ne romanu? b ¶ s. i. q; ad species sacramentales: nam q; ad reales essentias. s. n? pot fieri c?munitio: cu? sanguis sit in venis sp? simul cu? corpore n? separat. c ¶ q; ad suu? effusio: visceruz

¶ Et cu? spiritu tuo. Fiat c?munitio et cose
sorti. s. Nam quo ad transubstantiatione prius facta est consecratio.

creatio corporis et sanguinis d?ni n?ri i?su

s. ¶ s. i. per collatione gracie que in hoc sacramento pignus dicitur future glorie.

xpi accipietib; nobis in vitam eternam.

¶ Alij vero n? celebrates f?m or. ro. habent hic aliam o?zen? in verbis: n? t?n? discrepant? in sententia. Et significat hec c?munitio union? corporis & anime xpi facta in resurrectione f?m I?nno. Et siend? synunion? corporis & sanguinis christi mystici. i. corporis & animarum beatorum in resurrectione futura: que accipiet eos in vita eterna per inenarrabilem suavitatem redundantis glorie anime in corpus. Significat aut? per sanguinem anima: quia anima in sanguine est: ut script?t moyses in lege: deinde cooperatio calice ministri accedunt: & vacu? a c?rdote parum inclinato & manib; dimissis sup altare dicunt: agnus dei: quod & a choro cantat ad significandum sine remissione peccatorum non dari optatam pacem eternitatis: temporis & pectoris. Dicitur ergo:

s. ¶ s. i. pie & innocens figurat i imolante agniti typici: Exodi. xii. b ¶ s. i. sanguinis

Agnus dei qui tollis peccata mundi

tui effusio: ipsa velendo q; ad culpas s. ¶ s. i. ad te fugientib; remittendo culpas.

b ¶ Agnosces patrem & obediens: & matrem sub cruce & cura c ¶ q; ad penas ipsas per

serere nobis. **Agnus dei q; tollis peccata**

Canonis

catis debitas exoluendo. a T. s. nō solū in p̄senti miseria: sed etiā in purgatorio ad te suspiratibus liberando nos a penīs. b Agnosces tuos. c Regnum celorum nostris peccatis obliterū aperiendo.

ta mūdi miserere nobis. **Agnus dei q̄ tollis p̄cā mundi: dona nobis pacem.**

Dicit enim xp̄s agnus fīm Inno. et Alexan. ab agnō grece qd est p̄fū vel ab inoccētia. Est enim aīal innoçēs: nemine ledēs: s̄z mult̄ pficiēs: vel ab agnoscēdo: eo q̄ solo balatu cognoscit matrē. Et dīz ter fīm hoc: vñ p̄p̄ tres p̄es corporis xp̄i mystici. Et perim⁹ bis misericordiam: p̄p̄ amotionē mali qd est dupler: s̄z culpe ⁊ pene. Et semel pacē p̄f̄ assēctionē oīs boni hac pace sola clausi. S̄z p̄ defunctis celebrādo perim⁹. Prīo eis redēm ab afflictione penar. Scđo requiē brītudinis aīaz. Tertio requiē sem p̄terna corp̄oz ⁊ aīaz quā nulla alia sequit. Primā em sequit scđa: et scđam tertii. S̄z terrā nulla alia sequit redēs iō addit⁹ requiē sempiterna. Cōsē qnter sacerdos q̄ habet ex officio orare p̄ pp̄lo specialē post oīo nē cōmūnē instatiūs hanc pacē postulat ⁊ explanat inclinat⁹ dices:

a Id est salvator benignissime. b Ex hoc mundo ad patrē per passionem iturus. c S̄z a te vocatis ad fidēi cognitionēm: a te missis ad fidēi p̄dicationē: pro te p̄sig ad fidēi corroborationēm.

Onī iesu xp̄e q̄ dixisti aplis tuis pacē
In hac oīone. Prīmo captat beniūlētiā ei⁹ q̄ orat. Scđo ipedimētu erauditōis renouē ibi ne respicias. Tertio petitionē fundit ibi tāq̄. a Fīm beatū Aug. sup̄ iohānē. s. infuturo sclo: vt possit sine hoste regnare: nec vñq̄ diffidēre. b Fīm hoc sclo: in q̄ manētes potestis hostē deuincere: ⁊ inuitē diligēre: ne sitis de numero illoz q̄ loquunt pacē cū primo suo: mala aut̄ in cordib⁹ eoz.

meam do vobis: pacem meam relin-
a S̄z personalia ppter que indignus sum pacem ecclesie impetrare: corpus tuum sanctissimum offerre: ⁊ peccatores reconciliare.

quo vobis ne respicias peccata mea: sed
a S̄z quātibi in fide. O. ee. ii. teste. desponsasti: sanctificasti fīm apli: ⁊ ne fides eius diceret cōfirmasti: fīm euangelī: que te fīm sui partē vñā amplecti in patria beatissimē. b Fīm sui alterā partē adhuc in hac valle lachrymarū pegrinantē: ⁊ varias p̄secutiones ab infidelib⁹ hereticis ⁊ falsis fratribus sustinentē. c S̄z piissimā qua dignatus es carnē fragilē assumere amarissimā qui dignatus es p̄ ipsa mortē tolerare magnificientissimā dignatus es te ipsum in cibū sub hoc venerabili sacro adonare: ac sic tanq̄ per viaticū vt te in celū ascendentē sequi valeat roborare.

fidem ecclesie tue: eamq̄ em volūtatez

Exploratio

a. **T**.l. ab infidelibus viciis et malis moribus. b **T**.l. obsecram aut dissoluam in vnu
vinculis fidei et charitatis. c **T**.l. potenter.

Tuam pacificare: et coadunare Qui vi-
a **T**.l. sapienter. b **T**.l. eternaliter.

uus et regnas cum deo patre in unitate
spiritus dei: per omnia secula seculorum. Amé.

Et tunc sacerdos oscula^r altare: deinde dat pacem diacono osculato pa-
cificali qd manib^r tener dices: pax tecum. s. sit: qui a me osculum qsi pacis
signum accipis. **E**t diacon^r subdiacono: subdiacon^r accolito accoluitur.
b^r in iure. **E**t sic postea choro toto excepto festo simplicibus qn soli mi-
nistris pacem accipiuntur: et hoc ut se iunctos esse p^rireant in unitate fidei: pacis
et caritatis Christi per Christum in atra significatur: a qm p^rimo t^radit a capite accipitur
per membrum a distribuitur. **I**n cuius signum Christus resurgens et appens discipul^r dixit
par vob: qd hic repertus ac significatur. **H**oc videat ne iniurias meminat
sibi: ut dum foris pacem simulat: in r^r p^reditio osculo dominum cu*m* iuda tradidit.
Et enim h^r pacis osculum institutum p^r duo. **P**runo ut concitatur p^r h^r admo-
nerent oem rancorem et amaritudinem cordis. **P**rimos electos debere extin-
guere: et se mutuo vinculo pacis vincere: qd mutuo ponuntur Christus pacis dona-
torum maducare: f^rm illis si offeras munera tuu ad altore r^rc. **E**t item h^r sacra
unitas et pacis. **S**ed o ut haberem^r remedium nre tepiditatis. **I**n primis
enim ecclesia cu*m* est magna fidelium deuotio: statuit anacler^r papar: ut singu-
li pacta secretione corp^r Christi maducaretur. **D**einde p^rse. dis. j. e^rps et di. q. pacta.
Hoc de crescente deuotio*e* idicatum fuit: ut saltus singulis diebus dominis conca-
ret ad qd Aug^rho: t^rat in. c. q^rtidie de p^rse. di. q. **E**t ite^r magis frigescere
te charitate ut saltus ter in anno: ut in pascha penthecoste et natali domini p^r
papa fabianus in. c. et si no frequentius. **A**ttuncio autem pene charitatis seruo-
re p^rceptum est in celiaco lateran. ut ad minima semel in anno qlibet fidelis di-
scretionem eves concaret: ut in. c. ois de penit. et remis. **T**epiditatem ergo nre
hoc inuenient est remedium ut ait Inno. ut o*m* die osculum dare pacis p^r my-
sterio unitatis: ut q*m* sacramentum non p^rincipiat sacraliter: saltus in una fide sacramen-
tatis et pacis se concare o*m*datur sp^raliter. **N**ec dubium q*m* ad huius pacta co-
secutionem deuota osculatio multum queratur et gram obtineat: sic inuenient
alia q*m* ecclie ritu: ecclie filii deuotione debita exequuntur. **N**ec antea
olim sicut et hodie in plerisque locis hoc osculum pacis a sacerdote p^rimi
stru p^rorrectu: sacerdotes sibi mutuo imprimatur: honestior est cautela: ut g^r
pacificale siue tabula imaginem Christi aut scutum reliquias p^rmitentia fieri ne sub
spes boni aliquod carnalitatem diabolico afflato surripiat. **N**on autem sacerdos
scellatis manib^r solet se vertere ad ministru: et dare pacem: significat q*m*
Christus postquam dedit discipulis pacem o*m*dit eis manus et latus: Iz hoc no*m* sit
de or. **R**o. **S**equitur p^rparatio sacerdotis: specialiter: q*m* no sine gradi peri-

Canonis

culo indigne sumptionis fm apli p̄siliū haberet seipm̄ pbare. **J**ō nō innē
niens ex se vñ tāto mysterio dign⁹ habeat a dño pieratis et miscōle nitē
sui dignificationē impetrare: aliq̄s or̄ones cōmunioni sive sumptioni
p̄mitrēdo: aliq̄s interserēdo: aliq̄s subiūgendo: ut. **S.** patebit. **I**n p̄ma
traq̄z or̄one p̄missa. **P**rimo captar beniuolentiāxpi p̄moris et passio-
nis sive rememorationē. **S**ecundo perit liberari a malis: ibi libera. **T**ertio
stabiliri in bonis: ibi et fac me. **Q**uantū ad primū dicit.
a **T**.l. dominator totius vniuersitatis. b **S**aluator humani ḡnis. c **V**ncete s
p̄f̄sp̄sancti plenitudine. d **P**ris naturalis et p̄substantialis divinam tibi naturaz
eterna genera: iōcōmunicantis. e **T**.l. liberali et misericordissima.

Dñe ielu xp̄e fili dei viui: q̄ ex volūtate
a **T** cuius sicut cū p̄teciū yna est essentia: ita et voluntas atq; operatio indiuisa.
b **T** q̄ patiendo factus es obediens vsc̄ ad mortem. c **T**.l. sp̄ualiter qui ex p̄co p̄
p̄ris coopāte sp̄usctō: p̄ mortē tuā mū
orum parentū vitā p̄didit. a **H**oc sacrificiū offerentem. b **T**.i. p̄ omnibus san-
ctum: qz p̄ summi artificis sp̄us sancti sacratissime ī virgine fabricatum: sacratissime xbo
dei copulatum: et tandem sacratissime in hoc sacramēto donatum ad summenduz.
dū viuiscasti. libera me p̄ hoc sacrosan-
a **T**.i. p̄cis: q̄aīz ad sumē trinitatis imaginē faciā inqnāt: maculant et deturpant.
ctum corp⁹ et lāguinē tuū ab omnibus
a **T** corporis et anime presentibus et furoris.
m̄iquitatibus meis et vniuersis malis
a **T** oī p̄e et vniuersalē: ne offēdēs ī uno efficiar oīz re: **Iac. ii.** b **T**.i. neq; b p̄ pec-
et fac me tuis sp̄ iñherere mādatis. et a
caū: neq; ī furro p̄ horēdā re p̄boz smaz: **Ie. 27.** a **V**t sic fm̄ aplm̄ q̄ adheret
tibi deo efficiatur unus p̄s cū eo. b **T** p̄ dñmā tuā essentiam. c **T** a q̄ omnis pac-
te nūq̄ separari p̄mittas. **Q**ui cū eodem
nitā in celo et in terra nominat. a **T** substantiali. b **T** charitatis nexus. c **T** vis
deo p̄e ī vnitate ciudē sp̄uscti viuis
ta habēs ī temeripo. a **T** ī celo et terra. b **T** verus naturalis ver⁹ et indiuisus.
c **T** sine fine. d **T**.i. vere in defitibiliter.
et regnas dē p̄ oīa seclā sc̄loz. Amē.
T facta oratiōe pro sua iustificatiōe ut digne possit tanto mysterio p̄ce-
cipari: sequēter orat p̄ salutē q̄ sequēda ex sancti p̄ceptione dīces.

Expositio

perceptio corporis tui domine iesu xpe:

a Ppter plurima commissa petra ppter deuotionis ac feruoris neglecta exercita.

b Nō vtricō cōfidens in mea iusticia: sed de tua benignitate et misericordia multa;

qd ego indignus sumere plūmo: nō mi-

līnū fumigās nō extinguis: nec quassatū calamū cōfringis. c T.s. cōminata pnum

apostolum omnibus indigne: et sine discretionis iudicio manducantibus.

hi pueniat ad iudiciū et cōdēnationē: s;

a T.s. ineffabili qua me sola nullis meis meritis ad hūc sacerdotij gradum vocasti

pro tua pietate proslit mīhi ad tutamen

bacennus sustinuisti: misericorditer penitentiā expectas. a T.s. ne vnq̄ petō cōsentias: sed tnā dulcedinem sentias: et fortiter petā repellat. b T.s. ne p eius sensus mortis

anime intromittas: sed magis fortificatū sine lassitudine tibi seruat. c T.s. contra in-

tum mentis et corporis: et ad medelaz

firmitates peccatorum varias contractas ut sanentur.

percipiendam. Qui viuis et regnas.

Sequit secunda particula quarte partis in qua sit sacramēti sumptio

sacerdote: q̄ post pmissas orōnes priuatus sacramētū summis. Primo ad manus cū patena dices: Spē diuini adiutorij roboratus.

a T.angeli reficiantē in bīstudine: rde celo descendentē: pastū in vtero & gine sp̄i

ritus sc̄i opatione: ad saturandū pauges esuriētes: ad celos aspirātes: vere cor homis

cōfirmantē: quē q̄ gustauerit viuet in eternū. b T.s. ego paup̄ et famelicus debilis et

infirmitus. c T.s. de me nihil cōfusis: vt misericordiā mīhi exhibeat nunc habitas in

celis: quēadmodū exhibuit sc̄i cenantibus habitas in terris.

Dane celestē accipia: et nomē dñi iu-

cabo. Tū subiūgit ter geuties pectus: vt et corde ore et ope inuo-

cet nomen domini. p sua dignificatione: cōtra quē et his triv-

bus se sepius peccasse meminit: ac pterea indignū plane nisi dignifice-

tur sua inuocata dignatione dicens:

a T.s. ex me: cū tū sis creator et salvator dñs et de⁹ me⁹: ego vero paup̄ creatura tua

tanq̄ luteū vas siguli: seru⁹ inutilis: et multis petis cordis oris et opis: languidus fac⁹:

nec virtib⁹ vt debo adorar⁹. b T.s. corpis et cordis petis obtenebar⁹: virtus et

Domine nō sū dign⁹ ut itres sub testi-

rēia ruinosū: nec virtutū florib⁹ decēntē adoratū. a T.s. virtus mea vltēipo: q̄ eo p̄is

vbi coēnū: à solo vbo curas vniuersa. b T.s. a mox virtus. Tuū ei dicere ē sacre

meū: sed tūm dic vbo et sanabis aia mea.

Canonis

Et tunc nō statim sūmat corpus dñi nisi breuiter recollectus et ad aliq[ue]m deuotionē excitatus: cogitās q[ui]s et qualis ip[er] est et q[ui] est: quē sūpturus est: orans mente et quatenus p[ro] amarissimā passionē suam in toto pene officio repleatā et cōmemoratā: dignet ipm facere dignuz: ex seipso plane indignū. Quo factō cū tremore et amore facit signū crucis ante se cū corpore christi in patena tentū: in quo signo crucis omnia sacramenta debent accipi et dari: de. **Se. di. v.** **Iunq[ue]z tē.** dicens:

a **T**.l. pro expiatio[n]e peccatorum totū mundi in ara crucis imolatū: et nūc pro spirituali oratione et eterna beatitudine sumendū. b **T**.l. ab infidelitate in gratius

Corpus domini nostri iesu christi cu
dine a malignoru[m] spiritu[m] in cursone: in spirituali fortitudine perducendo usq[ue]

Studiat aliam meam in vitam eternam:

At tūc cū lingua sūmat in patena patētis charitatis: nō terēdo dentib⁹ p[ro]pter irreuerentia et piculū ihessionis vitādū: sed humectari i ore spēb⁹ reuerenter intra se trāyciat: ybi cogitare poterit: veniat dñs meus et deus me⁹ salvator: et redēptor in cor meū: purget: illuminet: viuifiet: benedicat: vel aliter p[ro]ut vncio docebit. **E**st em cibus ille cordis non venis ut dicat. **b. Aug.** supra illud **P[ro]p. xij.** Edent paupes et saturabunt: et laudabūt dñm qui requirūt eū: viuet corda eoru[m] in seculū seculi. **A**t seruabit spiritualiter modū i estu agni paschalisi seruatū figurātr. **E**ro. **xij.** vt videlecat sit accinctus renibus p[ro] castitatem mentis et corporis: calciatus pedib⁹ affectionū: ad amblancū in via morū sūm exempla sanctorum patrū paratus: tenens baculū spei crucis christi in manib⁹ opationū nō cōmedens ex eo crudū quid: dubitādo in fide: nec coctū aqua sc̄z fluide carnalitatis sine deuotionis feruore: s[ed] assum tū igni charitatis spūssanci: cū lactucis a grestibus. i. cōpunctionū amaritudinib⁹ p[ro] peccatis cōmissis: et obmissis bonis: caput cū pedib⁹ et testinī vorās: id est deitatem cū hūanitate in plenitudine gratiarū: os nō confringēs. i. robur deitatis frāgi vel dentib⁹ atteri nō credens: q[ui]d solū spēb⁹ conuenit comedetq[ue] festināter: ne musce moriētes cogitationū euagātiū p[ro]dent suauitatē vnguēti. **E**t si quid residuū fuerit q[ui]d capere aut intelligere nō p[ot]est: cōburet igne charitatis spūssanci. **H**ūmis aut̄ corpus xp̄i de patena: ad significādū q[ui] in patētis latitudine charitatis sit sumēdū: et quasi ampliandū in triūpho sue gl[ori]e iam positū. **A**lī vero summunt cū manu sinistra: alī cum dextra: habētes et ratiōes suas. **B**ed q[ui]nī tur calūniare modū dictū or. ro. grauiter errant: tū quia nō minus reverenter et mūde potest sūmi de patena sine eius madefactiōe aut sacra mēti adhesione cū lingua: q[ui] cū manu: tū quia or. ro. vide[re] rōnabilior ut supra patuit: estq[ue] maioris auctoritat[is]. **H**eide seposita patena ad dextrā iuxta corporale: ad significādū patētē charitatē aut triūphuz christi quo gloriamur debere ponit in dextra recte intētōis: cū reverētia calicē accipiat discoopertum dicens:

Expositio

a Ego cinis et puluis: plasma et signetum editoris nihil prius nisi defectus habebet: et omibus acceptis s. boni. b s. bonis. c i. iterum tribuit gratia p. gratia. Magna enim sunt que tribuit sustentando corporis: sed multo maiora salutis aie quae re demit: quam et proprio suo corpore cibavit: et sanguine ad potandum tribuit.

Quid retribuam dno p oib? q' retribu

a i. sanguinem Christi salutem operantis in medio terre. b s. gratia ne tanto beneficio proprie ingratiam. c ut sanguis ille in se salutaris fiat mihi salutaris abluendo peccatum multi.

Calice salutaris accipiam: et non

cata q' p multis effusus est in remissione peccatorum. a i. laudabo sanctam beneficium exhibita: q' nedum hunc sanguinem fudit: sed et ipsum in potum tribuit. b s. ad tam magnificum.

meum dominum iuorabo: Laudabimmo inuocabo do-

bnum dignum sumendum. a s. carnis mundi et diaboli. s. Vitare tam beneficium q' somnis

et exinguere: protra mundum: q' p vanas desideria dissipare: vnit: et contra demones muniri.

Minuz: et ab inimicis meis salvus ero.

Et tunc faciat signis crucis ante se cu calice in manu teo dicere. s. fons et lau-

eru nostre emendationis et sanctificationis: p. cui nostre redemptionis et reparacionis existens.

b s. in innocencia et puritate: ne ingratis cu iuda tradidit sanguinem iusti: custodiat ab an-

gelo peccati p. in origine. i. hora bona opera in fortitudine et robore: si ualitudin pugna

Sanguis domini nostri Iesu Christi: custodiat

dum contra vitia et diabolica animarum. i. Machab. vi. usq; in vitam eternam.

Alia mea in vita eterna. **D**uo dico cu o rever-

sanguinem Christi: nec totum calicem sis: aut cu ipetu p. effusio

pictum: Unq' qd' ter hauriunt ob reverentiam scriptissime enuntiat. Quidam qnq' ad significandum Christi sanguinem qnq' effusus.

Est autem caurus supponere patenam calici ut si q' gutta caderet in patenam recipere cu minor pictum: q' feci accepito calice vtracq' manu vadat ad dextrum cornu altaris accipies vnum p.

ablutorum calicis: significans ablutionem ois defecuum et penalitatem: a corpe Christi

supto a iudaismo in dextro cornu significare p. gloriam resurrectiois et dices

a s. sacratiter persona totius ecclesie vel nos oemus p. corpe Christi mystico cuius p. et velut

os esacerdos. b s. ab omnianimento virtutum p. fidem et amorem. c s. intelligamus

Domine sumptim' domine: pura mente sapi-

sentiam. a largitur a nobis p. isto iuge et mutabilis q' ad spes. b Ne in nostro

euo morbis peccatorum persistamur: sed ad bene operandum roborari usq; in finem vite no-

stre persistamus: atque ita viatico ad semperitatem perducamur.

Am': et de munere typali fiat nobis reme-

Canonis

dñi sépiterm.

Hac ablutiōe sūpta dīlīgentē q̄rit cū pa-
rali remāsissēt cū ablutiōe sūmerēt significās nihilomin⁹ perrū ⁊ iobez
dñm i monumēro q̄sisse p̄ ānūciatā resūrrectōe; s̄z nō nīſi līntheamīa
iuenisse Job. xx. ⁊ postea abluit digitos suj calicē positoſ cū vīno: signi-
ficās ablutiōe dubietar; discipuloꝝ: xpo eis apparēte ⁊ eoꝝ icredulitā
tē ierepāre: vltio abluit eosdē digitoꝝ cū aq̄ ad aliqđ vas mūdū ⁊ ad hoc
spaliter deputatū: ⁊ p̄içif aq̄ ad piscinā si mūda fuerit. Ulioqñ recipit i
calice. Et p̄t significare ablutiōe baptistīm cui⁹ formā xps post resurre-
ctionē iſtituit dīcēs: Ite i mūdū vniuersū t̄c. q̄cūq̄ crediderit ⁊ baptiza-
t⁹ fuerit salu⁹ erit Matth vlc. Id līaz hō fit hec ablutio pp̄t reverētiā
tati sacri: vt si q̄ p̄ticle i calice: ore: v̄l digit⁹ remāsissēt sūmerēt: ⁊ alīs
rebo post dignissimi sacri tactū idigne aū eoꝝ ablutiōe nō q̄miscerent.
Et tropologice ad significādū q̄ fāccrds deinceps manere dīz mūd⁹:
fūas sapore ⁊ odore vīni cōpūctōis ⁊ tristicie i corde ḡrānūactōis ⁊ leti-
cie: i oīre recte quersatiōis ⁊ iusticie i vita ⁊ ope. Qd̄ vltimū exp̄ssi⁹ p̄t
significari p̄ mūdīcia aq̄: līz hāc ablutiōe aq̄ nō oēs sūmat. Deinde ter-
gat digitos palla ad b̄ dīputata: q̄ sp̄ fūari dīz mūda ⁊ nitida fin or. ro.
Et de custodia eucharistie, c. i. p̄cipit sicut ⁊ de corporali supradictuꝝ
est. Et tunc summando ablutionem in medio altaris dicat.

Corp⁹ tuū dñi qd̄ sūp̄si: et sāguis quē

a Sub spe: eb̄ vīni de tua benignitate clemētia. f. nō corporalib⁹ q̄ sunt vie sūḡstati-
onū: līz sp̄ualib⁹. f. intellect⁹ ⁊ volūtāt̄ ⁊ mēorie q̄ sūt vie vīte aīe p̄ q̄s ⁊ cib⁹ illeſcrālis
aīaz iſtrat: nā p̄ intellect⁹ iſtrat fin fidē ⁊ cognitiōe; Per volūtātē fin dīlectionē ⁊ de-
votionē: p̄ memorīa fin nutritionē et vegetatiōe; Dis ergo vīscerib⁹ adhēreat nō p̄
substatiā: līz p̄ vītem ⁊ efficiācīa cauſando ⁊ relinquēdo i eis sp̄iale quādā leticiā ⁊ io-
cūdīratē: q̄ nō celerit t̄ aīeat: līz illā diuinā dulcedinē i patria diligētib⁹ te p̄patū ita p̄

potaui: adhēreat vīscerib⁹ meis: et p̄sta

sūstare faciat vt ad eā efficacie ⁊ finalitē trahat. a T̄q̄ nīſi tu p̄stiter illīd ex me effici
nō poterit. b T̄. s. q̄ ad penas ⁊ p̄tōꝝ reliqās q̄ maculāt̄ ita vt ante purgatiōe ad

vt i me nō remaneat scelerū macula: quē

pulchritudinē regnī celoꝝ nō admittat. a T̄. s. nedū i se: līz etiā calicē q̄ ad nos: q̄ a pec-
cas purificat̄ ⁊ i x̄tūtib⁹ sc̄ificat̄. b T̄. s. p̄ quādā suavitatē ⁊ leticiā sp̄iale. c T̄. s.

in pli. pp̄t diversitatē signoꝝ: p̄tētoꝝ ⁊ significatoꝝ: līz sit vñū sacri vītate ūregūtatis

pura et sc̄ta refecerūt sacrā. Dñi vīnis.

Hic in p̄cedēti oīone petītū ē remedīū ad ūsecutiōe gaudī ūp̄terni.
Ita i bac oīone petītū purgari macula q̄ ūpedimur ab ūgressu regnī fin
illīd Apoc. xx. Vībil coinqnatū iſrabit i illīd: alīe hō oīones q̄s qdā bic
dicunt̄t oīo ūacrū ūouiuū t̄c. Verbū caro ūacrū est. Nunc dīmittis t̄c.

Expositio

que in missalib⁹ nō habent: nullomodo sunt vocaliter exprimende: ne p
bm̄i discouenienter pmisceant ⁊ deo: dinent: que ex institutiōe ecclē
sunt dicēda. **H**i quis tamē haberet affectū ad binē dicēda: dicat i cor
de p cogitatiōe ⁊ deuotā meditationē fm̄ bea. **B**onauē. **D**ic eīm ⁊ tae
lis discontinuatio ⁊ pmixtio vitabit: ⁊ affect⁹ desiderio suo nō fruſtrabit.
He quī quinta ⁊ vltima pars totius officij mīſe in qua reddis grati
arūactio p lūmprou⁹ pceptiōe: Et subdividit in tres particulas. In p
ma fit accepti bñficij cōmemoratio: ⁊ p eo gratiarūactio p antiphonaz
vel post cōmunionē: q cū leticia canit. In scđa pericōlōnia pfectio per
ozōnē sacerdoris q cōplenda dicit. In tercia cōcludit totius mīſe cōſu
matio: p hec verba: Ite mīſa est: **B**enedicā dñs: vel req̄escant in pa
ce. Quātū ad pīmū lūmpra ablutiōe chorus incipit cātare cū iubilo et
leticia: qd olim fm̄ Alber. antiphona dicebat ab anti qd est p̄ra p̄bō
nos son⁹ q̄si son⁹ ſonū altnatū ſonās: ad cōmemorādū ſuceptū be
neſiciū dei ſez sacramēti ſucepti intra viſcera ſaltē ſpūaliter ſi nō obi
b⁹ sacramētāl sicur olim cū leticia: fm̄ illud p̄pheticū. In voce exulta
tionis ⁊ p̄fessionis ſon⁹ epulatis: ſz mō dicit cōio vel postcūmumio: eo
q modicū post cōmunionē dicas: ⁊ q̄ ſpūale gaudiū p̄pū est cōmuň
cantiū hoc venerabile sacramētū: maxime ſpūaliter. **H**ec allegori
ce fm̄ Iſnōcē. ⁊ Alex. significat gaudiū dīſcipulōꝝ de rēſurrectiōe ba
bitū: Joh. xx. Hauisi ſunt dīſcipli viſo dñs. Et olim reiterabat ſicut in
troitus: ad significatiōe rēſurrectiōis gaudiū ſibi mutuo nūcialis: vt ſu
p̄ p̄z de veniētib⁹ ab emaus ad vndeſicim ſgregatos. Modo vero nō
reiterat ne p̄p̄l's pliritate graueſ: charitate gēmina rēfugēſcēre. Exce
pto officio p̄ defunctis in quo mos adhuc bic ſeruatur maxime ppter
duplice ſtolā aīaz ⁊ corporꝝ. **A**lbert⁹ vero nitit bas mysticas rōnes re
p̄bare: ſed male ⁊ ſatis puerili ratione: cui ſatis rēſponſum eſt a magno
Gabricile in ſua lectrurā: poſſet tñ ſaluarī **A**lbertus aliqualiter in eo
q ſolū habuit respectū ad ſenſū līfalez. **S**acerdos itaq̄ ſpūali gaudio
ppli ſecū ſpūaliter cōicat̄ ſe cōcepto: lez⁹ ⁊ bilars tāq̄ rps in glā ſucre
rēſurrectiōis ad p̄p̄lm ſe vertit ip̄m ſalutās ⁊ dices: dñs vobis ſcū. ſi p̄ ſu
rēſurrectiōis ſue gratiā: ſupplēdo fm̄ Alber. ⁊ maneat in eternū viſcēto
veſtris infuſus. At rēp̄odit p̄p̄l's vel vicē ei⁹ tenens. Et cū ſpiritu ruo
ſciens parū valere dñm ſacraliter accipe: niſi remaneat in intima ſpiri
rituſ deuotione. Deinde ſacerdos reuersus monet p̄p̄lm ad ſil' orādū
in vñū dicēs. **O**remus: ⁊ rediens ad dextrū co:nu altaris p̄ſequit̄ cō
plēdas fm̄ nūerū ⁊ ordinē collectaꝝ in p̄ncipio mīſe dictarū: ſic dicas
eoꝝ p̄ eas officiū mīſe cōpleaf ⁊ cōionis p̄fectio cōpleta petat: in quib⁹
eleuatis manibus petit cōmunionis p̄fectionē vt ſupra p̄z p̄ne in om̄i
b⁹ cōplendis p̄ totū anni circulū vt eam ab alto dñs misericorditer lar
giaſ. Que quidē p̄fectio cōmunionis eſt duplex: vna grātie in via ſalit
glie in patria. P̄ patitur aut̄ refectiōis grātiā in viapſenti: ad cōſequen
dam gloriam in beatitudine celeſti vt ſicut nunc ſub ſpecie panis ⁊ vio
ni abſcondite accipit: ita in patria clara diuinitat̄ viſione p̄ficiat. **G**

Allegori cc.

Canonis

allegorice salutat pplm: et deinde eleuat manib⁹ petit ad significadū p̄ter rōnes sepi⁹ sup̄dicas fm Inno. q̄ iesus postq̄ appur disciplis dīces pax vob: eduxit eos foras i berthaneā: et eleuat manib⁹ bñdixit eis: put Lu. xl. bñ cui se debet formare sacerdos: vt et ipse elevatis manib⁹ bñdicat sive bñdictionē perat: In cui⁹ figura dī iesus ix: Eccl⁹ crema-
 ti eēt adipes i altari: extēdēt moyses manū ad pplm bñdixit eis. Inte-
 rim diacon⁹ iuoluit corpale qđ significare pōt iuolutionē lntbeamīnū
 i qb̄ xp̄ possit i sepulchro erat: q̄ p̄resurrectōez tādē sūt sublata: et pie
 credēdū p̄ magnis reliquijs a sibi deuotōz diligēt refuata: lz qđ iuolue-
 rit: tulerit: aut refuauerit nō sit sc̄ptū. Nō em̄ oia sc̄pta sūt: vt. S. p̄z Jo.
 vlt. Redic⁹ ho ad dextrū cornu cū libro et lumine fm Inno: et ingrī i rō-
 nali significat p̄dicationē xp̄i rediturā ad iudeos i fine mūdi: et ibi finit⁹
 cōplēdis vadit ad mediū altar⁹: vt p̄ mediatorē xp̄im q̄ facit vtraq̄ vniū
 cludāt: p̄ qm̄ p̄clusionē vtr̄ seitez ad pplm: vt. S. dīcēs dñs vobiscū
 ad līaz fm Al. optās: vt recedētes a téplo nō recedāt a dño: lz satagāt
 q̄ten⁹ dñs sp cū eis i osb̄ agēdis maneat: nec ab eis vnq̄ recedat: qd et
 facit si sg cū eo mēt̄ deuotōe pm̄aserit Rñdit at ppls: Et cū sp̄ tuō. s.
 sit tali mō vt post missaz nō carnalib⁹ lz sp̄ualib⁹ opib⁹ itēdas. Allego Allego
 rice significat p̄replationē vite etne quā xp̄ ascēdēs i gressus ē: in sc̄da
 ei⁹ app̄tiōe: appur em̄ bis i die ascēsōis: vt dīc Ly. Lu. xl. P̄rio i ciuitate
 recubētib⁹ discipul⁹ et ibi iussis vt irēt foras i berthanā. i. iesus bertha-
 niā i mōte oluerit: disparuit ab eis: et venierit ad mōte olueri itez a ppa-
 ruit eis sc̄do: et factū cū bñdicerer eis. s. eleuat⁹ manib⁹: vt. S. patuit re-
 cessit ab eis. s. p̄ntia corpali. et ferebat⁹ i celū Luc. xl. et Icf. i. Vidētib⁹ il-
 lis. s. pculdubio i magna qđā t̄ ineffabili p̄replationis dulcedine t̄ vite
 etne p̄gustatiōe tū ex bñdiciōe dñi tā ascēdēt̄: tū q̄ corpaliō oculis in
 glōlo corpe glōse viderūt eū ascēdere i celū: cū magna reverētia su-
 sceptū: qb̄ ppls dī se tūc p̄formare q̄tū pōt: iō dī eis fm b̄ optādo: dñs
 vobiscū. s. sit p̄ p̄replationē t̄ collationē vite etne quā xp̄ glōse ascē-
 des itrauit: vel dñs vobiscū. s. sit p̄ glōsaz suā ascēsōe p̄replata. Rñ-
 det ppls: Et cū sp̄ tuō. s. sit tali mō vt i cū trāsformat⁹ ei⁹ p̄sonā digne
 rep̄ntas: Ultimo p̄cludit rot⁹ missē p̄sumatio tripl̄r. Primo p̄ite missa
 est: t̄ b̄ in fest⁹ generali q̄n dictū ē glōia i excelsis. q. d. diacon⁹ ad pplm
 h̄sus: vel sacerdos dū sine diacono celebrat̄: s. ad p̄pria p̄vīa et fratz
 corpali necessitate p̄curāda: q̄ missa est. s. p̄sumata. Hoc em̄ maḡ que-
 nit dieb⁹ festiwiis: in qb̄ diligēt⁹ diuinis ē laudib⁹ iſistēdū: ita vt an finē
 missē nō recedat: q̄ finita et p̄uali refectiōe accepta cōgrue p̄cedit: vt re-
 deat ad p̄pria p̄ corpali refectiōe t̄ necessitate p̄curāda: vt sic fm vtrūq̄
 hoīi reficiant⁹ et deo ampliores ḡfas agāt: vel ite missa ē. s. vīa oīo ac-
 devotio an cōspectū diuī maiestat⁹ misterio angelop̄: q̄ huīe sacrificio
 astuterū: Vel ite de xture in xture post xp̄m eū seq̄ndo in sua vita/ cha-
 ritate/patiētia/ vt tādē eū seq̄ mercamur ad etnā glōia. q̄ missa est. s. ho-
 stia salutaris xp̄s ad dextrā p̄is specieb⁹ sacralib⁹ iſūptis. Et signifi-
 cat illud qđ dictū ē aplis: Icf. i. Viri galilei qđ statis aspiciētes i celū;
 5

Expositio

hic tesus q̄ assumptus est a vobis sic veniet quēadmodū vidistis eum
in celū.s.ad reddendū vnicuiq; fm opa sua. Nolite ḡ stare ociōsi: sed ite
ad plere q̄ docuit & p̄cepit solliciti. Et choi⁹ siue ppl's q̄s congratulādo
rūder deo gr̄as.s.de tatis miserijs cōpletis & bñficijs acceptis: tū b̄ imi-
tāt ap̄los q̄ adorātes regressi sunt in hierlm cū gaudio magno: Lu. vi.
¶ q̄ viderūt oia mysteria cōplēta esse in xp̄o. Studeat ḡ tūc oēs & sin-
guli se eis p̄formare nō solū ore: sed & toto corde gr̄as agentes ne ihs
aut alicui coꝝ dicat. Nō est inuenīt q̄ rediret & daret gl̄az deo: Luc. xvii.
H̄cō p̄cludit missa p̄ bñdicēdū sit dño: vt in dieb⁹ ieiuniop̄ & serialib⁹ q̄
tsi om̄i tpe bñdicēdū sit dño: tñ his tēporib⁹ marime tenemur bñdicē-
re dño: vel q̄ bis t̄pib⁹ ppl's frequēter nō adest sicut nec tenet. H̄z solū
clericī & religiosi q̄b̄ nō p̄gruit se statim ad seclaria negocia querere: h̄z
in dei laudib⁹ sp̄ p̄manere fm Inno. Idcirco neq; eis licetia redeudi p̄
ire missa est intimaſ. h̄z p̄ bñdicam⁹ dño qđ est cōs horarū cōclusio. Et
tūc nō h̄tit se ad ppl'm. h̄z ad orīētē: q̄r tūc nō loquīs distincione ad ppl'm:
h̄z se cū ppl'o hortat ad gr̄as agēdas vō orīētā: a q̄ oēs illuminant. Et si-
gnificat q̄ apli regressi erāt oēs vnanimis p̄seuerātes in ieiuniō et oī-
ne: Acf. Tertio claudit missa p̄ defunctis p̄ requeſcēt in pace: q̄r totū il-
lud officiū singularis ordinat p̄ reque defuncts impetrāda. Jo eis reges
petit in principio medio & fine triplex. s. reque a penis: reque b̄ studiis
aie: & reque a corporis & aie: quā accipiet in fine secl. Missa finita ppl's be-
nedicēt sīc in fine officiō fieri debere ex p̄cilio Agat. p̄cipit: de s. vi.
v.. Cōuenit. Et ex p̄cilio aurelianē. de s. vi. i. Cō ad celebrādos. Et
ibidē missas. Terū in p̄ntia ep̄i sine ei⁹ mādato aut p̄missione sacerdos
bñdicere nō dī: vt in c. deniq; xxij. dis. Nec solēnē etiā absente ep̄o dare
p̄ot. xxij. q. vi. mīſtrare. H̄z q̄ sit solēnē bñdicērio dubiū ē vide glo. ih̄b.
dē & cū ad celebrādos vbi. s. Et significat fm Inno. missione sp̄s p̄cipi-
sup̄ discip̄los in die penthe. sit em̄ hec bñdictio p̄ sōbū oris: & signis cru-
cis: q̄r illa missio p̄ sonū aeris & ligua ignis innotuit: Acf. ii. fact' est re-
p̄te t̄c. Et appuerūt illis disp̄dire ligue taq̄z ignis. Uel etiā ad signi-
candū illā missiōne esse factā merito crucis xp̄i. Unū & fm ordīne nostrū
heremitarū. sc̄ti au. gu. sacerdos facit solū vnu signū crucis sup̄ ppl'm:
q̄r solū sp̄s sc̄tū sp̄alit̄ est missus a p̄te & filio: id & cōuenētissime bñdicē-
do dicim⁹. In vnitate sc̄t sp̄s. bñdicat vos p̄z et fili⁹. Qđ sic intelligi
p̄ot in vnitate sc̄t sp̄s. s. q̄ ad operādū fidei & charitatis vnitatē sp̄alit̄ &
p̄sonalit̄ ē missus: bñdicat vos p̄z & fili⁹. s. p̄missionē eiusdē sp̄s salte
invisibilis: si nō vt tūc visibilis: ita vt p̄mo a petis & virtijs expurgemini
qđ donū est bñdictionis fm illud Jobel. ii. Quis sc̄it si querat vno
scat de⁹ & relinq̄t post se bñdictionē. H̄cō vt a pericul' malo p̄munit
xtutib⁹ & sp̄ualib⁹ donis repleamini: fm illud ps. Eteni bñdictionē da-
bit legislator ibūt de xtute in xtutē. Et hec etiā est vna cā q̄rē vntūr so-
lū vno lumine i missis p̄uatis. s. ad rep̄ntādū vnitatē fidei & sp̄s sc̄t in
igne missi. Alij vō alij vō faciūt bñdictionē hāc in noīe trinitatis: ad
significādū missiōne illā factā a tota trinitate cui⁹ opa ad dextra sunt in

Canonis

divisa. **Q**uoniam faciunt quatuor signa crucis secundum quatuor partes mundi: expressas
cām iuuenire nō potui videat tñ posse significare qđ p̄ predicationē et ipsoſi-
tione manū aploꝝ; spūſſis ſit dat⁹ i quatuor prib⁹ mudi: secundum illud p̄. In
ocēm terrā exi. lo. eoz. Et ſim h̄: hec bñdictio videat magis arguere epig-
tāqz ſolēmis; p̄missos ſit nomē dñi bñdi. t̄c. q̄ epiſi repnſat ſtatuz aploꝝ.

Larthuſicē. aut nullā ſolēt dare bñdictioſe ſug pp̄lm. **C**uiqz cāz aſſignat
Joh. de indagine Larthuſicē. q̄ ſacerdotes nō hñtes pp̄lm nō obligat̄
ad hñm bñdictioſe dādā vt ſatis p̄ ſiura ſup̄dicta. Larthuſicē ſe ho-
nō hñt pp̄lm ſubiectū: q̄ r̄c. **E**t ſi qñqz aliq ex deuotiōe ap̄d eos muſas
audiāt: en p̄ tales nolit imurare ſtatutū ſuū: verū in itinere p̄ſtituti et
prochqz alioꝝ celebrat̄es bñdictioſe more ceteroꝝ dāt: ne ſe adalizet;

Hec ille ſinaliter. Videat nibilomin⁹ bui⁹ ordinationis poſſe aſſignari
alia cā: vt. ſ. ḡ bñilitatē eoꝝ p̄fundere ſugbia illoꝝ hereticorū: q̄ aſſere
bāt ſe p̄ ſeipſo bñdicere et ſp̄mſetm dare: vt ḡ eoꝝ error p̄fundere et ſo-
li deo p̄incipalis bñdictio ac ſp̄mſeti datio attribueret: hi venerabiles
p̄es nō bñdicūt: ſed dñō bñdictioē cōmittit q̄ren⁹ ſicut t̄c: ita et
nūc p̄ ſeipſo pp̄lo ſuo p̄ſentī v̄l absentib⁹ bñdicat: ac eis ſp̄mſetm mittat.
Data itaqz benedic̄e ſacerdos ſe ſtitit: et inclinat̄ ad altare humiliter
petit oblati ſacrificij finalē acceptationē et p̄iſtationē: dirigendo ſermo-
nē nō ad xp̄m ſolū: ſed ad totā trinitatē ad ſignificatiōnē xp̄m aſſumptū iā
ſedere ad dextrā p̄is et cū codē p̄e mihi ſp̄mſanciū dicens.

a. **Q**uoniam mihi illud acceptari et meip̄o acceptū effenſō poterit. b. **T**in pſonis nō
per participationē ſed per eſſentiā et cauſationē ſanctā. c. **T**i. mei gradus ſacerdota-
lia ſōne cuius debitor effectus ſum tibi ſacrificare.

Placeat tibi ſitā trinitas ſobſequiūm
a. q̄ ſitē pie et misericorditer. b. q̄ ſitē in quo tu precipue laudaris.

Seruitutis mee et preſta: vt hoc ſacrificiū
a. **I**n quibus oia nuda et aperta ſunt quibus humilia respicis et alta a lōge cognoscis.
b. **T**i. nullis meritis meis ſed ſolū beneficijs tuis.

Laudis qđ occultue maiestatis idign⁹ ob-
a. **I**scerōne oferentū ſicut olim ſacrificia ſanctoꝝ patrū nā ex te tibi ſemper eſt acce-
ptabile. b. **T**u viuis et defunctis.

Tuli tibi ſit acceptabile: mihiqz et oib⁹ p̄
a. **T**. ſ. p̄mo p̄me deinde p̄ alijs ut charitatis ordo ſeruare. b. **T**. i. misericorditer
cedere. c. **T**. ſ. p̄ diuendis p̄cīs p̄ diuendis penitentia ſerēdī ſp̄ualib⁹ donis.

Ob⁹ illud obtuli ſit te miserāte p̄iſtibile
a. **P**otener. b. **T**apienter. c. **T**ernaliter.

Qui viuīs et regnas deꝝ p̄ oia ſe. ſ. amī.

S q̄

Joh. de in-
dagine in
tracatu ſ
negligētis
mille.

Expositio

Et tūc se erigēs sacerdos osculaſt altare ſic a pñcipio ſuā devotioneſ ostēdens: et oſculo ſalutari ſumē trinitati cōiugi deſiderās: vbi videbit facie ad faciem ſicuti eſt. **S**ed qz aduersari⁹ noſter diabol⁹ nitur nos ab hmōi impedire h̄tū poterit et accepta gratia p̄uare: aiab⁹ corporib⁹ et rebus nocere: perdere et mactare. **I**deo ex laudabili cōſuetudine ple ge ſeruāda: ſacerdos ſolet extunc dicere dñs vobis̄cū: et respōdere miniſtri et cū ſpiritu tuo. **D**einde mitiſ ſancti euāgelij r̄c. ſe signare et circuſtāres ſilr exēplo ei⁹: et legere ɔtra aq̄lonē: a q̄ fm p̄phera pandit oī malū: euāgelij Jobis: qd lectū vel auditū codē die crebro exptū eſt a multis malis p̄ſeruasse. **C**ū aut̄ ventū fuerit ad verbū caro factū eſt: pſter nit ſe oſculās altare, p̄ gratiarūactiōis icarnatiōis chriſti: vt ſicut ab ea incepim⁹ ita finaliter ad eā redeam⁹: cū abūdātia bonoꝝ operuz: ppter qd et collecta d̄r oipotēſ ſempiterne d̄r dirige acr⁹ noſtrōs in būplacito tuo: vt in noſte dilecti fili⁹ tui meramur bonis opib⁹ abūdare: p̄uen-dez xp̄m dñm noſtrū. **I**nterim ebor⁹ canit antiphonā. **R**ecordare h̄go mater r̄c. h̄ſus: in oī tribula. collecta: interueniat pro nobis r̄c. q̄ fm Bern. **D**eus nibil nos babere voluit: nūl. qd p̄ man⁹ virginis trāfent. **H**acerdos vero inſtar iā triū pueror̄ in camino ignis ardētis ſumē de uotiōis incipit antiphonā. **T**riū pueror̄ cārem⁹ b̄ymnū r̄c. p̄s. **B**ndi- cite om̄ia oga r̄c. **L**audet dñm de celis r̄c. et ſic vna cū ministris redit ad ſacrifiā eo ordine q̄ venerūt: ad ſignificandū regressuz xp̄i ad patre vñ exiuit necnō p̄fectionē officiū mifle redeuntis ad luū pñcipiū. **E**t repre- tit̄ antiphona triū pueror̄ h̄ſus. **A**dfireant tibi dñe oia oga tua: Rñde tur et ſcri tui bñdicat tibi. **N** exultabūt ſcri in gl̄ia. Rñdet letabūt r̄c. h̄ſus. **N**ō nobis dñe. r̄c. **R**espōdet ſed noſ tuo r̄c. Dñe exau. r̄c. dñs. vobis̄cū r̄c. **O**rem⁹ d̄r q̄ trib⁹ pueris r̄c. actiōes n̄ras r̄c. Exuēdo veſtes miſtri iuuēt ſe mutuo et ambo ſacerdotē: ad ſignificadū reverētiaſ xp̄o exhibitā a nuſe et angelis poſt celebraſtōez tot⁹ ſue vite: q̄ ſi vniuſ mifle ip̄o i celū aſcēdēte. **S**auēat ſacerdos ſputū p̄içere niſi forte i locū honestū q̄ pedib⁹ calcari nō poſſit: ne fiaſt irrevēretia r̄ato ſac̄o: v̄ ſi qd i ore remaſiſſer nec poſt miflaſt eſt coimedēdū de iure: vt in. c. trib⁹ de ſe- cra. di. ii. **E**t l̄ de ſuetudie. iā tñ t̄ps vt olim nō fueſt: tñ tādū ē ſtādū donec reliq̄ ſac̄i vere ſil ſint cōſūpte: et donec aliq̄ ſgarūactiōes pua- tum diſerit. **S**icut eīn bona p̄patio aī aſcessū altaria p̄ oīones p̄uatas multū valet ad deuote celebrađū: ita deuota ſgarūactiō p̄ hmōi multū valer ad gfaſz ſeruādā et augmētādū: iūmo dicit Bonauē. i ſimōe d̄ cor- pore xp̄i. **S**i poſt cōiōne nō ſent aliquā ſpūale refectionē: ſignū eſiſim̄ ſpūalis: xl̄ mortis. **I**gnē poſuisti i ſinū: et nō ſentis calorē: **N**el i ore et nō ſentis dulcedinē. **S**i ho ſolationē aliquā ſentis: nō tibi: l̄ diuine tribue bonitat̄. **I**bstineat etiā a vanis et ſobis inutilib⁹ q̄b⁹ et gratia fac le p̄dit: et diſſiculter reparat p̄t aut̄ exēpli grā dicere has orationes.

Ante missam oratio Alberti magni.

Dulcissime et amātissime dñe ieu xpc̄ quē nūc deuote lufſcipe deſſe- dero; tu ſcis iſfirmitatē meā et neceſſitatē quā patior; et inquātis malis et

Misse.

vit̄hs iaceo: qm̄ sepe sum grauat̄: tēprat̄: turbat̄ ac iqnat̄ p remedio
ad te venio: p p̄solatione t sublenamie dep̄cor te ad oia sciēre loquor;
cui manifesta sunt oia interiora mea: t solus potes me pfecte consolari
t adiuware. Tu scis q̄b̄ bonis indigeo p̄e om̄bo: t q̄b̄ paug sum in vir
tutib̄. Ecce sto ante te paup t nudus gratiā postulās t misericordiam
sploras. Refice esurientē mēdiciū tuū: accēde frigiditatē meā igne amoris
illumina cecitatē meā claritate presentie tue. Verte mibi oia terrena in
amaritudinē: omnia grauia t contraria in p̄nūtētiā: omnia infima t cre
sta in contēptū t obliuionē; Erige cor meū ad te in celū t ne dimittas
me vagari super terram: nē patieris me ieunū t aridū a te recedere:
S̄ opare meū misericordiā sic sep̄ ogat̄ es cū scis tuis mirabilr̄. Amē

Post missam oratio eiusdem.

Cya deus me⁹: misericordia mea: parce mibi miserrimo p̄tōri t idio
gno sacerdoti Cya nūc sp̄aliter parce p̄issime de⁹: q̄ celebrādo tam sā
crissima oblatōis mysteria access̄ tam idigne t imprudēt̄. Parce mi
sanctissime deus: q̄ sanctissimū cor̄pus t sanguine tuū tractoui t sup̄
si tam indeuore t irreuererēter: dimittre mibi clementissime de⁹: vt quicqd
in hac sanctissima missa tam in dicendis q̄b̄ agēdis trāsīui incaute t ne
gligēter. Reimitte mibi p̄issime deus oēm indignitatē t imprudētiā: oēm
indeuotionē t irreuererētiā: oēm incuria t negligētia: oēm in gratitudi
nem t indecētiā meā circa tā reuerēdiū sac̄m: t oia peccata mea
dimittre mibi pater misericordie: t concede benignissime pater: vt istud
celeste sacrificiū qđ. ego indign⁹ obtuli: tibi t om̄ib̄ sanctis tuis sit ad
bonorem: t nobis fidelibus vivis t defunctis ad salutem.

Et illam ante missam.

Omnipotēs eterne deus Ecce accedo ad lac̄m corporis t sanguinis
dñi nostri iesu: accedo tāq̄ ifirm⁹ ad medicū vite t̄c. put̄ cōiter babet̄.

Post missam.

Gratias ago tibi sancte pater oīpotēs eterne de⁹ q̄ me satiare digna
tus es corpore t sanguine dñi nostri t̄c. put̄ cōmunicer inuenitur.

Ad beatam virginem.

Hērenissima t inclita mater dñi in r̄t̄ iesu xp̄i q̄ eundē creatorē i tuo sa
cratissimo vtero digna fuisti portare: cui⁹ idē veracissimū corpus t sā
guine idign⁹ sumere p̄sumē. Rogo te vt ad ip̄z iſcedere digner̄: vt quic
quid in eius ineffabili sacrificio ignorater vel negligēter comisi: ruis sā
crissimis p̄cib̄ mibi dignē indulgere. In. O sacrū quiūm t̄c. qđ panē
de celo t̄c. Collegra: De⁹ qui nobis sub sacramēto mirabili t̄c. Q̄b̄ do
minicis diebus festivitatib̄ vel quādo al̄o ampli⁹ vacat dicat oīonem
sanceti Ambrosij Hūme sacerdos t vere pontifex t̄c. Vel als. put̄ dñs
inspirauerit cui soli om̄nis gonor t gloria i secula seculoꝝ t ultra amē:
Tropologia. nunc p̄sequēter p̄sequēda sup̄ circa oblatō
onē dimissis; vbi dictū fuit p̄ oblationē coro

Expositio

oblatōe spūale suūpsī^o r suōw: qd oblatio cū sc̄ta fuerit i cordis secreto
q ad ppositū vt ibi dicit̄ ē: nō d̄ eē in ḡt spiratiōi diuīe: s̄z sc̄p̄ excita
re ad ampliorē deuotioe corde p̄f̄ r ore gr̄as agēdo: r diuinā maesta
te cū sc̄ris āgel̄ laudādo: q̄ten⁹ m̄reaf̄ p̄ficere r digne i corp⁹ xp̄i mysti
cū etiā p̄securari p spāle cultū r dedicatioe: qd significat̄ q̄ secretez ex
p̄ssaz p̄clusionē r p̄fationē: Peide būlīs iclinat̄ icipit canonē dicens:
Et igit̄ r̄c. ad significādū regularit̄ cō orādū: q̄ten⁹ dñs accipiat r bñ.
dicat hec dona q ad p̄prie volūtāt̄ renūciatōes r mortificatioes lāia:
hec mūera q ad t̄palia relieta r oblata: hec sc̄ta sacrificia illibata q ad
corp⁹ p pl̄ima castigatiois ieiunioz r vigiliaz r disciplinarū exercitia.
Et fuit tr̄s crucis significātes penalitates: ad q̄s i bis tradit̄ p̄format̄
ad xp̄i: P̄rio a do p̄ie q̄ flagellat̄ oēz filiū quē recipit ad Heb. vii. Se
cūdō ab iſidiorib⁹ ocult⁹ p iudā traditore significat̄: Tertio a p̄cū
torib⁹ manifest⁹ p iudeos r eoꝝ ministris significatis fm illud. j. L̄
mōth. iij. oēs q̄ p̄ie volūt̄ viuere i xp̄o p̄securōe patiēt̄. Et q̄ nō p̄ le m̄
fz p salutē alioꝝ d̄z dicerā oblationē facere: atq̄ p tota eccl̄ia catholica
freq̄nt⁹ orare: qd significat̄ p sēq̄ntia r p memēto r̄c. Qd cū fecerit̄ cō
municat cū oīb⁹ sc̄ris q̄ talis se dno obtulerit̄ oēs r p ml̄tas tribularōe
trāsierūt̄: q̄z r patrocinia freq̄nt̄ in bm̄oi sūt iplozāda: r aliq̄rū spāli:
ad q̄s maiore deuotionē habuerit̄ fz illd: Job. v. ad aliquē sc̄tōp te cō
uertere. quid aut̄ p hāc oblationē ir̄tēdere debeat exp̄sse zelud̄ cū dicit̄
Hāc igit̄ oblationē r̄c. Aut̄ r effect̄ p̄securatiois sepe ē postulad̄: ita ve
trāsformat̄ corp⁹ r sanguinē xp̄i mystice: fm illd apli. j. Cori. vi. q̄ adhe
ret deo vn⁹ spūs efficīt̄ cū eo. Jō seq̄t̄ quā oblationē tu de⁹ i oīb⁹ q̄lum⁹
bñdīctā: sc̄z p votū pauptr̄s Matth. v. H̄ti paupes spū. Aſcripta. s. p
votū caſtitat̄ p quā ascribit̄ur i cel̄ fm illd Bap. vi. Incorruptio pri
mū facit deo. Rata. s. p votū obediētie q̄ ratificamuri bono: q̄r pena
lia. Jō trib⁹ signis cruci signata rōnabilē acceptabiliq̄ facere digneris
vt corp⁹ r sanguinis fiat sc̄z mystice vt. s. dilectissimi fili⁹ r̄c. q̄ nos in gē
mina charitate patiēdo p nobis i corpore r aīa p̄cessit̄ vr nos sequētes
ei assimularemur. Et q̄r xp̄s p̄ die q̄ pateref̄ accepit panē r̄c. docēs vph
usq̄ patiaſ̄ q̄s hāc p̄securatioe dict̄a ac p̄secutioe: accipiedū panē vph
dei i man⁹ sc̄tā sc̄tā opatiois: r venerabiles honeste p̄uersatiois. Ele
uati octo in celū: docēs octo cor:dis in celū levādos ad q̄redū r sapi
endū q̄ surſū sūt: ad qd̄ aducit etiā q̄nq̄z corporalii octoꝝ eleuatio.
H̄ras agēs. Un̄ Beda: H̄iē d̄ veterib⁹ terminādis sic de nouis incipie
dis gr̄as egit xp̄s: nob̄ p̄f̄ in exēplū tribuēs i oī boni opis icboatiōe vph
pfectioe p̄t̄ez q̄ ē i cel̄ ee glorificādū ad Epb. v. H̄ras agētes sḡ p̄b̄ i
noī dñi nr̄i iel̄i xp̄i deo p̄ri. Qd cū fērm̄ fuerit bñdīct̄ h̄i pani vph̄bi de:
r frāgef̄ p̄t̄ellect̄ ut possit accipi r dabis discipul̄: aīe virib⁹ iteriorib⁹
ad māducādū suauissimū p̄teplatiois gustū: ac p hoc ip̄m vph̄bi diuinū
b̄ordine: fit p̄securatio suūpsī i corp⁹ xp̄i mystice p̄ trāsmariōe qdā
mō diuinā: r mirabilē vniōne fm illd ad Heb. iij. Vnu⁹ est fimo dei et
efficaz r penetrabilior oī gladio ancipiti. Pertigēs vsc̄z ad diuisiones

Misse.

asie ac spūs: pagū q̄z ac medullaz: **F**it et p h̄ic panē h̄bi dei dicto mō
acceptū tolerabilioz se q̄ns passio: atq; victoriola. In cui⁹ rei signū xp̄l
vicit sathanā cū oībo reptatiōb⁹ suis b pane h̄bi dei i man⁹ accepto vtz
Marth. iiiij. **H**ilimō postq; t̄c. ad significādū ɔsecratōne hmōi debeo
refieri ḡmina charitate i corpore: et aia q̄ significat p sanguinē: q̄r aiaz
ēc in sanguine scripsit moyses i lege. **A**t q̄r hmōi excellētes ɔtēplatiōes
pleriq; sequūt̄ ḡuissime reptatiōes et psecutiōes fm Richar. in de ɔtē
platiōe exponēte illō **P**ſ. ly. **A**t altitudine diei timebo. Quāto em̄ sol
alti ascēderit i estate: tāto q̄uiozes generant̄ et sequūt̄ rēpestates. **G**ic
i ɔtēplatiō hoīe: q̄sto rō ampli⁹ ascēderit: tāto grauiōres sequūt̄ reptatiōes
et psecutiōes: iō xp̄s p̄cepit hec fieri sp i sui memorīa: vt memores
sue passiōis resurrectiōis et ascēsiōis ad exēplū ei⁹: et nos pateremur resurserem⁹ spūalit̄: et i celū ascēderem⁹: offerētes p̄clare maiestati dei pa
tris de suis donis et datis hostiā purā: hostiā lētāz t̄c. **E**ut em̄ b. nōi tri
bulatiōes se p̄fēt̄ ɔformit̄ ad xp̄m: q̄s et ip̄e passus ē fm̄ se p̄fē h̄ba i cruce:
vbi erat i maria ɔtēplatiōe fm̄ supiorē portiōez rōnis: et maria pena b̄z
iſeriores p̄t̄ rōnis et sensualitat̄ ipeditas ab hmōi ɔtēplatiōe. **E**t si
significat p septe crucēs b̄ signaras. **T**ria em̄ tribulatio ē a mūdo. i. mū
danis hoīb⁹ q̄ sua ipuritate puritate talii excellēter bono xp̄ ex. pb. : atib⁹
et psecutiōib⁹ saltē h̄bo vbi nō p̄nt facto: p q̄b⁹ exēplo xp̄i ē orādū: q̄r ne
scit̄ qd faciūt̄ fm̄ illō **Joh. i.** mūdū eū nō cognouit. **D**ēda tribulatio
ēa pp̄ria carne scitati traria s̄z tñ h̄iliata: et scitatiē xp̄i ɔfessa mereat̄
cū latrone dextro saluari. **T**ertia ē a pentib⁹ amicis et p̄xmis affligētib⁹
vt p ɔpassiōnē et curā: vt sūt veri vt p fugā derelictionē aut detractōez:
vt s̄ falsi et fici. **P**rimi sūt ḡre dei ɔmedādi sic xp̄s ɔpatiē m̄fi cā ɔmē
dauit **Lobi:** p̄ que significat ḡra dei ex iterptatiōe. **D**ēda i nō sūt curādi
sic xp̄s nō legit̄ curasse amicos et px̄os fugiētes ab eo tpe passiōis: et p
eo q̄ diligērēt̄ detrahētes ei. **Q**uartā ē derelictio a deo p̄t̄ p̄ ariditatem
diuine ḡre q̄ ɔtēplatiōes pleriq; grauiter affligit. **B**z p̄tra eā cū xp̄o est
clamādū. **H**ely hely lamazabathani: b̄ ē de⁹ meus de⁹ me⁹ vt qd dēre
liq̄isti me. **Q**uita ē acerbitas pene ex siti tp̄alis necessitat̄ et spūalis salu
tis pl̄imoz: q̄ sitia nō satia pleriq; i talib⁹: s̄z poti⁹ amantudine ipletur
sic et xp̄s litias porat̄ ē acero et felle: iō ad exēplū ei⁹ tolerādū. **S**exta in
firmitas corporis ɔformiter ad xp̄m de qua scriptū est **Esa. liij.** **E**t dñs
volvit p̄terere eū iñ ifirmitate. **H**eptima est grauissima psecutio demo
nis sanguinē aia rū s̄tientis p̄cipue in hora mortis: quādo cruci xp̄i nō
defuisse legit̄. **S**ed cōtra hanc voce magna cordis claimandū: pater in
manus tuas cōmendo sp̄m meū. **N**ō si fecerim⁹ cōformati xp̄o om̄i bñ
dictiōe et ḡra replebitur crucis vtute: liberabitur em̄ ab his oībus ita
vt nō noceant̄: sed ampliorē ḡram p̄senti et gloriā i futuro. pficiāt̄ fm̄
illud **Joh. v.** **I**ncrepationē dñi ne reprobes: q̄r ip̄e vulnerat̄ et medef̄
pcutit et manus eius sanabunt. **I**n sex tribulatiōibus liberabit te: et in
septima non tanget te malū. **I**n fame eruet te de morte quo an p̄imā:
quia in mundō est penis divine gratie: ex qua multi moriunt̄ fm̄ illud.

Expositio

Dimitte mortuos sepelire mortuos suos. **E**t in bello de manu gladij q
ad subaz. **E**t em inter carnē r spīn frequēs bellū. **I**flagello lingue ab
scoderis r non timebis calamitatē cti venerit q ad tertīā tribulationē.
Tinfastitate r fame ridebis: q ad qrtā r qntā. **E**t bestias terre nō timeb
q ad sextā r septimā: r b p cundē xp̄m dn̄m nr̄m: put ōo p̄cludis r ma
nus iungunt. **U**bi p regula est notādū vt q̄tēscūq; manū iungunt in p̄clu
sione or̄onū: cogit sacerdos se q̄si amplexari xp̄m aut in vlnas susci
pere ip̄m clavib; manib; pforatis p̄formis: ad xp̄m dicēs illud **C**on. xij.
tenui cū nec dimitrā. **E**t qr tales offeretes leip̄os r sua xp̄o: debet scip̄us
orare r p alijs: viuis r mortuis: q̄si elemosynas sp̄uales distribuent
maxime aut si vtan̄ eoz tp̄alib; q̄d significat in memēto dn̄e famulo
rū t̄c. p b em̄ p̄mū bonū sibi thesaurizat in die necessitat̄: qm̄ elemo
syna ab om̄i p̄cō r a morte liberat: r nō patet aiaz ire i tenebras **T**ob.
iiij. **H**z r ip̄a facit inuenire vitā eternā eiusdē. **xv.** **N**ō si verū est de ele
mosyna cor̄pali multomagis verū est de elemosyna sp̄uali: quā simpli
citer loquēdo cōstat corpali esse meliorē. Non tamē debent sui ipsorum
obliuiscer̄: sed r acriter penitere vbi deliq̄int. **I**deo seq̄f nob̄ q̄ peccato
rib; t̄c. **U**bi fit tūlio pectoris h̄ns ic̄tū: sonū r gemitu: ic̄tū afflictionē
inferēs significat satisfactiōis laborē: sonū confessionē eoz q̄ in pectore
latēt: gemit⁹ cōtritionis cōpunctionē q̄ oia necessaria sūt: vt q̄sortū et
pticipatio cū sc̄ris impetrēt fm̄ Alber. **Q**uicqd aut̄ ex nob̄ nō habem⁹:
p xp̄m sperare r impetrare poterim⁹ p quē supradicta bona oia creant:
sacrificant: viuificant: bñ dieunt: r nobis p̄stant merito sue passionis:
quā trib̄ rēporib; r trib̄ horis in cruce st̄as p̄luit vt supra patuit: cui
p̄formari debem⁹ p tria tpa. s. p̄ncipiū/mediū/r finē sic: vt de cruce pas
sionis r pnie nō delcedam⁹. **H**ed ibi virt̄s mortui r lācea charitatis vul
nerati: bñstia gemine charitatis ceteris r maxime fratrib; impēdām⁹.
At sicut p ip̄m: r cū ip̄o: r in ip̄o est p̄i ois honor r gl̄ia: ita p nos nob̄
scū: r in nobis tāq; bonis filijs: sit eidē p̄i saltē sliq̄lis r si nō ois gl̄ia.
Glia em̄ p̄is est filius sapiēs **Prouer. x.** **T**umif aut̄ hec oblato dico
mō cōsecrata: q̄tēscūq; ex ea fruct⁹ dulcedinis p sublimē acti p̄eplati
onis vel p alia op̄a pietatis accip̄t. **A**d q̄d multū valet p̄paratio p de
uotā r oīonē r pfundaz humiliationē ideo sūptioni p̄mittit oīo dn̄ica.
Agn̄ dei t̄c. **U**n̄ refert **J**ob. **G**erson se audisse a q̄dā q̄ dixit se per q̄dra
ginta annos operā dedisse cōreplationi: nec vn̄q; altius sensisse: nū q̄
se ex toto corde veraciſ humiliasset. **C**ōio siue post cōio: significat com
munionē leticiā plurimoy de talib; fm̄ illud **Prouer. xiij.** **U**ix iustiū
letificat. **L**ōplenda significat cōplendū vite p̄ntis ac oblacionis termi
nū: in quo cōplerur r perficiſ bec sp̄ualis oblatio luīpliū: si p̄leuerās
fuerit: ita vt p̄ eā trāseat ad perfectū sacrificiū laudis: fm̄ illud **P**s.
cry. **D**irupisti vincula mea: n̄bi sacrificabo hostiam laudis. **Q**ui p̄sus:
vt ait **Lassiodorus:** tante virtutis a quibusdā credit: vt peccata homi
ni dimitrant̄: si in fine vite tria cōfessione dicat̄. **U**n̄ r br̄s **Nicolaus**
det ollentino iam morti p̄iniquas: p̄cepit suo ministro ac cessaret hoc

Canonis

versum aurib⁹ suis instillare. Dicat ḡ extūc: Dirupisti vincula mea. i. im pedimenta hui⁹ secl⁹ mor⁹ rūpenda: quib⁹ a pfecto sacrificio laudis tue impedit⁹ fui: tibi sa sacrificabo hostiā laudis. i. memetiōm p morte corporis ad te iugiter laudādū in celis: t nomē dñi inuocabo: qz de meis virib⁹ t meritis nō psumo. Premitis aut̄: dñs vobis cū: t in fine cōplēdarū ire rū reperiūt: ad signū icādū q an cōplēndū hunc terminū t in termino sa lutandū esse primos: t semp recōciliatos habere in gemina charitate: Ad Heb. xij. Pacē seqmni cū oibus t sanctimonia: sine quib⁹ nemo videbit deū. Tūt etiā tūc primi t deuoti ad orandū exētādi: p̄cipue cū in hoc cōplēdo termino maxima vis lateat. Qualis em̄tūnc quisq; in uentus fuerit: talis iudicabit: ideo t orem p̄mittit cōplēdis. Hicq; cō plēdis cōpletis: diacon⁹ minister ei⁹ dicere p̄t circūstātib⁹ fratrib⁹ t ceteris primis: Ite. s. ad p̄pria cordis intima: qz missa buius spūalis oblationis est finita. Debet em̄tūnc qlibet memor esse sue p̄duōnis: quia mors est porta p quā trāsist ois caro. Uel: Ite: ad imitandū in bonis: qz missa est: hec spūalis oblatio: vbi dñs voluerit: t sperādū in celū an cō specū diuine maiestatis: ad sacrificandū ibi hostiā laudis in p̄petuūz. Quib⁹ tñ hec possent esse distractiōis occasio: nullo mō dr̄b̄t ea tpe cō secratiōis cogitare v̄l curare: s̄z pcula mēte repellere: t solū ex toto cor de quātū poslunt seip̄os excitare ad debitā intētōne: maturitatē t charitatē kīm exēplar xp̄i: q tūc totus ebaritate inflāmatus: nō solū deliberauit pati p̄ būano genere: s̄z etiā p̄ die q̄ pateref seip̄m in cibū q̄tidia nū dare: accip̄les pāne in sc̄as t venerabiles man⁹ suas. O q̄ in sc̄as: o q̄ in venerabiles man⁹: q̄ p̄t satis explicare. Lerte nemo p̄t: v̄l sa tis cogitare: t sic de alijs kīm līalē sensuz. Est em̄tūnc tpe secratiōis t sum prius hui⁹ sacramēti: vbi maxima via latet: rotius officiū debita intētōnō cū deuotione cōgrua p̄cipue necessaria. Un t legi⁹ reuelatū tūc tpis demones marime labore: q̄tenus possint sacerdotē distrabere: t effe ctuā tāti sacramēti impēdere. Posita aut̄ sunt supradicta ad p̄tēplādū extremissam port⁹ q̄ infra missam: qz nō solū in missa: s̄z t extra missam offerre nosmetip̄os possimus: t debemus deo: cui soli omnis honor et gloria: vbiq; t per omnia secula. Amen.

Anagogia p̄t sumi de xp̄o: q̄ est sacerdos in eternū kīm ordinē melchisedech: t de corpe eius mystico: p̄ferendo t trāferēdo ad celeste p̄sortiū in sublime altare in p̄spectu diuine maiestatis: vt ibi sit ip̄e de⁹ oia in oib⁹. j. Cor. xv. Et kīm h̄ introit⁹ misse significat introit⁹ xp̄i sumi t eterni sacerdotis in sancta sc̄oꝝ: hoc est in celū p̄ gloriosaz suā ascētionē: kīm illud ad Heb. ix. Christus assistēs pontiſ fec futuorū bonoz p̄ amplius t pfeciūs tabernaculū non manufa ſtum. i. nō buius creationis neq; p̄ sanguinē h̄ircoꝝ aut vitulop̄: sed p̄ p̄prium sanguinē introiuit semel in sancta: eterna redēptione inuicta. i. mo do cōueniētissimo inuento pro redēptione humana. Et post alia sequit̄ ibidē clarius expositū. Nō em̄tūnc in manufacta sancta iesus introit⁹ exēplaria veroꝝ: sed in ip̄m celū vt appareat nunc vultui dei pro nobis: id.

D

Expositio

est fm. **L.**, vt p h̄ corā deo p̄e p nob̄ interpellet rep̄sentādo humanitatē quā assumptis p nobis: Versus cōiter altius ascendens significat desideriū t̄ gemitū sc̄rōz patrū: versum in immēsum gaudiū: q̄n cū christo ascendebat in celū. **Glia d:** toti trinitati: q̄r eius ope fiunt t̄ facta sunt oia indiuisibiliter ad extra. **Repetit introitus;** ad significādū fm. introitum xp̄i post faciū iudiciū in celū. **Ryrieleyson** cū xp̄eeleyson nonies dī: ad significādū desideria t̄ oīones sanctoz p nouē choroz angeloz: sub throno dei p nobis miseris nouē choroz angeloz sociādis: et etiā p̄ sc̄ipis petētes vindictā sanguinis eoz p futurū iudiciū: in quo eoz beatitudo cōplebit̄ etiā quo ad corpora: ad que naturale habēt̄ desideriū: fm. illud Apoca. vj. **Vidi** subtus altare aias interfectoroz p̄ verbum dei: t̄ ppter testimoniū q̄d habebat̄: t̄ clamabat̄ voce magna dicētes: **Allz** quo dñe sanctiū verus nō iudicas t̄ nō vindicas sanguinē nostrū: de his qui habitat̄ in terra. **Et** date sunt illis singule stole albe: t̄ dictū est illis: Ut req̄escerent adhuc tēpus modicū donec cōpleantur cōserui eoz. **Glia** in excelsis rep̄sentat gaudiū angeloz de xp̄i ascensione t̄ sanctoz cū eo ascēdentiū beatitudine. **Nā** si gaudiū est angelis in celis sup vno peccatore penitentiā agente: **Luce. xv.** quāt̄ omagis putandi sunt gaudiū habuisse de xp̄o: in quē ip̄i angeli desiderat̄ p̄picere: ascēdente iā corā ip̄is pro eoz ruina reparāda: t̄ de rot miliū iustorum p̄cipienda beatitudine. **Collecta** tñm vna dī: in festis duplicibus: cuius vna est causa: q̄r illis dieb̄ p̄cipue cōtēplandū t̄ perendū est illud vñs: de quo **Prop̄ha** dixit: Unam petij a dño: bāc requirā vt inhabēt̄ in domo dñi oībus diebus vite mee. **Vel** etiā ad significādū meritū illi⁹ se sti sufficeret: vt ad illā vnitatē finaliter perēdā colligamur. **Vel** collecta a colligēdo: q̄r tūc debemus intra recolligi ad contemplandū supradicta. **Epistola** significat testimonīi supra euāgeliū de xp̄i ascensione: vt pater freq̄ter vbi epistole non solū testificat̄ xp̄i incarnationē: sed etiā eius ascensionē. **Graduale** significat iter ad celū gradīndū p̄ xp̄i ascensionē esse p̄paratū: fm. illud **Nicbee. ii.** Ascendit pandēs an eos iter. s. cōtra potestates tenebrarū in caliginoso aere habitrātes. **Versus** significat p̄ illud idem iter: xp̄im reuersti ad iudiciū q̄d erit sanctis gaudiosus: ideo cōiter altius canit̄. **Alleluia** significat gaudiū angeloz t̄ beatorū in regno celoz: fm. illud **Tob. xiiii.** Per vicos ei⁹ alleluia cātabit̄. **Quā gelū** significat de hmōi xp̄i testimonīi: vt est illud: Vado parare vobis locū: uterū veniā ad vos t̄ gaudebit̄ cor vestrū: et gaudiū vestrū nemo tollerat̄ a vobis: t̄ sic de alijs. **Et** q̄r sine fide impossibile est placere deo: Ideo sequit̄ **Credo.** **Et** q̄r oīas p̄t̄ifex ad offerēdū munera t̄ hostias cōstituit̄. **Un** necesse est t̄ h̄c habere aliqd q̄d offerat̄: vt dī ad **Heb. viii.** **Et** illud videf̄ esse fideliū multitudō: q̄ p xp̄im deo p̄i offer̄ consecrāda in corp⁹ eius mysticū: p̄ excellentē sive notabilē grām: t̄ randē sumēda t̄ incorporāda p̄ gliam: t̄ sic oblatio sub bina specie significat oblatio nē vniuersal' ecclie q̄d ad corp⁹ t̄ sāiam in p̄nti p̄scrāda in corp⁹ xp̄i mysticū. **Decrete** vel **secreta** dicunt̄: q̄r humana ratio neq̄q̄z p̄t̄ capere ad

Canonis

plenū tantū mysteriū qd hic incipit: r ī canone cōplete. Cōsecratio r sum
prio fit p aduētū regni ēm Alex. de ales: qn̄ dē erit oia in oib⁹. H̄z ad
būc aduētū oportet nos debite ppare r petere: q̄ten⁹ tūc voces n̄c inue
nian⁹ digne ad laudē dū tātā maiestatē in regno ei⁹ sine fine. Canon. i.
regula: q̄ regularis docet quō fiat h̄mōi cōsecratio per aduētū. s. regni
dei. Nā h̄mōi cōsecratio regularis fir p deuotas r būiles ōzones: vt pat̄
in h̄bis canonis: r p multas tribulatiōes q̄b̄ xpo cōformamur: vt p̄t̄ in
ei⁹ signis crucis: fī illud Alex. xiiii. Per multas tribulatiōes oportet
nos intrare regnū dei. Et autē duplex regnū dei. Primitū est regnū qd
aduenit p collationē gratie: ita vt nō regnet petm̄ in n̄o mortali corpo
re: r p aduentū hui⁹ regni fit cōsecratio corporis xp̄i mystici. Secundū est
regnū secundū r oīo pfectū: qd aduenit p adēptionē glie: r p aduētū
hui⁹ regni fit sūptio siue assūptio corporis xp̄i mystici r sic q̄tidie aliq̄ tāq̄
mēbra hui⁹ corporis cōsecrat p excellētē grām: r sūnk p ineffabilē glia. Quantū ad primū p qd regulariter venit ad secundū dī: Teigit clemē
assimile pater p̄iesum xp̄m filiu tuū dñm nostrū. s. interpellantē pro nob̄
supplices rogamus r petimus. s. xnacū ip̄o sacerdote summo: vii acce
pta habeas r benedicas hec. i. signata p̄ bec dona q̄ ad anias q̄ de sur
sum donan̄: hec munera: quo ad gratie r prie voluntatis merita tibi ob
lata: hec sancta sacrificia illibata: quo ad corpora. In primis que tibi of
ferimus pro ecclesia tua sancta catholica. s. pficienda: hic per grām: et
in futuro p̄ gliam. Quā pacificare/custodire/adunare/r regere digne
ris. s. in supradictis: r sic de alijs pater facilis applicatio vsq̄ buc: Sup
plices te rogam̄ oīop̄t̄ de. Jube bec p̄ferri. i. signatū p̄ bec qd est cor
pus xp̄i mystici iā cōsecratū: eccl̄ia milit̄s: in sublime altare tuū. i. ec
clesiam triumphatē. Alex. vi. Ignis in altari meo ardebit semp. i. fer
vor charitatis in eccl̄ia triumphate. Et dīr̄ altare: q̄r ibi sacrificat̄ sacrifi
ciū laudis. Ps. H̄ti q̄ habitat in domo tua dñe in secula seculorū lau
dabit te. In cōspectu diuine maiestatis tue. i. sup̄me r altissime diuini
taris tue: q̄ in celo r eccl̄ia triumphate singulare fulgore rutilat: i. ma
nus sancti angelī tui. i. per ministeriū angelorū: vel. i. per meritū operū
xp̄i: qui dicit̄ angelus magni cōsilij. Isa. ix. vocabis nomē eius magni
cōsiliū angelus. Ut quotq̄ ex hac altaris participatione r̄c. patet ex su
pra dictis. Et sequit̄ memoria p̄ defunctis: r̄ oīo p̄ nobis viuis: ad acci
piendū illud cōso: tuū cum sanctis. Et fīm Alex. de ales implorata ade
missione pegrinatiū ad p̄sortiū sc̄iōp̄: subdīf commēdatiō trinitatis: vt
sic captata dei beniuolētia facilē impetrēt̄ qd intēdit̄. Cōmēda ūiḡ p̄
ex auctoritate maiestatis ibi: p̄ quē bec oia. Filius ex immēritate virtu
tis/ibi: sp̄ bona creas. Sp̄issanc̄ ex cōnexione ynitatis/ibi: in ynitate
sp̄issanc̄. Virtus ḡfūlū cōmēda ū in eo q̄ p̄t̄ oia ex nibilo creare/abi: p̄
quem bec oia sem̄ bona creas. Et a peccatis purgare/ibi: sanc̄ificas. Et viuiscatos ac purgatos
Gloria remunerare/ibi: benedicis: vt sic insinuet̄ q̄ est deus nature: lar
gior venie: auctor vite: r rex glorie. Dicis ergo p̄ quem. s. xp̄m: domine

H y

Expositio

sancete p̄: cui⁹ est auctoritas maiestatis: hec oia bona. i. oēs hoc sacro si gnificatos: nos. s. in multitudine miserationū tuarū sperātes: vt nobis partē cū scris tuis dones in glia stabilitatis: creaſ in natura bona con ſtituēdo. Dicit em̄ brūg **Aug. i.** de doctrina xpiana: q̄ bon⁹ eſt: **Hum⁹:** et inq̄tū ſum⁹: boni ſum⁹. Scrifcas in ipo a peccis purgādo iplo per te **Joh. xvii.** Pater ſc̄re ſcriſca eos in veritate: p̄ quē yuſificas ḡa et tu tib⁹ ad vitā p̄parādo. Nā et ipo ſe obtulit p̄ vita mūdi: p̄ quē bñdiciſ vi uſificatos glia coronādo. Ip̄e em̄ dicit in iudicio: Venite benediciſ p̄s mei: poſſidete paratū vob regnū a ſtitutione mūdi: **Matth. xxv.** Per quē et p̄ſtas nob̄ bona ḡe et glie: ſine q̄bus nemo attingit ſortū ſc̄to rū. Signa x̄o crucis ſignificat nos oportere ſocios fieri paſſionis xp̄i: ſi volim⁹ eſſe particeps regni: fm illud **Apl.** Si cōpatimur et conne gnabim⁹. Pōt tamē hic ſpecialiter ſignatura triplex in tra calicē a labio in labiū ſignificare circumceſſionē admirabile: q̄ filius eſt in patre: et pa ter in filio: in unitate ſpūſ ſancti: fm illud: Nō credis philippe q̄ ego in patre: et pater in me eſt. s. ſignificari et incōp̄rehēſibili inerſtēte modo. H̄iue p̄ceſſionē admirabile non mō ſpecifico ſicut in ceteris generantibus: vbi generās generat ſibi ſimile in ſpecie: ſed in identitate numerali et cōſubſtiali: p̄ quā filius cū p̄e vnuſ eſt deus: ſimpler et yer⁹: cui totam ſubſtatiā et naturā: omnēq; p̄fectionē cōicauit pater: nec ab eo ſine paternitatis relatione diſiun. ḡt: p̄ quē patri vere oia eſt honoꝝ et glia: q̄ vel eſſe vel cogitari pōt: cuius cōpatione omis bonoꝝ et glia a nobis ei exhibita eſt. valde exigua et pene nulla. Duplex aut̄ ſignatura extra calicem: ſive intra vos et calicē ſignificare pōt opa trinitatis ad extra: q̄ re ſpectu duplicitis creature duo ſunt in genere. s. corporalia et ſpūſ alia oia et ḡmina charitate pcedēria: et ad eā finaliter ordinata: p̄ oia ſecula ſecu lorū Imē. Trina diuīſio ſacramēti ſignificat tres partes co: p̄o xp̄i myſtici: vt. ſ. declaratū habeat: Pax domini: q̄ ad eternitatē p̄ncipaliter pertinet: vbi eſt pax ſumma et eterna ſecuritas: ad quā diſponit̄ pax corporis et pectoris. Fit cōmixtio corporis et ſanguinis dñi nři Iesu xp̄imyſtici in reſurrecțione futura: p̄ reunionē corporoꝝ et aiarū q̄ accipiet nos in vi tam eternā: p̄ redundātiā glie. Hum̄iſ aut̄ hoc corp⁹ q̄tiēſciq; xp̄o per gliam incorporat: qđ ſit q̄tidic̄ q̄ ad aliq; mēbra in aia: et hoc ſignificat ſumptio ſub vna ſpecie ſeorū. Hed in reſurrecțione futura fit talis ſumptio ſive aſſumptio q̄ ad corpus et aiam ſimul: et hoc ſignificat ſum ptio ſub duab⁹ ſpecieb⁹ ſimul in calice. Communiono ſive poſtecommuniono ſi gnificat cōmūnē leticiā ſanctoꝝ: q̄ poſt dictā cōmunicationē glie xp̄i le tabunꝝ in cubilbo ſujs. Et **Ela. l.** Leticia ſempiterna ſug capito coiū gaudiū et exultationē poſſidebūt. Complēde ſignificat cōplēdoꝝ in iudicio p̄fectionē: que et cōiter in cōplēdoꝝ q̄ ad Iram penſ: vt p̄iz in illa. Perficiat in nobis q̄sum⁹ dñe tua ſacramenta qđ cōtinēt: vt q̄ nunc in ſpecie gerimus: rerū veritate capiam⁹. Unū ſacerdos vltimo vertit ſead ꝑplm: ſignificas appariſionē vltimā xp̄i venientis ad iudicium/dicens;

Misse

67

Hūa vobiscū: qz hec apparitio bonis et electis erit gratiosa. **I**te missa est: significat sententiā durā et intolerabilē ē reprobos et dānatos; ut sit sensus. **I**te missa est. s. ḵtra vos intolerabilis sententiā. **M**ath. xxv. **I**te in ignē eternū. Ultima bñdictio sup pplin expectantē fīm wilhel. in rōnali significat ultimā bñdictionē sup electos q̄ pseuerauerūt vscq̄ in finē. **V**enite bñdicti p̄pis mei p̄cipite regnū qđ vobis paratū est ab origine mundi. **E**t sacerdos parū inclinatus dicit: **P**laceat tibi sancta trinitas et. significatis gratiarū actionē xp̄i fīm humanitatē cū oībus sanctis q̄ tūc offeret et mittet coronas suas humiliter aī thronū dei. p̄t reuelatum est in Apocalypsi. **E**t erigēs se osculat altare: ac lecto euāgelio Jo hannis redit cū pplō ad p̄pria ad significandū redditū xp̄i cū oībus sanctis ad celī palatia tanq̄ ad loca p̄pria: in osculo salutari: in cōiunctiōe inseparabili: vidētes regē in decorē suo: quō in p̄ncipio erat verbū: et s̄bū erat apud deū: et de° erat verbū. **U**bi fīm duodecim fructus ligni vite. **A**pōc. vlt̄. **E**rit pulchritudo sine deformitate: velocitas libertas et fornicatio sine resistentia et grauedine. **U**bi em̄ volet sp̄s: ibi erit p̄tinus et corpus: ibi erit iuventus et sanitas longe et p̄petue vite: absq̄ senectute et infirmitate: satietas sine fame et situmelodia cātus angelici sine intermissione: voluptas continua sine sequēti amaritudine: ibi sapiētia et sciētia: cognitio q̄z oīm absq̄ ignorātia: amicitia sine fraudulētia: cōcordia optima qui violari aut p̄turbari nunq̄ poterit: ibi p̄tās oīs absq̄ rebellione: honor et diuitie absq̄ ignominia et indigentia: securitas et pax oīmodā sine timore hostium aut p̄dictoz̄ amissione. **E**t in vno breuiter oīa cōcludā: quicqđ voluerint illis erit: et quicqđ noluerint nō erit. **C**ur ḡ p̄ multa vagaris homūcio ar̄be. **A**ug. i māporis tui. **A**ma vnu bonū in q̄ sunt oīa bona et sufficit. **S**i delectat pulchrifitudo fulgebū iusti sicut sol. **S**i velocitas aut fortitudo aut libertas corporis tui: ibi nil obsistere poterit: erūtq̄ sīlēs angelis dei: q̄ semi-natur corpus aīale: surget corpus sp̄uale: p̄tāte vniq̄ nō natura. **S**iloga et solubris vita: ibi erit sana eternitas et eterna sanitas: q̄ iusti in p̄petuū viuēt: et salus iustoz̄ a dño. **S**i satietas: satiabunt cū aīparuerit glia dñi: **S**i ebrietas inebriabunt ab vberitate dom̄ dei. **S**i melodia: ibi angelī cōcinnūt sine fine deo. **S**i q̄libet nō immūda: sed mūda voluptas. **C**orēte voluptatis sue potabit eos dñs. **S**i sapiētia: ipsa dei sapientia ostēdet eis seipsum. **S**i amicitia: diligēt deū plus q̄z seipso: et in uicē tanq̄ seipso: et de° illos plus q̄z illi seipso. **S**i cōcordia: oībus illerūt vna volūtas: q̄z nulla erit ibi nisi dei volūtas. **S**i p̄tās: oīpotentes erunt sue volūtatis vt de° sue. **N**ā sicut de° poterit qđ volet p̄ seipm̄: ita poterūt illi qđ volēt p̄ illū: q̄z sicut illi nō aliud volēt q̄z ille volet: ita illi volēt quicqđ illi volent: et qđ ille volēt nō poterit nō esse. **S**i honor et diuitie: de seruos suos bonos et fideles sup̄ multa bona p̄stiruet: imo filii dei et dñ vocabunt: et vbi erit filius eius: ibi erūt et illi: heredes qđē dei: coheredes aut xp̄i. **S**i vera securitas: certe ita certi erūt vt nullatenus ista: vel potius illud bonū sibi defuturū sciāt. **S**icut certi erunt se

D ij

Aug. i mā
nnuali als
intitulato
de p̄épla
tionē iesu
xp̄i ca. pe.
et b. **A**nt.
in p̄sologī
on ca. xxv.

Expositio

nō sua spōte illud amissuros: nec dilectorē deū illud dilectorib⁹ suis i vi
tis ablaturū. Nec aliqd deo potēti⁹ deū et illos separaturū. Cor huma
nū: cor indigēs: cor expertū erūnas et miserias: qntū gauderes si in his
oībus abūdares: interroga intima tua si capere possent gaudis⁹ suū de
tata beatitudine sua. H̄z certe si qs ali⁹ quē oīno sīc teipm amares can
dē beatitudinē haberer: duplicare⁹ gaudiū tuū: qr nō min⁹ gauderes pio
eo q̄ pro teip̄o. Si ho duo vel tres vel multo plures idipm haberer: tā
tundē p singulis: quātundē p teip̄o gauderes: si singulos sicut teip̄m
amares. T̄rit aut̄ in illa pfecta beatitudine innumerabilū bonor̄ angelo
rū et boīm societas: vbi nullus diliget aliū minus q̄ seipm: t̄ iō non mi
nus p singulis q̄ p seip̄o gaudebit. H̄i ḡ cor hoīs de tāto bono suo vir
gaudiū capiet: quō capax erit tot et tātor̄ gaudior̄. Et b̄ quo ad sibi pa
res in gloria: sed q̄ ad sibi supiores subdit be. Aug⁹. Et vtq̄ qm̄ tantū
quisq̄ diliget aliquē: quātū de bono ei⁹ gaudet. H̄z sicur in illa btā fel
icitate vnuſquisq̄ sine cōparatione plus amabit deū q̄ se et om̄es alios
secam: ita plus gaudebit absq̄ extimatione de felicitate dei⁹ de sua: et
oīm alioꝝ secum. H̄ec Aug⁹. Tryideſ par ratio de supiorib⁹ sc̄riū quia
supiores tanq̄ meliores plus diligūt q̄ se: et p sequēs plus de eoz bo
nis gaudeat q̄ de ap̄l: ihs: tum qr de bonis eoz maiori⁹ et ampliorib⁹ ma
iora et ampliora gaudia accipiūt: tum qr cognoscūt se tantū diligat q̄
libet suo maior: et ppter eos gl̄ia eoz duplicat fm gradus gl̄ie ploꝝ:
et per psequēs totiēs duplicat gl̄iam suā accidentalē: quotiēs gl̄ioſio
res se esse cognoscunt. Nunc aut̄ minorē sancti cōspicunt aliquē san
ctum decies in gl̄ia se maiore: quēdā ho centies: aliquē milies: aliū cen
ties milies: alterū mille milies. Et h̄mōi sancti maiores q̄si infinita mi
lia sunt aut̄ erunt: et per psequēs totiēs de q̄libet duplicabūt gl̄iam su
am. Et ecōtrario: qr maiores duplicat gl̄iam suā fm capacitatē et gra
dus gl̄ie sue de quolibet sancto minore: ita ut btūs pēr tāto plus gau
deat de bono lini q̄ ipēlinus extēsue: quāto altior lino fuerit in gloria
eo p bonū lini cōcipiat fm capacitatē suā: et sic de alijs. Logita nunc si
potes q̄lia: quot et quāta erunt illa gaudia. Si autē nō potes: credē q̄
verū sit: qd̄ de his dixit apl̄s cum Propheta: Qm̄ oculus nō vidit: nec
auris audiuit: nec in cor hoīs ascēdit q̄ pparauit deus diligentibus sc.
Qui deniq̄ in maiestate glorie sue tunc sine fine clare videbit: sine fati
dio sup oīa amabitur: et sine fatigatiōne per infinita secula seculor̄ lau
dabit. Ecce quid erit in fine sine fine: Ipsi honor et gl̄ia: sapientia et gra
tia: qui huius tāte glorie pncipiū est et finis: alpha et o in regno
cuius nō est finis iesus dominus noster per eterna secula seculorum be
nedictus et superbenedictus Amen.

Post quadriphariā qualēcūq̄ missalis
officiū expositionē: sequunt̄ respōsa qdā brevia q̄rūdā q̄stionū inciden
tiū. Et hoc tripliciter. Primo q̄ ad antecedētia. Secundo q̄ ad ipm officiū co
mitatā. Tertio q̄ ad pericula ḵtingentia. Quantū ad antecedētia

Misse

68

tria requiruntur quarum quedam sunt ex parte secratis ministri: quodam ex parte sacri officii: quodam ex parte circumstaviorum tuis et loci. Et parte ministeriorum: quedam sunt de necessitate consecrationis fiende: quedam de congruitate.

Potestas ordinis Angelorum mulierum
De necessitate ministeriorum laicorum linguae
Facultas sermonis proficiuntur
Defectus et muti: vsuram
numerabilium laicorum
carentes: etiam si fuerint sa-
cerdotes.

Integritas intentiois

Ratio primi: quod nulla potest naturalis nec aliqd meriti humani exten-
dit se ad illud diuinissimum sacramentum conficiendum: quod accidetibus remanenti-
bus suba panis transubstantiatione in verum corpore et sanguinem Christi solus potest
quodam occultum: non quod est in sensu: quod et talis creatura est de pedestre: et ad hunc
effectum se non extendit: sed assistens potest creatoris: oibz fin voluntate eius rite
ordinatus. Determinauit enim se deus ad hunc effectum conficiendum: cuius rite ordinatus
natus super materiam debitam cum intentione debita perficit verba ad hoc instituta.
Audi quod est ordinis non sunt susceptivi angelorum aut mulierum: quod ministros
sibi Christo voluit esse conformes. **Vigil** autem sextuplex potestas a Christo
data apostolis et discipulis pro se et eorum successoribus quales sunt episcopi
et presbyteri: per declarat Anacletus papa. xxi. dist. In novo.

Prima est secratio data super corpus suum verum in ultima cena quoniam dixit: Hoc facite in mea commemoratione: **Iuc. xxv.**

Secunda administrationis sacrorum: et specialiter sacrificii proprieatis. quod et pars turis dictiorum specialis in foro aie: et pars clavium: quod duplex est. scilicet clavis scie: quae est auctoritas cognoscendi in causa petitorum
sufficiens: et non est scia habitual vel actualis: ut quodam puraueatur.
Hic cur em pars iudicandi est iustitia: immo potest esse sine iustitia:
licet ad rectum usum sui reprobare: et clavis pars est auctoritas sententiandi. **Et** hec promissa fuit primo petro **Matth. xvij.** Tibi dabo claves regni. Deinde oibz apostolis **Matth. xxvij.** Amem dico vobis quoniam alligeraveritis super terram: erunt ligata regni. Aollata vero in die resurrectionis: quoniam apparet insufflavit et dixit: Accipite spiritus sanctum quod remiseritis peccatum eis: **Ioh. xx.**

Tertia dispositio ministeriorum ecclie ad euitandum confusionem et dis-
sensionis materiae: quod fieret si quilibet in differenter et equaliter curam
haberet de omni populo. **Et** hec data est singularis petro et eius suc-
cessoribus: **Ioh. vlt.** quoniam ter dixit: Pasce oves meas. id est te per-
tineat dispositio et regnum generale omnium et oculis.

Quarta predicationis data in die ascensionis apostolis. **Matth. vlt.** Cum
res in mundo universis predicate regni. **Cocessat etiam lxxij.** discipulus
non per totum orbem: sed in proprio loco: ad quem Christus personaliter erat vetus: **Iuc. x.** **Et** hec non conferetur ex vi ordinis. Nec obstat quod diacono-
bus: Accipe praelegendi euangelium in ecclesia dei per viuus et mora-
tibus: quod non tater legendi et non predicationi vel docendi dominum: **Hec enim ab**

D iiiij

qualiter
bona
edema
gena. Quatuor

Expositio

surde intelligeret fieri p viuis & mortuis. Quinta iudicarie correctio
nis. **M**atth. xvij. Si ecclesia non aufererit sit tibi sicut ethnicus & pub
licanus: vbi fundat potestas excoicadi: fuspēdēdi: canones iſtituēdi &c.
Sexta accipiendi rite necessaria ab his q̄b sp̄halia ministrantur. **L**u. x.
Eccl̄es & bibētes q̄ apud eos sunt. **D**ign⁹ em est oparius mercede sua
vel cibo suo. **M**atth. x. Prime due p̄tates eq̄les sunt in oīb̄ rite cōfere
tis sacerdotib⁹ & inauteribiles: q̄ fundantur in charactere sacerdotali q̄
est indelibilis. Et sicut in aplis fuerūt distincte: q̄ diversis t̄pibus col
late: ita videſ t̄mō in sacerdotib⁹: q̄ distinctis acrib⁹ & t̄pib⁹ p̄ferūt. Nā
pmā tradirep̄s cū calice p̄gato dicēs. Accipite p̄tate offereſ et p̄ficiēdi
p viuis & mortuis. H̄c dām h̄o q̄busdā interpolitis: & manu sup capite
posita dicēs. Accipite sp̄m̄sc̄m̄ q̄ remiseritis petā t̄c. **D**, aut qdā po
nūt tres carceres ordine sacerdotale integrantes sūm̄ tres p̄tates p̄t
recitat. **O**co. di. xix. q̄rritāq̄, p̄babile: nō est neceſſe. **H**z di. q̄s: q̄ re
p̄testas p̄ficiādī nō est reseruata solis ep̄is p̄p̄ ei⁹ maxima reverētā & di
gnitatem sicur p̄tā ſirmādī. **R**ūdef: Iz hoc deceret vel etiā ſoli ſumō ſa
cerdoti eſte reseruātā maxima ei⁹ dignitate attēta: t̄n p̄p̄ multiplicitate
literē q̄ ſequit̄ missar̄ frequentia: aliter diſpoſuit diuina ſap̄ia q̄ regit ec
clesia. **H**z ex h̄b̄ p̄ſequenter argui poſſet: q̄ rāta vtilitate attēta q̄re loīc iu
ſis nō eſt p̄cetta: maxime cū eis p̄cessum ſit cōicare qd̄ maius eſt q̄ p̄le
crare. Cōferratio em. p̄p̄ cōionē: & nō ecōuerſo. Et dignoꝝ ſit laic⁹ iuſt⁹
ſacerdote p̄tōrē. Rūdef q̄ xp̄s p̄ferēdo bāc p̄tātē nō attendit ſimpliſ
dignitatē: alioq̄n angelis aut h̄gini marie p̄culiſſet eā: ſz ordine ſecc
elesie neceſſariū: q̄ in ve. te. imo apud ḡtēles fuat⁹ legiſt̄ vi p̄z h̄en
xlvij. At idcirco bāc p̄tātē haberi voluit nō ex dignitate rite ſz ex ordi
na collatiōe. Rōne cui⁹ ſacerdos p̄tōrē digniſt̄ eſt: Iz ſimpliſ loquēdō
laicus iuſt⁹ ſit digniſt̄. l. dignitate meriti: licet nō dignitate officij. **D**,
aut **A**bryf, dicit: ois ſeſtū ſacerdos: ſtelligif myſtice: nō ordine p̄tā
t̄z q̄ leipim̄ offert deo hōſtā ſanctā viuenſt̄ deo placēt̄ t̄c. **R**ealij. Nec
etiā cōlo & p̄ferratio ſit eiusdē generis: t̄p̄ ſequēs nec mal⁹ nec minus
respectu eiusdē: Iz bñ respectu diueroꝝ: vt. ſ. patuit. Et iō hic nō ſeq̄
q̄ pōt̄ in mal⁹: pōt̄ in min⁹. Nec pōt̄ argui a ſili de ſac̄o baptiſmuſ: q̄ re
p̄testas p̄ferēdi illud ſpecialē nō dāt ſicut p̄tā ſacerdāti. Et iō Iz ſoli ſa
cerdotib⁹ ſuueniat: in neceſſitate eſt etiā laic⁹ p̄cessū: vi p̄z x. **T**et, yij
qd̄ magne eſt aucoſoritāt̄: etiā ſi aliud nō apparet. Uerūt̄ne illi q̄ ſi
ne rite ſeritātē ad h̄b̄ ſeſtū ſeſtū ſe intromittit: **N**eli⁹ em eſt etiā ſa
tus nō ſuueret. **H**z qd̄ ſi q̄ putat ſe rite ordinatū in ſacerdotē: t̄n non
eſt: an p̄ficiat h̄b̄ venerabile ſacrm̄. Rūdef hoc nō eſt certū: pie n̄ credi
pōt̄ q̄ p̄ficiat ſtute ecclie: t̄ q̄ ſūm̄ ſacerdos ſuppleat defecūt̄ nō p̄mit
tēa p̄culū iminere ecclie ſue & ēa decipi. **C**ōſequēter rō ſeſtū ſup
dic̄i p̄z: q̄ mut⁹ nō pōt̄ ſacerdiſis formā p̄ferre. H̄lī ſeſtū: q̄ ſo
ſeratio eſt ac̄t⁹ h̄hār̄ uſ ſoli boī p̄cessus: ſed ac̄t⁹ q̄ ſit p̄ter intēnō ca
ſualit̄ vel ſo: tuuſ nō eſt h̄hān⁹: ergo t̄c. **H**z q̄lis debet eē intēnō mis

Misse

nistri. **R**ūndet q̄ in oībō dī intētiōnē suā p̄formare intētiōi ecclie: hoc est facere illud qđ ecclia facere itēdit cui⁹ est minister. Intēdit aut̄ ecclia facere p̄ suo s̄ ministros: qđ fecit xp̄s. s. trāssubstātiare panē in corp⁹ xp̄pi: t̄ vinū in sanguinē: qđ ip̄e xp̄s p̄mo fecit: t̄ faciēdū p̄ v̄ba p̄secatiōis instaurat: t̄ b̄ saltē i genere oportet intēdere: l̄z in p̄ticulari forte q̄s nesciat vel nō cogitet qđ ecclia itēdat. **C**et qđ pl⁹ est etiā hereti⁹ circa b̄ venerabile sacrum: l̄z v̄itatē ei⁹ nō credat: et tñ hāc intētiōnē ecclie b̄z in genere facere qđ ecclia facit: p̄ficit rite ordinat⁹. **S**icut aliq̄s bone fidei posset p̄ferre v̄ba icatatiōnū ad illū effectū ad quē vtunt̄ magi t̄ mage cū debita materia t̄ formalz ip̄se nō credat: sed q̄si dicat: fiat si qđ fieri pōt: nibil credēs p̄b̄ fieri posse: t̄ tñ seq̄ effect⁹: vt sepe experientia docuit.

Hco. i. iiiij
di. xiiij. q. iiij
et Alex. p.
iiiij. q. xxvij
arti. v.

Actualis q̄ l̄z multū sit in p̄posito p̄gruo: nō tñ videt̄ esse necessaria: cū fīm Aug. nō sit in p̄tātra q̄b̄ vīsīs tāgamur: nec est verisile xp̄m ad difficile vel pene impossibile obligare vōlūse: sc̄z ab actuali intētiō nō distrahi.

Jug⁹ li. iiij.
de libe. ar.
bi.

Astaūt triplex intēcio **H**abitualis: quā etiā habere pōt dormēs: ex actib⁹ intentio-
nis habituar⁹ nō sufficit: q̄z fīm eā nō agit q̄s vt bō.

Virtualis: quā q̄s b̄z ex actuali intētiō facta in p̄ncipio alicuius op̄is: p̄tute cui⁹ illud op̄ facit. **C**et hec sufficit: vt cū q̄s p̄ us habuit actualē intētiō p̄secrādi: ex q̄ mot⁹ est ad p̄secrādū l̄z actualr̄ forte nō cogitet: vt pote distractus: qñ v̄ba p̄se-
cratiōis p̄fert: p̄tualiter em̄ maner p̄ma intētiō: nīl p̄ p̄trariū interrūpere: q̄z tūc nō sufficeret nīl renouare.

Impedimenta.

Verūtū sacerdos p̄ posse abigere dī manu discretiōis volucres cogitationū distrahetū: t̄ fructū hui⁹ sacrificij ip̄edire nitētū exēplo abiae alioq̄n timēdū ē p̄tō nō carere: vtz. **D**e cōgruitate mīstri regrūt duo sc̄z ip̄dimētor̄ remor̄: t̄ p̄ueniētū appositiō. **H**ec em̄ l̄z cōsecatiōis effectū nō ip̄diūt: tñ ip̄diūt fructū. **H**ūt at ip̄dimētor̄ qđā culpe: vt p̄tā mortalia i q̄b̄ q̄s celebrās nō solū pdit eucharistie fructū: veruētā icurrit duo alia p̄tā mortalia distincta. **P**rimū q̄ idigne p̄secreto p̄ secrā: nō secrū: nec secrē tractat. **L**ōtra illō **E**xo. xix. **S**acerdotes q̄ acce-
dūt ad dñm sc̄ificēt ne p̄curiā eos. **C**et **E**la. lij. **N**ūdāmini q̄ ferr̄ vasa dñi. **C**et **P**euſ. xv. **J**uste qđ iustū ē eucqr̄. **H**ecdm q̄ idigne cōicat: t̄ sic iudiciū libi māducat t̄ bibit. i. **L**or. vi. **A**butiſ em̄ sacro qđ nō cōgruit nisi viuētib⁹ spūalr̄ t̄ sc̄tis: cui⁹ abūlus rāto ē ḡuioř: qnto sac̄m digni-
imo factiōis culpā icurrit: significās se ad vītātē corporis xp̄pi mylīci p̄tī-
nere qđ mētī. **P**ot̄ at b̄ p̄tigere tripl̄. **P**riō qñ ē p̄tō morali actualr̄ t̄ sciēter: t̄ b̄ ē ḡuissimū. **H**ecdo qñ ignorātia crassa v̄l supina v̄tpote q̄ se examinare sufficiēt neglexit: ac p̄ b̄ p̄tī nō recolit. **T**er-
tio qñ illō nō ē p̄fessus bñs copiā p̄fessoris: l̄z penitēs t̄ p̄trit⁹: nīl for-
te imineret scādalū si nō celebraret nec b̄rē posiz̄ idoneū p̄fessorē. **E**t tūc
cū p̄tritione t̄ lachrymis ac p̄posito p̄fitendi posset et deberet accedere,
Dī. d. ex q̄ nō nō cert̄ ē se ec̄ sine p̄tō mortali: vtz. **E**c̄s. ix. piculo se
exponit celeb̄as: ac p̄ b̄ peccat: q̄ amar p̄culū: p̄bit in illo. **A**cci. iiiij.

Tho. i. iiiij
di. xliij. q.
iiij. t ad idē
Albert⁹ pe-
trus d̄ tha-
rañ.

Hco. di. ix
iiij. Rich.
Albertus
Herlon.

Expositio

Certitudo triplex. Rūdeꝝ q̄ triplex est certitudo. s. sup̄naturalis: q̄ p̄ solā diuinā revelatiōne habet; r̄ talis hic nō req̄rit. Ibia ē naturalis: q̄ q̄s p̄ sensu & ielle-ctū de alio certificat; r̄ hec etiā nō est hic necessaria. Tertia mortalis q̄ est exp̄babiliō signis & p̄iectur maḡ ad vñā p̄tē quā ad alterā. ielina-rib⁹. Et hec certitudo i. ap̄posito sufficit ad euitādū nouū p̄ctū moralei p̄secratiōe & lūptiōe hui⁹ sacri. Probet ḡ seipm̄ bō p̄ oſcie sue p̄bationē purgationē adornatiōe; r̄ sic d̄ p̄ae illo edat & d̄ calice bibat. i. Cor. viii.

Depositio: degradatio

Impedimentorum infamia: irregularitas De q̄b̄ vide Ang. in sū. H̄ q̄dā ſe pene: vt excommunicatio: interdi qd̄ ſi q̄s post missā icepta re-ctum: suspensiō. cordef ſe aliquā iſtaꝝ penaz incurrit. Rūdeꝝ ſi ɔtingat b̄ añ p̄secrationē. tuti⁹ eſt vt missaz deferaſ ſi ſine graui ſcadalo fieri p̄ot: ſi b̄ o p̄ p̄secrationē aſſummat, p̄pōtiū būli-ter p̄cedi ab olutionē & ſatisfaciēdi: r̄ ſic cū dolore p̄nī i missa p̄cedat. Quedā i pedimēta nec ſūt culpe nec pene: q̄z p̄mū eſt ſolutio ieunij na-ture. Eſt aut̄ ieunij nature: carētia cuiuscūq; ſuſcep̄ti cibi v̄l p̄ot⁹ i ſo-machū: v̄l i viā ad ſtomachū: r̄ b̄ a p̄ncipio diei q̄ q̄s d̄r̄ ieun⁹: p̄cipio diē a media nocte. Qd̄ ſi q̄s ſoluſerit illo die celebrare aut̄ cōicare nō po-terit: de ſe. vi. ii. liqdo. vbi d̄r̄. Placuit ſpūſetō: vt ad honore tāti ſacri p̄us i os ſp̄iam dñicū corp⁹ iſtraret q̄z alij cibi. Un̄ i in. c. ex p̄e de cele- mil. d̄i: q̄ ſacerdos nō d̄z vñū ſpūſiois accipe cū voluerit eodē die cele-brare. Ex q̄b̄ p̄t̄z nō ſufficere ieunij ecclie q̄ ſe confectionēym⁹ dieinō trāſgredit f̄m morē ecclie q̄r̄ electuaria & medicinalia nō ſoluū ſal-te in pua q̄ntitate ſup̄ra: ieunij b̄o nature hec ſoluū in q̄ntaciōe qua-titate ſup̄ra. Pz. d. qd̄ de reliquijs ciboz remanētib⁹ in ore ſi caſual- traſciant. Rūdeꝝ. Nō ipediūt: cū q̄r̄ traſciāt p̄ modū ſalutē: tū q̄ d̄ no uo illo die nō ſumūt. Id̄ dicēdū de reliquijs aq̄ p̄ lotiōne oris: ūmō nō fuerint i ſata q̄ntitate vt maneat i p̄pria ſp̄e: ſz q̄ſi ſuerit ſin ſaliuā. Si q̄b̄ nō dormierit: aut ſibū nō digeſſerit: ſz q̄ ad rōne p̄cepti nō ipe-diat: tñ p̄t̄ turbationē mēt̄ p̄cipue ſi magna fuerit: abſtinere d̄z. H̄cō ſpedimētū ē imūdicia corporalis: q̄ ſz absolute loq̄ndo nō ipediat: f̄m illō Mat. xv. Nō loſi manib⁹ māducare nō coinq̄nat hoſez: tñ i caſu q̄ illa eſt ſe reverētia tāti ſacri: q̄d̄ rōne ſue dignitati⁹ & figurāl ſignificatiōis req̄rit mūdicia corporalē ipedit: v̄l etiā q̄n cogitato horozē & abomina- nē quādā generat: p̄p̄ q̄d̄ leproſus, p̄bibeſ celebrare i publico: v̄l q̄n co-iucta ē imūdicia ſpūali: q̄lis p̄t̄ eē pollutiō nocturua: q̄ ūmū ſm ſe ſi-derata nō ſit p̄cim: ex eo q̄ absq̄ vſu liberi arbitrij ɔtingat: tñ rōne ſue cause b̄z q̄nq̄ p̄cim annētū cui⁹ eē effect⁹ v̄l ſignū. L̄oſiderāda iſgi et̄cā p̄t̄ eē triplex. D̄ria extrinſeca ſpūalis. s. demonū illuſio ipedire a p̄cep-tione b̄o lacri m̄tētū. H̄cō iſtrinſeca ē ſpūalis. s. cogitatio p̄cedes la-ſciua q̄ ūmō ſe ex ſcupia & delectatiōe vbi ſi aſſit ſe ſenſus: erit p̄cim mor-tale: ſi aut̄ deſit ſe ſeſuſ ver⁹ v̄l ſterptatiu⁹: erit p̄cim veniale. Qn̄q̄ ſe ſine oī p̄cim: vt cū q̄s ea lectiōis aut̄ p̄dicationis cogit de b̄moi cogitare ſine ſcupia & delectatiōe: & tñ ſeq̄ p̄t̄ pollutiō. Tertia ē iſtrinſeca ſcorpa-

Misse.

li: s: ut supfluitas v'l debilitas nature: aut supfluitas cibi aut pot⁹: que
qñqz est sine pctō mortali v'l veniali: fm qd̄ talis supfluitas ē pctm. Si
igit̄ pollutio ex aliq̄ dictar causaz ptingit, put ē cū mortali: nō l̄ poliu
to celebrare nisi post. xxiiij. horas fm Tho. Iler. Rich. Alber. p̄t deor
dinationē met̄: q̄ nō nisi i tali spacio t̄pis reformari solz. P̄t tñ aliq̄s
vna hora purgatori effici q̄s alio in cētū fm Berl. ac p̄ h ad celebrādū
apriori: debita p̄nia pacta: et deuotioē accēsa. Si v̄ accidat ex aliq̄ illa
rū causaz q̄ sūt sine pctō: vel solū cū veniali p̄t pollut⁹ licet celebrare
marie si nō sentiat ex h̄ pruritū carnis: aut hebetudinē met̄. Verūn si
p̄f reuerētiā abstineat: laudād⁹ est: nisi necessitas v'l vitatio scādali vr.
seat. Quia tñ nō sp̄ p̄t p̄cipi de facili ex q̄ cā pueniat: iō in dubio tuti⁹
est abstineat: nisi vrgēs necessitas icūbat: vel deuotio specialis trahat:
nec aliq̄ alia indispositio debite reuerētie obuiat: q̄ tunc etiā meritōrie
qñqz posse celebrare fm Berl. Ita sentiēdū videt de pollutō noctur
na: sive i sōno: sive in vigilia finia⁹: nisi q̄s post euigilationē deliberato
sensu habeat cōplacētiā in delectationē et cū appetitu futuri opis: q̄
h̄ eēt mortale. De pueniētibꝫ apponēdis q̄z qdā sūt p̄manētia: vt sa
crae vestes nūero sex: q̄ ē nūer⁹ pfect⁹: ad significādū sc̄ritatē et pfectio
nē v̄tutū q̄b celebraturi debēt p̄ornari: et passionē xp̄i cui se debēt cōfor
mari: put supi⁹ h̄s expositū. Quedā v̄o apponēda s̄t trāistoria: vt ozo
nes p̄uie. Tenet eīm celebratur⁹ ad min⁹ dicere matutinas an celebrati
onēalio qn moralr peccat fm oēs doce. eo q̄ facit v̄ generale et appro
batā ecclie p̄suetudinē. Idē dixerūt qdā de p̄mis. H̄z Ange. in sū. h̄ re
probat. Cōgruū tñ ē v̄ dicat p̄me an celebrationē: et vbi ad h̄ c̄ sp̄ealis
stitutio v'l p̄suetudo diocesis aut religiōis necessariū. Etidē dicēdū d
i p̄s. Quā dilecta. H̄ndixisti. Inclina. Credidi. De p̄fūdis: cū qbus
dā p̄cibꝫ et collect⁹. Hic orōnes ad lotionē manuū et idurionē sacrap̄ve
stū nō sūt obmitte: aut alia q̄cūq̄ p̄ua actualē deuotionē īductia:
z gruū ē nō p̄terire p̄ loco et tpe. H̄z d. qn hore canōice sur dicēde. Rū
def regularis sepiē t̄pibꝫ suis passiōi xp̄i corrūdētibꝫ: v̄t̄ de cel'. mis. c. h̄
sby: in ex licita et honesta cā possit q̄s matutinas d̄ sero dicere: et mane
oēs horas sūl v̄sqz ad nōas aut vespas: q̄ fm Tho. i. q̄tli. Met̄ ē v̄tū
q̄ do reddere laudes. l. debitas et honesta officia q̄z vñi. p̄f altō ipedire
Nec q̄s mēt̄ si tūc legari: nocte surgētes: adhuc forte clara die: v'l an̄ or
tū solis. Ja luc⁹ orto fidere: q̄r fitatē h̄nt p̄ tpe illo: p̄ q̄ dicēt q̄hus nō
p̄ tpe in q̄ dicēt. Ex p̄tē sacri ficiēdi p̄eq̄runf materialia: de q̄b̄ dicēt
isra. De circūstāch⁹ loci et t̄pis. Possunt aut̄ distingui triplicia loca. s.
remota: p̄pinq̄ et p̄pria. Remota: vt ecclie et dei t̄pla. Propinq̄: vt alta
ria. Propria: vt calix: patena et corporalia. Deus. x. p̄cipit̄ i certo loco of
ferri: vbi d̄: Quae ne offeras holocausta i oī loco quē vider⁹: s̄z i eo quē
elegerit dñs i vna tribuū tuaz offeras hostias: p̄f qd̄ d̄ p̄se. d̄ i. d̄. Si
iudei q̄ vmbre defuerit loca i q̄b̄ sacrificabāt h̄ebāt p̄scrata: nō i alijs
q̄b̄ deo dicari loc̄ inūera dō offerebāt: m̄lto maḡ nos q̄b̄ fitas patefa
era et ḡta p̄iesu xp̄m data ē t̄pla dño edificare: put m̄lto possum⁹ orna

Dec p̄pa
ramēta qn
q̄ fm guil
bel. i rōna
li dicunfer
institutio
ne Celesti
ni papem⁹
xime a pō
tificibus et
epis.

Expositio

re:eaq; diuinis p̄cib; & sc̄tis vniuersitib; suis cū altariib; & vasis: yesib; &
& reliq; ad diuinū cultū explēdū vtēs lib; deuote & solēnitā sacramare. Et
nō in alijs q̄ dño sacrat; ab ep̄is tēplis celeb̄are:nec sacrificia dño of-
ferre debem?; & h̄ intelligēdū nisi necessitate vrgēte: v̄l ep̄o loci p̄cedēte:
q; tūc alibi licet sup altare portatili: nō tñ in mari v̄l fluminib; ne dñi-
cus sāguis effundat: aut sac̄m in ordinate moueat. Altaria debēt ē la-
pida p̄p̄ lapidis cōitātē: forititudinē & significationē. i. Cori. x. Petra
aut̄ erat xp̄s. Nec obstat q; salom̄ fecit altare aureū: iiij. Regi. vii. q; h̄
solū vnicū fuit. Nec fieri potuissit si m̄uplicādū mō i ecclia fuisset: p̄p̄
materie raritatē & p̄ciositatē: nec oportet figur; in oib; corrūdere figu-
ratū. Debet etiā ēē integra: nō enorū fracta: maxie in angulis vbi sic-
ri solet vncio. Aornata duob; pallis & corporali cōsecratis de syndone
mūda: nō serico aut tincto: s; albo & linoe: de p̄se. di. i. p̄sulto. Debet &
Ex 2. cilio igne siue lumine p̄p̄ celebratiōis ēē fulgida. ca. vi. de cele. mis. Et Ieu-
Remēsi d. vi. Ignis i altari meo sp̄ ardebit. **Calix** & patena debēt ēē aurea/argen-
tū. **p̄se. dist. j.** tea/v̄l saltē stānea: nō lapidea. p̄p̄ ineptitudinē: nec lignea. p̄p̄ porosita-
Calix tē & būndop̄ inbhibitionē: nec vitrea vel crystallina. p̄p̄ fragilitatē: ne do-
minic sāguis effusōis piculo exponat. Corporalia p̄cipiunt & fvari niti-
da & mūda. c. ii. de custodia eucharistie in fi. De igit̄ ill; q; tener adeo im-
mūda q̄s sint. p̄ servitio rusticōꝝ deputata: imo sua lnt̄beamia: mensa-
lia aur manutergia mūdiora: significat em plane foris q̄les int̄ sint:
peccat mortalr; vt dicit Ange. in sū. xiiij. q. i. qđ p̄c. p̄t. Tps celebrādi
reqrit diē vel diei initiu: q; h̄ fac̄m ad tps gre p̄tinet: qđ p̄ diē significa-
tur. Un & saluato: dixit: De oportet op̄ari donec dies es: excepta no-
cte natuitatē & resurrectiōis xp̄i. Et als i trib; casib;. Primo in necessi-
tate: vt si q̄s infirmes v̄sq; ad mortē cōicadū: & hostia p̄secrata nō ha-
beat. Secdo: si ep̄s sit i itinere p̄t celebrare an diē v̄l corā se celebrari fa-
cere. Tertio: si q̄s sup h̄ habeat disp̄salationē: als non est tūr: imo dicit
Guilbel. Ardo q; sc̄iēter an diē celebrat cū h̄ sit p̄ generalē ecclie con-
suetudinē: mortalr peccat. Vide tñ nō ēē generalē ecclie p̄suetudo cū i
hyerne freqn̄ hora sexta cū adhuc tenebre sūt celeb̄at. H̄z et p̄cipiū
diei accipidū ē nō ab ascēsu solis sup nostrū orisontē: s; ab illa hora et
q; radj̄ solares p̄cipiū illuminare n̄m emispheriū qđ dī p̄cipiū auroe.
Et incipit vna hora: & q̄nta p̄te hora an corporalē sol̄ orru fm Aug. li. de
crepusculis. Et p̄t p̄ situationē linee crepusculi i facie astralabij. Cōle
quēter licet statutū sit vt null; p̄sbiꝝ r̄ndētib;: tñ de necessitate pie credit vñ ſu-
ficere: q; p̄sonā ecclie teneat: cui bene p̄t dici: dñs vobiscū. Eo r̄ate fra-
tres. H̄z & sc̄tī angeli credunt nō deesse: q; vbi corp̄/ibi & aq;le. H̄z di-
cui cōditiois debet ēē m̄istras. Rūdeꝝ masculꝝ & clericꝝ: vel saltē sc̄s
ministrare & celebrāti resp̄dere: nec vllē feminine licet: etiā si sanc̄moni-
alis fuerit. Sed quid si minister recedat reuersurus. Respondeat: proce-
dere poterit donec occurrat aliquid quo eius ministerio indigeat. Ulti-
mo querit: q; pena illorū q; premissorū aliqd omiserint: v̄puta sine v̄l

De p̄se. di.
j. nocte.

Hoc. i. iii.
di. xiiij. q. ii

De p̄se. di.
j. hoc q;.

Misse.

tibus: seu vasis sacris celebrās: aut incongruo tpe sine igne rē. Rñde tur q̄ sciēter aut ex 2temptu hoc attēptans: sine dubio peccat mortalr nō tñ efficit irregularis nisi celebret in loco interdicto a iudice: aut sup altari enormiter fracto: de 2se. vi. i. ecclie vel in calice nō idoneo fm ali quos allegātes ca. yltrimū: de celebra. missa. Hed nō est certū cū talis casus includat plura alia. De ceteris nō habet pena expressa. ¶ Scđo

quo ad officiū cōcomitātia. Querit. Primo vtrū sine missali celebrari liceat officiū memoriter scienti. Rñdef oīno nō licere: tū ppter periculū erroris q̄d etiā optimā memoria habētibus accidit: tum ppter corrātiā vniuersalē ecclie cōsuetudinē. Deinde ytrum debeat aliqd aliud legi aut dici q̄s habet in missali. Rñdef q̄ nō possunt tñ quecūq; deuota in mente cogitari fm Bonauen. Terro an requirāt attētio & actualis de uotio. Rñdef quo ad p̄mū q̄ sic: Un̄ Dionysius d̄ ecclastica hierar chia ad sanctissimū euntes sacrificiū mūdarī conuenit ab ip̄s yltrimis aīe ph̄atasmatisbus. Un̄ desperās se posse habere, pbabiliter cordis sta bilitatē peccat grauiter accedēdo: si tñ sperat et ex infirmitate distrahit min̄ peccat. Quo h̄o ad scđm. Notādū duplīcē esse deuotionē p̄ma est

volutatio: vt cū q̄s p̄mpte ex dilectionis voluntate applicat se diuinis ob sequijs. Scđa est affectiōis: vt cū q̄s cū feruore dilectionis & qdā suauis tatis delectatiōe afficit in diuinis. Et vtraq; p̄ esse vel actualis vt cū hec activaliter fiūt: v̄l virtualis: vt cū ex actuali & preiuia deuotiōe relin quī qdā fortis q̄ ad act̄ sequētes 2currat. Prima deuotio celebrati est necessaria saltē virtualis: ita vt in sui apparitiōe & examinationē p̄via studeat habere deuotionē banc actualē: & postea in celebrationis executio ne maneat eadē saltē virtualiter q̄ hoīs est p̄parare cor. Et de hac de uotiōe ydē intelligēda glo. i. Cor. xi. Indign⁹ est q̄ nō deuota mente accedit. Scđa h̄o deuotio lz nō sit necessaria: ex quo ille feruor dilectionis a dño gratuite daf: & aliqu⁹ desiderat⁹ negat vel patet substrahit fm q̄ dispositio homis mereat vel salutē eius expedire dño ylsum fuerit: tñ celebratur tenet̄ toto conamine illū feruorē desiderare: & posse suo faciēdo qd̄ in se est illū excitare. Un̄ dicit Bonauē. q̄ maiorē efficaciā re cipit h̄o in yna missayl māducatiōe cū bona p̄paratiōe: quā in multis si se nō p̄pararet diligēter. ¶ Introitus p̄ defuncris et p̄ passionis xpi sine gloria legiſ & cantaf: ideo q̄ ecclēsia tūc p̄ cōpassione agit luce⁹ nō gaudi⁹ officiū. Gloria aut̄ ad gaudi⁹ & exaltationē prīmer. ¶ Kyrieley son: q̄re legit in missa cū sit grecū. Rñdef vt in oī lingua laudem⁹ deū: ppter qd̄ aliq̄ greca ponunt̄ vt kyrieleyson: aliq̄ vero hebrea vt all'a: sa baoth: osanna. Amen: cetera latina: yñ titulus triūphalis crucis: trib⁹ linguis cōscriptus fuit. Quare aut̄ nonies vide superius in expositiōnibus. ¶ Gloria in excelsis. Ideo d̄: in medio altaris h̄s us orientē: q̄ ad laudē & gloriam ei⁹ qui est mediator dei et homin. De quo et scriptū est Zech. iiij. Ecce vir oris nomē ei⁹: visitavit em̄ nos oris exalto. Iuc. iiij. S̄z q̄re p̄mo tpe aduet⁹ nō cantaf cū tñ all'a dicat. Rñdef yt cū maiori reverētia leticia & deuotiōe i natali qñ p̄mo cātath⁹ est cātēf. Nā q̄ p̄ in

De s̄nia ex
coi. li. vij. ii
qui.

Richard⁹
in qlibet.

duotio du
plex.

Bonauē.
in. iiiij. dis.
xij.

Expositio

terruptionē dicunt̄ maioriē feruorē habere solent. Et ad figurādū affi-
ctionē sc̄torū patrū ex longa expectatiōe incarnationis xp̄i. Spes em̄ q̄
differt̄ affligit̄ aiam. Proverb. xiij. Dicit̄ tñ all'a: pp̄ certitudinē p̄mis-
si q̄ ex alia pte leticiā generat; vel etiā pp̄ter duplīcē aduētū: quozyvus
est iocundus in carnē: alius dolorosus ad iudicium sō qdā q̄ gaudiū sunt
dicunt̄: qdā h̄o obmittunt̄. ¶ Secundo. Quare in die innocentū: nec glia
neccjall'a dicit̄ cū tñ in octaua dicant̄. Rñdef̄ q̄r innocētē occisiſſit̄ p̄p̄
xp̄m: q̄ ab herode iniq̄ fuit q̄situs ad pdendū nō ad glorificādū. T̄o ad
cōpatiēdū eis: etiā puulo nato xp̄o ab infantia tā cito plectuto: t̄ egypto
ptū fugato: nō cantat̄ glia. Et q̄r nō statim venerat̄ ad p̄radisū sed de-
scenderūt ad lymbū patrū. Ideo nō canim̄ all'a. In octaua tñ cātānt̄:
q̄r hec significat resurrectionē futurā ad gloriā. ¶ Tertio. Quare a se-
ptuagīate vſcq̄ ad pascha nō cantat̄ gloria nec all'a. Rñdef̄ q̄r tunc
ecclia recolit miseriā būani generis quā incurrit ex trāgressiōe p̄morū
parentū: q̄ impedita fuit restitutio ruine angelice: t̄ amissio facta bono
rū ḡre t̄ glie. H̄o p̄ h̄o p̄ memoria suis filijs imp̄mēda ad cautelā futu-
roz: depōnit hymnū angelicū q̄z hymnū ḡre dicit̄: t̄ canticū glie all'a:
qd̄ cātabit p̄ plateas bierl'm fugne t̄ hoc vſcq̄ ad pascha p̄ maiori ḡra-
riūctione excitādā: q̄r tūc hec p̄ xp̄m meritiorē sūt restituta. ¶ Quarto.
Lur in missis votiūs dīci nō dīz glia i excelsis: nec Credo. Rñdef̄ vſit̄
differētia inter festū t̄ cōmemorationē de cele. missa. Consilium. Et ibidē
habet̄ q̄r dīz cātari regulariſ ūn in matutinis dī. Te deū laudam̄ qd̄ ta-
mē fallit. Primo in die cene: q̄r tūc fīm ordinariū romanū dicit̄ glia in
excelsis p̄p̄ter h̄uilegiū t̄ celebritatē singularē: rēne i stitutiois diuinissi-
mi sacri: illo die facti. Secundo in sabbato sc̄tē pasche: q̄r illud officiū mis-
se p̄tinet ad dī sequente pasche. ¶ Collecte t̄ ōzones. Lur in principio
t̄ fine dicunt̄ in dextro cornu altar̄. Rñdef̄ vt ōndat̄ q̄r eterna t̄ spūa-
lia p̄ncipaliter t̄ finaliter debeam̄ petere: q̄ p̄ dext̄ significant̄: sicut p̄
sinistrā t̄ palia. Prover. iij. lōgitudo dierū in dextra ei⁹: et in sinistra ei⁹
diuitie t̄ glia: vñ I Cor. vi. p̄mū q̄rite regnū dei. Et dīciūt̄ in numero
impari: p̄p̄ imparē numerū p̄tentio q̄s xps docuit in ōzone dīca: vñ
t̄ septenariū excedere nō debet fīm Juno. Et in missa quātuali dīciūt̄ so-
lū tres fīm or. Ro. vel ob reuerētā lāncrissime trinitat̄: vñ ob significa-
tionē tripliſis numeris xp̄o puulo oblatis: vel ad remouendū occasiōne
tedij vitādī p̄cludunt̄ aut̄ diuersimode: q̄r si petitio fiat a p̄te p̄cludit̄ p̄
dñm nīm t̄c. Si h̄o a filio p̄cludit̄. Qui vivis t̄ regnas. Si aut̄ i cō-
ne fiat mentio de filio. Et hoc s̄t̄ vel in p̄ncipio vt ibi: Deus qui in filiū
tuī būilitate iacētē t̄c. t̄ tūc p̄cludit̄ p̄ eūdē t̄c. Al' in ōzonis fine: vñbi
Respice q̄s dñe luḡ bāc familiē tuā t̄c. t̄ tūc cōcludit̄. Qui tecū vivit
t̄c. Aliqñ aut̄ fit metio de sp̄ūsc̄to: t̄ tūc s̄y debet p̄cludi in vnitate eius-
de t̄c. H̄o di. ex quo sp̄ūsc̄ta eglis est p̄z t̄ filio cur nō dirigis ad ip̄m
aliqñ ōzo sicut ad patrē t̄ ad filiu. Rñdef̄ q̄ sp̄ūsc̄tūs est donū sive ba-
ter rōnē doni fīm illud salvatoris. Poracly⁹ aut̄ sp̄ūs que mittere p̄-
ter in nomine meo t̄c. q̄dono aut̄ non petitur donū: sed a largitorū doni

Misse

Ep̄la ab ep̄l: qd̄ est sup̄ et stolō missio q̄ sit sup̄missio: q̄r ep̄le supra euān
gelū sūt declaratiōes et veritatēs eiō testimoniales lēe missi. **H**3 dī. eue
ep̄lis sancti Pauli om̄itit fratres: et ep̄lis canoniciſ: ut ſez Jacobi Pe
tri Johānis Charissimi et ceteris. In dieb⁹ illis. Rñdet q̄ ſic in origi
nalibus eoꝝ frequēter inu: n̄t differēter: et q̄r missi ſunt ad diuersos di
uersis t̄pib⁹: vñ et euāgelio p̄mitit ſolū in illo t̄pe: q̄r ab uno solo xp̄o
et de uno eius t̄pe. **G**raduale. In dieb⁹ paſchalib⁹ et perihecostes idō
nō cantat̄: q̄ dies illi ſignificat ſtatū ſup̄ne felicitatis futurū vbi nō erit
amplius: neq; lucrus: neq; clamor: ſz nec ullus dolor. **A**poc. xxv. Et ſta
tus in fructib⁹: nō vlt̄erior p̄gressus. **A**lla t̄pe paſchali duplex canit̄ p
pter gēmīnū gaudiū tunc orū ſez xp̄i capit⁹ et membror̄: loco cui⁹ t̄pe
luctus et penitēcie canit̄ traet⁹: q̄r gl̄uctū penitētiā et gēmītū trahimur
ad illud ſup̄nū gaudiū. **E**uāgeliū dictr̄ ab eu. qd̄ est bonū et angelus
qd̄ est nūcius: q̄li bona nūciatio: vel bon⁹ nūcius: q̄r p̄ ip̄m nobis mit
tit̄ grā in p̄ſenti et gl̄ia in futuro: correctio perōꝝ: et opatio v̄tutū: ppter
cui⁹ dignitatē nō niſi a habēte ordinē diaconat⁹ legi p̄cipit. **D**ō ſi infe
riori huius ordinis legerē p̄ſumeret publice tanq; ex officio cū vſtib⁹ ſa
cris: ipſe irregularitatē incurrit̄. **S**ed. d. q̄r legif euāgeliū fm̄ Joo
hannē vel Partheū: et nō ep̄la fm̄ Paulū vel fm̄ Jacobū r̄c. Rñdet
q̄r euāgeliste nō ſunt acrozes verboꝝ xp̄i ſicut apl̄i ſuaz ep̄laꝝ: ſed ſolū
recitatores id. prie dicit̄ euāgeliū fm̄ Johānē vel Lucā. i. fm̄ q̄ iohā
ne vel lucas recitat̄. **E**t euāgeliū xp̄i ep̄la pauli r̄c. **C**redo: ſequitur
euāgeliū: vt abſq; vlla dubitatione bis q̄ ſunt fidei p̄ euāgeliū nobis nū
ciatis credam⁹. **F**ides em̄ exaudiri eſt: auditiſ aut̄ pverbū dei. **R**o
x. Nec ppter hoc aliq; eſt levius corde ſi cito bis q̄ ſunt fidei credit: q̄r in
tantū et toties eſt vritas eius. pbata vt vlt̄eriori. pbatiōe nō indigēat.
Nō em̄ voluit xp̄is ſtatū ſibi credi abſq; testimonio ſcripturātū et operi
bus miraculoꝝ oīm facultatē creatā excedentū: vñ et pſidis iudeis di
xit. **H**i nō facio opera p̄nis mei nolite mibi credere. ppter qd̄ et apl̄s Heb
xi. dicit fides eſt ſubſtātia ſperādorū rerū argumētū nō apparetū. i. p̄
batio mūtū biliū. **H**3. d. quō fides eſt argumētū nō apparetū. Rñdet
q̄ dupl̄r q̄tū ad p̄nū ſufficit. **P**rimo ſi ē lē ſi ſigillate. pbāt in vſila et i au
ditā: vt p̄t̄ in iudicij de actis an̄ ducētos annos v̄l plures: ſic lē ſidei
calamo ſpūſſeti et ruadro ſanguinis pene infinitoꝝ martyriū ve. et no. te
ſcripte: q̄ oēs vſq; ad mortē iſtumoniū ſidei p̄b̄uerūt: qd̄ nullo mō ſie
bilariter facere potuſſer̄t: niſi vritatē ei⁹ coꝝuiſſent: cū natura mortē ab
horreat: vñ et hereticī ſi aliquā cōburant̄ freq̄nter nō bilariter ſz cū ma
gna trifticia et ipatiētia patiunt̄. **H**as līras de⁹ ſigillis ſuoꝝ miraculoꝝ
firmanuit: q̄ nō pōt̄ eē teſti falſitati ſuaz ip̄a. **T**i ꝑtē ſtimoniū
boim aliq; q̄s nūq; vidim⁹ nob̄ aliqd̄ i vſilū pbāt: iſtumoniū dei et oīm
ſcōꝝ mai⁹ eſt. **H**ecdo ſi c̄ vritas nota. pbāt ignot̄ eſt p̄t̄ i bis q̄ dicūt hec
v̄l illa agi: v̄l acta i hac: v̄l illa ciuitate. **E**t li q̄rī quo ſcire potuit cū nō
viderūt. Rñder tot et tales ſibi dixiſſe q̄ ſciat nō mēturi: q̄r mēdaceſ nū
q̄ reperti. **S**ic in ppoſito ex quo oēs ꝑphere ſtimoniū p̄hibet; **A**cſ. iii.

Expositio

qui veracissimi in oībus reperti vīsq; in pīsens tēpus vt pīz de mō passiōnis xpī: de gentiliū conuersione & idolatrie destructionē rē. Restat vīz ecce rā modica respectu pīcedentiū que nōdum vidim⁹ ab eisdē & in eisdē libris scripta veracissima sīnt vt iudiciū venturū: resurrectio mortuorū: & alia q̄ credim⁹. Prerera totus pene mūdus cū potestate & tyrannis suis excedit oēs vires suas. pī fidei destructionē nec pīualuit: sed quo ampli⁹ nītebat destruere: eo magis edificauit. In sup sapientē huī mūdi sui ingenij subtilitate & naturarū pīscrutatiō laborauerūt: an ali qđ falsitatis in fide inuenire potuissent sed nō inuenērūt; nec vīsq; inuenire poterūt nisi forte paralogistice. Nā ea q̄ sunt fidei līz sint supra naturā: nō tū sunt 2tra naturā simpliciter loquēdo: de pīfessoribus & virginibus taceo: q̄ pī fidei veritate pīsentia pīpserūt: & adhuc hodie pīenū rē. qđ fieri nō posset nisi cognita veritate. Multo ergo ampli⁹ pīata est fides q̄ si credita oculis co: pīalibus cernerent: q̄r sic falli possemus illo aut̄ mō impossibile est nos falli. Qđ multis alijs pīatōib⁹ posset ostēdi q̄s breuitatis causa trāseō. Sed. d. q̄re hoc symbolū nicenum publice canis in missa cū multis additōib⁹ supra symbolū apostoli: cū qđ dīcīt secrete ad pīmā & cōplerorū. Rñdet q̄r symbolū apīlōrū cōpositū & ab aplis tpe veritatis nondū pīalate: ideo dīcīt submisse sole nō pīfere lucēte. Symbolū ho nicenu factū est tpe veritatis pīpalata sanctis patrib⁹ in cōcilio niceno cōtra quosdā hereticos tunc insurgetes: & idcirco ibi declarant qđā que in symbolo apīlōrū nō ita clare cotinebant. Est & aliud symbolū arbanasi factū tpe veritatis cōcuse: sed tū veritas pīalust: ideo pulsis ī tenebris legīt mane. Dīcīt aut̄ symbolū a simulate & cōuenientia siue collectione pluriū fidē pīdicātiū & declarentiū: vel articuloꝝ er diuersis locis scripture collectorū: vt ab uno quoq; pītūmūq; simplici posset haberi certa & faciliꝝ cognitio crededorū & maior cautela cōtra fraudes hereticorū. Et hī articuli ab ortando sunt dicti: eo q̄ artant nos ad credendū: si saltem volumis saluari. Offertorū ab offerēdo dīcīt & eo q̄ tūc oblario fiat: vñ & tūc nullus in cōspectu dei debet vacuuus apparere quin aliqd offerat salte spīale vel tpeale. Qđ maxime cōgrū est in pīcipiis festiuitatibus de pī. di. j. oīs xpianus. An aut̄ sit de pīcepto. Añdit angelus in sumā q̄ non: nec posse ad hoc introduci cōsuetudinē cū oblato de sui rōne habeat vīro luntarie offerat cui & pītūmū placet. Exo. xxxv. Omnis volūtarius i p no animo offerat eas dño. Nisi in casu quo sacerdos esset pauper parochiam diuities: q̄r tunc possent cogi ab epō per subtractionē diuinoz argumentū. Lors. ix. Sed si sunt eque pauges sicut sacerdos nō tenent. Quia tunc locū habet illud vīl. lxxix. Clericus vīctū & vestitū suo artificio: vel agricultura sine officiū sui detrimēto querat. Est tamē meritorū & multū vīle aliqd offerre temporalis substantia ad honorē christi et sustentationē ministri: quia tales specialiter participat fructū būius sacrificij: ppter suam deuotionē & sacerdotis speciale applicatioꝝ nem ad quā faciēndā inducit & specialiter offerentibus.

Misse

Circa oblationē munerū p̄secrādōꝝ qđā bas: alij ꝑo alias habēt orationes ritus ⁊ gestus diuerſos. **H**ic ⁊ in pluribꝫ alij q̄ nō sūt de substātia canonis: aut p̄secratiōis sacri: aut necessitate fidei. **P**ropf qđ q̄rere q̄s posset; vñ talis diuersitas: ⁊ an tolerāda: cū spūſſanc⁹ rector ecclie ⁊ p̄ncipalis auctor offici⁹ misse vñ sit. **R**indetur q̄ talis diuersitas p̄t qñq; ex p̄p:ia deuotiōe: vel alioꝝ incerta imitatiōe esse ora: saltē quo ad aliq; p̄ter aut ḥ ordinariū romanū: vel alicui⁹ alteri⁹ dioceſis: ⁊ talis viſe deponēda cū nullo ordinario sit regulata. **D**ñq; ꝑo est ex ordi-
53
nariis diuersis: vtputa q̄ sic habet in ordinario romano: ⁊ aliter in or-
dinario istius vel illi⁹ dioceſis aut religionis. **E**t hec est tolerāda: q̄ cō-
cessa patribꝫ vt pie credit ex speciali iſtinc̄ti spūſſanc⁹: q̄ licet vñ sit in
substātia: est tñ multiplex in donis ⁊ institutionis efficiētia: vt sic ecclia
in suis ceremoniis pulchra sit qđā varietate distingua: ⁊ p̄ varietate ho-
minū ⁊ mysteriōꝫ in h̄ sacrificio p̄tentoꝝ habeat varia exercitia ⁊ signa
fm illud. **P**s. Astitit regina a dextris tuis in vestitu deaurato circuam
ita varietate. **U**n be. **A**nk. in eplā ad valerianū magdeburgen⁹ archiepi-
scopū q̄rentē de diuersitate modorꝫ q̄ fiunt circa celebrazione huius sa-
cramēti r̄ndit dicēs: **H**ic habem⁹ a sc̄is patribꝫ q̄ si vnitas seruāt cha-
ritatis in fide catolica: nihil officit cōſuetudo diuersa. **E**t si multe sūt
diuersitates q̄ non in summa sacri: vel h̄tute eius: aut fide discordant:
(neq; oēs in vñā p̄suetudinē colligi possunt) estimo eas poti⁹ in pace to-
lerandas q̄ discorditer cū scandalo vñādās. **C**anonis ꝑba cū orati⁹ **H**ec: **I**n
onibꝫ secretis an secrete sūt dicēda: vt certa publice alta ⁊ audibili vo no. ⁊ aleſ,
ce. **R**indet q̄ sic. **N**ō em̄ sine causa ecclia fecit distinctionē inf̄ canonē ⁊ ex pte. iiii.
alia aliter dicēda. **U**n p̄t assignari breuiter triplex ratio. **P**rimo rōne q. xxxvii.
significatiōis: vt patuit in expositiōis. **P**ecūdo rōne opatiōis: q̄ se mēbro. q.
creta secretissimā habet opatiōē. **Q**uid em̄ secreti⁹ ⁊ mirabilius q̄s vt
substātia panis ⁊ vini desinat: remanentibꝫ p̄p:is eoz accidētibꝫ: ex q̄
bus rō in cognitionem substātiae p̄suevit deuenire. **P**ercipit oculus pa-
nis colorē: gustus ipius sapore: olfact⁹ odorē: ⁊ tñ fallit iudicās eē pa-
ne. **Q**uid insup secretus ⁊ ab būanis sensib⁹ remoti⁹ q̄ vt glorioſa xp̄i
psona q̄ in cruce pepēdit: nō qđē glīoſa: ſz mortalis. **E**t nūc ſiſiſet ad
dextrā p̄is glīoſa ⁊ imortalis fm oēs suas pres tā cēntiales q̄ q̄ntita-
tiuas: ſub parua hostia ⁊ q̄libet ei⁹ pte fm ē ſuū verū ⁊ reale p̄tineſt. **A**b
ſc̄ditū est h̄ mysteriū a mūdi ſapiētibꝫ: ⁊ reuelatū p̄uulis fidelibꝫ. **T**er-
cio mō rōne platiōis: ne. l. tāti mysteri⁹ ꝑba p̄ q̄tidianū vſuz ex manife-
ſta platiōne vilescat apud eos: q̄ ſapiaz ⁊ potētā diuinoꝝ p̄ſiderare nō
p̄t: aut in locis nō cōperētibꝫ paſſim ⁊ indiſcretē dicant: ⁊ ſint dicētibꝫ
in ruina. **U**n be. **D**yo. in de ecclie. bierar. de ritu ſacrificioꝝ loquēs dicit
Greci h̄ vidētes deridebat purates tā būilibꝫ ꝑbis tātuꝫ ſacrificiū inesse
nō poſte. ſert enī q̄ cū antiq̄t̄ publice ⁊ alta voce canō dicereſ: oēs pe-
ne p̄ vſuz illū ſciebat: ⁊ i plateis ⁊ viceis illū decātabāt. **U**n cū qđā paſto-
res in agro pane ſup̄ lapidē poſito canonē dicerēt: panis quersus eſt in
carnē: ipſe aut igne de celo acerrimo diuino iudicio ſunt p̄cussi: **P**ropter

Cap. 18.

Beatus
Anselm

Hec: **I**n
mēbro. q.
arti. j.

J

Expositio

qd sc̄i p̄es statuerūt vt canō de cetero dicereb̄ sub silētio: nec tñ estimā
dū est hāc qūsionē cē factā h̄tute illoꝝ ꝑboꝝ cū nō habeat efficaciā: ni
si a sacerdotib̄ rite ordinat̄ cū debita int̄fētōe fuerint plata: sed aliud
facta est miraculose: quō cruoꝝ fer̄ effluxisse de hostia q̄secreta r̄ imagi
nib̄ crucifixi r̄ sc̄iꝝ ad p̄ūctiōe iudeoꝝ: vt sic eoz infidelitas quies
tas r̄ temeritas puniret r̄ p̄fundereb̄: ac p̄ h̄ potētia diuīa ceteris quies
plū manifestaret. Letera ꝑo in missa debet alta r̄ audibili voce dici: ita
vt a circūstātib̄ possint audiri put statutū est in 2cilio Basiliensi. q; p̄ h̄
excitat̄ devotio audiētū: r̄ cōis etiā celebrātiū. Nā vlt̄r̄ vti est delecta
bile. h̄. Nacha. vi. ¶ Circa memorā viuoꝝ p̄mo q̄ri p̄t: vtrū in prā
sit celebrātis fructū sacrificij alicui specialis applicare. R̄ndet q̄ sic: q;
nō solū est mīster aut nūcius ecclie: s̄z etiā disp̄sator r̄one ordinis sacer
dotalis q̄ tenet sup̄m gradū in ecclesiastica politia. Et idcirco nō so
lū haber offerre: s̄z etiā h̄tue sacrificij r̄ oblatiōis determinare. Sz di. nū
qd p̄ libito suo p̄t hāc applicationē facere. R̄ndet q̄ sic q̄n nō habetur
certa doctrina p̄ceptū v̄l obligatio ad hāc applicationē certo mō facie
dā: alioq̄n si vt q̄dā dixerūt hec applicatio nō h̄bet effectū: nūl̄ eēt facta
fm̄ dei p̄priū bñp̄ placitū: se q̄ret sacerdotē nullā h̄ze auctoritatē applica
di nisi multū in vniuersali: ex q̄ voluntatē dei sp̄ seire nō p̄t in speciali.
Sicut ille nō dicereb̄ h̄ze p̄tāte arbitràdi: si sp̄ oportet eū arbitrarē in
voluntatē alteriꝝ p̄tis: quā tñ seire nō possit determinare. Neq; p̄ applica
tio p̄ficua foret nisi casualiter: forte vel p̄ diuinū miraculu q̄ de volū
tate dei certificaret. Qn̄ ꝑo ad h̄ habet certa doctrina p̄ceptū vel oblivi
atio: tūc reneſ se ei cōformare: als em̄ forte nec ei cui applicat̄ p̄ficit: r̄
applicari nocet: q; sic h̄ doctrinā vel p̄ceptum applicādo peccat. Sc̄do
vtrū applicationē h̄tut̄ sacrificij ip̄ediat malicia vel susp̄sio psonalē
lebrātis mīstri. R̄ndet q̄ nō: si als rite mīstrat: q̄ licet talis nō habeat
in se vñ possit sacrificiū deo placere: habet tñ p̄tāte ex officio offerēdi: et
vt dictū est applicādi tale sacrificiū: qd sp̄ est efficax r̄ deo acceptū. Pri
mo r̄one oblatiōis siue oblatiōi q̄tū h̄tut̄ r̄ grā ex institutiōe xp̄iu
xta illud Joh. vi. Panis quē ego dabo: p̄me. l. r̄ sacerd̄ otes: caro mea
est p̄ mūdi vita. Sc̄do r̄one offerētis nō qdē immediate r̄ psonalē offerē
tis sp̄: q̄ tal sepe est p̄cōr̄. vt in casu p̄posito: s̄z mediate r̄ p̄ncipaliſ offe
rētis q̄lis est ecclia: q̄ sp̄ est deo grata bñia i se sp̄ sc̄iꝝ r̄ xtuos alioꝝ:
r̄ p̄ncipaliſ offert p̄ sacerdotes r̄tq; p̄ mīstros: p̄curatores r̄ nūcios ad
B̄ institutos. Et si p̄ impossibile nullus in ecclia militare eēt in grā: tūc
p̄cise r̄one oblatiōis sacrificij qd in missa p̄ficit nō esset deo acceptū: eo
q̄ oblatio nō videt grata nisi sit alieꝝ offerētis grati r̄ accepti: iux̄ illis
Ben. iii. Resperit dñs ad abel r̄ ad munera eiꝝ: p̄us ad abel offerētē
q̄ ad munera oblatia. Ecce habedo respectū ad institutionē xp̄i: quia
tūc nūbiolumin̄ eēt gratū r̄ acceptū r̄ efficax: si c̄ baptism̄ tollit originale
r̄ cōfert grām baptisato etiā si cūcti viatores eēt p̄tōres: quā efficacia
sac̄oꝝ meruit xp̄i passio: r̄ sacris p̄tulit specialis xp̄i institutio. Uerū
missa sacerdotis boni existētis in grā: cuiꝝ psonale meritū est p̄tiale me-

Misse

ritū ecclie: melior est q̄ si sacerdos sit extra grāz: quō etiā missa vno tpe
ēficacior est & maḡ accepta deo q̄ alio: Pater: q̄ b̄ mō missa est acce-
pra: q̄ ecclia offeres est accepta. Et aut̄ ecclia accepta p̄fē mēbroꝝ suo
rū in ea existētū merita: qm̄ ecclie meritū nō est syniuersale platonicū
ubstractū extra hoīes p̄ticularēs existēs. Cū aut̄ vno tpe sint plures ho
mines boni & frousi q̄ alio: sequit̄ p̄ ecclia vno tpe est maḡ accepta q̄
alio. Et qm̄ valor missae b̄ mō est ex merito ecclie: sequit̄ fm̄ variationēz
meriti ecclie variari valore & p̄mū missae. Et b̄ fm̄ verā iusticiā retribu-
tiuā: fm̄ quā nō dāt tātū p̄ merito minore: qm̄ p̄ maiore. Nec obstat su
pradiet̄ illud Greg. Cū ingrat̄ ad intercedēdū mittit̄ iurati animo ad Greg. in
deteriora puocat̄: q̄ intelligit̄ q̄ eū puocari: q̄ temere intercedere p̄su-
mit̄: ipudēter & irreuerēter se oculis eī in gerēs. Hilt̄ q̄ eū q̄ talē sc̄ēter
mittit̄: qd̄ nō facit ecclia: itmo pbibet talē accedere. Et idcirco oīno inno
cess̄ est & imunis in hac pte: alioq̄ ex alieno delicto ecclia incurreret of-
fensaz dei: qd̄ sentire iniq̄sum est. Hibi ḡ b̄mōip̄ sumptor iudiciū man
ducet & bibit: ecclia autē de fonte illo saluatoris haurit aq̄s salutares:
Esa. xij. Tertio: cui applicandū sit specialis & p̄ncipalis sacrificiū missae.
Andēt̄ q̄ huic vel his cui vel quib⁹ celebrās specialis & p̄ncipalis ē ob-
ligat̄: vel ex bñficio p̄put in diuersis parrochib⁹ & collegib⁹ instituti sunt
diuersi sunt sacerdotes ad celebrādū specialis p̄ suis parrochianis vel
fundatorib⁹: vbi etiā qn̄q̄ cert⁹ numer⁹ & ordo missarū est determinat⁹:
vel ex spālī p̄missō: vel naturalis leg⁹ obligamēto. Un̄ fm̄ Gco. in q̄
li. in hac applicatiōe poni p̄nt gradus tor: p̄ q̄t placet sacerdoti differē-
ter fm̄ maḡ & min⁹ sp̄aliter celeb̄are: ita vt si q̄s obligat̄ p̄ alio sp̄alit̄
celeb̄are in p̄mo gradu: nō illi p̄iudicat si in secundo gradu offerat: vel
applicet virtute sacrificij alteri: & tertio gradu tertio: et sic de quotcūq̄
gradib⁹. Hiquidē nunq̄ applicatio facta posteriori: subtrahit aliquid
illi cui facta est in gradu p̄iori: q̄ tñ qn̄q̄ nō satis certū est in quo gradu
q̄s alteri sit p̄ponendus. Idcirco int̄ēdat celebrās generalis arq̄ oret: vt
dñs iustissimus om̄is distributor acceptare dignet̄ sacrificiū pro bis ea
ordinē: q̄ se nouerit obligat̄: ita tñ vt particularis determinatio nō ob
mitat̄: tñ p̄fē multiplice sacerdotis obligationē: tñ p̄fē ingratitudinis
variationē: tñ p̄fē actualis deuotionis augmentatiōne quā naturalis pa-
rit bñficioꝝ recōdatio ḡfe dei iūcta. Nā p̄ticularia maḡ monēt: tñ p̄fē
certiorē debiti solutiōne: si c̄ qdā ordinē mēorandoꝝ posuerūt fm̄ sex ca-
sus. Qd̄ licet adiuvet mēoria: nō tñ videſ q̄busdā debit⁹ ordo fm̄ predi-
cōs grad⁹: cū maḡ sim⁹ obligati vis q̄s dānificauim⁹ ſþbo: facto aut
exēplo: q̄ tñ fm̄ ordinē casū vltimo ponunt̄ sub ablativo. Ideo alij ali
um ordinē seruat̄: vt. s. p̄mo sp̄alē mēoria faciat eī vel eoꝝ p̄ q̄ vel quib⁹ tuſ Gao
bac vice sp̄aliter celebraturi sūt: & b̄ in mēoria viuox si fuerint viui: vel
mortuox si mortui. Deinde parentib⁹ & cognatorib⁹ carnaliū & sp̄ualium.
Tertio cure sue subiectorib⁹ tanq̄ sp̄ualib⁹ filiorib⁹ si curatus fuerit. Quar
to fratru eiusdem coꝝpis si sit ecclia religiosa: collegiata vñ dom⁹ p̄uata
Quinto fundatorib⁹ p̄nōꝝ & bñfactorib⁹ tgalib⁹ & sp̄ualib⁹. H̄z his nō ob-
tlicētia
tus Gao
briel

39

Expositio

stantibus pōt teneri mod⁹ supius circa expositionē canonis posic⁹ qui
videſ op̄im⁹: vbi argumētū illoꝝ soluſ: vel pot⁹ cōcordat: in q̄ q̄libet
ſibi regulā t ordinē pſtruat fm ſgruitatē t erigētiā ſibi p̄iūctoꝝ q̄pm
pius ſue occurrat mēorie. **N**ō tñ op⁹ eſt vt nota occurrat aut recitent;
ſ ſufficit pſonas mēti occurrere: t h̄ in genitiuſ caſu: vt **N**emēto dñe
famuloꝝ famularūq; tuaꝝ huꝝ vel illiꝝ aut illoꝝ: q̄tenus p̄grua p̄ce-
dētiū t ſeq̄ntiū i terru canonis ſiat p̄nectio: addēs i fine: t oīm q̄ me
noſci t ſicut noſti me eſſe debitor̄. **S**ed qđ diſēdū ſi ſacerdos pniſit
alicui dicere ynā miſſā de dñā: t alteri epatim aliaꝝ p aīa p̄iſi aut miſis
eius: t tertio p ſalute ſua t ſilbꝝ: dicat ſolā ynā miſſam de dñā eſſe colle-
cta: **D**eus q̄ nos patrē t matrē: t alia collectā. **O**p̄ ſemperne d̄mi
ſerere famlo tuo t c̄. itēdēs p̄dicti oībꝝ ſatillacere. **R**udit **A**nge. p̄ cori
Ingel⁹ in
summa.

dia diuersaꝝ opinioňū: q̄ q̄libet miſſa respectu opis opati generalia
let oībꝝ viuſ t defunctiſ exiſtēti in ḡia q̄ nō ſūt p̄ia. **H**ecdo valer ſi
gulariſ illi q̄ ea dicit ſi digne celebraꝝ. **T**ertio valet ſpecialiſ ſi ſit in ſta-
tu ḡre illis q̄ faciūt ea dici. p ſervel q̄bꝝ p̄dicti vel ſacerdos ḡiſtētiōne ap-
pliſat. **Q**uatū igiſ ad generalē p̄cipitationē ſacerdos, nihil pōt diſpo-
nere: nec debet q̄tū ad ſingularē. **H**ilr̄ nō debet oīdine charitatis hāc
singularē p̄cipitationē ſuā alteri tribuere: qz nemo debet p̄fumere ſe vel
tra neceſſitātē habere de merito. **Q**uartū nō ad terrā ſpecialē q̄ eſt alte-
ri applicabilis p intentionē dicēda: q̄ nō min⁹ habebit q̄libet hōp triū
q̄ ſi p ſingulo eoꝝ ſingulariſ eā diuiſſet. **R**ō: qz de⁹, nō eglie neq; vno
mō acceprat meriti miſſe applicatiū iſto tertio mō: ſed fm q̄ ſue bonita-
ti rideſ: p ſiderata deuoſiōe t ceteri q̄ accurrūt in eo q̄ eā dicere facit: vñ
poſſer qñq; aliq; tāta charitate mouere ſe a d diſponēti ſuā miſſa; ſi
ita vt p ea liberareſ vna aia de purgatorio: quā nō faceret liberan al⁹
diſponēdo, p ea viginti vel trīginta miſſas celebraři: t q̄tū ad h̄ p̄dicti
tribo talis ſacerdos ſatisfecit: qz q̄libet eoꝝ nō min⁹ habebit de merito:
q̄ ſi p eo ſingulariſ d̄icta fuiffent. **E**t ſic **A**nge. dicit ſe intelligere opini-
onē illoꝝ q̄ dicit: nō min⁹ valere ynā miſſā p oībꝝ: q̄ ſi ſingulariſ p q̄
liberapiceret de pſe. di. v. in. c. nō mediocrit̄. **N**ec obſtar q̄ qđā diſcurme-
ritū tali mō acceptriū eſſe finitiū: t iō q̄nto pluribꝝ diuiciſ min⁹ q̄libet ha-
bebit: qz vñ eſt ſi meriti illud eēteq; le: ita vt q̄libet totū haberet niſi al-
teri cōicareſ: ſi ſic nō eſt: qz q̄libet h̄z tātū de iſta finitati: q̄tū diuice bo-
nitati rideſ, p q̄libet acceptrare. **E**t eſtantū q̄ ſufficeret, p oībꝝ aiabꝝ li-
berādis: ſi mō ſic merita n̄ia mererent: qz miſſa respectu opis opati ni-
bil aliud eſt q̄ applicatio meriti paſſiōis xp̄i: qđ p tale ſacrificiū imedi-
ate applicat illi, p quo d̄r. **E**t iō ſicut cetera ſacra nō min⁹ effacie h̄z:
ſi multis ſil applicant: ſic t hic vt paret in bap̄tismo. **N**ā ſi multi bap̄t-
iſanſ in neceſſitate ſil: nō min⁹ habebit de remiſſione: ſic de alijs ſacris
Hecuſ de alijs bonis a ſaciſ: qz cū nō ſint applicatiua paſſiōis xp̄i:
iō ſi pluribꝝ cōicaf q̄libet min⁹ habebit reſpectu opis opati. **E**t ex h̄ pſe
q̄nter p̄z q̄re miſſa magiſ valet aā remiſſione p̄i d̄p t ſacra q̄ alia opa-
q̄r meriti paſſiōis xp̄i d̄co p̄i offert p̄ remiſſione illoꝝ qbus applicat: qđ

Messe

nō sit in alijs bonis. Quo dō ad meritū generale sic nō satisfacit: qz qn
to plures missē dicunt: tāto maḡ aie viuetū in ḡfa: t̄ aie existētiū i pur
gatorio relevat: vñ maḡ fuissent releuate si dixisset tres missas q̄ si so
lū ynā. T̄ iō tenet satisfacere: xl' i missis: xl' i alijs bonis p̄ sp̄ealē appli
cationē. Qd̄ si fiat nō solū in vna missa: s̄ eritā in pluribz: t̄ in alijs ora
tionibz t̄ bonis si cut faciūt boni religiosi: credit angel⁹ q̄ sufficiet res
tissimac̄ attēta p̄suetudine: t̄ q̄ alias pauciores missē nō dicant: nisi for
te specialiter p̄missent dicere vñā missā de dñā: et alia de sp̄ūsc̄tō in tali
altari: vel tali die: qz tunc etiā nō satisfaceret rōne p̄missionis: tenet em̄
seruare p̄missionem. Ego dō de p̄suetudine dubito: et q̄ plures missē als
nō dicent: si talis nō acceptaret nō facile p̄sumēdū iudico: iō p̄sulo: vt
q̄s̄ nō facile se obliget: nisi fin qd̄ poterit secura p̄scia satisfacere. Si
dō plures instat p̄missis sibi applicādis informari debet sup hoc: t̄ tūc
vt dō: volēti nō sit iniuria. H̄z adhuc dī. Vtrū idē eēt sacerdos ex mo
tu suo diceret vñā missam p̄ trib⁹ quo ad meritū speciale. N̄dēt q̄ nō
qz tūc ad tale meritū p̄curreret solū vna motio: q̄ nō valeret tātū sic due
vel tres respectu op̄is op̄antis. Idē dicēdū q̄n vñā facit vñā p̄ pluribz
dicere p̄ eandē rōnē. Pecus si sacerdos p̄ aliq̄ diceret vñā missā: et i ea
dē itēderet satisfacere p̄ aliq̄ alio q̄ eū sp̄ealiter rogauit: qz tūc p̄currūt
due mortiōes: t̄ p̄ zleq̄ns respectu op̄is op̄antis nō minus valeret p̄ duo
bus q̄ p̄ uno solo. Quarto vtrū volēs aliq̄z noiatim habere memo
riā: possit b̄ facere an c̄lebrationē. N̄dēt: expedit vt ita faciat: p̄sertim
si publice sit celebratur: vel multoz mēorā noiatim habere voluerit:
ne vel la cerdoto distractio: vel circūstantibz fastidū sp̄ yitandū generet.
Hic eīm sufficiet in missa eoz mēorā in cōi breuiē t̄ absq̄ mora: qz de
oblationē t̄ deuotionē suā p̄ illis acceptat: p̄ qb⁹ ordinavit se yelle of
ferre p̄ int̄ētiōis directionē an accessū altarū factā. Et ob eādē causā ce
tera in missa sūt expedite dicēda. Unū Guille. parisien. de breuitate oīo.
nis loquēs ira dicit. Qui missas adeo lōgas faciūt: q̄ rēdio plixitatis
sue corda circūstantiū a ḡfa deuotiōis arescūt: t̄ ipam refectionē sp̄ua
lē quā in missis p̄cipe deberēt: in molestie amaritudinē eis vertunt. De
his igif p̄t cōqueri ppl's circūstās t̄ dicere. Dederūt in escā meā fel t̄c.
Prulicia igif b̄mōi boīm hec est: vt p̄ pugillo deuotiōis qd̄ eis i missis
tribuis: rotius ppl's deuotionē deo auferūt: t̄ p̄ trib⁹ aut q̄truo: vt ita di
cā lachrymis cōpuncrōis aur deuotiōis: vasa magna. i. corda deuote
t̄ lachrymose orantiū effundāt: bi ḡ breuis debet esse oīo vbi breuitas
eius alioz deuotiōi orantiū militar t̄ deseruit: nunq̄ t̄ plixitas t̄ lōgi
tudo oīonis deo displicer: nisi vbi ipsa plixitas alijs impedimentū p̄stat
orādi. Hec Guilbel. Verūt nō nimis festināter agitādū est: ne sacrifi
ciū fiat sine sale discretiōis t̄ deuotiōis qd̄ in oī sacrificio poni p̄cipitur
Leur. h. Si aut̄ missa cātaf p̄t hec mēoria fieri sub kyrieleyson que
niēlissime: desiderādo ibi ex toto corde: q̄ten⁹ dñs misereāt illoz vel il
loz t̄ omniū t̄c. qd̄ t̄ nō parum facit qd̄ deuotionē distractio: seclusa.
T̄ om̄memoratio t̄ iuocatio sc̄tōz cur fiat: c̄s̄ ipsi nibil op̄ari possint qd̄

Guilbel. i
divina r̄be
toria.

Expositio

hoc sacrum: sicut nec sciri angeli. Rude pmo iō:nō vt aliquid operent ad psecrationē hui⁹ sacri: sed vt eoz meritis ⁊ p̄cib⁹ adiuuemur ⁊ scificemur: q̄ten⁹ digne ⁊ salubriter pficiam⁹ oblationē tanti sacrificij. Hcdo vt cōplerent figure. Hic ut legalis sacerdos ⁊ pōtifer dū i sc̄tāscōrū itrouit: noīa duodecim tribūnū i rōnali descp̄ta itulit. Exo. xxii. sic ⁊ sacerdos euāgelicus ad sc̄tāscōz igrēssur⁹: mēoriā p̄cedētiū patrū cū ferre debuit: vt sicut in ve. te. p̄f⁹ merita p̄cedētiū patrū deus p̄cessit desiderata: p̄f⁹ qđ volētes aliquid ipetrare frēq̄nter allegabat merita p̄ trū. s. abraā: isaac: iacob: ita ⁊ in no. te. correspōdēter fieret. Terno vt excluderet ⁊ p̄fundere hereticor⁹ error⁹ q̄ dicebat frusta sc̄tōz p̄scinā

Quoru⁹ p̄ iplorari. Primo moti ex diuina pfectiōe: qz gratiā ⁊ gloriā p̄ncipalē p̄ uſ bereliaſ ſēda ⁊ p̄f⁹ hec cetera ſol⁹ dat dñs: fm illud Ps. Gratia ⁊ gloria dabit cha Iou. dñs: nō ſci. Deniq̄ qd opus eſi (inquiuit) ſcrōs iuocare: cu de⁹ ſol⁹ iſofian⁹ iet en ficit oīa necessaria dare: qz oīs: oīa dare velit: qz liberalissim⁹ ⁊ clemē nomi⁹ post plus nos amās q̄ ſcrōz ſinguli: imo q̄ piter vniuersi. Hcdo moti ſuebos vigiliā rūtex ſcrōz ſtatū ⁊ p̄ditiōe: qz ſcti p̄ meritis p̄terit iā ſufficiēter ſunt p̄ ti⁹. Et mō miati. Hic q̄ diuina iuſticia non punit bis in idſp̄m. Naum. j. ſic nec vt dicit bo diuina mīſcīa bis p̄miat idē meritū: q̄ eoz intuitu noua nō cōferunt. hemi.

Neq̄ meritis recētib⁹ nobis aliquid mereri arguit: ex quo ſtatū merēder cesserūt. Preterea aut vidēt deū velle p̄ferre illud p̄ q̄ orāt: vt ſic fruſta p̄ces fundūt: ſi bo viderint deū p̄ferre nolēnequaq̄ orabūt: cu diuine voluntati oīno ſint p̄formes. Iz hec nibil p̄ eis niſi eoz ſtūtūcia cōcluſūt. Nāl ſol⁹ de⁹ donet gratiā ⁊ gloriā effectiue créado: tñ ſcti ad hoc aliquid faciūt rāq̄ mediatorēs vt p̄ferant ipetrādo. Et q̄uis de⁹ p̄ ſe ſufſiciat oīa p̄cedere: ſitq̄ liberalissim⁹ ⁊ charitatē infinit⁹: tñ p̄ ſuā ſapiat becira ſūt ordinata: vt ſuauiter inferior: a reducat ad ſupiōra p̄ media; fm Dyon. vt p̄t̄ de angelis q̄s inferiores illuminat p̄ ſupiōres. Erratores placuit ſaluare ⁊ ad ſe reducere interceſſiōe cōp̄rehēſoriū tanq̄z mediatorēs. Hic ut in reb⁹ hūanis videm⁹: q̄ rex liberalissim⁹ nōnū q̄ vult aliquid dare p̄ interceſſiōe amicor⁹ qd als nunq̄ daret: v̄l q̄ ac cipiēs eſt indign⁹ exaudiri: vel qz amici digni ſunt p̄ hoc honorari. Et p̄sequēter dicim⁹ ſctōs nobis ſubuenire: ⁊ merit⁹ p̄terit ⁊ recētib⁹. Preterit⁹ qdē qz meruerūt in via vt bona p̄ferat nō mō ſibi: ſz eralj⁹ iñ p̄tia rāq̄ amici dei acceptissimi: iz pleniffime remunerati: putat p̄ acu vel paſſiōe horaria ſempiterno vel iſinito p̄mio. Hic ut in ſili p̄nceps militē p̄f⁹ actū aliquē ſtrenuū ⁊ ſibi multū gratū: nō ſoli abundātē re muneraſ: ſz etiā p̄f⁹ ei⁹ fauorē aut p̄ces alīs bñficia largit: vtz in nabu chodonosor erga danielē: quē poſtq̄ magnifice remunerauit valde ad ſbū ei⁹: ⁊ ſocios ſuos p̄fecit ſup oīa oīa ſuicē babylōis. Dan. ii. Nec eſt ſile de diuina iuſticia: q̄ punit circa p̄dignū. Exo. xx. Ego iuz de⁹ ſelotes viſitās tē. Merit⁹ etiā recētib⁹: qz p̄ nouū voluntat⁹ actū et oīone ſua licet nō ſibi: tñ alīs merent⁹ beneficia. Nō em⁹ eſt incōueniēs aliquē eſſe in termio q̄ ad ſe: ⁊ p̄ oīone ſua mereri alīs. Qz aut q̄rūt an videant deū exaudire velle vel nō. Neutrū dare oportet: nedū de finali ſalu-

Dyo. in de
ange. bier.
ca. iiiij.

Geo. iiiij.
dis. xlvi. q.
nij.

Allse

te eius p quo orat: sed nec de sue ozenis exauditione. Un si de reuelat
 bto perro iohānē petere saluari: nō oportet q sibi reuelat iohānē saluā-
 dū: aut ozenē suā p iohāne exaudiēdū aut nō. Si gnō reuelat pōt pe-
 trus orare et expectare effectū: si aut reuelaref determinate deū nō velle
 p̄stare hūc effectū: petrus nō oraret: si ho reuelat se exaudiri: orabit pe-
 trus et nō frustra: q̄ p̄debita media: vt pote p ozenē talis sc̄ti de dispo-
 sit cōferre salutē. Hoc em ad sc̄tō p̄tinet bonitatē et charitatē iā p̄fes-
 etā et ad dei reverētiā: ac p̄tō p̄ singulare p̄solationē: qui ad sc̄tō p̄ inter-
 pellationē q̄nq̄ magis animat q̄ iudicis: quo p̄ etiā sc̄titatis defectū
 supplere p̄pbitas aliena: vt dicit Hern. Scripturā multiplicē i re tā
 manifesta trāleo: marime cū virtus ex facto cōstet infinitoꝝ: pene mira-
 culoꝝ. Un r b. Aug⁹. xxij. de cui. c. viii. de sibi not⁹ vigintiq̄nq̄ miracu-
 la recitat. Sed di. Quō sc̄ti noscere possūt desideria et ozenes nras:
 cū inter nos et ipos maxima sit distatiā. Rñdeꝝ q̄ bti oēs sicut et angeli
 inno et demones cognoscere possūt intuitiō naturali nō solū morū et
 opationes corporales: vt sunt ozenes vocales: sed etiā cogitationes et ozo
 nes mētales nras: sicut et inter se cogitationes suas mutuas et hoc dum
 ad hec debitā habet p̄sentiā nec specialr̄ impedianſ. Rō: q̄ intellectus
 corpi nō imersus: ferit in q̄dcūq̄ intelligibile tanq̄ in p̄pū obiectū: sic
 visus i colo: et sensus in sensibile: qm̄ potētia supior est i cognoscēdo
 p̄fectior: oia aut sup̄dicta sūt intelligibilia: q̄ entia: ḡ t̄c. Itē cause natu-
 rales nō subsūt iperio volūtatis create: qn̄ positt̄ eis eo mō q̄ naturali
 agere sufficiūt agat: s̄z cogitationes et volitioes cū intellectu p̄ntre natu-
 raliter causant sui cognitionē. Nec videꝝ quō angelus vel btiūs cognoscat
 eentia aīc orat̄ q̄ est sibi itimior: si nō cognoscat accidētia inherē-
 tia q̄lia sunt cogitationes et affectioes: put qdā minus p̄babiliter dicūt.
 Est aut dictū diu modo ad hec debitā habeat p̄sentiā: q̄ intellect⁹ finit⁹
 nō pōt videre intelligibile p̄ quācūq̄ distatiā: additū est diu nō impe-
 diant: q̄ p̄nt ipediri p̄ deū suā influētia subtrahēt: ne p̄currat i agēdo
 cū intellectu corꝝ: quō fm̄ sc̄tō credūt freq̄nter ipediri demones: ne vis-
 deat q̄ in cordib⁹ hoīm versant̄: qdē dē facit misericordia: ne totius
 salut̄ inimici suis dolosis artib⁹ et seuiorib⁹ tēptatiōib⁹ salut̄ p̄posita
 ipediat. Q, aut solus dē: scrutator cor diu et bmoi: intelligēdiū ē vni-
 uersali et necessario ac ipedibiliter. Leteri ho sp̄s aut bti etiā videt cor-
 ym⁹ vel duox: nō tñ corda oīm: q̄ ad oia nō habet debitā p̄sentiā: nec
 videt necessario: q̄ ipediri p̄nt: et sic sc̄ti de facto i celis naturali cogni-
 tione: puta vesprina: q̄ est cognitio rerū in p̄prio genere nullas ozenes
 nras cognoscit factas in terr̄. p̄fūlūmā et ip̄portionatā distantiā: co-
 gnoscit tñ eas cognitōe matutina in zōbo. Nā l̄z hoc nō sit de rōne bti-
 tudinis essentialis cū ozenes siue q̄tūq̄ alia creata mutabilia non sint
 aliqd obiecti beatifici: est tñ de rōne btiitudinis accidētalis: q̄ ad p̄fecti
 onē btiitudinis req̄rit: vt vnuſq̄sq̄ habeat qcqd velit: nec aliqd i ordina-
 te velit fm̄ b. Aug. S̄ q̄libet recta volūtate vult cognoscere q̄ ad ipm̄
 pertinet: cuius simōi sunt ozenes q̄s ad sc̄tō quēlibet dirigim⁹: ḡ ozenes et

Sco. in re
 ceptis li. ii.
 distin. ix. et
 Dckan. iij

q. xij.

Expositio

Deuotiōes n̄as ad ip̄os directas saltē p̄ revelationē cognoscit; q̄ est q̄dā cognitionis q̄ si media inf̄ cognitionē naturale r̄ b̄tām. ¶ H̄z q̄re p̄fesso rū mēoria nō recitat̄ in canone. R̄ndet: q̄r vel canō saltē q̄ ad illā partē p̄us fuit editus q̄mēoriā p̄fessoz celebraret ecclia. Vel poti⁹ q̄r h̄ sacra mentū institutū est in mēoriā passionis xp̄i. P̄fessores aut̄ pro xp̄o pas si nō sunt saltē in publico sanguinis effusione quō xp̄s passus est: ḡ ic. ¶ Materia hui⁹ sacramēti vel potius p̄fessatiōis hui⁹ sacramēti q̄ sit. R̄ndet: panis & vinū: q̄r v̄sus hui⁹ sacri est refectio q̄ ad sui integritatē cibū & potuz req̄rit. P̄ significatio em̄ ei⁹ est duplex. Una passio xp̄i in q̄ sanguis fuit separatus a corp̄e. Alia est cibatio q̄ie ad cui⁹ v̄sus & significationis p̄ueniētiā duplex exigebat̄ materia. ¶ Sed q̄lis debet esse panis. R̄ndet: licer multi & magni doctores senserint solū panē triticū ē p̄scrabilē: tñ h̄ sufficiēter nō p̄bat neq̄ ex sc̄ptura: neq̄ ex ecclie determinatiōe: neq̄ ex originalib⁹ doctorib⁹: neq̄ ex cogētib⁹ rōnib⁹.

Tho. 8 ar natīōe: neq̄ ex originalib⁹ doctorib⁹: neq̄ ex cogētib⁹ rōnib⁹. Ex euāgeliō gen. in. ill⁹ em̄ vbi determinata fit mētio de huius sacramēti materia: aliud habet dī. xlj. q. ij. nō p̄t: nisi q̄ iesus accepit panē. Panis aut̄ vniuocū est ad om̄nē panē v̄sualē sive sit de triticō / spelta / siligine vel hordeō: sicut & frumentū vnuocū videb̄ ad triticū / spelta / siligine vel hordeū: q̄uis sece excedant in p̄fectione. Hic ut hō / asinus / leo: de quib⁹ vnuoceb̄ aīal: vt p̄z p̄. Isto. li. xvij. ethymol. ca. ij. Ubi dicit frumentū esse in plus q̄ triticū. vñ dicit: Frumenta sunt q̄ aristas habēt: reliq̄. q̄o que aristas nō habēt: fruges apellant̄. Hieq̄ siligines & ml̄ta silis ibidē dicit esse de genere frumentoz: eo q̄ aristas habēt: immo ip̄m triticū: gen⁹ esse frumenti multas bñs species. Vñ dicit: siligo gen⁹ tritici a selecto dictū. Nā in pane species ei⁹ p̄cipua est. At de bordeo trimēsi dicit: Trimēse triticū ideo nuncupatū: q̄ satū post tres mēses colligit. Videb̄ ḡ sufficere p̄ materia p̄ secratōis apta panis: dūmō tñ sit de granis aristarū. Hinc panis coetus de pistis / lentib⁹ / vēbalio legumine nō habēt aristas nō est p̄ferrabilis: de: p̄se. di. ij. In sacramēto cū apparatu ibidē: maxime cū nec oīis quis de originalib⁹ doctorib⁹ determinatus sit locut⁹ de hac materia: nec setā m̄ ecclia q̄ tñ als de h̄ venerabili sacro satis determine plura statuit: puta q̄ celebrās sit ieunus: q̄ certis & bñdictis vestib⁹rāt: vñsis: q̄ certo tpe: nec sine igne & ministerio celebrek̄: & vñu aq̄ apponat̄: nec corp⁹ sine sanguine p̄fereb̄. Si aut̄ materia p̄ferrat̄ corporis xp̄i esset solus panis triticeus: lōge mai⁹ periculū foret ip̄m nō assumere q̄ vñu aq̄ nō miscere: aut̄ q̄libet p̄dictoz obmittere: cum materia et forma sint de essentia sacru: nō aut̄ cetera iā dicta. Et p̄ sequens seq̄ret eccliam p̄uidā esse circa min⁹ necessaria & negligētē circa necessaria: q̄d de ecclia q̄ sp̄sli sui sp̄ regis: nephias est cogitare: maxime cū h̄ iam multo: tpe apud solēnes doctores vñsum sit in dubiu: vt p̄z de Alberto magno & seq̄cib⁹ suis. At ipa m̄ ecclia sollicita p̄ filijs soleat magis ap ponere remediū: vbi maius unminet p̄iculū. Vñ nō videb̄ tūtu quēcūq̄ q̄ntūcūq̄ acerrimi ingenii profundeq̄ scie doctorē velle determinare q̄ panis de spelta aut̄ alio vero frumento nō sit apta p̄ferrat̄ materia:

Misse

imo piculosū: sc̄e in s̄lī arguit docto: subtis i pmo.li.di.xvij. piculosū
 in quā articulū fidei limitare: vel restringere ad certū intellectū speci
 alē dū saluari pōt in ḡnali. Hoc eñ faceret a fide apostatare: cū aliqd i
 hoc sensu credēdū ponere: vbi sine repugnātia sc̄pture: rōnis & aucto
 ritatis in alio sane intelligi possint. Hoc deniq; esset credibile certū po
 nere in dubiū: & in incerti. Nō em̄ certū est: qđ er incerto dependet. Nec
 obstat: q Tho. & ali⁹ arguit ehr̄stū vsum fuisse pane triticeo: qz h̄ cer
 tū nō habet. Et si hoc ponere: m̄ adhuc nō haberef intentu: qz de vino
 boenō seq̄. Est v̄lus vino albo: ergo vīnū rubēū nō est materia sac̄i sā
 guinis: int̄ q̄ in appetere differētia specifica p̄p̄ diversas p̄p̄ietates si ope
 riōes & sequētes formas specificas diuersas. Vīnū em̄ rubēū vt fer̄ cō
 stipat: albu latrat. Et forte nō oia vina alba sūr eiusdē specie sp̄alissime:
 siene oia pyra aut poma: put argui pōt ex diuersitate p̄p̄ietatū. Item
 v̄lus est vino mixto aqua: & nō nemo dicit aquā necessariā esse ad mate
 riā sac̄i sanguinis. Et ex eodē fundamēto nō cōcludit rō durādi dicta
 materia corporis est vna fīm nomē: q̄ debet esse vna fīm speciē. Q, aut̄ di
 cit sic esse in ceteris sac̄iis vt in baptismo nibil cōcludit: qz aqua materia
 baptismi est eiusdē specie sp̄alissime. Dicēte p̄ho i topic⁹. Dis aqua oī
 q̄ ē eadē sp̄e. Panis vō materia corporis xp̄i ē gen⁹ his sub se m̄ltas spe
 cies. Et p̄ materia vnc̄ iōis ē oleū oliuaz nō nucū habet ex definiatiōe
 ecclie: q̄ h̄ i p̄posito haberef cessaret q̄sto. Q, aut̄ dic vīnū panis tritic⁹
 ab aplis ad nos v̄sq; descēdit: nō videſ vniuersalr̄ vep̄ cū dicat Alex.
 pte.iiij.q.xxiij.mēbro.iiij. In qbusdā tris p̄ficiō spelta & candith. Hic
 rit̄ q̄ ad panē triticēū q̄ ad nos descēdit: forte pl̄ introduc⁹ est p̄p̄ re
 uerētati sac̄i q̄ p̄p̄ necessitatē: qz triticēū ē nobilior sp̄el frumēti si i qbus
 dā bñ ordinatis eccl̄is vīnū optimū qđ haberi pōt dāt celeb̄atib⁹. Itē
 xp̄s p̄p̄auit se grano frumēti i distere: ino aut̄ grano tritici nec valz q̄
 dā dicūt frumētu: qn̄ p̄ se stat: ponit p̄ suo significato famosiori siue di
 gn̄ori: qz hec regula habz tm̄ vitare i analogis q̄ sunt vere equoca nō i
 vniuocis: licet sp̄es excedat se i p̄fectiōe: vt inuit̄. viij. metabaphisice fru
 metū aut̄ nō ē analogū: nec equocū ad triticēū: spelta si liginē &c. sed vni
 uocū & gen⁹ vt sup̄ patuit. Verūtāmē p̄sulti⁹ est fīm Tho. de argēn. vt
 sacerdos utr̄ panē triticeo qz talē panē p̄nerti⁹ eo: p̄p̄ xp̄inull⁹ doctoz
 vīnū dubitauit cui accedit rō dicta reverētati sac̄i & p̄formatōis cōi
 cnsuetudini. Debet etiā ē azim⁹ nō fermētar⁹: Ita vt mortalit̄ p̄c
 carer larin⁹ p̄scrāsi fermēto: & forte etiā grec⁹ nolēs se p̄formare ecclie
 q̄ p̄mo a tpe aplor̄ exēplo xp̄i in azimo p̄fecit. Deinde ad cōfundēdū er
 rōre: ebitonitaz: q̄ dixerit necessariū esse christianos iudaizare: & p̄ p̄ns
 pascha suū i azimo p̄ficere: statuit ecclia ad tēp̄ i fermētato p̄ficereq;us
 & h̄ error tolleref Quo ablato redijt ecclia romana ad ritū p̄mū: vt di
 cit Leo papa. Greci vō sup̄bi vt haberēt occasionē subrribēdi se a sub
 iectiōe romane ecclie noluerūt redire: Unū coacti sunt errorē suū p̄phas
 & nephias defendere. Quidb⁹ a doctorib⁹ sat̄ ē r̄sum. De q̄titate pa
 nis p̄scrabilis dicūt qdā: vt Alex. & sc̄tūs Bonauē. q̄ sacerdos nō pōt

qualis p̄s
m̄s.

R

Expositio

Secrate nisi illa quantitatē quod rōnabiliter sumi potest a fidelib⁹; quod iteratio dñi vestris formā perficiēdi fuit ut sumereb⁹; quod p̄t cū dic⁹: Accipite et comedite sic est interio ecclie et dicitur eē cuiuslib⁹ sacerdot⁹; ut s. sumat in vob⁹ sacri implicite vel explicite. Et tō si iterederet secrare totū panē quod ē in foro; qd nō potest

Tho.pte
iiij. q. xlviij.
artu. iiij.

maret intētionē suā intētio ecclie nō secraret. Alij ut tho. et duran⁹ dicunt: quod sacerdos potest secrare panē in tāta quantitate: qd p̄t h̄c p̄ntē: quod p̄currētib⁹ oīb⁹ quod intrinsece et absolute sūt de necessitate consecrationis hoc secratio: s̄z sic est hic: ḡ t̄c. **M**inor probat: quod ē ibi debita materia missa et interio. Nō ei op̄t ut sacerdos per oīa p̄former intētionē suā intētio ecclie: s̄z sufficit in genē quod intēdat secrare et facere quod facit ecclia: ut si qd baptizaret nō ut baptizat salutem secraret: s̄z cupiditate pecunia p̄ducit: vel secraret ad beneficia: vel ad irrationē fidei: aut sacra p̄puta qd nihil fieri posse crederet: nō p̄p̄t h̄c euacuaret virtutē sacri. **D**ū tuā formā et ritu ecclie intēdēs quod ecclia facere p̄suevit: ut s. patuit de intētione misericordiā p̄cordari p̄nt doctores: quod optet ut p̄mo intēdat perficere km̄ ritu ecclie: s̄z p̄n̄ intēdat p̄ h̄c irrationē: beneficia: vel aliū malū finē. Nec obstat quod misericordia data est p̄tās in edificationē et nō in destructionē. **L**orinth. x. qd abuti p̄nt: tā illa quod est iurisdictiōis qd illa quod est consecrationis in dānationē eoīz maiorē. Et qd hugo dicit sacramentū irritū reputat: si ī institutionē celebre intelligit quod aliquid obmītrit de necessitate ex institutione req̄situ. **M**ateria consecrationis sanguinis est vinū viris de sua exp̄ssum ex institutione xp̄i: **I**uc. xxij. Accepto calice dixit: Dico vob⁹ non bibā de genitine viris donec veniat regnū dei: et **M**arc. xij. Jā nō bibā de genitine viris huius vīzq; in diem illū: cū illud bibā nouū in regno dei. Ex qd se quis p̄mo: vinū p̄mō aut artificiale nō esse aptā materiā: qd non est vinū viris nec simili p̄t vinū: s̄z equo et km̄ qd. H̄c et vinū vīa nō exp̄ssum: qd h̄z rōnē magis commestibilis qd potabilis. Tertio nec agrestū: qd nondū h̄z vīi specie: s̄z est in via ad vīi genitine: et quis nō videat differre nisi p̄ maturū et unmaturū: h̄tū arguit diversitate species: digestū em̄ et indigestū variat specie. Quarto nec aeris esse materiā p̄ficiabilē: qd vinū et acētū differunt specie: sicut vivū et mortuū km̄ p̄bū. viij. metaphysice: **H**i qd vident̄ dicere quod in aceto possit fieri consecratio: ut **I**nno. et **A**lex. qd dicit in aliq̄b⁹ regionib⁹ solū p̄fici in aceto: eo quod illuc nō potest deferrī vinū manēs ī suo esse potissimum: inrelligēdi sūt loq̄ de aceto non p̄p̄rie s̄z large. i. de vīo acido siue acerolo quod est in via ad corruptionē non dū corruptū: s̄z adhuc seruās p̄priā vīi spēm. Qui to sequit̄: quod in musto potest fieri consecratio: qd letificat/ calefacit/ et inebriat: qd arguit vīi spēm. Non tū vīzq; cautū est plerūq; mustū assumere ppter eiū impuritatē: qd feces cōmīte substitutū vīi nō querunt̄ ī sanguinē xp̄i. Idcirco magis videat ad reverētiū huius sacri p̄tinere vīi purū et defecatū: qd vīi nouū siue mustū turbidū. **A**que vīo admixto s̄z nō sit de necessitate sacri. Est tū de necessitate misericordia: ita ut grauitate peccaret si qd aquā nō apponaret: tū qd ī ecclie p̄ceptum ageret de p̄se. **V**i. ii. ca. i. cū qd xp̄m non imitaret qd p̄babilitate videat vīi aq; miscuisse:

Misse

eo q̄ vinū illi^o terre forte est & substātiosum: xp̄s aut̄ t̄pantissime vicit: tū
 q̄ passionē xp̄i nō sufficiēter exp̄imeret: cū ex latere ei^o vtrūq; sanguis et
 aq̄ effluisse lega: tū q̄ significaciones mysticas tolleret: vt vniōnē xp̄i
 ad p̄lm p̄ aquā significatū: Apoca. xvii. aq̄s q̄s vidisti ppli sunt & gen-
 res. Itē absorptionē nro mortalitatis. ij. Reg. xiiij. Dēs morimur et q̄s
 aq̄ dilabimur in trā h̄ illb. j. Lors. xv. absorptionē est mors in victoria. Et
 aut̄modica aq̄ apponēda: ne vinū distraha: a p̄pria sp̄e. Hoc ecōtrario
 aq̄ sp̄e sui modicitatē a sua sp̄e cito i vinū trāseat: & demū totū i sangui-
 né querat. Un̄ fm̄ Alex. vna gutta sufficit q̄tūcūz pua: nec ampli^o sp̄
 ponēdū si vinū fuerit debile & min^o substātiosuz rōne iā dicta: s̄ dīc qd̄
 fiendū in ill' terris ybi vinū haberī nō pōt: R̄nde: papa pōt disp̄esare: vt Albertus
 sine sanguie corp̄ xp̄i p̄ficiāt: qd̄ nō est sine sanguine ne xp̄f defectū sacri magnus
 incurrāt maximū dānu. Forma hui^o sacri nō p̄nt esse yba sic in ceteris Hoc in
 sacris: Ei^o rō ē: q̄ cetera sacra cōsistit solū in qdā vsu & fieri: ita vt idē ij. di. viij.
 sit sacramētū & p̄ceptio sacri. Un̄ baptismū nō est aq̄ aut p̄firmatio chr̄isma: q. l.
 s̄ est lotio facta in aq̄ cū certa ybōz forma: & vñctio in frōte facta a pon-
 tifice sub certa verboz forma. Et ideo forma eoz p̄nt esse yba trāistoria
 & in quadā successione plata. Sacramētū ybō eucharistie est quoddam
 p̄manēs etiā an̄ vsum eius: tā quo ad species cōtinentes quā q̄ ad corp̄
 xp̄i contentū: & hoc quidē cōgruit: q̄ xp̄s p̄manēter nobischi esse evolut.
 Rei aut̄ p̄manētis forma esse non pōt quid successiuū cuiusmodi sunt
 verba vocalia: sunt ergo verba nō forma hui^o sacramēti licet sint forma
 cōsecrationis sacramētico & p̄tineat ad esse p̄secatiōis que in fieri cō-
 sistit: Non aut̄ adesse sacramēti q̄ desinūt: ita vt p̄mū nō esse ybōz sit
 primū instans esse sacramēti eucharistie. Itē in ceteris sacris materia et
 forma distingunt. Signū eūm̄ visibile b̄ materia: & yba forma. In isto
 aut̄ sacramēto p̄t est sacramētū t̄ nō res: sole sp̄es panis & vini sunt sa-
 cramentū: q̄ sunt forme qdā accidētales sine materia: vt patebit infra.
 Quia enī sacramētū nō est termin^o absolut^o s̄ cōnotatiu^o: s̄ supponit p̄ spe-
 cieb^o panis & vini cōnotādo institutionē: q̄ institutre sunt a xp̄o ad effica-
 citer significandū tē cōtentā. Et sic illa institutio pōt b̄ dici formab^o sacramēti
 q̄ enī institutio: vel est xp̄s instituēs: vel sp̄es institute: aut vtrūq; simul:
 & non aliqd distinctū aut sp̄eb^o supadditū. Nisi q̄s dicere sacramētū dicere
 relationē vel respectū supadditū: qd̄ nō est necessariū: imo supfluū &
 vānū. Quoties ḡ yba dicunt̄ esse forma hui^o sacramēti: intelligēdū est de
 forma p̄secatiōis: nō de forma sacramēti. Et aut̄ forma p̄secatiōis
 hui^o sacramēti duplex: fm̄ duplēcē materia corporis & sanguinis xp̄i. Forma
 p̄secatiōis corporis xp̄i: quā sc̄tūs Petr^o credit̄ tradidisse romane ecclie
 p̄t ip̄e a xp̄o accepit & i missali ei^o rome inuenit hec est: Hoc est enī cor-
 pus meū. Et qdē cōgrue: q̄ sicut forme ceteroz sacramētōz significat qd̄ ef-
 ficiūt: ita & hec forma significat corp̄ xp̄i qd̄ ad ybōz plationē p̄ntialr
 exhibet. Difserit tñ a formis ceteroz sacramētōz in b̄: q̄ forme ceteroz sacra-
 métōz ip̄orāt yluz materie puta actu baptizādi / cōsignādi / vel absolu-
 uedi: s̄ p̄ferunt̄ in glōna mīstri exercētis bīmōi act^o: vt ego te bapti. tc.
 K q̄

Expositio

vel ministri impantis: ut in sacro ordinis: accipe patre: vel de patre: ut in sacro extreme uincitiois. **H**oc autem sacramentum res permanens non possit in viuere ordine ad viuere: id est forma non exprimit aliquem actum sed existentiam rei permanenter. Nec pferunt in persona ministri secundum Christum loquentes: ut deus intelligimus instrumentum in perfectio eius sacrum nihil agere: sed solus proba Christi pferre. **C**ontra hoc coiunctio enim non sit de essentia et necessitate sacramenti: est tamen de necessitate coe-erantibus ministri: quod obmittentes secraret quodammodo: sed mortaliter peccaret hoc ordinatio ecclie facies. **P**onit autem ad denotandum ordinem secratorum ad viuere materie secratorem: quod hoc de necessitate sacramenti: tamen ad ipsum vivere: secratio sacramenti ordinatur sic permissum. **I**ccipite et manducate. Secundum vero **E**ccl. ponit ad cor inuenientium: ne lez proba forme sine precedenti pferantur: ubi fit metus de ratione in cuius persona pferuntur. Nec vacat a mysterio: quod sic quicunque proba corporis Christi secrat in sacro: quod totidem probis recipiebat in vtero: quoniam ergo dixit: si fratrem tuum probabuimus: Totidem enim probis publicanum venientem petemus qui in sacro datur meruit dicens. **D**e propitiis esto mihi petori. Et palypticus quicunque verbo ipsius criminis relaxauit dicentes: filii remittuntur tibi petra tua. **P**aradisiq; qd; ad quam Christi corpus transuicuum ducit quicunque probis latroni reprobavit dicens: Hoc die mecum eris in paradyso. **U**bi potest queri proposito quod per nos demonstrum hoc demonstrare: et quod tempus probabili est importanter. Ad primum rindit Richardus de Trinitate: quod hic sit demonstratio mixta: primum ad sensum: et primum ad intellectum ut per nos hoc demonstrare corpus Christi ad intellectum: et panem cum spiritu ad sensum: sub hoc sensu. Illud in quod hoc trasubstantiatum est corpus meum. **E**cce corpus Christi est primum tempore per quo pferit demonstratio: hoc non sit primum tempore quod pertinet. **T**ertius quod Thos. de Argentino Angelus et plures alii sequuntur hanc opinionem: quod probabilem est: quoniam aliis aliter scribentur. **C**irca secundum laborauerunt **E**ccl. et okan in casu positivo: quod corpus Christi nullibi sit ante consecrationem nec in celo: nec alibi in sacramento: sed magister **B**azilicus dicit se nescire si alii eorum curioso lectori satisficerent: ideo ipse respondit quod cum praesens tempus sit divisibile nec instantanea individualibilia ponenda: possumus vitam praesentem tempore horum praesentium: die praesentium: mense praesentium: sic quod illud tempus non includat primum nunc. **Q**uoniam ergo est includat tempus primum: est enim in beneplacito pferentis: quanto tempore velut vni pro praesentibus: an magno parvo vel instanti si ponere. **E**t sic in proposito licet significetur praesens tempus: includens plationem huius vocalis cum instanti terminante ipsum: quod est primum instantis non esse verborum et primi instantis conversionis. **E**t hoc verum est etiam si de novo inciperet esse corpus Christi simpliciter: unde patet falsum quando arguitur futurum non posse demonstrari mediante verbo praesentis temporis etiam ex communione modo loquendi: ut cum quis dicit Ecce nunc tecum: Ecce nunc ibi: Actus enim tacendi vel bibendi est futurus tempore in quo pferit: et tamen est primum tempore per quo pferit: verum tamen non debet celebrari curare aut secundum disputare: quod per nos demonstrare sed diligenter attendere: ut proba integritate et debita scientia pferat: quod forma sacramentis non est efficax: put significatur hunc illud esse vel false disputatio logica: sed pura ratio ad hunc effectum causandum instituta: cui ex pacto assistit etiam si proba mate-

Mgr. Ha-
briel in ex-
positio ca-
nonis mis-
se.

Misse

59

rialiter accipent, put qdā dixerūt. ¶ Ex illo soluis alia qstio vtrū s. pter missis vobis pcederibz. Qui p die q̄ pa. r̄c. p hec sola vba h̄ e corp⁹ meū fieret sacratior. Et Rñdef q̄ sic fm̄ pdcra t̄ pbabiliorē opinionē: q̄ vboz: q̄ signifi ba sacrāl forme nō soziunt̄ sua efficaciā ex significatiōe vboz: q̄ signifi canz hec dici ex psona xp̄i, put arguit rō Scoti. s̄ ex institutiōe xp̄i t̄ in vtiōe debita mistri: q̄ significari pōt hec vba pferri ex psona xp̄i: Un q̄ vboz cūq̄ vba xp̄s istitueret p forma: ex eiusdē institutiōe significaret illō qd̄ dia, dura efficiūt: fm̄ illud Hug. Sacra ex situatne repn̄tāt: ex institutiōe signi dūs. Hug. de scris tho. pte. ix. c. i.

ficiat ex significatiōe vniūt grāz spūalē. Nec arguit pnexio vboz canois: q̄ ponit pp̄f s̄m̄ pñie vtinuationē: t̄ id tot⁹ canō pnexus ē: t̄ ipē canō pñerus hymno angelico: t̄ iste pfatiōi: pfatio secretis: t̄ sic de alijs t̄ tñ nec sco- tūs dicit. b̄ c oia reqri de necessitate ad cōsecrationē: Nisi forie loq̄t de necessitate mistri: t̄ nō b̄ necessitate sacri: t̄ tūc p̄cordat cū ceteris. ¶ Ter Alexāder scrūs tho. Albertus Tho. de argen.

tio vtrū eadē vboz forma vslus sit xp̄s p̄scrādo i cena. Rñdef fm̄ cōez op̄i. docto. q̄ sic: Nā l̄ xp̄s sola vture diuīa cōficere potuissit: t̄ postea nob formā dare sic p̄s baptizat̄ est: quā formā baptismi instituit: tñ h̄ no 2 grūir: q̄ nob exēplo suo formā p̄scrādi relin̄t̄ debuit: q̄ postmo dū i psona er̄t̄ p̄ferēda ad p̄scrādū: sic ipse p̄mo vslus fuit. Nec ē sic de baptismo: q̄ xp̄s instituit baptismū qñ baptizat̄ fuit: s̄ istud sac̄m̄ institut̄ qñ p̄scrāuit. Nec obstatq̄ euāgeliste dicūt: q̄ xp̄s p̄mo accepit pñebñdixt ac fregit: t̄ deide accipire t̄ māducate. Hoc ē corp⁹ meū: q̄ euāgelisti nō fuit cura seruare ordinē vborū xp̄i: s̄ narrare historiā t̄ re gestā: sic t̄ ml̄tis alijs. Un tal̄ putat̄ fuisse ordo: accepit panē t̄ bñ dixit dicēs. Hoc ē corp⁹ meū: ac deide fregit t̄ dedit discipul̄ suis dicēs accipite t̄ māducate. Ita vt hec p anticipationē sint diera: vt dic̄ Ly. xl ita vt dicit tho. de arḡ. q̄ anq̄ dixit h̄ est corp⁹ meū: nec bñdixit: nec fre git: nec dedit: s̄ dicēdo hec vba s̄l̄ bñdixit fregit t̄ dedit: sic tñ q̄ p̄comi tanter se habuit ad oia hec tria: t̄ h̄ vident̄ dicere euāgeliste. Qd̄ alijs sic intelligit: qren̄ xp̄s panē acceptū i tres p̄tes fregit fm̄ numerū discipu loz se p̄numerato: t̄ i termino ultime fractiōis p̄fecit dicēs: Hoc ē cor- pus meū accipite t̄ māducate: t̄ si obijcit q̄ ecclia q̄ xp̄m̄ imitāt̄ p̄s cō fecrat q̄ frāgat: Rñdit q̄ duplex est fractio sacri: vna ad figurādū q̄ fit post p̄scrātionē. Aliia ad distribuēdū: q̄ p̄t fieri an p̄scrātionē: vt si q̄s veller p̄scrāre, p mult̄ nō habēs plures distinctas hostias: q̄grue p̄s frāgeret in p̄ticulas: t̄ postea p̄scrāret. ¶ Quarto qd̄ si vba forme mu- tarent̄. Rñdef si mutatio vboz nō variat intellectū forme tradite a do mino: dūmodo fiat ex simplicitate p̄ferētis: aut ex defectu naturali: sic si q̄s diceret hoc est corp⁹ meū: vel hoc est corp̄u meū: obmissa ultima syllaba p̄ficit: s̄ ex certa scia h̄ faciēs grauis̄ peccat. Fecus s̄ pp̄f heresim introducendū: q̄ neq̄q̄ p̄ficit pp̄f intētiōis defectu. Si aut̄ mutatio intellectū variat forme tradite a dño nō p̄ficit: sic si q̄s diceret: hec est caro mea: q̄ ē ali⁹ intellectus vbi hui⁹ t̄ illi⁹: q̄ corp⁹ in pl̄ est cōstās ex carne ossib⁹ t̄ neruis significās corp⁹ de v̄gine sumptū verū: t̄ repn̄tās mysti- cenos xp̄o incorpari ḡ vba sac̄m̄: qd̄ nō significat caro: H̄z diceret qd̄ s̄

R iq

Alexāder
4. q. xxxij
a. t. m.e
bri. iii.

Expositio

faciat interuallū: **R**ūndet si paruuū faciat interuallū: puta si spuat v̄l tuſ ſiat v̄l aliqd hmōi:nō ipedis ſecretio. **H**i v̄o magnū faciat interuallū: vt ſi poſtq̄ dixerit. **H**oc eſt: dormiat: vel aliud faciat p qd ſtinuitas oia tionis ſoluſ: vt dicēdo trahe nolā: vel dic fabulātib⁹ vt exēat eccliam: **A**utem alexā. **T**ertius Boſ nauē. **A**lb bertus. **A**utem sanct⁹ Abo. **A**bo de argen. **S**cot⁹ di. viij. q. ii.

ſtit p̄cile: dubiū eſt apō docto. Nā qdā dicūt q ſic p̄cile forma ſecretandi corp⁹ xp̄i ſiſtit in his ſbis. **H**oc eſt corp⁹ meū: ſic forma ſanguis p̄cile ſiſtit i his ſbis: h̄ e calix ſanguis mei. **E**lia v̄o ſequētia nō eſte de eſten tia: qz nō trāleſt ſup̄ materiā trāſubſtantiaſtā vt ipli dicūt: ſz ſunt pa pre declaratiua q̄rudā 2ditionū: q̄b⁹ excellētia ſ effect⁹ bu⁹ ſaci ſangui nts xp̄i manfestat⁹. **A**lij addūt noui ſ etni testamēti vſqz ad h̄ relatiu⁹ q̄ in q̄ includit⁹ aliud ſbū ē: vt iō dicūt illō ſe q̄ns ad formā nō p̄tine re. **N**ā q̄ valer trī: vt ille eſt: **A**lij dicūt hec oia eſte de eentia forme. **H**ie eſt calix ſanguis mei noui ſ etni testamēti mysteriū ſidei: q̄ p̄ vobis ſ p̄muleſ eſ fundet i remiſſiōnē p̄cōp̄: p̄t cōiter cū rubro ſignat⁹ in miſſali: **E**bec ſopi eſt turior ſ securio: tū qz qn̄ 2ditiones apponunt⁹ ad ſubiectū ſ p̄di catū alicui⁹ p̄poſitiōnē: tūc hmōi 2ditiones viden⁹ eſte de integritatē locu tionis exp̄ſſe p̄ talē p̄poſitionē: ſz oia hec addita ſūt 2ditiones determina tes p̄dicat⁹ p̄poſitiōnē ſ p̄ ſorma fm̄ p̄mā ſopi. q̄ viden⁹ eſte de in te gritatē locutionis illī: t p̄ ſns ad formā ſecretionis p̄tineret⁹ q̄ nō eſt nob̄ traditū oino certitudinalis an ad formā ſubalē p̄tineat aliquid p̄t li ſanguis mei: iō p̄culofuz eſt illud aſſerere: de q̄ ſufficiēt auctas ſ rō nō habeſ. **N**ec eſt neceſſe in q̄libet ſacré ſcire p̄cile q̄ ſba ſint deſor ma: ad hoc vt ſacré illud rite p̄ficiat⁹: vt ptz in ſacré oīdīnis pmie ſ matrimonij. **L**et idcirco oia hec verba ſunt p̄ferēda ea in ſerīo q̄ xp̄s in ſtituit p̄ferēda: vt q̄ p̄cile voluit eſte ſorma: vt ſorma: q̄ aut nō: ſz qdā de claratiua 2ditionē: etiā tali intētione ſ nō aliq̄ ex eis reſtrīgēda ad ſor mā p̄cile: ſi q̄ ſculū vult euadere. **L**ouenētia hui⁹ ſorme p̄z: q̄ cū b̄ ſacré ſit mēoriale dñice paſſiōis: in ſecretiōe corpiſ nō rep̄taſt niſ ſaſſiōni ſubiectū: ſz in ſecretiōe ſanguiniſ rep̄taſt paſſiōniſ myſte riū: iō 2ditionē dñice paſſiōis exp̄muſt p̄ ſba ſequētia: magis in ſecretiōne ſanguis quā in ſecretiōe corpiſ: d̄r aut: hic eſt calix ſanguis mei. **L**et nō h̄ eſt ſanguis me⁹ ſic in ſecretiōe corpiſ: h̄ e corp⁹ meū: q̄ h̄ ſac ramētu daf p̄ modū cibi ſ pot⁹. **C**orp⁹ aut de ſuī rōne nō dicit aliq̄de pugnās cibo: ſic ſanguis ex ſuī noſiatiōe ſ borrore naturali repugnār po tui: iō debuit aliqd ponī qd̄ h̄ eſt rōne potabilis: ſic eſt calix accep̄t⁹ h̄ p̄ ſtēto in calice. **E**t qz calix paſſiōne xp̄i ſanguis effuſiōe exp̄ſſus ſigni ſicat quā ſolū ſanguis: **N**at. xxvij. **T**raſeat a me calix iſte. **D**ī erā idē noui ſ etni abſq̄ repugnatia respectu diuerſop̄. **N**ouū xp̄ ſiſtutionē: q̄ in renouatione mūdi ſ tpe noue ḡfe eſt iſtitutū. **E**ternū pp̄ ſ etni ſ p̄deſti nationē: ſ qz bona eterna ſ fert ſ p̄ſonā eternā q̄ eſt xp̄us ſ tēt. **V**el etiā nouū ſ eternū. **J**o d̄r qz ei nō ſuccedit aliud teſtamētū: p̄t qdā be retici funixerūt: ſ qz in h̄ xp̄s eternā hereditatē fratrib⁹ ſuis ſ fidelib⁹ diſtri buit: oīdīnauit: ſ p̄misit ac moſte ſ firmauit; iō iure teſtamētū d̄: q̄

Misse

nihil aliud est: nisi ultima distributio honorum morte testatoris firmata.
 Precepta vero et fides dicuntur testamenta: quod sunt tamen via ad hanc celestem beatitudinem sequenda. Unde sequitur mysterium fidei, scilicet secretum sacramentum fidei: primo quod passio Christi sanguinem expressa: fuit secretissimum sacramentum sub figuris veritatis, absconditum: et ab antiquis patribus creditum: tamen mysterium generalis redemptoris rationis totius generis humani. Secundo quod verus sanguis Christi hic sub speciebus sacralibus veraciter contetur: significat nihilominus mystice unitatem fideliū per gloriam et charitatem. Tertio quod est fidei obiectum secretissimum: ita ut quod ibi agitur siue in cœuerstione: siue in pœnitentiâ: siue in accidentib[us]: totius sit fidei et sola fide plene coprehensum. Qui sanguis per vobis presentibus et multis absentibus et futuris: vel pro vobis sacerdotibus et multis subditis. Non debet per orbem quodlibet sufficiat per totius mundi redemptionem: voluntatem Christi ipsum liberaliter et largiter fundere finem Bernum. et Anno. ut dilectionis sue et virtutis magnitudinem demonstrareret: ac per hoc ad se super omnia diligentius nos invitaret. Cetera quae oia deficit in pôdere: numero et mensura: non sicut in sua effusione sanguis ibi enim neque numerum seruauit ut centum aut mille guttulas funderet. Nec pondus: ut ei nobilitatem apparet: aut cum nostra indignitate per vincias liberaret. Nec mensura: ut calicem vnum vel duos propinaret: quibus reddendu[m] per misuram mensuram compensaret: sed totum dedit: totum fudit: ut copiosa esset apud eum redemptio: ut in virtute effusum sanguinis iusticie nra de se indigne: ipsum sublimissimum quod in cor hominis non ascendet. Podus glie immensus: quod auris non audiuit: et mensura superfluentia quam oculus non vidit loge actis prius per omnes sortirentur: sic effusum legitimus post circucisionem: in passione: in oratione mortis oliueta: sed in flagellatione: tertio in coronatione: quartro in manu et pedu[m] proficatione: quinto in lateris apertione. Unde quod sit de numero vulnerum: quorum aliqui dicunt fuisse legionem sex milium sexaginta sex et septuaginta quinq[ue]. Alij quinq[ue] milium quadringenta septuaginta quinq[ue]. Unde dominus. Septuaginta quinq[ue] et centum milia quinq[ue]. Ut fertur Christus pro nobis vulnera passus. Ut forte utriusque verum dicitur: primo de sanguinis vulneribus tritucis prius et minus: aliqui de notabilitate solu et magnis. Hoc in certu est: totum sanguinem ei effusum esse: non illud possit. Aruit tamen testatus mea in remissione omni perditione: put in vere te. in triplici figura habet: ut per protum leuiticum: ubi dicitur quod sine sanguine non siebat remissio: et ad Hebreos. Dia pene in sanguine mundans et sine sanguinis effusione non fit remissio. Quod dices quod hic non effundet: et non supius in secratiorum corporis tradet: Rudeus quod passio Christi magis exprimit per sanguinis effusione quam per corporis traditionem: et quod habens debuit exprimi passio Christi quam in secratiorum corporis ratione supradicta: sed quod verificari potest forma respectu futuri Christi confundet: cum sanguis Christi amplius effundi non possit: Rudeus facile: eo quod bona pferunt a sacerdote tamquam placa a christo: et ideo ad idem tempore referenda ad quod Christus revulit: in quem sanguis erat effundendus: et per hoc etiam significatur.

*Inf. lis
Cur deus
bomo.*

R. iiiij

Expositio

q̄ ille idē sanguis fiat hic p̄ trāsubstantiationē q̄ tūc erat effūdēd⁹ et mō effusus p̄ p̄ afflōnē: ex q̄bus oībus ptz quenātia būr̄ forme. Nec obstat q̄ greci dicunt vti hac forma. **Dic** est sanguis me⁹ noui te, p̄ vobis, p̄ multis effusus in remissionē p̄tōz: q̄z hāc formā sc̄tūs **Paulus** credit̄ tradidisse grecis; p̄t ipse accepit a dño. **i.** **Aoz.** xi. q̄ tñ nō est alia i sūta a n̄fa: quā sc̄tūs **Petr⁹** credit̄ tradidisse romane ecclie: ex his q̄ videt et audiuit imediare a dño ieuſu xp̄o: l̄z mutata sit aliqliter q̄ ad v̄ba q̄b nō variat formā. Et idcirco tā greci quā latini vere cōficiūt. De mirabili effectu hāz formaz: q̄b̄ vez corp⁹ et sanguis xp̄i p̄ficit: et sub diversis specieb⁹ alienis mirabiliter p̄tingit: ita vt qdā videant̄ cursui nature cōtraria et intellectui difficilima. Lōgrūu videit̄ p̄supposta fide certissima: absq̄ temeritate scrutādi diuinā tremēdāq̄ maiestatē: cū oī būlitate et tremore ex doctorib⁹ orthodoxis q̄redū nobis esse et laborādū: si ad ali q̄lē tā mirabilū credit̄, intelligētiā p̄tingere valeam⁹: q̄tenus innote sc̄at qd̄ vere: qd̄ pie: qd̄ sobrie: de hoc mirifico et mirabilī sacro asserit: qd̄ ve negari: qd̄ deniq̄ veritatē fidei ipugnatib⁹ possit catholice r̄nderet hoc fīm ordinē dece p̄dicamētoz ut p̄fusio vñet̄. Hicq̄ diuino implorato auxilio. L̄c̄ra p̄dicamētu sube p̄mo q̄ri p̄t v̄trū sub specieb⁹ pa-
nis et vini facta p̄secratioē sit verū cor: p̄ et sanguis xp̄i. R̄ndeit̄ q̄ post p̄secratioē rite factā vez xp̄i q̄d̄ sumptū est de virgine maria: q̄d̄ passū est: et sepultū: qd̄q̄ resurrexit et ascēdit̄ ad celū: ac sedet ad dextrā dei p̄ris: in q̄ vētūr̄ ē iudicare viuos et mortuos: vere et realiter cōnect̄ sub sp̄eb⁹ panis: et sanguis eiusdē ver⁹ sub sp̄eb⁹ vini. Nec sc̄lūs l̄z p̄ rōnē naturalē ondī nō possit: tñ est simpl̄r de articulis fidei eo mō q̄ ve-
ritas alicui⁹ sacri p̄met ad articulos fidei: v̄t̄ ptz de sū. trij. et si. ca-
tho. c. firmiter credim⁹. Et de p̄se. di. q. c. Ego berengari⁹. Jō de ea du-
bitare nō l̄z: marie. cū p̄ster hūc articulū p̄ xnigenitū dei filii apl̄s c̄re uelatū et a p̄ncipio exp̄sse tradū: ex quo eucharistie sacrm̄ fuit ab ipso dño insitutū. Testes sūt euāgeliste oēs et sc̄tūs **Paul⁹**. **i.** **Aoz.** xi. Oēs doctores sc̄ti et catholici. Nec obstat motiuū illoz hereticou: q̄ dñeū v̄ba xp̄i v̄bi dixit. Hoc est corp⁹ mēu solū debere intelligi figuratiōne si-
cut illa. Ego sum vritis v̄ba: vel significatiōne vt illa. **Petr⁹** aut̄ erat xp̄s. Nā hoc motiuū palliatū detegit br̄us Aug⁹. lxxxv. q. leix. v̄bi ait solēt̄ circūstātie scripture illūinare sūtiām: cū ea ē circa scripturā sur-
p̄sentē q̄stionū p̄tingētia diligēti discusiōne tractant̄: vñiuerſalit̄ em̄ in-
tellect⁹. v̄boz xp̄i an loqua⁹ figuratiue an nō: colligi p̄t ex p̄cedēbus
vel se q̄ntibus ibidē: vel ex alij scripture locis: vñ cū xp̄s ait. Ego sum
vritis v̄ba: subiūxit: vos palmires. Cōstat aut̄ q̄ discipuli nō erāt palmi-
tes. naturales: l̄z tm̄ figuralr̄: l̄z cū dicit h̄ est corp⁹ mēu: subdit̄: q̄ p̄ vobis
et multis effundet̄: l̄z planū est q̄ xp̄s suū vez et naturale corp⁹ tradidit̄
p̄ nobis: et suū naturale sanguinē effudit̄ p̄ nobis: l̄z ḡfiguralr̄ loq̄ret̄
cū dixit. Ego sum vritis v̄ba: nō tñ hic: l̄z realr̄: cū dicit: h̄ est corp⁹ mēu: sic
apl̄s postq̄ dixit: **Petr⁹** aut̄ erat xp̄s: subiūgit̄. Dia i figura p̄tingebat
illis. Nec obstat illud **Joh.** vi. Verba q̄ locut⁹ sum vobis p̄sp̄s et vita sūt̄

Builibel.
ochan.

Hco. di. x.
q̄rti. q. i.

Misse

spūs est q̄ vniuersicat caro nō pdest q̄c̄q; q̄ p̄ hoc nō excludit dñs sui corporis r̄ sanguinis existētiā r̄ p̄sentia realē ab h̄ venerabili sac̄o: s̄z icludit modū māducādi spūale: ad excludēdū falsaz intelligētiā iudeoꝝ: q̄ putabāt carnē r̄ sanguinē xp̄i mādu cari r̄ bibi: necesse eē in p̄pria forma r̄ crude: ꝑp̄ q̄d abierūt retrosum dicētes dur̄ est fīmo iste. Nā h̄ mō ca ro nō pdeser: s̄z magis horroꝝ induceret. H̄ecdo q̄ mutatiōe corp̄ r̄ sanguis xp̄i incipiat eē in sac̄o. R̄n̄d̄ q̄zuis certū sit ex sc̄ptura: verū corp̄ r̄ sanguinē p̄tineri sub h̄ venerabili sac̄o: vt̄ patuit: tñ q̄ mutatiōne aut p̄uersiōe incipiat ibi eē nō habet exp̄ssum in sc̄ptura: ꝑpter q̄d olim circa h̄ diuerse fuerūt opiniōes. H̄z mō certū habet ex determinatiōne ecclie: q̄ ad plationē ꝑboꝝ xp̄i desinuit suba panis eē: r̄ sub accidētib̄ eiusdē manētib̄ incipit corp̄ xp̄isita vt̄ suba panis p̄uerat̄i corp̄ xp̄i p̄ trāssubstatiōne. Et s̄l̄r̄ loquēdū devino respectu sanguinis xp̄i
Pro cui⁹ ampliori intellectu sciēdū: q̄ p̄uersio q̄ est trāsatio vni⁹ i alud.
 duo dīc. s. desinētē vni⁹ rei r̄ successionē alteri⁹. **Hic em̄ legit aq̄ p̄uer**
 sa in vnu i inuptis. Joh. ii. Desiḡt in vndriis aq̄: r̄ successit vnu: v̄l. q̄d ad
 formā solū manētē materia aq̄: vel q̄d ad formā r̄ materiali s̄l̄ v̄trūq̄ ew̄
 fieri potuit. **Est ḡ p̄uersio successio entitatis positive: ad entitatē positi**
 uā desinētē actionē alicui⁹ habētis p̄tātē sup̄ v̄trūq̄. **Vñ sequit̄ p̄mo**
 q̄d nō solū corp̄ in corp̄: aut suba in subam: seu accidētē in accidētē: sed
 etiā spūs in spm̄: r̄ corp̄ in spm̄: et spūs in subam corp̄alē: suba in accidētē r̄ generalē q̄dlibz creatūrā quālibz p̄t̄ p̄uerit̄ diuīa p̄tātē:
 q̄d q̄libet creatura eē est in p̄tātē dei q̄zū ad esse r̄ nō eē: r̄ sic p̄t̄ q̄libet
 creatura destruere: r̄ in locū ei⁹ alia p̄ducere aut p̄uerere: nec tñ ꝑp̄ta-
 lem p̄uersiōne vnu fit reliquū aut induit p̄dictiōes alteri⁹: put̄ aliq̄ false
 imagināt̄ vt̄ si corp̄ p̄uerit̄ in spm̄ nō id corp̄ fit spūs: nec materia fit
 forma: aut suba accidētē: sicut i p̄uersiōe naturali aeris in ignē: aer non
 fit ignis: nec forma aeris fit forma ignis: s̄z forma aeris corrupta in ea
 dē materia: nō tñ sub eisdē p̄dictiōib̄ succedit forma ignis: r̄ b̄ est p̄uerit̄
 aere in ignē. **Hecdo sequit̄ q̄ nihil p̄t̄ p̄uerit̄ in deū vel in aliqd̄ intrinse-**
 cū deo: cū ip̄e sit imutabilis r̄ necessario sit. vñ siue creatura desinat si-
 ue nō: necessario est de⁹ r̄ imutabilis. **Est aut̄ duplex p̄uersio. s.** **Natura**
 lis q̄ fit a p̄incipijs nature in materia cōi v̄trīq̄ termiō: vt̄ p̄uersio aerj
 in ignē: r̄ sup̄naturā: lis q̄ fit actiōe diuīa spūli p̄ter ordinē nature r̄ ista
 si fiat inē terminos subales d̄r̄ trāssubstatiō: si inē terminos accidētē
 posset dici trāsaccidētatio si inē terminū a quo q̄ est suba adterminū ad
 quē q̄ est accēns: posset circūlocutiuē dici trāssubstatiōe accidentatio: si
 ecōuerso posset dici trāsaccidēt̄ subatio. **Ex q̄ p̄tz q̄ trāssubstatiō est**
 sp̄es p̄uersiōis i genere. **Vñ p̄t̄ sic describi ad p̄positū: trāssubstatiō**
 est p̄uersio sube roti⁹ i subam nō bñtē cōem materia cū p̄ore sub accidē-
 tib̄ ꝑp̄ijs sube desinētis i eodē loco: ita vt̄ suba succedēt̄ sit i eodē loco
 q̄ p̄us fuerat suba desinēs. **L̄ouersio ponit̄ p̄ genere: d̄r̄ sube rotius r̄c̄.**
 i. tā q̄ ad formā quā q̄ ad materiā: vbi excludit p̄uersio naturali i q̄ ma-
 net eaēdē materia cōis v̄trīq̄ fīmo. **Dicit̄ i eodē loco r̄c̄. q̄ ad trāssubsta-**
 tionē fīm **Guil.** ockā req̄rit noua p̄ntia sube succedēt̄: si dieſ posito

De sum.
 mi. r̄ fi. ca.
 tho. ca. fir
 miter,

Expositio

¶ panis desincret i ordine ad corp^o xpⁱ vt i celo absq^z ei^o pⁿtia ad spes
panis: panis mutare^r z nō anihilaret: cu ei^o desitio nō eēt absolute i ni
bilu s^r ad aliqd ^z existēs. s. corp^o xpⁱ i celo. Neq^z eēt corruptio: qr nō in
fm ockan materia: g^r trāssubstatiatio. R^unde^r h^r casu eēt qdā mutatio signatura
lis cui nō ē nomē ipositiū qr nūq^z facta est neq^z fier: l^r fieri poss^r Hoc
ho dīc eē trāssubtationē qr largi^o describit trāssubtationē quā ad positiū
sit necessariū. Ex qib^r oib^r pr^r q^r queris q^r suba panis queris i subam
corpis xpⁱ est trāssubatio: qr est ibi queris tot^r sube panis desinentis;
q^r tū ad materia^r z formā forte p subtractionē diuine p seruatōis i subam
corpis xpⁱ: q^r succedit in locū panis solis ei^o accidentib^r remanētib^r sine
subiecto: g^r est trāssubatio: p se qntia tener ex qd nois trāssubtatiōis;
possibilitas a ncedētis q^r tū ad oēs ptes pr^r: qr oia creata sūt eēq^z in potē
ria obediētial dei: factū pbat auctoritas ecclie z ferōp. Hoc p^r qr nō
est ibi cōuersio sube in subam q^r tū ad eē subale simplr l^r q^r tū ad eē hic:
qr corpi xpⁱ nō acq^r simplr eē: l^r eē hic sub spē panis p nouā pfectia.
Hūffit em^r qr res fm^r eē suū nouūvel antiquū succedat i locū desinēs
vt possit dici trāssubatio. Nec ex h^r pōt argui qr mutatio hec debeat
noiari ab vbi tāq^z a termio formalī: qr h^r sūt due mutatiōes. s. mutatio
depditua termini a q^r: z mutatio acq^rsitu termini ad quē: q^r termin^r
formalis a q^r denoia^r est vbi: et vna successio. s. sube ad subam a q^r tāq^z
a termio formalī denoia^r trāssubatio. Nā illud d^r succedere qd ad des
itionē alteri^r v^r nouū eē recipit: v^r inesse antiq^r qd b^r p seruat^r: z b^r in co
dē loco fm ockan. Et illud d^r cōseruari ad desitionē alteri^r qd si aliud
nō desineret nō p seruat^r; aut si aliud desineret ipm de novo pducere
si nō eēt: z sic in pposito: qr si corp^o xpⁱ nō eēt i sua naturali pfectia: ad
plationē v^r p secratiōis de novo pducere a deo. Et sic p seruat^r i or
dine ad desitionē panis a q^r trāssubatio denoia^r tanq^z a termio formalī
ac p h^r corp^o xpⁱ succedit: nō solū q^r tū ad pⁿtia localē l^r etiā q^r tū ad sui
esse p seruationē mō dicto. Tertio pōt q^r ri quō scdm p dicitur id in qd sit
trāssubatio succedit i locū cōuersi diffinitiue vel circūscriptiue. R^unde^r
Quis, ockan: qr eē in loco diffinitiue v^r circūscriptiue accident trāssuba
tioni. Trūq^z em^r fieri pōt l^r de facto in trāssubtatiōe sacrāli corp^o xpⁱ sit
Ockan, q^r in loco hostie nō circūscriptiue l^r diffinitiue: tñ si panis eēt eq^r lis corpori
v^r. q^r tū i so celo: posset corp^o xpⁱ ibi eē circūscriptiue sicut i celo v^r diffinitiue sic dō
lutione. v^r placeret. Et qr etiā naturali idē corp^o p sui 2dēsationē v^r rarificationē
dubij. pōt eēt i minori v^r maiori loco circūscriptiue: iō a fortiori posset de^r cō
dēsare corp^o suū: vt eēt i loco que hostie circūscriptiue distinet^r mēbus
sicut in celo l^r minorib^r z nō tātū loco z situ distātib^r sicut in celo. S^rlt
poss^r corp^o suū rarefacere vt coassisteret maiori loco circūscriptiue quā
sit loc^r ei^o in celo. Posset q^r de^r granū milij trāssubare i maximū mōtē
existēre in eodē loco grani diffinitiue v^r circūscriptiue p sui 2dēsationē.
Nō em^r implicat 2dēsationē corp^o q^r tū libet magnū p diuinā potētā 2dēla
ri ad q^r libet puitatē sine pditioe cuiuscumq^z sibi eētialis. Pos^r etiā gra
ni milij trāssubare i mōtē manēte mōtis magnitudē moti ad locū gra
ni: l^r tū loc^r g^r nō eēt sibi adeqt^r; siē nec op^r i q^r libz queris i suffic

Misse.

Ut sit p̄ns illi loco sicut adeq̄te sive nō: dūmō nō sit totalr̄ separatū a loco
 quersi: vt; de vapore querso i aquā: aut ecōuerso. ¶ Quarto an panis
 quertas solū i corp̄ xp̄i: v̄l etiā i sanguinē: aīam aut deitatem. Rñdet q̄
 quersio i transsubratio dupl̄ accipif. Unomō cōiter sive large, put s̄ est
 in terminū formalē. Et sic tot sūt ibi quersiones: q̄t sūt succedētia realr̄
 distincia: vt suba panis nō solū i corp̄ xp̄i: s̄z etiā in aīam: i sanguinē t
 accentia sibi adheretia h̄ mō quertit: q̄t mot⁹ t mutatio unitatē accipiūt
 a termino. Alio mō magis xp̄ie t stricere: t sic quersio ē successio alicui⁹
 p̄mo p̄ncipalr̄ int̄eti a quertete: nō q̄t p̄iunctū: ita q̄t cōuertētes ficeret
 ip̄m succedere desitio quersi: etiā si tpm̄ eēt ab oīb̄ alijs separū. Et q̄t h̄
 mō termin⁹ p̄ se t formalē ē termin⁹ p̄ncipalr̄ a quertete itēt⁹. Jo suba
 panis nō quertit i aīam xp̄i nec i ei⁹ sanguinē aut accentia: s̄z tm̄ i corp̄
 xp̄i tanq̄ in terminū ei⁹ p̄ le p̄mū t formalē. Un si in triduo fuisset facta
 p̄secratio: trāssubatio panis nō fuisset facta neq̄ i aīam neq̄ i sanguinē
 q̄t rūca corpe separata s̄z tm̄ i corp̄ xp̄i. Et ita accipiūt querti docto. dicē
 tes sub sp̄eb̄ panis eē tm̄ corp̄ xp̄i ex vi quersiōis v̄boz: aīam ho t san
 guinē t accidentia ibi eē p̄ comitatiā: q̄t rūcta corpi i naturali p̄sistētia
 Et sic ad diffinitionē trāssubationis optet addi p̄ se p̄mo t p̄ncipalr̄: vt
 trāssubstatiatio est cōuersio sube toti⁹ i subam p̄ se p̄mo t p̄ncipalr̄ nō
 bñtē cōem materiā cū p̄ore t c̄. ¶ Quinto an desitio panis possit dici an
 nibilatio. Rñdet annibilatio accipi p̄t. Unomō p̄ redactiōe i purū ni
 bil sic fuit an mūdi creationē: t sic p̄t dici annibilatio. Aliomō vt nō so
 lu negat nō eē annibilati: s̄z etiā successionē entitatē positivē: t sic nō dr
 annibilatio: ex q̄ verū corp̄ xp̄i succedit. ¶ Sexto cur ad tā difficultē in
 tellectū limitavit eccl̄ia articulū de sacro h̄ venerabili eucharistie cū de
 hoc sc̄pture possit exponi t saluari fm̄ itell eccl̄u facile: ytpote fm̄ opint
 onē illoz q̄ dixerūt subam panis s̄l manere cū corpe xp̄i: t cū articulis
 fidei i vniuersali tradit⁹ nō sit limitad⁹ ad intellectū sp̄ale: marie nō ad il
 lū q̄ est difficilioz t ad quē plura sequūt naturali rōni ūria pluraq̄ mi
 racula. Pluralitas em̄ sine necessitate nō solū i naturalibz: s̄z etiā i sup
 naturalibz: est vitāda. H̄z absq̄ quersiōe panis: p̄t saluari tota ritas
 sacri: t caneri miraculoz pluralitas: et incōueniētia naturali rōni ūria
 H̄la ad ritatē sacrinibil alid req̄rit: nisi ritas signi t signati: t suba pa
 nis cū suis sp̄eb̄ ē nutrimēti t nō sole sp̄es: nō maḡ signat corp̄ xp̄i in
 rōne nutrimēti sp̄ualis: s̄l ex mult̄ granis panis ūfici v̄n⁹: significat
 unitatē corporis v̄i er mystici qd̄ nō quenit accentibz. Signatū etiā corp̄
 xp̄i eq̄ p̄t saluari cū suba panis sic cū solis accentibz: q̄t nō maḡ repu
 gnat sube eē cū substatijs: quā cū accentibz se nō efficiētibz t accentibz cū
 accentibz ūrys: s̄z i sacro cū accentibz panis ē corp̄ xp̄i: cū suis accentibz
 ūrys: q̄t maior ūritas corporis xp̄i: t cū frigiditate hostie calidirgs cor
 poris xp̄i t sic alijs. ¶ Aut p̄ h̄ vitare plura miracula p̄z: q̄t rūca suba
 p̄nis nō desineret miraculoz: nec dicereſ acc̄ns sine subiecto eē: nec actio
 nē t passionē fieri sine subiecto p̄supposito: nec nutritionē fieri sine suba
 li nutrimento, itē ritareſ deceptio ūfatuū: t q̄t mā q̄ v̄l p̄fuit v̄l q̄ nūd̄ fuit

Dckan. q
 v̄l. li. iiiij. et
 in tract. de
 sac̄o. c. iiij

Expositio

de novo creaſt: vt dū ex ſac̄o ḡnanſt om̄es: v̄l ad ſuptionē ſp̄w ſac̄alib⁹
nutrīſt t̄c. Que oia p̄n̄ eē occaſio phis: t̄ naturale rōnē ſequit⁹ auerre
di ſe a fide v̄l ſaltē ipediēdi ne ſuertāt ad fidē. Dū dī eis talia eē ſuha
fidei q̄ vidēt t̄ ſenſui q̄ intellectui rep̄gre: t̄ p̄ p̄n̄ videſ q̄ fides q̄ nob̄

Alexander data ē ad ſalutē: nob̄ n̄ pponat t̄ aq̄ via idonea ad ſalutē: R̄ndet l̄ ſup
ſcr̄us tho b̄ aliq̄ docto. varias rōnes aſſigre laborat: ita vt etiā tho. dicat op̄. iam
nan̄. ſcuſ ſcritā de p̄manētā pāis eē icouenitē i poſſible t̄ hereticā: l̄ ſr̄ones ſue n̄
tho. i. iiiij. p̄eludūt p̄teas ſoluit H̄co. t̄ tho. de argē. iō rō potiſſima cur itellecū
būc diſſicile ſcri viceret t̄ eccl̄ia definiare elegereſt̄: q̄ eo ſp̄u expoſire ſit
ſcripture q̄ cōdite: t̄ ita eccl̄ia catholica eo mo expoſuit q̄ ſp̄u vitas edo
cra fuſit: t̄ iō būc itellecū diſſicile elegit q̄ ver̄ē: Nō ei i p̄ate eccl̄ie fuſit
būc itellecū vep̄ facere v̄l n̄ verū: l̄ ſe iſtituēt̄. Itellecū aut̄ būca
do vep̄ factū t̄ traditū eccl̄ia explicauit̄: directa i b̄ v̄t credit̄ a ſp̄u ſp̄oſi
ſui xp̄i ſp̄u. s. ſctō: quē p̄misit xp̄us eccl̄ie vt maneat cū ea in eēnū: Joh.
xiiij. Hoc ḡ ſp̄u vitas recta i his q̄ fidei ſit errare n̄ p̄t. Ūl̄ ſp̄u po
tuſſet iſtituſſeyt corp̄ ſuū p̄n̄ fuſiſet ſube panis ſil̄ cū acciſtib⁹ ad h̄ba
pſecratiōis: nō tñ ſic iſtituit ſz ordinavit̄ vt p̄n̄ ſit tñ acciſtib⁹ ſube
panis deſinēt̄: q̄ ordinatio inotuit eccl̄ie fortaſſe lōgo tpe p̄ ſac̄i iſti
tutionē. Et credit̄ p̄mū ſcr̄is p̄t̄bo reuelata q̄ ſcp̄t̄ ſuis posteros docue
rūt̄: v̄l ſaltē ip̄ ſtudiosā ſcripturarū explanationē iuenerūt̄: vt p̄t̄ d̄ b̄o
Umb. Aug. t̄ alijs: q̄z tñ auctas an̄ eccl̄ie definiationē nemine ad eē
tiendū cōpellabat. Nō ḡ fec̄ eccl̄ia p̄mo bāc verā: q̄ panis ſuerit i cor
pus xp̄i: dū bāc ſitare p̄mo tenēdā ſtatuit: ſz eā ab initio iſtitutiōis ſaci
fuſiſe verā declarauit̄. Et p̄ h̄ p̄z r̄nſio ad rōnes i o p̄pōſtū: q̄ articul⁹ ſi
dei i vntuersali tradit⁹ ad illū itellecū ſp̄alē limitat⁹ eē q̄ ver̄ē nō curā
do an ſit diſſicilior v̄l diſſicilior: an ad eū p̄la ſequat̄ miracla v̄l pauciora.
Quāt̄ de id q̄ p̄ pauciora poſſer facere miracula facit p̄ p̄la: R̄n. tho.
de argē. i. iiiij.

Tho. de
argē. i. iiiij.
di. xi. q. i.
arti. q.

Priavt q̄ ſe ad fidē ſuſcipiēdā būliat maḡ me
reant̄: itellecū ſuū capiuādō i obſequiū fidei. H̄c dā vi ſup̄bi h̄bi ſecl̄i
de ſuo ſēlu gl̄ātēs vidēt̄ ſuū videret̄ t̄ ſtelligēt̄ ſuū ſtelligēt̄: vt ſi ſuū
tā faciat de ſapiaz b̄ mūdi: ſiē ait apl̄s. Tertia p̄t̄ addi: vt ḡ hec ſide
les apl̄i ſoleſt̄: t̄ iſideles ad fidei admirationē duſcant̄: fm q̄ dī br̄us
Aug. Fataemur deū aliq̄ poſſe: t̄ nos ſtelligere nō poſſe. Neq̄ de labo
rat faciēdo miracula: ad q̄z mltiplicationē fidēl̄ gratularib⁹ nō reuige
re: Gratulari in q̄z: q̄z t̄ ſuū potētē d̄n̄ colit q̄ ſuū mirabilia op̄ar p̄ ſuū ſalutē
bois: q̄ create creature excedūt t̄ facultatē t̄ ſtelligēt̄. Infidel̄ q̄z p̄l̄ ſuū
pl̄i ſidei admiratiōez quā ei ſerifionē ſuſpedi p̄t̄: imo ad credēdū alli
ci t̄ pmoueri: dū audit ſuū auctoris fidei potētā vt oē illū poſſe aſtrua
tur: q̄d ſerifionē nō ieludit mltiraq̄ ſuū mirabilia ſup nature curſuz p̄ ſuū
fideliū ſuū amore t̄ ſalutē op̄ari: ſicq̄ ſe ſub potētā manu ſua būliet̄: t̄
ſuū cui credūt̄ auctorē gl̄ificent̄. Hic em̄ mlti ifideliū ad fidē ſuū alleci
audit̄ ſuū ſe affectib⁹ t̄ miracul̄ ſuū admiraſionē ſuſpēt̄. Rorſus ex
admiratiōe dociles redditi: t̄ a dño misericordit̄ p̄ mediū ſc̄i ſuū ſuū il
luminati. Et ſi q̄ alij p̄ ſe miracula t̄ ſidei n̄t̄ ardua ſc̄adaliſant̄: nō poſſe

Misse.

tes aut nō volētes credere: nisi bis q̄ in natura aspiciunt: ac p̄ hoc fidez
 tāq̄ falsā aut vanā p̄tenūr: qd aliud quā s̄bū xp̄i amplectēdū est. **D**is
 plāratio quā nō plātauit p̄ me⁹ celest⁹ eradicabī: si nire eos ceci sunt ⁊
 ducea cccoz. **M**att̄.iiij. **U**til⁹ em̄ scādalū nasci p̄mitit quā vitas reo
 linquaſ ait gre. **T**heprimo qd noſe corp̄is intelligit qn̄ substātia panis
 d̄: querit i corp̄o xp̄i: p̄nīſione ſcīdū: corp̄ accipi tripl'r. **U**nomō put̄ ē
 de p̄dicamēto q̄titat̄ v̄cēs p̄cise trinā dimēſionē: ⁊ ſic nibil ad p̄pōſitū
 q̄r̄ queriſo nō fit i q̄ntitat̄. **A**lio mō put̄ ē directe i p̄dicamēto ſbe dices
 rē cōpōſitā ex materia ⁊ forma ſbalis: ⁊ ſic etiā nō p̄t accipi hic: alioqñ
 aia xp̄i eci ſacré ex vi ſboz p̄ ſe ⁊ nō p̄comitan̄: qd ſup̄i est ip̄obatū
Tertiomō p̄ altera pte cōpōſiti ſbalis: vt cū dicim⁹ hoiez cōponi ex cor
 pore ⁊ aia. **L**isto mō nō eſt direcete in p̄dicamēto ſz p̄ reductionē: q̄r̄ p̄ ſ
 eſſentialis reduciſ ad p̄dicamēto ſui totū: v̄l ſm alios in p̄dicamēto re
 latiōis q̄r̄ ſic p̄ ſ diē respectu ad totū: ⁊ ſm ponētſ plures formas ſba
 les i codē cōpōſito adhuc ſubdiſtinguit̄ ſz nō cures eo q̄ nō fit ponēda
 p̄yralitas ſine neceſſitate. **T**enēdo ḡ vnā ſolā formā ee i hoie q̄ eſt aia
 ſtellecrua. **R**ūndē q̄r̄ corp̄ illō in qd querit ſba panis eſt materia p̄ma
 hūanitat̄ xp̄i tāq̄ termin⁹ p̄m p̄ ſe ⁊ formalis hu⁹ queriſois: q̄ mate
 ria eſt corp̄ v̄t dīc alterā pte cōpōſiti ſbalis q̄ cū forma cōſtituit totū. **E**c
 hec materia ſiue corp̄ eſt alia numero a materia panis: hec etiā eſt eadē
 numero in xp̄o viuēt̄ ⁊ mortuo. **I**psa etiā materia iacuit nuda in ſepul
 chro. **N**uda dico a forma ſbalis nō nuda a formis accidētaliib⁹: nō tñ cō
 uertit ſpanis p̄mo i aggregatū ex materia ⁊ accidētib⁹ ſibi inberetib⁹: q̄r̄
 accidētia illa variabilis ſūt: nec ſq̄ manēt eadē in eodē ſubiecto. i. mate
 ria xp̄i: q̄r̄ alia accidētia puta pallo: n̄igredo: frig⁹: rigor: ūc̄: fuere i cor
 pore xp̄i mortuo: quā viuo. **T**ermin⁹ aut p̄ ſe b̄ queriſois ſp̄e idē. **L**ib
 voluit Egiſi⁹ in ſua ſi ſba ei⁹ ſane fuerint itellecra: qn̄ dīc corp̄b̄ acci
 pi p̄ materia organizata ſiue extēa: b̄nēt̄ qndā modū q̄tificatiū: q̄tñ
 mod⁹ nō ē qd ſup̄additū ſz realr̄ ip̄a materia ſubſtas cert⁹ dimēſionib⁹
 ſiue q̄ntitat̄: put̄ clari⁹ p̄ ſolūt̄ib⁹ argumētoz apparetū ſz eū q̄s po
 nit tho. de arge. **H**z dīc nō ſolū idē corp⁹ i ſepulchro ſz etiā eadē
 caro ſm illō **P**s. xv. **C**aro mea, reſcet̄ i ſpe. ⁊ **A**cl. viij. **N**ec caro ei⁹ vi
 dit corruptionē ⁊ eadē rōne ei⁹ oſſa. **M**ateria aut nō p̄t dici caro neq̄
 os: cū illa nō ſint eiusdē rōnis ſiue materia. **R**ūndē: caro ⁊ oſſa ſūt termi
 ni p̄norati⁹ ⁊ accipiuſ dupl̄. **U**nomō p̄ corp̄e: ſcō mō accepto cōno
 tādo accidētale diſpositionē: ⁊ ſic nō ſūt eiusdē rōnis i viuo et mortuo.
Vivo mō p̄ altera pte cōpōſiti q̄ eſt materia: cōnotādo certas diſpositiōes
 accidētiales: ⁊ ſic ſūt eiusdē rōnis eſtentialis i viuo ⁊ mortuo ſz nō accidē
 talis nec ſeq̄ ſūt eiusdē rōnis ḡ caro ē os ſiē nō ſequit̄ b̄ iuſt⁹ ⁊ iniuſt⁹
 ſūt eiusdē rōnis eſtentialis: ḡ iuſt⁹ ē iniuſt⁹ p̄p̄ defectū ſnotati: v̄l b̄: eui⁹
 poſſ ſ dici eadē fuſſe carnē i xp̄o viuo ⁊ mortuo p̄p̄ vniat̄ ſuppoſiti: q̄r̄
 ſuppoſitū ſbi qd ſel̄ aſſūpt̄ nūq̄ dereliq̄t. **U**niatas aut̄ numeralis p̄n
 cipalr̄ ſt̄ed̄ ex vniat̄ ſuppoſiti. **O**ctauo an queriſo illa ſiat in tpe
 v̄l i iſtāti. **R**ūndē q̄ in iſtāti: q̄r̄ tot⁹ ſpanis querit i totū corp̄ ſil̄ ⁊ inq̄v

Ithom̄. de
argentū.

Breſgo. de
ari.

Egidi. the
ozen. xxvi.
ij. et. xxx. et
xlv.

Ithom̄. de
argen. dil.
xij. q̄rti ar
ticu. j.

Expositio

finete: nō ps post pte: aut yna ps in vnā: et alia i alia pte: et p pñs insta-
tanea nō successiue. Nō em pōt cē successio ex pte termini q̄ tōr̄ s̄l'iro
ducit: et nō ps post pte vt dictū ē nec ex pte subiectū successiue ad forme
receptionē dispositi: qz nullū ē ibi subiectū: cū totū trāseat i rotū: nec ex
pte agēt̄ limirati: qz agēs ē infinitū: et pte idē nulla pōt cē resistetia. Si
dicis l̄z v̄r̄ diuina sit infinita opaq̄ ad plationē v̄boz q̄ ē successiua. Rā
def̄ q̄ opaq̄ qdē nō nisi. plati v̄bis l̄z nō durat̄ v̄boz. platiōe: vñ nō dat̄
vltimū instās. platiōs: nec vltimū eē panis alioq̄ daref̄ vltimū ps nū
nū: l̄z dat̄ p̄mū nō esse. platiōs s̄l' et panis: et illud ē p̄mū ē corpis p̄pi
sub sp̄eb̄ panis: et sic iter hec instātia nō pōt dari mediū. Finalis ex dīc̄
oib̄ p̄z q̄ post p̄secrationē rite factā panis trāsubstātiōi i instātia verū
corp̄ xpi: qd̄ sumptū est de v̄gine: qd̄ passū: et sepultū est: qd̄ q̄ resurre-
xit: ascēdit ad celos: et sedet ad dextrā p̄ris: in q̄ vētūr̄ est iudicare viuos
et mortuos: et b̄ de p̄ se p̄mo ex vi v̄boz sacrāliū: l̄z qz b̄ corp̄ mō viuū et
gloriosū nō est sine sanguine aia et deitate sibi v̄nita a q̄ nunq̄ fuit sepa-
tū. Jo hec tria sc̄z er̄ p̄ciosus sanguis: er̄ b̄ndicta aia: et excellētissima
diuinitas sūt ibi p̄ co:mitātia: et hoc qdā ordie quo hñt eē in xpo eustē
tia naturali. Nā sanguis est ibi ex p̄comitātia imediata: qz p̄tner sine
diatē ad dispositionē corp̄is ut sit susceptiū aic̄: q̄ nō viuiscat corp̄ si-
ne sanguine. H̄cō est i aia ex p̄comitātia mediata: qz p̄supponit sangu-
inē. Tertio ē ibi deitas ex p̄comitātia remota: q̄ q̄uis imediata s̄tynita
corpi: et nō mediata aia aut sanguine vt patuit in triduo aia et sanguine
separatis: m̄ in incarnationē vñto ē facta ad totū boiem iā pfectū: iō q̄i re-
mota et vltima d̄r̄ hec p̄comitātia. Est ī ibi corp̄ xpi ex vi queris: san-
guis rōne p̄mixtiōis: aia rōne p̄nexiōis: diuinitas rōnevniōis: q̄ nota
ri possit ex v̄bis xpi. Joh. vi. Ego lū panis viuū q̄ de celo descēdit. Pa-
nis q̄ ad corp̄ seu carnē: ibidē. Caro mea vere est cib: viuus p̄ aiam q̄
nō viuiscat sine sanguine q̄ de celo descēdit ex deitate: nō moru locali:
sed b̄uānitat̄ assumptiōe. Et nō solū hec q̄rtuor̄ dicta: sed etiā exp̄ p̄-
hētates accidētia et pfectiōes nature et glie: cū officijs et actib̄ suis pue-
reassūp̄sit in sua gloriōsa resurrectiōe: et sedet ad dextrā p̄ris sc̄roz alpe-
cribo p̄sentat̄. Pater: qz est ibi in naturali sua existētia exceptiō respectiō
bus q̄ ad vbi: et si deesset sibi aliq̄ h̄az pfectiōnū put i sacro tūc eē ipso
min̄ delectabile eē in sacro q̄ i celo: qd̄ absurdū est dicere. Sicut ange-
lis magis triste foret: si nobis cū in terris existētio decesset aliq̄ pfectio q̄
adesseret in celis. Tilitudo aut̄ hñt̄ trāsubstātiōis licet oīmoda nō
possit inueniri in natura: pōt tñ aliqlis haberi. Nā videm̄ ad oculū ce-
bū trāsubstātiari in verā carnē: qd̄ autē natura pōt successiue: hoc pōt
vtus diuina in instātia: vt p̄z in vroze. Lot̄ q̄ vñico respectu p̄la est pe-
trā salis. Gen. xix. Itē. b̄tus Aug. in de ciui. dei dicit in qdā terra ē ſon-
tes illiō nature: vt oē in eis mersū ſtatim ſtāt in lapides: qd̄ et ſi firmat̄
albert̄. Et phs. uij. metharo. diē: panē mutatū fuſſe i lapide remanē-
te colore et figura panis. Itē videm̄ q̄ vitrifices vilis ciner̄ ſubam: nō
nobilis et p̄clarivitri ſubam trāmutat̄: et v̄ba boim̄ naturas rep̄: vñz in

fm Franci
scū maro/
nis.

sc̄tūs Bo-
nae. di. xj
q̄rti. q. I. ar-
ti. iiiij.

Misse

64

serpētib⁹ ⁊ gladijs acutissimis: ita vt q̄s nudis pedib⁹ incedat illesus.
Quare ḡnō maiora valēt vba diuīa. **Uñ b. Amb.** Si valebat fmo he
lie vt ignē d̄ celo deponeret: nō valebit fmo xp̄i vt sp̄z mutet elemētor⁹.
Amb. lib. de sacra.
De tōr⁹ mūndi opib⁹ legiſt̄: qz dixit ⁊ fetā ſc̄: fmo igisq̄ potuit ex nihilō
facere qd̄ nō erat: pōt mutare qd̄ erat. Nō em̄ min⁹ mutare q̄z dare: hec
ille. **Lirca** p̄dicamētū q̄titatis ⁊ ſit pōt q̄ri: quō rā magnū corp⁹ put
efti celo aut pepēdit i cruce: poffit p̄tinē ſub rā pua hostia ⁊ q̄liber pte
aut pūcto ſp̄ci ſacrālis hostie. **Rñdet** f̄m egidiū i theoreumati⁹ ⁊ q̄libz
i. q. iiiij. l3 q̄titas corpis xp̄i reali ſit i ſac̄o: tñ illa q̄titate corp⁹ xp̄i nō
extēdit local'r ſic in celo: cū nō ſit ibi circūscriptiue local'r: h̄ ſolū diffini
tue p̄ſential'r. **Lir' rō** eſt: qz ex vi ſac̄i ē ibi ſolū ſuba corpis xp̄i. **Quā**
titas ho eſt ibi p̄ comitatiā naturalē ad ſubam: ḡ ſeq̄ modū exiſtē
di ibi nō ſuū. p̄ ſuū q̄ ē extēſiu⁹ ⁊ cōmēſuratiu⁹ loco: h̄ ſeq̄ modū exiſtē
di ſube: qd̄ ſe exiſtit i loco idūiſibl'r ⁊ diffiniſtue: nō exiſtue diuīibl'r
⁊ ſuū: p̄ ſuū indifferēter ē ſub hostia magna v̄l pua: ⁊ q̄libz
pte hostie tota. **Gic**, p̄pria totalitas ſube ſuū indifferēter ē ſub quo v̄l magno
loco: vt tota natura huīana i puo ⁊ magno hoīe: ⁊ tota natura aeris in
puo vel magno aere eſt indifferēter. **Nec** obſtat ſi dicat q̄ b̄fe eſſe in diui
ſibile ⁊ nō b̄fe p̄es repugnet quātitati p̄tinē ex ſua formali rōne: qz l3
intrinsicē nō b̄fe p̄es repugnet quātitati p̄tinē nō b̄fe p̄es extrinſe
cus i ordine ad locū ⁊ coextēſas p̄tib⁹ loci: h̄ nō repugnat q̄titati p̄ti
nē. **Pio cui⁹** ampliori ſtellec̄t ad uertēd̄i: q̄ in corpe locato pōt cōſi
derari duplex poſiſio: vna intranea q̄ eſt ordo p̄tū i toto. **Et alia extra**
nea q̄ eſt ordo p̄tū in loco. **Pria** poſiſio eſt de itranea i ſone q̄titatis cō
tinue. **Gic** a nō eſt de itranea i ſormali rōne q̄titatis p̄tinē: cū ſit na
tural'r poſterior: q̄titate p̄tinua: qz h̄ mō ē p̄dicamētū ſit: qd̄ ē poſteri⁹
p̄dicamētū q̄titatis ⁊ ip̄m natural'r p̄ſupponit. **Posteri⁹** aut̄ pōt ſepari
re videtur a pozi maxie hrute diuina vt in p̄poſito: cū h̄ nullā implicer h̄dictionē.
Gic etiā de facto: q̄ p̄es ſup̄mi celi h̄nt ordinē in ſuo toto: ⁊ tñ nō
h̄nt ordinē in loco eo q̄ ſup̄mū celū nō ſit in loco: ſi em̄ nō eēt dare vñū
ſup̄mū corp⁹ ſine loco: tūc in locis ⁊ locat̄ eēt, p̄cessus i infinitū. **Et cō**
firmat qz non min⁹ pōt de ſepare a re locabili habitudinē actualē quā
natural'r apta nata eſt b̄fe ad locū p̄ſente loco: q̄z a re calefactibili habi
tudinē ad calefactiū etiā p̄ſente calefactiū: h̄ iſtā de facto ſepavit ut
p̄t; de trib⁹ pueris in camio ignis. **Dan. iij. ḡ zc.** **Gic** itaq̄z corp⁹ xp̄i in
facto eſt aiatū organicū ⁊ q̄z: t̄ baber pte extra pte in ordine ad totuz
ſed nō in ordine ad locū: t̄ p̄ ſuū pōt undifferēter eſſe in puo vel magno
hostie loco diſtinctis mēbris ſicut in celo excepto ordine partiū ad locū
Et bis p̄z maledicere eos: qui dicunt q̄ q̄titatis q̄ eſt accēns inherētis cor
pori xp̄i in celo nō inherētis ſibi in ſacto: h̄ ſc̄ ibi corp⁹ xp̄i ſimplē ſub ſp̄z
bus ſine quātitate. **Aut̄** em̄ q̄ q̄titati eētialē ē mod⁹ q̄titati⁹ nec ab
ea ſepari pōt. **E**t ſi obiſciſ q̄ vbiq̄z eſt ſuba aliq̄z: ibi etiā necessario ſūt
oia accēntia absolute ſibi de facto inherētia. **Rñdet** h̄ in p̄nti nō habere
veritate: h̄ illa absolute tñ p̄comitari corpus xp̄i ſub ſacto: q̄b⁹ mod⁹

Thom. de
argen. dis.
x. q̄ri. q. iij.
arti. q.

Accordia
re videtur

Gic i. iij.

di. x. q. i.

Expositio

existēti sub sacro ex p̄p̄ia rōnibus nō repugnat q̄lis est quātitas; iō nō
q̄comitaſ; ſz vt ſup̄patuit mod⁹ q̄ntitatiu⁹ ad eſ nō ē q̄ntitati ecentiſ;
ſz ſolū mod⁹ q̄ntitatiu⁹ ad intra t̄ tal nō repugnat mō existēti sub sacro;
gnib⁹ ɔcludūt; ſūl̄ **Huſk.** ockan; a ſup̄dict⁹ paꝝ aut nibil videſ discordare
in lnia: niſi q̄ opinat⁹ q̄ntitatē nō ē accens abſolurū diſtinctū a re
q̄ta ut a ſubā q̄ta; v̄l a q̄litate q̄ta. Nā cū q̄ntitas mol⁹nib⁹ alio ſimili
res bñs p̄te er p̄te: ſiue p̄te diſtatiæ a p̄te. **Huſlatiſ** oſb̄ accenti⁹ a ſubā
q̄ta p̄ diuinā potetiā: adhuc poſſ manere eadē ſubā bñs p̄te eſ p̄te: p̄
bñs ſeipſa q̄ta ſine accenti ſup̄addito. **D.** aut de posſer h̄ facere; p̄z q̄
nullā iplicat ſūdictiōeſ; ſz q̄ i. d̄ **Huſk.** dīc corp⁹ xpi ut i ſacro nō ē q̄tu
laborat in equoco: q̄r accipit q̄tu put̄ ſe res bñs p̄te eſ p̄te ſiue diſtatiæ a
p̄te: inſ q̄s p̄t fieri mor⁹ local⁹: quō etiā coiter accipit q̄ntitas t̄ q̄tu. **C.**
ſic certū ē etiā fm̄ oſb̄ corp⁹ xpi ſacro nō ē q̄ntu: q̄ ſic q̄ntitas inclidit
ordinē priu⁹ ad totu⁹ t̄ locu⁹ v̄p̄ v̄l ſuſ imaginariu⁹: q̄ nō ē in ſacro. **H**anc ac
cipit q̄ntu p̄ re v̄t̄ ſuſ numero bñt̄ ſpres realiſ diſtictas natas: diſtare localē
p̄ naturā. **H**ic v̄t̄ corp⁹ xpi ē q̄ntu i ſacro: etiā fm̄ ockan. Iz nō valeat
aut n̄ velit itelligere ordinē illaz priu⁹ ad totu⁹ t̄ n̄ ad locu⁹. **U**n̄ imaḡo
iſe ut ſic de⁹ p̄t corp⁹ q̄ntulibet magnu⁹ dēſare ad q̄ntitatē grani mul⁹
manēte diſtātia cuiuslibet p̄tis a q̄libet: Iz modica ſine p̄ditione alio⁹
ecentiſ respectu eiui de loci: put ſup̄i⁹ de trā ſuſtātiōe dicu⁹ eſſici
h̄ venerabili ſacro oſb̄ p̄tes cor: p̄pis xpi p̄ mirabile ei⁹ op̄atione ſibi mu
tuo t̄ cui libet p̄tē boſtie coexistit: ac p̄ h̄ ſil ſūt̄ i ordine ad locu⁹: q̄re
ſpectu cuiuslibet p̄tē ſp̄z: ex q̄ tñ ſilitate nō ſequit⁹ p̄tū diuſiſoyl̄ ſuſio
ſz manet oſb̄ ordo priu⁹ ad ſe t̄ ad totu⁹ q̄ ē i cel̄: excepto ſolo orde ſi
tu ali: ſic i lacre Iz ſil ſint albedo t̄ dulcedo: tñ grad⁹ albedinis nō ſunt
p̄tes dulcedinis: t̄ i cōpoſito p̄tes materie nō ſunt p̄tes forme: hec t̄ ſilla
m̄ta late declarat ockan: ſz videſ redire i id ſup̄dictu⁹ niſi q̄d i mō lo
q̄ndi diſcordat. **T**ilitudo aliq̄lis quō magnu⁹ ſub p̄uo ztineri poſſit.
Pria ē pupilla ocl̄i quā videm⁹ magnu⁹ mōtē q̄phēdere. **H**ea ē ſpecu
lū in q̄tora ciuitas reliet: et in p̄uo eq̄ ſic in magno ſpeculo appet̄o
magn⁹. vñ p̄. **D**ñs i ſiō magn⁹: lion em ſpeculū ite p̄taſ. **T**ertia ē ouū
cyconie: ſub cui⁹ reſta later magna cyconia bñs lōgū roſtrū lōgaoꝝ cru
ra: ita ut fracta reſta nemo niſi expt⁹ credere poſſet: tā ma gnū corp⁹ ſub
tā p̄ua reſta latuisse. cū nullomō poſſet i p̄m i locu⁹ p̄orē recludere rebia
longiore toto ouo obſtāte. **Q**uarta eſt figura in manā: de q̄ legit **L.**
xvi. Qui plus collegit vel minus: nō plus vel min⁹ habuit qm̄ gomoꝝ
vnū: t̄. iiii. **R**egi. iiii. **H**elyſe⁹ magn⁹ hō coapratuit ſe paruo puer t̄. **C.**
Lirca p̄dicamētū relatiōe ſri p̄t: p̄mo cui ſubiecto inberēat accenti
buius venerabilis ſacri vi color: ſapoꝝ. odoꝝ: rāgibilitas t̄. vel an ſint
ſine ſubiecto. Inberēt ſe in ſpectiue d̄r nec iſtelliſi p̄t abſq̄ eo q̄d inbe
ret t̄ eo cui iherer: h̄ ē vt aliq̄ dicunt abſq̄ ſudamēt̄ er termio. **F**orma ihe
rē ſudamētū ē ſubim cui iherer termin⁹: ad q̄d r̄n̄def q̄ illa accenti q̄
ſunt ſp̄es ſacri ales nullo ſubiecto ſubali inberēt: p̄z q̄ nō inberēt ſubepa
niſi t̄ vñi: cū eoꝝ ſuba nō manet ut ſup̄patuit: nec ſunt in ſuba cor: p̄ia

Guill. oc.
kan in. iiii
q. iiii. et iiii
tract. de la
cramēto c.
xpix.

Misse

et sanguinis Christi: quia his accidentibus et qualitatibus sensibilibus de non
 uno non alteratur: nec haber in se talis forma: sed qualis in iudicio appare
 bit: nec recipit qualitates contrarias panis et vini et diversarum hostiarum
 consecratarum: cu sit impassibilis. Nec possunt hec accidentia esse in substâ
 tia circumstantia aeris: ut quidam dixerunt: tum quia interiores partes spe
 cierum non tanguntur ab aere: et per sequentes non inherent: tum quia aer est lo
 cus illorum accidentium: ergo non potest esse subiectum eorum: quia locus di
 usus est a locato situatiter. uñ. physicoꝝ. Subiectum autem et accidentes sunt
 simul in eodem loco. Idem enim est locus lacris et albedinis atque dulcediv
 nis eius: non autem sic ibi quia aliud est locus aeris: aliud specierum. Nam
 aer continet species: non aut seipsum: tum quia aer propter sui raritatem non
 potest esse subiectum coloris/saporis/asperitatis et duricie ac ceterorum
 accidentium: que apparent in sacramento: ergo. **In autem sint sine sub
 icto accidentalia sunt opiniones.** Quidam enim dicunt solam quantitatem
 posse esse sine subiecto: qualitates vero materialis posse quidam esse sine
 subiecto substanciali per diuinam potentiam: non autem sine subiecto accidentia
 sed necessario inherere quantum rati tanquam subiecto primo sine quo coher
 erari non possum: sed hoc communiter non tenet: quia magis dependet quantum
 ritas a substanciali quam qualitas a quantitate: poneando quantitatem subiectum
 medium inter substanciali et qualitatem: cum in genere cause subiectum sub
 stancialia sit causa prima: que prior et vehementior habet influentiâ suâ
 per causatum quam causa secunda et posterior qualis et quantitas. Si ergo quanti
 tas cohererari potest sine substancialia: a fortiori non potest cohererari qualitas si
 ne quantitate. Item qualitas est perfectior quantitate cum perfectioribus co
 venient: et per sequentes minus repugnat ei esse per se quam quantitate. Nec ob
 stant motiva eorum que soluit Tho. de argenti. et alij qui tenent quod omne
 absolutum potest produci et cohererari virtute divina sine subiecto et sub
 stanciali quam accidentalium: cum hoc nullum implicet contradictionem. Et quia
 omne absolutum a quolibet alio absoluto realiter est se et quilibet sui est
 distinctum: et per sequentes potest ab eo separari et separari cohererari. **Hoc** di
 quid de accidentibus respectivis. **Rude** quod binomii respectus non dicunt
 quid distinctum ab absolutis est rem: sed solum est denominatione: tu quoque
 adueniunt rebus absque villa sui mutatione: tum quia non est ponenda
 pluralitas sine necessitate. Qui vero ponunt binomii res parvas respectivas
 habent consequenter dicere quod non possint esse sine fundamentis et termi
 nis. Cuius ratio est: quia respectus est natura quedam: cuius essentia est
 habitudo inter duo extrema: et virtus et extremitas est de ratione essentiali re
 spectus. Ideo uno eorum ablato siue fundamento siue termino: destruit
 eius natura. Non enim quia respectus est accidentes: ideo fundatum et
 terminum requirit: sed quia respectus est respectus: deo requirit cuius sit:
 et ad quid sit: etiam in diuinis: ubi non est accidentes: propter quod licet deus sup
 plere posset causalitate fundamenti et termini: ut si respectus esset a solo
 deo causaliter effectivus: non posset esse respectus sine illis: quod eius natu
 ra dependet ab illis: non sic quecumque res absoluta dependet a rebus ex

Tho. de ar
gen. di. xij.
qrti. q. i.
ar. j. et sco.
ibidem. q. xij.
Gilbertok.
q. viij. qrti.

Expositio

trinsecis. **E**t sic sequit^{ur} q̄ deus nō possit vnā rem sine alia p̄ducere q̄d vi-
det esse inconveniens. Item sequitur q̄ possit respectum conservare absq; in-
hessione: sed non absq; extremis: qd iterū videt absurdū: ideo bimōre
spectus non vident^{ur} esse ponēdi. **P**atet ergo q̄ omne accidens p̄t esse
sine subiecto virtute diuina. **B**ed quid de facto: an sc̄z oīa accidentia
in sacramēto sint sine subiecto: vel an vnū inhereat alteri. **R**espondeſ
fm̄ diuersas opiniones de quātitate diuersimode. **N**ā dicentes quan-
tatem nō distingui a re quāta: sed quālibet rem extēsam per suas partes
et non per accidens superadditū: sequēter habet dicere omnia accidentia
ibi simpliciter esse sine subiecto: qz nō est ibi quantitas aliqua distincta
a qualitatib^{us}: et cum qualitas non sit in qualitate: manifestum est nul-
lam qualitatē esse in quātitate: sed simpliciter sine subiecto. **Q**ui dō te-
nent: q̄ quātitas sit accidens absolutū: possent adhuc dupliciter dice-
re. **U**no modo q̄ sola quātitas sit simpliciter sine subiecto: cerere quali-
tates sint in quātitate tanq; in subiecto proximo/sue immediate. **A**lio
modo vt sicut quātitas est sine subiecto: ita et cetera accidentia: ita yrom-
nia sint in materia sue substātia tanq; in subiecto: et nō in quātitate. Et
tendunt tamē ad extēsionē subiecti: qd primo extēndit per quantitatē
sibi inherētē: cetera vero accidentia per eandē quantitatē sibi in codē
subiecto coexistēt: et sic non oportet ad salvandū accidentiū extē-
sionē q̄ inherētāt quantitatē: sed qd coexistat eis quantitas per quā ha-
bent partē extra partē in eodē subiecto. **C**irca pdicamentū qualitatis
queri potest primo an omnia accidentia panis et vini post consecrationē
maneant. **E**t respondeſ q̄ sic: ita vt nullū mutet virtute conversionis.
Nam licet illa accidentia possint remitti/ratificari/congelari/
et c̄. tamē hoc nō est virtute conversionis: cum in hac sola mutet substā-
tia: sed aliunde: vt de actione et passione patebit. **S**ed: vtrū oīs qua-
litates corporis xp̄i in celo inherētāt sibi in sacramēto. **E**t respondet^{ur} q̄
sic: quia ille modus existēti qualitatib^{us} nō repugnat amplius q̄ sub-
stantie. **I**tem xp̄s resurgens ex mortuis iam nō morit^{ur}: **R**oma. vi. Mo-
rētetur aut̄ illi perfectioni qualitatib^{us} q̄ deponeret in sacramēto: et hoc
frustra sine utilitate: et sic non est simile de figura et quātitate corporis xp̄i
fm̄ aliquoꝝ opinionē vt patuit: quia illa fm̄ eos repugnat modo entē-
di in sacramēto: qui multū utilia est et magnū fidei fructū p̄stat: dū eius
nullā habemus experientiā: sed simpliciter credim^{us} intellectū nostrū in
obsequiū xp̄i captiuātēs. **S**ed di. qualitates ille panis et vini sunt con-
trarie qualitatib^{us} corporis xp̄i: ergo nō possunt esse simul in sacramento.
Respōdeſ: ille qualitates non sunt simul in eodē subiecto: sed sunt so-
lū simul in eodē loco qd eis nō repugnat. **N**ec obstat qd obiectū in
fideles cōtra fidē de accidentib^{us} sine subiecto. **N**ā q̄ arguunt primo aci-
dens diffiniri per subiectum. **V**erum est non in actu: led in aptitudine.
Hoc em̄ est accidens qd aptū natū est inherere: licet actu non inhereat
et sic diffinitū et diffinitio sunt conuertibilia. **A**et similiter dicendū quan-
do arguunt: sicut substātia habet se ad esse per se: ita accidens ad esse

Misse

In alio: qz verū est s̄t esse per se t̄ esse in alio aptitudinē t̄ nō actū: vñ male subinserūt dicentes: sed impossibile est esse substātiā t̄ nō esse per se: ergo t̄c. quia hoc esse fallsum pat̄z: quia non cōuenit materie nec forme substātiālī: qz tamē sunt substātie vere ēm phūm in p̄dicamentis: Non conturbet vos substātiārū par̄ es. Q, autem dieūt si deus posset substātiā facere sine accidēte: posset t̄ facere boiem sine quātitate/co-lore/figura: t̄ ita sine carne: ossibus t̄ organis qd̄ videtur impossibile. Respondeſ q̄ possit q̄ ad figurā: quantitatē t̄ cetera accidēteria: sed quo ad organa carnē t̄ ossa si illa distingunt̄ per formas substātiāles diffe-rentiarū rōnis: sic homo sine illis esse non potest. Non em̄ est homo sine forma sensitua/vegetatiua/intellectiuā t̄c. siue sit vna siue plures. H̄i aut̄ t̄m̄ distingunt̄ per dispositiones accidēteriales conceditur: cum hoc nullam implicat contradictionē. Inde potest cōseruare hominē sine manib⁹ t̄ pedibus: immo sine capite qd̄ est principale membrū: vt pa-ter de sancto Albano t̄ Dyo. qui decollati portauerūt capita sua ad lo-ca sepulture per longa spatia. It sic ad aliquot tēpus vixerunt sine ca-pitibus: t̄ per p̄sequēs poterāt simpliciter vivere per quotlibet magnū tēpus miraculose. Sic etiam deus posset facere in re lectionē t̄ volitio-nem sine subiecto: cum nō plus repugnet diuine potētie producere vel cōseruare accidens spūale sine subiecto q̄z materiale. Si dicis: simitas est accidens nasi t̄ nō videtur posse fieri sine naso. Respondetur: simi-tas nō est accidens absolutum distinctum a naso: sicut nec generalis fi-gura a re figurata: sed illi termini simitas figura t̄c. sunt cōnoratiui cō-notātes certū ordinē partū: qui tamē ordo non est quid distinctū a par-tibus t̄ toto: sed ipse partes met sic vel sic distantes aut propinquū. H̄e rarū t̄ densū distinctū per naturā non distinctione essentiali: sed acci-dentali: vt rarum est qd̄ sub magnis dimensionib⁹ parū habet de ma-teria: densus econtrario: ideo possunt esse sine materia virtute diuina. Nec est ibi aliq̄ deceptio: qz sensus iudicat de accidētib⁹ q̄ vere ibi sunt: t̄ intellectus fideliū iudicat illa accidēteria esse sine subiecto: t̄ sub eis ve-ru corpus xp̄i sicuti est ex determinatione ecclie. Q, aut̄ ois forma sepa-rata a materia ēm phos ē forma intelligibilē t̄ nō sensibilē. Verū ē de for-ma separata ēm suā naturā a materia: sed in p̄posito forma accidēterialis ē separata q̄ diuinā potentia retinēt sp̄ naturale aptitudinē ad esse in mate-ria qd̄ angel nō suenit: t̄ p̄ p̄ns est sensibilis t̄ minoris dignitatis alijs simpliciē a materia separatis. Arca p̄dicamentū actiōis t̄ passionis q̄ri p̄ct primo: vtrū talib⁹ accidentib⁹ sine subiecto existentib⁹ cōueniat aliq̄ realis actio. R̄ndet: licet id ab aliquib⁹ vertat in dubium: tamē vt dicit Tho. de arge. hoc faciūt absq̄ necessitate: qz obiectū potētie sensitivae: vera actioē agit in hīmōi potentia: sed ista accidēteria q̄zvis sint separata a substātia: t̄n vere reuirēt omne illud qd̄ spectat ad obiectum potētie sensitivae: quia qualitates sensibiles sunt in ipso sacramento coniuncte quantitatū: t̄ sic sensibile proprium coniunctum est sensibili communi quod requiritur ac obiectum: et per consequēs actualiter possunt age

Tho. de arge.
gen. m. iiiij
di. xij. q. i.
ar. iij.

Expositio

re in ipsum sensum: prout experimentaliter percipimus in visu/gustu/
tactu et ceteris. Nec oportet ut agens et partiens communicent in materia ne-
cessario actu: sed sufficit eum aptitudinem. **D**icit autem eum philosophum
agens et patiens in principio dissimilia in fine debent esse similia. **V**er-
um est quo ad formam: et sic est in proposito: quia si ista accidentia es-
Plus. q. de genera-
tione.
sent calida illud in quod agerent in fine efficeretur calidum: et sic de alijs:
non aurem verum est quo ad materiam: quia illa presupponit vel actus
aliter: vel in his que naturaliter existunt: vel saltem aptitudinaliter: et
in his accidentibus que supernaturaliter existunt.

Gedo: utrum illa accidentia separata virtute divina possunt in omnem
operationem in qua potuerint quod fuerunt suis subiectis conuenienter?
Respodez quod sic: quod illa accidentia sive species, per miraculose substans:
non priuant virtute: nec proprietatis suis naturalibus: precipue quod sub-
stant per se quod substantia est, priuum: et sic vim et modum substantiarum retinet
per sequebentes possunt in omnem actionem in qua possent si substantia adesse.
Sic enim non sentiunt, propter subiectum: sed ex propria natura sunt qualia
tes sensibiles: ita ut tanquam obiecta possint producere sensationem sui cui po-
tentia: puta videri: gustari: tangi et cetera. **P**ut supra dictum est. **H**ic et natura
liter possunt exire in ceteras operationes omnes non minus quam si substantia pa-
ris aut vini adesset: vini caliditas hostie potest producere caliditatem in ae-
re circumstante: humiditas humiditatem et cetera. **P**ossunt et naturaliter com-
pere substantias: et substantias generare. **N**am si modicum de igne cadere
in calice benedicte: accidentia vini non minus corripent et extinguerent
buialismodi ignem: quam ipsum vinum extinxisset ante consecrationem. **E**t quod cor-
ruptionis vnius est generatio alterius et e contrario. **j.** de gene. ideo generat
aliam substantiam. **H**ic si species panis essent coagelata et stabe calide illa-
te: generaret guttulas aque ex aere. **H**ic quod prodicit accidentia in ratione
cum corpori: cessat sub eius esse corpus christi: tunc ex buialismodi ac-
cidentibus generat vera substantia: ut cinis vel vermis et sic de alijs: quod
habet vim passiuam panis et vini: et per consequentes sicut ex pane et vino cor-
ruptio generat vera substantia: sic et rursum. **N**am si haberet se aliter in agendo
et patiendo quam substantia panis et vini: possemus habere sensibile experien-
tiem de isto sacramento: et periret meritum fidei quod pater falso. **H**ic
etiam vere nutritur: quod est glo. **j.** **A**lor. **j.** aliqui quoniam inebriari sunt ex visu
specierum illius sacramenti: cuius et **T**ho. de argen. ponit experimentaliter ex
emplu: quod fieri non posset nisi generaret ex eius substantia: cum substantia co-
vertatur in substantiam nutritur: et hoc contra eos qui dicunt quod non nutritur:
sed reficiunt solum quadam accidentali mutationem: sicut quoniam aliqui inebri-
antur ex odore vini et reficiuntur ex aromaticis. **Q**uibuscum respodet licet
odor aromaticus et vini possit hominem aliqualiter refocillare: in fine
alio cibo non posset hominem diu conservare: sed si quis satius haberet de-
bis accidentibus: eque bene posset se preservare: sicut cum pane et vino: nec
obstar illud philosophi. **E**t eisdem sumus: ex quibus nutritur: quod licet ista
accidentia non sint composita ex materia et forma: in quia habet modum et

Contra
Alex. san.
Bonavent.

Misse

virtutē cōpositi sc̄z panis & vini: ideo nos qui sum⁹ cōpositi: ipsi posse
 sumus nutriri. **H**unt tñ aliqui qui licet cōcedant p̄dicta accidētia ha-
 bere eandē virtutē operandi quo ad materiā exteriorē quā haberet sub-
 stantie cōuncta: tñ hoc negant quo ad interiora eorū vbi nulla est ma-
 teria: vñ cum ex his speciebus generaſ vermis: cintis vel nutrimentū &c.
 dicūt hoc fieri immediate a deo per creationē & miraculū: qui a exquo sub-
 iectum ibi nō est: substātia illa nō potest p̄duci de potētia subiecti: & per
 consequēs creatur. **I**mpossible eīn putant ex accidente posse generari
 substātiā naturaliter. **V**n cōsequēter dubitat: an in cau totū p̄ducat
 a deo an sola materia: & si materia illa redeat que cōuersa est in substā-
 tiā m̄ corporis christi eadē numero. **H**ed breuiter cum nō sit ponenda
 pluralitas miraculorū sine necessitate. **R**espōdef licet idifferēter quod
 liber accidētia nō possit forte generare substātiā: in hec accidētia qz ha-
 bent vñ et modū substātia diuina virtute: bene possunt generare substātiā.
Habēt enim accidētia panis & vini per se esse: & per cōsequēs p-
 agere & pati. **T**ertio: vñ aliquia actio pueniat corpori christi p̄mo
 in sacramēto seclusa illa que est per cōmitantia. **R**espōdef cōmuniter
 licet eis actio spiritualis possit inesse christo p̄mo p̄out in sacramēto:
 qualis est intellectio: volitio & huiusmodi: exquo talis nō depēdet a sen-
 sibus aut sensibili⁹: nulla tñ actio corporalis potest ei inesse p̄mo pue-
 in sacramēto: qz talis actio corporalis requirit extensionē & modū quāti-
 tatiū agen̄is et passiū: ita vt sint circūscriptiue in loco. **C**hristus autē
 p̄ut in sacramēto talem modum existendi nō haber: vt patuit: ergo &c.
Hed **B**ullbel. ockan tenens cōtrariū: negat qz requirat modus existē-
 di quātitatiū in agente. **N**am a anima poteſtagere in corpus dicente
 beato **A**ugu. ir. de trini. **A**nima magnā imputationē habet respectu cor-
 poris sui: nō obstante qz nō haber modū existendi quātitatiū in corpo-
 re: ergo pariratione christus et qz litates corporis christi possunt agere
 in aliud corpus: qz habēt consimilē modū existendi in sacramēto: sicut
 aia in corpore. **A**risitētibus enim actuo sufficiēt & passo disposito: nisi
 deus suspendat actionē fit actio. **N**ec videt qz ideo minus sufficiens sit
 actiu⁹: quia f'm se torū est equē p̄sens passo: qz si esset p̄sens per artes
 inequaliter. **V**n si intēſissimus calor esset in puncto: nō ideo minus vel
 remissius ageret: cū virrus ynta sit fortior seipsa dispersa. **E**t f'm qui
 cen̄. si calor esset separatus ab omni subiecto: adhuc posset habere oem
 actionē quā habet in subiecto: sed tunc nō esset necessario in loco circū-
 scriptiue: sed tñ diffinitiue. **I**tē idem poteſtagere in seipsum actioē cor-
 porali: vt parer de aqua calida reducente se ad pristinam frigiditatē: et
 idem a seipso nō distat localiter. **I**tē modus accidētalis p̄: incipit actio
 ui: nō impedit actionē eius que sibi est a natura intrinseca: sed esse in lo-
 co circūscriptiue est accidētale qualitati & substātiae: ergo ppter eius ob-
 lationē nō auferet illud quod est naturale. **O**mne ergo actionem tam
 corporalē qz spiritualē quā potest habere corpus christi existens in lo-
 co circūscriptiue: potest & habere in loco diffinitiue passis equaliter,

*Egidius
Gco. tho.
de argent.*

Expositio

dispositis. Unde et sub hostia existens posset naturaliter calefacere hostiam: si deus eius actionē non suspenderet: et sic de alijs actionib⁹. Veritatem de facto his actionibus que fierēt naturaliter per corpus christi: deus coagendo nō concurrit: et ita actiones buiusmodi impedit et suspendit: ne experimentū sumatur de corporia christi p̄sentia in laetamen: et ineritū fidei pereat. ¶ Et similiter s̄m has duas opiniones contrarias loquendū de passionē respectu corporis christi p̄ our in sacramento si adhuc haberet corpus passibile et mortale sicut in cena: quia s̄m primā opinionē nullo modo posset pati: aut aliquo modo transmutatione supradicta saltem ab extra. Hocm vero aliam opinionem posset eodē modo pati: sicut si esset in loco circumscrip̄tive: si deus relinqueret ipsuz nature sue: et nō suscep̄deret actionē. Veritatem quia corpus eius iam constat esse gloriosum et impassibile: ideo nullo modo pati aut transmutari potest: etiā si esset localiter in sacramēto. ¶ Circa p̄dicamē tum habitus queri potest primo: utrum corpus christi sub sacramēto sit vestitū dotibus glorie sicut in celo. Respondeſ q̄ sic per cōcomitātiā ut paruit de trāsubstitutione. q. iiii. ¶ Secundo: utrum sub illis votibus possit corporali oculovideri: vel aliquo alio sensu percipi. Respondeſ s̄m primā opinionē de actionē et passione corporis christi p̄ sub sacramento: q̄ nullo penitus sensu potest percipi: aut cognosci corpus christi. Neq; sub illis neq; sine illis p̄t sub sacramēto. Nam si aliquo sensu posset cognosci: maxime sensu visus: cum talia plures rerū differantias nobis ostēdat: vt dic̄t. i. metaphysice. Sed hoc nō: quia illud quod debet videri oportet vt ad minus sit rāte quātitatis: vt possit fundare basim trianguli viualis: cuius conus pertingat vscq; ad oculum cum visio fiat per modū pyramidis: cuius basis est in re visa: et conus in oculo vt probat in perspectiva: sed corpus christi sub sacramento nō est modo quātitatiuo: neq; alicui parti hostie coextensum: ergo nullo modo potest obiectu visum moueri: et per cōsequēs necvidi. Secundum vñ ali: in opinione Ockan dic̄t: q̄ si deus actionē suaz circa hoc nō suspenderet: posset videri: et certis sensibus percipi nō minus q̄ si esset circumscrip̄tive in loco: sicut si albedo in pariete rotā coexistet roti parieti p̄supposita debita videntis distātia: cum virtus unita foris: sit seipsa dispersa: vt patuit. Sed ad auctorē perspectivē dic̄t q̄ locutus sit pure naturaliter: sicut ipse expertus est. Nunq; enim vidit colorē nū extensum: et in talibus visio fit per modū pyramidis et c. Si autē deus faceret colorē non extensum: tunc videretur et nō per talem figurā. Uel etiam vt dicit posset saluari talis figura: quia cum corpus christi sit in loco diffinitiuē qui locus est extensus: potest fungere basim pyramidis et hoc sufficeret ad visionem: vel saltem oppositū sufficiēt proborū nō potest. Sed tunc querit̄ cum partes corporis sunt simul indistincte caliter: similiter et colores partium: quomodo discerni possunt et quomodo colores videri: cum tamē colores etiā extensi certo modo situad se impediunt: vt si pannus subtilis albus ponatur super intensem rū

Misse

beum vel nigrum: color albus non videtur. Respondebit quod tunc partes diversae rationis discernerentur per suas qualitates: sed partes eiusdem rationis non discernerentur: sicut partes graduales albedinis intense distingui possunt: nec partes duorum luminum in eodem medio per visum distinguuntur. De coloribus partium quia simul sunt maior est difficultas quam de alijs sensibilibus. Nam calor immutat tactum secundum omnem situm proportionatum: non autem sic color visum: quia propter diversitatem situs sepe variatur. Et idcirco colores partium corporis christi possent se forte impedire ne oculi videantur propter similitudinem: non tamquam intantum quin aliquid videantur: sicut in exemplo predicto: licet color albus non videtur: tam color rubeus vel niger videtur. Tertio de facto: an ne posset procedi aliquando christum videri prout in sacramento oculo corporali: sicut populus communiter dicit se vidisse christum dominum videntem sacramentum. Respondebit quod corpus christi in sacramento non videtur per se ex quo est substantia que non videtur nisi mediante colore et luce: que ibi non appareret prout sunt corporis christi neque videtur per accidens: quia accidentia panis non sunt subiectiva in corpore christi ipsum figurativa aut commemorantia. Tertio non videtur propter speciali unionem ad species: sicut deus dicit visus in terris: et cum hominibus conuersatus. Quarto vero improprie dicitur videri in sacramento: sicut contentum in continente. Sicut dicimus videri hominem: cum tam solum vestes eius videamus et unum duci in vase non tam est omnino simile: quia hec circumscribuntur: corpus vero christi diffinitive continetur. Quarto utrum aliqua cognitione intellectiva possit cognoscere corpus christi sub sacramento. Respondebit quod duplex est intellectus coniunctus et separatus: viatorum et corporisensorum. Qui ergo negant hoc nullo sensu cognosci posse: habent certe quoniam dicere hoc idem de intellectu coniuncto viatorum quantum ad cognitionem intuitivam: cum nihil modo sit in intellectu quin prius fuerit in sensu. scilicet posteriorum et iuxta de anima. Et sic econtrario qui dicunt sensu vel corporali oculo posse percipi corpus christi sub sacramento naturaliter: si deus non suspenderet coactionem suam: habent consequenter hoc idem dicere de intellectu coniuncto. Quo vero ad intellectum separatum sive angelicum sive humanum: vel etiam quo ad coniunctum et beatum non est dubium quin quilibet eorum possit cognoscere presentia corporis christi in sacramento stante debita presentia et communione influentia: quia omnia talis intellectus habent pro obiecto ens creatum in genere includens substantiam et accidens: ita ut non cognoscatur substantias per accidens: sicut intellectus noster sensibus alligatus per statum istum: sed naturaliter intuetur res sicuti sunt et esse habent. Dicitur: ante communem dei influentiam sine coactione: quia sicut secundum magistrum creditur quod angelus malus videre non permittitur mysteria gratiae: ita secundum Egidium probabile videtur quod deus tam excellens sacramentum videtur aliquibus substantiis separatis: et non permittat de mones omnes recipere. Ego vobis illam cognitionem habere de sacramento eucharistie: quam habe diu in theore possent ex naturali eorum virtute. Hic et secundum Ambrosium eos latuit reuma. xvij

Expositio

mysteriū incarnationis: et fīm Aug^o. nō ob aliā causā magi pharaonis
nō potuerunt facere cīnipes/qui ranas serpentesq; fecerūt. Et si legit
aliquādo demones huic sacramento reuerentiā exhibuissē: hoc contin-
git. Vel quia dimissi sunt p̄rie nature: vel forte ex signis: aut verbis ho-
minū vel miraculis contingentib^o potuerunt cōjēcere dei maiestatē ad
esse: cui ut ait apl's: Omne genu flectit celestī terrestriū et infernorū;
P̄bil. ii. Quānto: vtrū angeli et beati videāt in verbo visione beatissi-
ca xp̄m prout in sacramento. Respondeſ q̄ visionis beatifice obiectus
nō est aliqua creatura: sed solū speculum illud diuine essentie. In quo
beati vident omne qđ illud speculū lucidissimū voluntarie in se dignat
ostendere. Si ergo eis ostendit vident: si non/nō vident. Quia tamen
visio succedit fidei fīm illud P̄s. Hic ut audiuimus: sic vidimus in ci-
vitate dñi virtutū. **Lt. i. Cor. xiiij.** Videmus nūne q̄ speculi in engina-
re tē. Ideo licet visio diuine essentie succedens fidei qua tanq; essentia-
li p̄mio sufficienter p̄miaſ omne meritū fidei: tamē pbabile videt: vt eni-
am clara visio et evidens cognitio omnī artieuloꝝ fidei succedat tanq;
occidentale premiū: cū hoc ad accidentale beatitudinē videat pertine-
re: et per p̄sequēs sicut crediderunt xp̄m cōtineri sub sacramēto in inua-
ita et vidēt in patria. Nec est inconueniēs bōes beatos aliqua videre in
verbo: que in illo non vident angelis: esto q̄ nō viderēt: qz et sic beatifici
piunt aureolas virginū/doctoꝝ et martyrum que non dant angelis.
Circa predicationē vbi queri p̄t p̄mo: vtrū corpus xp̄i possit esse in
pluribus locis: puta in celo et sacramēto/aut oībus altariis. Respo-
dit Innocē. iii. Hic ut filius dei per diuinā naturā haberet triplicē modū
existendi in rebus: quia in oībus est per essentiā: in iustis per gram: et in
natura assumpta per vniōnis efficaciā: ita corpus eius habet triplicem
modū essendi. Est em̄ in celo localiter: in verbo personaliter: et in altari
sacramentaliter. Hoc in quidē eius esse naturale in celo est in uno loco:
fīm esse p̄sonale: nō est in loco: fīm esse sacramentalē est in plurib^o locis.
Hco: vtrū possit esse in plurib^o locis circūscriptiue. Respondeſ plus
rea magni docto. q̄ licet cor:pus xp̄i possit esse in pluribus locis sacra-
mentaliter et diffinitive: nō tamē possit esse in pluribus locis localiter et
circūscriptiue. **Hed alij ut Hco. Huilbel. ockan. Tho. de orgē.** ad ma-
gnificandū potentū diuinā pbabilis tenet: q̄ etiā posset esse in pluri-
bus locis circūscriptiue: sicut et quotlibet aliud cor:pus diuinā virtute
tum quia magis videat mirabile et alienū a cursu nature quantitatē esse
in pluribus locis mediare substātia qz ecōuerso. **Hed** primū constat de
facto: ergo nec scdm est negādū. In quoq; em̄ loco aliqd cor:po est cū
sua p̄pria quātitate: in eodē loco p̄t esse localiter: cū deus possit illū lo-
cum replere cum illius cor:pis quātitate. **Hed** corpus xp̄i est in plurib^o
locis cum sua p̄pria quātitate: vt pat̄ ex supradictis et fidei veritate: et
go tē. **Tum** quia deus mediante cōuersione substātie panis manēb^o
accidentib^o: facit cor:pus xp̄i esse in pluribus locis: ergo sine his potest
ip̄m facere in plurib^o locis: et per p̄sequēs localiter. Consequētia tenerit

D. Tho.
Egidius
Henric^o
Goffred^o

Misse

quia quicquid deus potest mediante causa secunda: potest immediate per seipm. **T**um quia ad hoc multa legunt exempla que recitat Tho. de argenti. **T**um quia nihil debet negare xpianus posse fieri virtute diuina: qd ex personis non potest evidenter probare: includere contradictionem: cu virtus diuina modum et virtutem causarum naturalium sive creaturarum in infinitu excedat: et etiam est philosophus. vii. ethico*rum* possit omne illud qd includit contradictionem. **S**ed aliquod corpus esse in pluribus locis circu scriptum: non implicat contradictionem: ut patet respodendo argumentis errantie opinioni. **N**on enim proposito arguitur: termini loci et locati sunt simul: ergo qd est extra terminos loci. est extra proprios terminos: qd videtur impossibile. **R**indetur quod locatum est in pluribus locis: nullius loci termini sunt adequate simul cum terminis locati. **H**ic in simili dicitur de animis: quod est simul in capite et pede: in nullo tamen eorum adequate: et per consequentem nihil probatur. **S**ecundo quod arguitur sicut locatum comensuratur loco est in quantitate continua: ita etiam est in quantitate discreta: et per sequentes vnum esset plura. **P**rospodetur: verum est naturaliter: sed non obstat illa comensuratio: ne virtus diuina infinita et illimitata: potest unius illo respectu alterius tribuere taliter illimitationem: quod pluribus alijs possit comensurari: inviolata tamen permanente comensuratione cum illo primo. **H**ic superficies corporis Christi: licet comensuratur loco sibi coequali in celis: tamen comitata sibi per diuinam potentiam predicta illimitatione respectu illius loci poterit cum corpore Christi alibi reperiri: quod comensurata remaneat illi loco celesti: sic etiam rationalia est tota in toto et qualibet parte rotata: quia respectu cuiuslibet partis habet taliter illimitationem quod potest esse eorum alia parte. **E**t per hoc patet clarior responsio ad primus argumentum: quia hoc modo aliquid manens infra superficiem illimitata: potest inueniri extra superficiem sibi comensuratum: cuiuslibet. **T**alis illimitatio non est comitata. **T**ertio arguitur: sicut res per naturam propria est tantum in una specie: ita per dimensionem est in uno loco: quod sicut natura ad speciem/ita dimensione ad locum. **R**indetur negando consequentiam: quod natura habet se essentialiter ad speciem: non sic dimensione ad locum: sed solum contingenter. **Q**uarto: distincta: ubi: possunt esse distincti termini motus: sed termini motus sunt contrarii: ergo eidem conuenire non possunt. **R**espondeatur: termini motus reales qui sunt locus a quo et locus ad quem: non sunt contrarii: quia possunt esse res eiusdem speciei: ut eiusdem aeris vel aquae: sed priuatio et forma: inter quae est motus: ut non esse in loco a: et esse in loco a: sunt contrarii. **I**. non conueniunt eidem: et sic motus est inter terminos contrarios: quia inter priuationem et habitum: sed tunc non est ad propositum: quia vnum ubi non est formaliter priuatio alterius ubi: sed vnum locatum fundat plura ubi. **D**ato igitur quod formalis terminus a quo non possit esse simul cum formaliter termino ad quem: sicut nec priuatio et habitus: tamen per hoc non probatur quod idem locatum non possit fundare plura ubi a diversis locis sortita. **Q**uinto: concedendum est idem corpus de fato posse esse ubique per diuinam potentiam: nec sic esse ubique est propter deo: sed esse ubique per naturam propriam: ita ut impossibile.

Ad argu
mēta in
o positiō.

Aug. i ser.
de imago.

Expositio

fit esse locū in quo nō sit deus: est propriū deo. **F**exto/negandū est idē
tempore nō posse esse diuersis temporibus:cū possit esse hodie et heri et cras;
verū si prius et posterius includeret negationē: vt prius non sit cum po-
sterior: tunc est nō simile:cum esse in pluribus locis: qz hoc nō includit
negationē. **V**el brevius respōdet̄ nō esse simile de tpe et loco quo ad si-
militatē essendi: quia tempus est ens successiuū: cui repugnat habere plu-
res partes simul: sed locus et vbi sunt de genere permanentiū: quibus
pluribus non repugnat simul esse. **H**eptimo inconvenientie plures ad-
ducuntur primo de cōtrarijs positionū differentijs: qz sequeretur idē
esse sursum et deorsum: ante et retro et c. que videntur contraria respectu
eiusdem. **R**espondeſ qz he differentie, prie nō sunt cōtrarie: qz possunt
esse eiusdem speciei. **U**nū em̄ et idem potest esse ante et retro et c., respe-
ctu diuersitatis locorū. **O**ctauo de cōtrarijs, prie arguunt sequi: qz idē
esser in casu calidū et frigidū: vt si in uno loco esset in stua calida: in
altro loco foris in nuce. **R**espondeſ hic duos esse modos loquēd̄. **Q**ui-
dam em̄ dicūt qualitates contrarias formaliter ex propria eorum natura
repugnare: ita vt per nullā potentiam possint esse simul manente eorum
natura. **H**ed vnde hoc probet nō facile inueniſ/ nō per experientiam:
qua vnu contrarium expellit aliud. **H**ed experientia cursus naturalis
nō p̄iudicat potentie divine: nec valet si dicif̄/ qz contraria inferit cōtra-
dictoria: quia hoc non est verū de qualitatibus cōtrarijs: sed de propo-
sitionibus cōtrarie oppositis: oīs homo currit: nullus homo currit: qz
sequiſ: nullus homo currit: ergo aliquis homo currit: que est contradi-
ctoria huius: omnis homo currit. **H**ed ex illa a est calidum: nō p̄t cui
denter inferri: ergo a non est frigidum: t per sequens non negandum
quoniam deus possit contraria simul ponere et cōseruare in eodem subiecto:
nō solum existente in diuersis locis: sed etiam existente in eodem loco.
Sicut nōnulli dicunt corpora damnata et simul pati ab int̄ō calore et
frigore in inferno: et nō tm̄ per vicissitudines. **H**ed km̄ opinionē aliorū
dicif̄/ qz in casu argumēti vel ille calor et frigus habent ad seūtē pro-
portionem equalitatis vel inequalitatis. **H**i primuz/non sit actio. **S**i
scdm̄/ tunc fortior qualitas agit impedīdo contrariā: et per cōsequens
idem nō simul caler et friger. **V**el aliter dici potest: licet contraria repu-
gnent in subiecto cōsistente naturaliter in eodē loco: tamē nō repugnat
in eodem subiecto replicato ad diuersa loca. **U**nde nō implicat aliquid
idem rome esse calidum: et parisus esse frigidum: si esset utrobiqui. No-
no adducunt priuatue opposita de eodem: ex quibus vident̄ posse in-
ferri cōtradictoria: vt qz in casu idē quelceret et mouereſ esset sanū et in-
firmū: mortuū et viuū: et sic de alijs: sed eandē procedunt de corpe christi
in sacramēto: et alibi. **I**deo distinguendū de negatione primitive inclu-
sa. **V**el em̄ negat habitū simpliciter inesse: hoc est nullibz: et nullo modo
inesset: vt qn̄ pdicant simpliciter sine determinatiōe sibi addita: et sic in-
ferū cōtradictoria: qz sic quiescēs valet tātū. i. aliquid nō motū: infirmus
aliquis nō sanus. **H**equiſ ergo: a qescit: ergo a nō mouet: et sic de alijs.

Missale

Tel negat habitum inesse non simpliciter, sed certo modo: vel loco per determinationem sibi additam; ut quiesces romae, i.e. non motus romae; et sic non inferunt contradictionia nisi sum idem. Unde sequitur: quiescere hic: ergo non moueretur. Et si non videt inconveniens idem moueri et quiescere: quod non in eodem loco et super eadem magnitudine. Et ita sum Hugo, si sacramentum in cena per triduum fuisse reseratum: quia ibi fuisse impossibiliter: fuisse corpus Christi simul viuum et mortuum: viuum in sacramento: mortuum in sepulchro. Sed in hoc casu corpus Christi in sepulchro non fuisse simpliciter mortuum. Primo modo ex quo habuisset alibi viram. Nec debet hoc alicui videri absurdum: quia cum eadem materia per diuinam potentiam potest subiecta diversis formis specuocari: potest et replicari ad diuersa loca. Ponatur ergo casus: quod hic subiectatur forme asini: et alibi forme lapidis. Et eadem materia est hic animata: et alibi inanata: et hoc verum accipiendo animata et inanimata, put sunt differentiae accidentiales: secundum, put sunt differentiae essentiales: quia hoc impossibile: sicut impossibile est hinc esse hominem et alibi esse et non esse hominem: potest tamen hic esse compositionem ex corpore et anima: et alibi idem corpus sine anima: et sic conceditur idem quiescere et moueri: esse viuum et mortuum: hic mori fame: et alibi pinguiscere aut saturatum esse. Posset enim corpus alibi sicur hic resoluti per actiones caloris naturalis: ita ut anima utroque partes materiales resolutas desineret informare. Si vero alibi fieret restauratio deperditi per instrumentum et non hic: tunc hic pire fame: et non alibi. Sed Tho. de Arago. Tho. 5. ar. hoc negat: dicens quod saturatum in uno loco: in nullo alio loco esset famem gen. di. x. licum: dato etiam per nihil comedere in alio loco. Similiter licet conce dat quod idem corpus possit quiescere et moueri sum diuina ybint supra: tam negat quod corpus Christi in casu quo fuisse in triduo reseratum in sacramento: quod non fuisse mortuum: quia ex quo Christus tradidit corpus suum verum et viuum discipulis suis in cena: si sum corpus fuisse reseratum in mille paxidibus: sicut modo reseratur in ecclesiis in omnibus fuisse mortuum quando in cruce fuit mortuum: quia tunc Christus simpliciter fuit mortuus etiam si illa determinatio in cruce non adderetur. Et alibi Tho. 5. ar. declarat quod corpus Christi in passione: quia habuit partes extra partes tam dis. x. q. iii. in ordine ad totum quam in ordine ad locum: Ideo utroque i.e. intrinsece et ar. liii. q. ii. extrinsece fuit vulneratum. Sed si fuisse tunc sacramentaliter in paxide: quia habuisset solum ordinem partium ad totum et non ad locum: ideo licet non extrinsece fuisse vulneratum et discontinuatum: tamen intrinsece et per consequens tandem mortuum sicut in cruce: et per hoc patet solutio ad rationem Hugonis. Pro concordia tam videtur quod ipse Tho. accipiat priuationem primo modo scilicet prout negat habitum simpliciter inesse: alij vero accipiunt priuationem secundo modo. Similiter videtur quod tho. accipiat corpus ut dicu totum compositionem de predicatione substantie in recta linea: alij vero accipiunt corpus pro altera parte compositi, i.e. pro materia prima. Et sic non aduersi: sed solu in modo loquendi diuersi in illo ludo quod est simplis saturatum aut viuum non est alicui famelicum aut mortuum: et

M. ij

Expositio

quo tamē stat q̄ aliquid in certo loco saturatū aut viuū: in alio loco il-
lud idem sit famelicū aut mortuū sed o mō dicto. **D**ecimo q̄ idem di-
staret a seipso. **R**espōdet si distantia distinguit diversitatē terminorum
inter quos est aliquid medium: sic idem nō distat a seipso. **S**i autē di-
stinguit solū medium inter hoc & hoc nō curando a termini, sīt distin-
cti vel non: tunc idem potest distare a seipso: quo dñib⁹ aliud est dictu:
nisi q̄ aliquid idem est in diversis locis inter que est realis distatia: sicut
patet de anima in capite & pede. **H**ed di. **S**i idem potest esse in diver-
sis locis distantibus: tunc idem potest sibi ipsi obuiare: a seipso recede-
re: seipm̄ circuīre: secum loqui: disputare: pugnare: & in multis locis q̄
campū magnū exercitū facere. **I**tem diversis vocibus cantare: tenor:
rem: cōtratenorē & discantū. **R**ūdit H̄co. q̄ hec puerilia sunt sensu et
imaginationi initientia. **U**nde oīa illata tanq̄ possibilis cōcedat sūr
cum nullā implicat contradictionē: nec maiorem repugnantia q̄ idem
corpus esse in diversis locis. **N**ec est imaginandū q̄ oporteat migrare
de loco ad locum per mediū: vt idem sit in diversis locis. **B**ed suffic
q̄ incipiat vel desinat in diversis locis: sicut ex ipso placet absq̄ q̄cūs
migratione. **U**ndecimo cōcedendū est q̄ eadem materia ad diversa
locū replicata: posset tandem informari diversis formis substantialibus:
& etiam contrarijs accidetalibus: cum hoc non impliceat. **D**uodecimo
dicendū q̄ ignes in eodem ligno in diversis locis replicato producant
duas formas: vel unam fm̄ q̄ determinant a p̄ma causa q̄tum ad in-
dividuum: nec est magis impossibile duas formas eiusdem speciei infor-
mare eandem materiam: q̄ diversas formas specificas informare ean-
dem materiā: neutrū implicat contradictionē: neutrū potest natura nisi
precedente miraculo: nec impedit q̄ sunt diversa agentia: q̄ diverse cau-
se etiam totales possunt causare eundē effectum: vt alibi declarat. **S**ic
econtrario idem ignis in diversis locis posset agere in diversis lignis.
ibi proportionabiliter approximata. **E**x his oībus patet nō implicate ide:
corpus circuīscriptum esse in diversis locis. **D**ecūdo patet q̄ non opor-
ter omnia absoluta alicui in uno loco vniuersitate eidem in diversis lo-
cis replicato. **N**ō etiam ostendit potest duob⁹ exemplis. **P**rimo in uno
ne humana nature ad verbum: que fm̄ opinionem pene omnium simili-
est vniōni accidentalis ad subiectum aliquo modo: & tamē verbum est
vbiq̄ & non natura humana. **S**ic in proposito subiectum alicuius forme
potest esse in pluribus locis: & tamen forma solum ipsum informare in
uno loco. **S**icut enim verbum est illuminatum p̄ seipm̄: ita potest illumi-
nationem aliquā cuiusq̄ subiecto cōcedere. **D**ecundo exemplo: q̄ fm̄
alios corpus replicatū ad duo loca habet duo vbi: & duas p̄sentialitas
ad illa: que tamen non replicantur ad replicationem corporis loca-
ti: sic corpus christi posset habere aliquid accidens absolutum in celo:
& illo carere in sacramento: quis de facto creditur omnia habere in sa-
cramento que habet in celo vt patuit. **T**ertio patet q̄ proper replicatio
nem eiusdem corporis ad diversa loca: non sequitur agens nature age-

Mis̄e

reper distantia improportionata. Unde nō oportet q̄ corpore hic calefacto calefiant etiam rome. Et in casu quo etiam calor replicaret: tamen inesset solū primo hic: t per cōcomitantia rome. ¶ Similitudo aliquis h̄is quō idē possit esse in diversis locis. Prima: quia anima naturaliter est tota in toto: t in qualibet parte tota fm. Aug. vi. de trini. t sermone de imagine. Secunda: sicut eadē vox est in diversis audientiis auribus. Tertia: sicut eadē imago in diversis speculis. Quarta: idem verbū qd manet in corde loquens recipitur in corvni sciuisq; audiētis: sic xp̄s verbum patris manens in celo: t in sinu patris totus: adest in plurib; altaribus t hostijs totus t indiuisus. Item angelus qui subuertit so- domam t gomorā simul fuit in diversis locis. Item sanctus Ambro. celebrauit mediolani: t interfuit exequijs sancti martini thuronis. Et idē legitur de sancto frontone qui cū christo vocatus interfuit exequijs sancte Marte p̄ pontificalibus indutus: t tamē a loco in quo vocatus fuit non recessit. Tertio queri potest: vtrū corpus xp̄i localiter mutetur dum vi consecrationis incipit esse sub sacramento. Respondeat q̄ in mutatione locali alicuius corporis sunt due mutationes: scz vna de- dictiua termini a quo: t sic corpus christi non mutatur: alia acquisitiua termini ad quē: t sic corpus christi mutatur: quia vere acquirit nouum locum: saltem diffinitiue in quo prius non fuit. Quia tamē be due mu- tationes licet sint realiter distincte: non tamen habent nomina imposta eas distincte significatiua: eo q̄ naturaliter nunq; separant. Ideo nō de-bet dici hec mutatio localis p̄ prie: sed alia cui nomen nondū est impos- ta: t sic cōcordantur opinione contrarie. ¶ Quarto: vtrū corpus chri- sti descendat localiter per mediū ad species sacramenti altaris. Respon- detur: licet ad legitimā consecrationē veraciter incipiatur ibi esse corp̄ christi: non tamē descedat per mediū celi: alioquin esset in continuo motu: t moueretur ad cōtrarias positionū differentias simili: qd absurdū est t ridiculosum. Sed vt hoc possit intelligi non oportet imaginari ac si corpus xp̄i in celo esset terminus a quo inciperet mutari ad locū sacra- menti: quia corpus xp̄i in celo ad hoc nūl facit ut incipiatur sub sacramen- to. Nam etiā si nūl esset: nihilominus ad legitimā consecrationē incipe- ret esse sub sacramento: vt patuit. Sicut ergo deus p̄ treim que nō est actu de nouo p̄ducere in loco quo voluerit immediate: ita potest corp̄ actu existens ponere in loco quo voluerit immediate: absq; hoc q̄ de p̄s- orimouerat loco per mediū: Sed ad illud Grego. in cōtrariū: vt videat quando ait: Quis fidelium dubium habere possit in ipso immolatio- nis hora ad sacerdotis vocem celos aperiri: in illo christi mysterio an- gelorum choros a Jesse: superma et una sociari: vñū ex visibilibus t in- visibilibus fieri t̄. Et habetur de 2se. dist. ii. Et quid sit sanguis. Re- spondetur fm glo. ibidem. Primo illa verba Gregorij p̄ prie non acci- pi: cum celi non rumpantur aut diuidantur: sed tropice dicuntur celi tunc aperiri: quia per illud quod tunc verbo sacerdotis conficitur: adi- M. iij

Greg. iiiij.
 li. dyal. et
 in homel.
 palebali.

Expositio

Gerf. sup **magnitudo** **cat.** **tus ad celestia fidelibus preparat. H**ec o celi aperiuntur: quia in illud corpus christi quod in celis est panis transubstantiat. **T**ertio fm **H**ec sonc: in illa hora celi aperiuntur non per fractionem: sed per spirituale in fluentia: qualiter optabat prophet a di. **U**tinam celos distruperes et descede. **E**t iterum: **R**orate celi: **D**ic et in ima sociantur simus: quia mortales beatas: et corpus christi in celo residens specieb' pants. **D**ic eccliarano corrupto sacramento christus non reddit ad celum: sed manet in celo a quo non recessit dum ad sacramentum venit nec corrupitur: sic anima rationalis quamputatur manus hominis non corrupitur: quia perpetua estrineta manet in manu absisa aut transit ad aliud corpus: nec etiam reddit ad corpus cuius manus fuit pars: quia ab illo corpore non recessit: sed manet in corpore in quo ante abscissionem manus fuit. **Q**uinto. vrum corpus christi moueatur localiter ad motu hostie. **R**espondefm omnes: quod mota hostia mouetur et corpus christi sub hostia aliquo modorita ut acquirat nouaz presentia respectu alterius loci. **E**t hoc capiendo motu large pro omni mutatione diuisibili vel indiuisibili. i. successiva vel instaranea. **H**ic ut enim aia intellectua mouetur ad motu corporis: ita aliquo modo corpus christi ad motu sacramenti continentis. **N**on tamen est omnino simile: quia anima est in corpore formaliter: et ita mouetur ad motum corporis per accidens causaliter. **C**orpus vero christi est sub speciebus sacramenti solum coexistenter voluntate diuinata ideo mouetur ad motum sacramenti non causaliter: sed solum concomitantem. **E**t sic dicit Tho. de argen. corpus christi ad motu hostie moueri per accidens: quod alii negant: sed non discordant: quia ipsi accipiunt motum per accidens primo modo proprie: scilicet quando aliquis mouetur causaliter ad motum illius quod mouetur per se: sed Tho. accipit secundo modo quod aliquid mouetur solum cocomitante ad motum alterius. **H**ic etiam concordat quod Tho. argen. dicit corpus christi per se non moueri ad locum mota hostia: ex quo per se non est in loco: nec commensuratur medio per quod transit: quod tamen requirit fm eius ad motum per se ad locum. **H**ec et ockan largius accipiendo motum ad locum siue circumscripsiue siue diffinitiu dicunt: quod moueri posset per se primo et immediate: ex quo per se posset esse in loco. **E**t sic patet quod solum loquuntur de possibili: et per consequens non contradicunt. **H**ec de facto: quia non est per se in loco specierum sacramentum: sed solum per actum voluntatis divine. **I**rgo non mouetur per se mota hostia: neque a sacerdote mouente species: neque ab aliis: qua alia creatura: cum nulla creatura attingat corpus christi prout in sacramento: sed a solo deo mouetur per se non autem ad motum hostie: sed voluntarie sic uoluntarie assistit hostie non formaliter aut inbesiue: propter quod et quicunque posset mota hostia: et moueri hostia quicunque. **H**ic etiam fm ockan anima christi per se posset mouere corp' eius prout sub sacramento: sed hoc non esset per motu hostie: cum aia non moueat hostiam: nec aia chris-

Misse

si pura est creatura: t per consequens a nulla pura creatura mouetur: put sub hostia ad mortu hostie per se: sed a solo deo miraculo se. Nec tam men ppter hoc oportet ponere semp nouum miraculum: quotiens eucharistia mouetur aut portatur de loco ad locum: nisi valde large quod dicitur miraculum illud ad quod non sufficit virtus creatra: sicut est conceptio hominis in vro per infusionem anime rationalis. Sed dici potest quasi antiqua determinatio diuine voluntatis. Deus enim eadem voluntate qua instituit eucharistiam: determinauit corpus christi esse presens omni loco: in quo post consecrationem poneretur ipsa hostia. Circa predicationem: quando queri posset quando corpus christi incipiat esse sub sacramento: sed ad hoc respousum est supra de transubstantiatione quoniam. viij. s. non nisi prolatis verbis consecrationis. Sed qua virtute insidente vel assidente talibus verbis. Responsum est in principio quod nulla virtute insidente verbis quod placet hic latius declarare. Nam talis vel esset naturalis vel supernaturalis. Non naturalis ut omnes concedunt: cum naturalis virtus talium verborum non sit nisi immutativa auditus: eadem apud omnes sicut quicunque alius sonus: vel voluntaria significatio vocum: que inerat ei: etiam ante sacramenti institutionem. Nec etiam supernaturalis ut quidam dixerint inexistit vel supinfunditur verbis: qua tantum dispositio in media vel instrumento fiat consecratio: quia hoc dicere implicat multa dubia et incerta: que nec ratio probat/ nec auctoritas cogit. Dubium quippe est quando bec virtus spiritualis infundatur verbis: an in principio prolationis verborum: tunc tot erunt virtutes quot verba: cum accidentia numerentur ad numerationem subjectorum realiter distinctorum. Si vero dicitur quod hec virtus transireat de primo verbo ad secundum: tunc consequenter ad ultimum: tunc accidentes migrat de subiecto in subiectum. Si autem infunditur instanti transubstantiationis haberetur esse: cum agere presupponat esse: et si tunc habet esse: tunc etiam eius subiectum in quo est: ut verba: vel panis habet esse: t per consequens pro instanti transubstantiationis essent simul verba vel substantia panis et corpus christi: quod ab oibus negatur. Item cum in alijs sacramentis virtus verborum in illos non agit ad gratiam accidentalē: sed ad characterem vel ornatum: que non ponuntur bic: ergo multo minus agit ad gratiam substantialē. s. corpus Christi. Item videtur contra dicta sanctorum. Unde brūs Aug⁹. Hic ut ex virginem per spiritum sanctum vera caro sine contu creatur: ita per eundem ex substantia panis et yni mystice idem corpus christi consecratur. Et idem dicit Amb⁹ lib. maseen⁹ li. iij. It Ambrosius. Hermo Christi conficit sacramentum. Quis sermo Christi nisi hic quo facta sunt oīa. Doc autem verbū quo facta sunt oīa: verbū est eternū et in creatū: et sic de alijs multis. Est ergo probabilior opinio aliorū dicentium: quod nulla virtute insidente hibis: sed solū virtute diuina assistente ex quadā pactione cum ecclesia fiat consecratio: cum dati,

Alex. pte
 iiiij. di. xxx
 iiiij. et post
 eu. s. tho.
 pte. iii. q.
 lxxvij. ar
 ticiu. iij.

D iiiij

Expositio

nulla virtus creata possit agere ad destinationem substantie panis: sicut nec ad annihilationem et creationem. Quibus faver ea, firmiter de trinitate et fide catho. vbi dicit: panis transit in corpus: et vinum in sanguinem potestate divina. Hic in simili: christus legitur sanasse ad tactu fimbrie vestimenti. Matth. ix. Nec tamen creditur influxisse aliquam virtutem huius fimbrie vestimenti: sed ei sanitatem immediate contulisse ad tactum fimbrie in fide. Hic nec in umbra pueri fuit aliqua virtus esse critica sanitatis cum umbra non sit nisi luminis priuatio: agere aut presupponit esse et sic verba dicuntur consecrativa: quia ad eorum prolationem legitimam sequitur consecratio. Hic et sacerdos dicit confidere et consecrare: quia facit aliquem actum necessarium requisitum ad consecrationem. Non quidem ex natura rei: sed ex ordinatione et pacto dei: qui ad talen prolationem idonei ministri infallibiliter assistere voluit. Hic etiam verba dicuntur causa transubstantiationis: non quidem propria dicta ad cuius esse tantum ex natura rei sequitur aliud: sicut ex igne per virtutem caloris sibi inexistens sequitur caloratio: sed dicuntur causa sine qua non sequitur transubstantiationis effectus. Et generaliter sacramenta nove legis sunt cause: sine qua non effectus sacramentalis: et hoc sufficit ad saluandum dicta magistri et aliorum sanctorum dicentium sacramenta esse causas gratiae: ita ut efficiant quod significant: quia deus voluntarie sic instituit: quod non conferat gratia accidentalis vel substancialis: nisi positis sacramentis: alioquin superfluo videtur et non bene intelligibile ponere aliquam virtutem supernaturalem: per quam sint cause illo modo. Sufficit ergo causa sine qua non que solum in voluntariis reperitur: et non in naturalibus. Secundum quam etiam enim beatissimum charitas meretur augmentum sui: et actus meritorius est causa beatitudinis. Hic in simili: labor mercenarius est causa mercedis non quidem ex sua natura: sed ex pacto conducedens et conducti. Et iterum in simili legitur deus pacta celebrasse cum fidelibus eius in vere, testam, et pater Henr. xvij. de circuncisione: cui astigit remittendo originale peccatum: et causando gratiam: que est medium perducendi hominem ad salutem. Unde dicit ibidem: hoc est pactum meum quod obseruabitis. Circumcidet omnem masculinum ex vobis. Et infra. Masculus cuius caro preputium circumcisum non fuerit: delebitur anima eius de populo: ergo a contrario sensu si circumcisum fuerit: saluabitur. Nec per hoc tollitur: quin abhuc sacramenta nove legis excellentiora sint sacramentis veteris legis: tum quod conferunt maiorem gratiam et aperiunt regnum celorum: vel ex vi sacramenti: vel quod unus est: ex solutione debiti: quod non fecerunt circuncisio: tum quia conferunt gratiam ex opere operato: quod non fecerunt sacramenta vere, testam, et cepta circuncisione: sed solum ex devotione offerentiū: tum quia infinita sunt immediate a christo in natura assumpta. Ita vero a deo per angelos ut vult beatus Augustinus. ii. et. iij. trinitate, quasi per totum: et sicut de alijs de quibus non est modo dicendum per singula. Nec obstat quod verba sunt forma consecrationis: cuius est agere; quia ut dicitur est agere causa.

Misse

causa sine qua non ex pactione dei suo signo assitentis. Non autem sunt
 forma substancialis et accidentalis alicuius subiecti nisi aeris: sed sunt
 forme metaphysice: cuius non est agere per aliquam virtutem sibi inexistentem. **D**icitur autem arguuntur: sicut in operatione naturali: ita et in miraculosa
 ubi deus operatur mediante creatura datur aliqua virtus creature: po-
 tius est ad oppositum: quia per hoc distinguuntur miracula ab operatione na-
 turali: quia illud proprium acceptum solus deus operatur. **N**icet enim quod
 illud faciat ad peces vel reliquias sanctorum: nemo tamquam dicit hanc
 virtutem supernaturalem effectuam miraculi inesse precibus vel reliquiis
 sanctorum. **S**i que vero auctoritates sanctorum videtur aliud sonare: lo-
 quuntur de virtute verbis assistente: non insidente: et hoc probabiliter: non
 autem diffinitive: sicut et cetera omnia pro qualitate intellectu huius mi-
 rabilis et venerabilis sacramenti velim esse dicta finis protestatione super-
 ius facta. **A**lirca memoria mortuorum queri posset. **P**rimo: an suffragia
 viuorum prodissent defunctis. **B**ed quia licet hic quondam heretici
 errauerint: tammodo nullifidelium dubium est quin defuncti possint vi-
 uorum suffragiis iuuari: tum quia in charitate decedentes que est vita
 anime nec vnguis excidit: communicant cum viuis. **O**mnes enim fidèles vi-
 ni et defuncti per charitatis vinculum uniti sunt: ita ut viuimus corporis ec-
 clesiæ membra sint: licet diversorum statuum. **M**embra autem eisdem
 corporis vinum per alium constat iuuari posse: bincvir fortissimus iudas
 collatione facta duo decim milia drachmas argenti misit hierosolymis
 offerre ea ibi pro peccatis mortuorum iuste et religiose de resurrectio co-
 gitans: nisi enim eos qui cederent resurrecturos: scilicet a penis in quibus
 erant speraret: superfluum videretur et vanum orare pro mortuis. **N**on
 chabeo, xij. **E**t hec est resurrectio prima. **A**poc. xx. **T**um quia ad hoc
 sunt exempla plurima sancti Gregorii et aliorum sanctorum: approbatore-
 rumque virorum. **T**um maxime quia hoc habet ritus et auctoritas ecclesie
 que maxima est. Idecirco hac dubitatione penitus remota. **Q**ueri po-
 tes secundo: quibus defunctis prosint viuorum suffragia. **E**t respodetur
 breuiter pessime. **P**rimo in purgatorio carceratis: quia illi maxime in-
 digent et iuuari desiderant: ut pote in maximis penis constituti. **E**t quia
 meruerunt dum viuerent ut eis prodissent: scilicet sub conditione si hec
 pro eis fierent finis vinum intellecti verborum sancti Augustini: coquimmo in
 charitate decresserunt: ergo tecum. **H**ecudo respodetur hec suffragia non pro-
 dessi beatis eo quod nullius indigent: suffragium enim de sui ratione impor-
 tet quandam auxiliationem: que competit indigenti quamvis operibus me-
 ritorum viuorum crescat eorum accidentale gaudium beatorum. **T**ertio neque
 prodesse damnatis saltet quo ad illarum penarum diminutionem: que
 essentialiter debetur peccatis eorum: ut est pena damnati que debetur
 eis ratione auersionis a bono incomutabili. **E**t pena verius conscientie: que
 debetur eis ratione deformationis quam contraxerunt in imagine
 omnium et conscientia remurmurante in peccati perpetratione: quia ibi semper

Expositio

per remanente culpa: remanet et illa duplex que sibi debetur pena. Sed quo ad illarum penarum diminutionem que essentialiter non respondent culpe: ut est pena sensus et ignis que debetur damnatis ratione inordinate delectionis et conversionis quam habuerunt ad bonum comitabile.

Iugu. de anchora. de eccl. p. 3. q. xxvij. ar. iiiij. glo. xij. q. v. rps. Et in c. **L**um marthe. de cele. missa. vbi distin- guunt q. tuor mem bra verbis scz Augs. **F**ustineri potest opinio Augustini de anchora et aliorum qui dicunt modo suffragia prodesse aliquibus damnatis: ut mediocriter malis: qui cum viueret multa opera meritoria existentes in gratia fecerunt per que meruerunt sibi prodesse suffragia ecclesie: si pro eis fierent post mortem non quidem per charitatem cum qua non dececerunt: sed per charitatem qua prius habuerunt cum aliis intellectu verborum sancti Augustini dicentes suffragia prodesse his qui dum viuerent meruerunt vicis prodescent. At iterum: quibus autem profundant aut ad hoc profundunt et plena sit eorum remissio: aut certe tolerabilior sit eorum damnatio. Et similiter ludu Barth. v. Beati misericordes quanto ipsi misericordia consequuntur. Non quidem ad totalem dictarum penarum liberationem: sed ad aliquam mitigationem. Quod fieri potest tripliciter. Primo per sociorum subtractionem. quos verbo et exemplo corruperunt: qui nisi per suffragia quādōq; saluarentur: augeretur eorum pena: sicut et pena arrig nondum est finita cum beatū Augustinū: et sic eis subtractis econtrario minuitur eorum pena per accidens. Secundo per illorum suffragiorum confortationem: ita ut his confortari possint facilius penam illam ignis sustinere: quo modo forte diues epulo pergit guttam aque frigide. Et sicut si alii cui sub pondere presso aqua frigida in facie projecta confortantur: licet nihil de pondere minuat: et hoc de per se: vel per accidens: ut quando audiunt se non esse adeo abiectos: quin adhuc amici curam pro eis habent. plura bona pro eis facientes: quod scire possunt per nouiter aduentares damnatos: et demones insultantes. Ratione cuius consolari aliqualiter possunt: licet ex alia parte de his habeant tristiciam. Tertio per illius pene aliqualem relaxationem: quia cum ignis ille infernalis sit instrumentum diuine iusticie taxatū a deo: quod tamen debet affligere eterniter et non plus proportionabiliter cum mensura delicti: ideo non sequitur: suffragia tamen multiplicari posse: ut tandem per ea totaliter damnati liberantur pena sensus: quia taxatū est a deo ut cum diminuat de hac pena et non amplius plus vel minus prout meruerunt: ita tamē ut semper maneat certus terminus huius pene: qua uirant et sentiantur in sempiternū. Judith ylti. et Barth. xxvij. Iunt hi in suppliciū sempiternū. Et iterum. Ne maledicti in ignem eternū. Et sic licet in inferno nulla sit redemptio ex toto liberās: potest tamē ibi esse redemptio aliqualiter mitigans et relans. Hic forte traianus fuit ad pces sancti Gregorij de penis inferni liberatus. Hic et de sancto Nachario legis respōsum et capite cuiusdam patrū li. ex pagani ab eo inuenito. Quacumq; hora misertus eorum fueris qui in pena sunt: et pro eis oraueris: consolatione aliquā sentiunt. Querēt rur sus que esset eorum pena aut isolatio. Respōdit: ut alterutrum possente

Misse.

videre ipso orante: alias non licet: quia facies coniunctas dorso habent. At hoc eis pro consolatione constat: verum licet hoc sustineri possit ut dixi: non tamen aliquid diffinire audeo cum sufficienti auctoritate et indeclinabili ratione non possit probari: maxime de lege communii. Unde et ecclesia pro damnatis non solet orare: et hoc quo ad penas illorum peccatorum pro quibus damnati sunt: quia de peccatis hic remissio quo ad culpam et non quo ad penam tenet. *Hec* totus. in. iiiij. dis. xij. q. i. q. eis etiam in inferno non debet nisi pena temporalis. *Hic* ergo ipsi probis satisficiunt in inferno: ita probabiliter aliis pro eis satisfacere potest in via: quia satisfactione temporalis potest fieri ab uno pro alio. Unde ad hoc video sufficere comunicatio per intentionem vel naturalem amicitionem: que in damnatis ex toto non tollitur vel per charitatem prius habitam. *Tertio* queri potest: quibus suffragii suuari possunt. *Respon-* *Greg. ad*
 dit beatus *Greg.* xij. q. ii. *Anime* inquit defunctorum quatuor modis *bonitatem*
 soluuntur: aut oblationibus sacerdotum: aut precibus sanctorum: aut charo-
 rum elemosynis: aut ieiunio cognitorum sub oblationibus comprehenduntur
 non solu oblationes hostie salutaris: sed etiam pecuniaria: candelaria: ani-
 malium: frugum: et generaliter omnia que ad honorem dei et sustentationem mi-
 nistrorum eius offeruntur pro defunctis. Sub precibus omnia spiritualia
 exercitia: ut sancte meditaciones: gratiarum actiones: theologie studia et cetera.
 Sub elemosynis oia opera misericordie corporalia et spiritualia. Sub
 ieiunio omnes carnis afflictiones: per disciplinas: vestius: asperitates
 peregrinationes et ceteros labores corporales. *Prout* autem suffragia
 defunctis. *Primo* ex communicatione cum viuis in radice meritorum operis: que est charitas: et sic quilibet in charitate de bono alterius habet
 emolumentum sicut illud *Ps.* *Particeps* sum omnium timentium te et cetera. ma-
 gis tamquam quo ad interior: et consolationem quam quo ad pene solutionem. *Secun-*
 do ex intentione facientis: ut cum quis aliqua opera specialiter ad
 hoc facit: ut tali vel talibus proficit. *Unde* talia opera efficiuntur corum
 pro quibus fiunt: quasi eis a faciente collata. *Et* profundit hec opera eo
 amplius: quo magis sunt deo accepta: vel ratione operantis: ut quia
 ex maiori charitate et deuotione fiunt: vel ratione operati: ut ecclesie sa-
 cramenta que ad eorum esse accepta: habent effectum ex institutione christi:
 non obstante indispositione ministri. *Hic* officia defunctorum accipere
 re creditur quandam vim ex institutione ecclesiastica. *Et* opera priuile-
 giata per indulgentias et huicmodi que quod valeant defunctis: vide
Augusti. de anchora hic late. *Et* quia hec omnia concurrunt in sacrificio
 altaris: ideo sicut beatu *Augs.* *Greg.* et magistrum ad preobibus dicit suf-
 fragari defunctis ad eos liberationem. *Primo* ex communione charitatis
 cuius communionis signum est fomentum et origo hoc venerabile sacramen-
 taris: quo oes pascuntur viui et defuncti vinculo charitatis uniti in unitate
 mystici corporis: sicut illud apostoli: uultis panis et vnu corpus multi su-
 mis oes qui de uno pane et uno calice participamus. *Vcdo ex directi-*

Jug^o de
ancho. de
ecclesiastico
ca peate. q.
xxxi. ar. i.
z legntib.

Expositio

one intentionis: quia dirigit pro viuis et mortuis non solus ex intentione celebrantibus: sed etiam ecclesie universalis principaliter offerentibus: unde et in ordinatione sacerdotali dicuntur accipere potestatem offerendi pro viuis et mortuis. Tertio rationale operatis: ut celebrantis: missam procuratis: et populi circumstatis: quorum deuotio hic maxime attendit et collecta in unum deo offertur. Nam qui circa hoc officium se indeuotum exhibet: ubi rogo deuotus apparebit: Totius enim ecclesie deuotio in hoc officio colliguntur et nutritur et augetur: ut bene declarat Hec. in. iiiij. di. viij. q. j. Quarto ratione operatis: quod constat esse maxime meritorum et deo patri semper acceptissimum: non solus ex institutione christi sicut et cetera sacramenta: sed etiam ex contento essentiali. Nam ibi vere et realiter continetur ille: per quem solus expiantur omnia peccata culpe et penae: conferunt singula bona gratiae et glorie. Ipse enim est quem deus pater fecit peccatum pro nobis. I Cor. v. id est sacrificium quo omnia peccata expiantur. Nec potest: neque unquam potuit post primi parentis lapsus aliquod opus esse gratum deo patri nisi in virtute humani sacrificii vespertini in fine huius seculi oblati. Lol. j. Ad placuit per eum reconciliari: omnia in ipso pacificans per sanguinem crucis eius sive que in terris: sive que in celis sunt. Ipse enim est sacerdos et sacrificium: seipsum patri representans: et pro nobis offerens in holocaustum: prout dedit apostolus: ad Heb. Ipse est clavis dauid qui claudit et nemo aperit: aperit et nemo claudit. Apocal. iiiij. Ipse denique est fons gratiarum: de cuius plenitudine oes accepimus gratiam pro gratia. Job. i. Ipse sine cuius nomine quam hoc sacrificium prestare nemo gloriam in celo consequitur. Ipso dicente: Nemo a secundum in celum nisi qui de celo descendit filius hominis qui est in celo: unde et sacrificium et eucharistia dicuntur: sacrificium propter peccatorum remissionem et eucharistia propter gratiae infusionem: Propterea et maxime priuilegium est stat missa officium: nam quo ad essentialia a solo christo est institutum: et quo ad supradicta ab ecclesia noscitur ordinatum: de hoc habentur exempla plurima. Greg. et alioz hic gratia breuitatis obmissa. Sed diceres an ne idem sit quecumque missa dicatur sive de sanctis sive pro defunctis. Respondebam quo ad sacrificium idem est et valet: quodcumque officium dicatur: sed quo ad orationes ille videlicet efficaciores: per quas magis excitatur deuotio orantis: et intentio magis dirigitur ad eos per quibus oratur. Et quia in missis pro defunctis orationes et laudes expressae sonant pro defunctis: non sic in alijs: ideo ratione huius magis videtur valere. Potest tamen ratione deuotionis et intercessione sanctorum qui ad subventionem defunctorum suppliciter implorantur hoc rotum recuperari et etiam multo amplius valere: super quo essent informati laici: ne sacerdotes grauarent cum missis pro defunctis si ad alias ut de sanctis habent maiorem deuotionem: quia sufficit imponere collectam et per intentionem sacrificium applicare. Quarto ad quid pro sint suffragia defunctis: Respondet non ad status mutationem: et damnationem vel beatitudinem: neque ad aliquem primi essentialis acquisitionem: sed illud Eccl. xi. lignum ubi occiderit

Greg. iiiij.
dial. capi.
liiij. et. lvi.
et. lviij.

Misse.

sue ad austri siue ad aquilonem ibi erit: sed plunt ad beatitudinis accelerationem per debite pene satisfactionem qua impediunt ante eius solutionem: aut etiam beatitudinem accidentalē in quietū gaudent nō solum de bonis, p̄ prijs: sed etiam proximorū et omniū electorū. **Quinto.** Quorum suffragia plunt. Respondeſ quo ad opus operati suffragia eque plunt siue a bonis siue a malis fiunt: ut pater de missa elemosyna et sic de alijs in se sed quo ad opus operas potest cōcurrere duplex causa: scz p̄ncipalis et instrumentalis: si q̄s ergo in charitate existēs p̄ncipaliter faciat mandat aut ordinat suffragiū semp̄ valebit etiam si per malū ministruſ fiat tanq̄ per causam instrumentalem: quia talis gerit personā principaliſ et faciētis si vero dum facit mandat vel ordinat p̄ncipalis auctor nō fuerit in charitate: tunc fm Tho. nō prodest defunctis siue per bonum siue per malū ministruſ faciat. Nisi per accidēs inquantū: scz pauperes recipiētes elemosynā per hoc excitant ad orandū pro defunctis: vñ nisi anteq̄ fieret executio recuperaret gratiā: et de nouo mandaret ordinaret: aut acceptaret. Fundat autē hoc in alia sentētia sancti Thome qui tenet aliquē in mortali non posse satisfacere pro peccato prius dimisso doctor sub
tilis i q̄rio
Sed tenēdo contraria opinionē doctor subtilis ita ut satisfactio in mortali facta tollat penā: licet nō sit placans nec recōſilians videtur dicēdū suffragia facta ab existēti in mortali prodesse defunctis. Nam si quis potest satisfacere pro suis peccatis q̄uis sit extra gratiā: a fortiori potest satisfacere pro alio existēti in gratia: quales sunt vincī in purgatorio. **Ec-** hec opinio est magis pia licet prior sit securior et minus dubia: ynde et cautū foret ut volens ordinare testamentū aut elemosinas facere p se aut alijs defunctis: si se prius per penitētē sacramentum purgaret vel tunc saltē prius acta renouaret: aut per officia ecclesie ut pmillas et exequias funerales faceret: ybi p̄ncipalis auctor et minister est ecclesia: q̄ sic certū est fm omnes pdesse etiā si exequētes essent peccatores: verum eligibilius est executionē fieri per bonū ministruſ q̄ per malū semp̄: quia tunc cū p̄ncipali cōcurrat etiā deuotio psonalis ministri: qui suam deuotionē potest trāſferre in defunctū sicut p̄ncipalis: ynde secluso puerillorū scandalō semp̄ magis peuranda et optāda est missa sacerdotis deuoti q̄ suspecti et vagi. Nam si multū valet oratio iusti assidua: fm sanctū Jacobū aplm etiā ybiq̄ fiant: quātomagis quādo fit in missa. **Jacobi. v.**
in tanto iungit sacramēto. Deniq̄ si quis sacerdote malū in sua mai-
licia perdurante induceret ad celebāndū: bau d dubiū grauter pecca-
ret: quia tunc locū videſ habere illud Grego si is qui displicet ad inter-
cedendū mittit: irati animus ad deteriora puocatur. Non tamē leuititer
quisq̄ iudicādus est malus: cū duodecim sint hore diei in quibus p̄ce-
cator potest ab intra cōverti et occultere. Et ad hoc yalet exemplū qđ scri-
bit petrus damiani in bec verba: p̄nceps cuiusdā ciuitatis p̄s byterū ha-
bebat sancte cōversationis virum: et in diuinis officijs p̄cipue in solen-
nitate missarū indesinēter assiduū. Qui cū quotidie sacris mysterijs re-
verenter infisteret: angelus dñi ex cōsuetudine veniebat et videte p̄in-

**Brego. in
pastorali.**

Joban. xi.

Expositio

cipe sacramētū dñici corporis ex offerētis manib⁹ assūmebat: sed criminis huius vita lubrica et incerta cōditio: nā qui angelicis fruebat mūdis obsequijs in sede luxurie voraginē repente plapsus est: quid plura peragen di sacri mysterij tēpus aduenit: p̄sbyter cōsuetudine foris ex gente compellit: sed grauiter intus cōscientia remordet et queat. **D**icitur natur accedit: trepidat: palpitat: tamē offerre p̄sumit. **E**cce angelus ut assuetus fuerat venit: et inspectante principe spongeā infectā aqua sup caput illius expressit: totūq; corpus illius tergendo purgauit. **E**xpletis autē mysterijs eandē spongeā rursus expressit: omnesq; sordes atq; squalores quas ex corpore illius ante cōtraxerat: membris eius omnibus iterū superfudit. **H**oc viso p̄nceps admiratus obstupuit: p̄sbyteriūq; semotis omnibus secrete cōuenit: inquisitus itaq; p̄sbyter si novi aliquid criminis admisisset. **P**rimo quidē quasi perhorrečes facinus abnegat: deinde sibi male cōscius ac p̄nceps auctoritate cōpulsus tandem se corruisse nocte p̄terita in quandā ciudē principis cubiculariā confiteret. **S**ed diceret quis: qđ si quis in testamēto aliquid per se fieri ordinauerit et illud per testamētarios aut heredes negligat? Respondeatur si dum hoc fieri ordinat fuerit in charitate: tunc quo ad premiū essentialē qđ est augmentū gratie in p̄senti et glorio in futuro: correspondens operi operati: id est bono motui anime ordinatis huiusmōi suffragium in debitū finem: vt scz per hoc citius deo iungat: ad ipsum sine fine laudandū nō frustrat: siue suffragiū fiat siue nō: sed quo ad premiū accidētale similiter correspondens operi operanti qđ est pene alleluia: et detēctionis in purgatoriō abbreviatio frustrat: si ordinatū per ipsum Richar. in nō fiat: qz ad hunc effectū meriti est cōditionale si fiat. **I**deo nō existit. iiij. di. xl. te cōditione nō existit meritū. **S**imiliter quo ad opus operatū nullum q. v. p̄ncipaliter penitus effectū cōsequitū si suffragiū negligat: quia negleco suffragio nullū est opus operatū: ex nibilo autē nihil fit: et sic nō solū frustrat effectū liberationis a pena purgatoriō correspondēt suffragio ex opere operato: sed etiā frustrat effectū orationū ministriozū ecclēsie: tam carūq; facturi erant ex psona ecclēsie: quā ex psonali deuotione. **S**imiliter et pauperū: qui nō recipiētes legatū nō tenent ad suffragiū spirituale inpositū legato: nec grati possunt esse de beneficio qđ non receperunt. **E**t quo sequit̄ correspondere stulte et insipicere agere qui restituenda elemosynas: ordinationes: et testamēta que in vita ipsi exequi possunt: hereditibus aut testamētarīs exequēda relinquit: pater triplex ratōe. **P**rima quia in vita exequētes merētur maiore gratiā et gloriā: plus enim interiori superaddit immērito aliquid opus exterius factū. **S**ecunda qz merent̄ remissionē maioris pene: dando bona sua quādo sunt in danis potestate: qz ordinare ut tunc denē quādo retinere nō possunt: nam tunc sunt qsi aliena. **U**nde Isido. Terrena omnia seruāda amittimus rū suāp. c. largiendo seruamus. **P**atrimoniu retentum perit: erogatum manet, lryjs. **D**unc Eccl. xiiij. Ante mortē benefac amicō tuo: et fīm vires tuas expoz.

Misse

rigēs da pauperi. Et sequit nō alij relinquas dolores et labores tuos
 re. Et quis magis amicus q̄ anima tua: miserere aie tue placens deo;
Lccii.ij. Ut qui sibi nequā est: cui bonus. Tertia est: quia testamentorum
 executores heredes et amici raro fideles inueniunt: et sic qui potuit esse
 certus: incertus erit an fiant. Certus autē de p̄na grauissima in pur-
 gatorio donec satiſfaciat: frequēter em transit defunctorū memoria cū
 sonitu: et per rarū est ut ordinationes eorū fiant quomō ipsi vivētes fie-
 ri voluerūt: aut em omnino negligit: aut tardius implet̄: quoniā plus
 relicte aman̄t diuitie: quā defunctorū anime. Non em audiunt voces
 de penis clamantiū. Misericordia mei: misericordia mei: saltē vos amici
 mei. Unde Hiero. de substātia q̄ habeamus nullus fidelior dispensa-
 tor: quā nos ipsi: dum ergo licet et dum habemus sollicite tribuamus:
 Dieros suos per lucas.
 plus tamē valem morituro: si p̄ordinat suffragia sibi impendenda: q̄ si
 eadē eo non ordinare impederent: quia supra accidētale premiū confe-
 quī essentiale: ut supra patuit. Necūdo sequit q̄ grauiter peccant suf-
 fragia sine rationali causa differētes: quia et fidem nō seruat et cōtra p̄-
 ximi charitatē agunt in acerbissimis penis relinquentes: quos liberare
 potuissent et deberēt. Unde et infidelibus et egentiū necatoribus cōpa-
 ran̄t in ca. xiiij. q. ij. Qui oblationes: cū duobus ca. sequētibus vide ibi
 notabiliter fin̄ tria cōcilia. Hecto: vtrū plus proſit statuere anniuer-
 saria: vel certū cultum diuinū: vel elemosynas ppetuas: q̄ si vna vice
 eadem pecunia pro qua illud posset fieri statim expendaſ in picis viſus
 exēpli gratia viginti floreni statim erogans pmissis et elemosynis: vel
 pro eis vnum floreni annui censu comparās ad idem certis tēporib⁹
 fiendū. Respondeſ quo ad premiū essentiale ſi vtrobiq; cetera ſunt pa-
 ri et eaedē charitas et idem conatus voluntatis: tunc idem est meritū et
 per cōsequēs nō dispar premiū: ſed quo ad premiū accidētale qđ est li-
 beraria pena purgatoriū ceteris paribus videſ plus pſicere statim exhibi-
 ta suffragia: ſaltē ex hac parte absolute loquēdo. Quia tamē ex alia
 parte perpetuū eſt aliquod opus maius: magisq; faciēs ad ampliatio-
 nem et conseruationē diuinī cultus pro pari pecunia comparatū: q̄ tē-
 porale statim exhibitū: ideo ratione iſtius plus videtur prodeſſe. Nec
 obstat illud perpetuū eſſe futurū ratione cuius non viderur ſatisfacere
 niſi exhibitū: quia nō eſt ſimpliciter futurū: ſed in ſua radice eſt pre-
 ſens ex quo fundatoſ: itatim exponit eandem pecuniā obligans ad fu-
 tura suffragia perpetua ſiendā: q̄ alias eſſet expositurus pro tempora-
 libus et actualibus suffragijs. Ratione cuius et maxime proper causam
 dictam: probabile eſt illud acceptari a deo ut p̄eiuſum ad remiſſio-
 nem tante pene vel amplioris: quantū ſolueret suffragiū pro dicta ea-
 dem pecunia statim exhibitū: ſicut et paſſio christi ut p̄eiuſa prius con-
 tulit gratiam patribus: q̄ exhiberet a christo: indignū enim videſ alio
 aliquem accipere iacturam ex eo: quod eſt pro amboſi honore dei: vi-
 litate proximi: vnde ſi ut communiter ſolet fundator expreſſe intendit
 per hoc perpetuum principaliter: ampliationē et conseruationē diuinī

Expositio

cultus: et proximorū edificationē: magis q̄s prop: iū commodū: ut cele-
riorē satisfactionē pro p̄p̄tis peccatis per suffragia statū exhibita: q̄
hoc ex maiori charitate videretur p̄cedere: que nō q̄rit que sua sunt: ideo
sine dubio plus p̄dest: nō solum ad remissionē amplioris pene rāte cha-
ritati correspōdētis: sed etiā ad augmentū majoris premij essentialis
Quanto em opus est magis meritorū premij essentialis: eo amplius
est satisfactorū pro peccatis: q̄r charitas quāto maior fuerit tanto am-
plius operit multitudinē peccatorū. **T**ertium: vtrum suffragia facia
pro defunctis prosint etiā viuis faciētibus ea. **R**espondeat ex quo operi
meritorio debet duplex premiū sc̄z essentialē et accidētale: quo ad pre-
miū essentialē solū valent viuis faciētibus: et quādoq; amplius q̄ si sie-
rent solo respectu beatitudinis acquirede sibiūp̄sis faciētibus: quia ma-
iori charitate videret accentus qui sc̄millas mitrit ad alios: maxime ad
inimicos q̄z qui sibi soli et sollicitus. **I**gnis em̄ intēlusa abscōdi nō po-
test: sed erumpit querēs et que aliorū sunt: sed et amor cōcupiscētē mi-
nuit amorē amicite: et per cosequēs meritiū: nec ob id est minus merito
rium p̄m̄ essentialis: quia per hoc intendit etiā satisfactiō pro peccatis
alioquin nimis punirent electi faciētēs hic dīgnos fructus penitētēs
pter hec priuaren̄t aliquo gradu glo:ie: sed portus oēs penitētēs pec-
catis debite ad purgatoriū essent differētēs: et om̄ia operāda solo intru-
tu adēptionis glo:ie: cū subtrac̄tio alicuius gradus glorie exēdat lon-
ge quācunq; p̄m̄ temporalē: sicut et pena damnati quācunq; pena san-
sus: etiā eternā exēdit in grauitate. **U**nde stulta et impia est hec par-
tas: qua quis subtrahit suffragia: primis timore diminutionis premij
pp̄p̄t in beatitudine manētis. **Q**uo vero ad premiū accidētale: quod in
pp̄posito est remissio pene: opus meritorū vel satisfactorū poterit vale-
re duplēciter: sc̄z directe et indirecte. **D**irecte valer illi p̄o quo acto: id
per intentionē dirigit et opera: et nō actori: quia sic attendit equalitas
iusticie: fm̄ autē humana iusticiā qui pro altero soluit: tali solutiō le
ipsum a debito: pp̄p̄to nō liberat: nisi forse ille p̄o quo fieret nō indige-
ret: vt beatus: vel iuuare nō posset: vt damnatus: quia siementū reuer-
teret ad faciētē: fm̄ illud. **P**ro. **O**ratio mea in finum mēū cōverteat: et
Auc. x. **H**i ibi nō fuerit filius pacis: pax vestra ad vos reuerteat. **D**eber
em̄ esse habitualis intentio faciētis ut sibi prosp̄it: si p̄o quibus faci nō
fuerint suffragij capaces. **I**ndirecte vero populū valer actori ad remis-
sionem pene: quā nunc debet aut in futuro debebit. **Q**uia per hoc spe-
cialiter mereat: vt cum ipse ad eundem statū venerit: superstītū suffra-
gij iuuetur: fm̄ illud. **H**ec tū misericordes tē. **E**t iterū. **Q**ua mensura
mensi fueritis remetet yobis. **U**nde nō improbabilitēt hec vna causa
putatur quare aliquorū testamēta tardā et imperfēcta habēt executio-
nem: quia et ipsi dum viuerēt in testamētis suorū predecessorū negligē-
tes fuerūt. **J**udi: iū em̄ sine misericordia fier ei qui nō facit misericordi-
am. **I**aco. ii. **L**et quia anime defunctorū licet carcere ignis purgatoriū
teneant: tamē amici dei sunt magni apud deū: ideo beneficiorū ingratia

Mattb. v
et. vii.

Misse

esse nō possunt: sed liberati suis liberatorib⁹ vicē suis o^ronib⁹ potenter
 apud deū rependūt: immo fīm **E**co. etiā addit in penis existētes; vbi l^z
 sibi aliqd mereri nō possunt cū hinc extra statū merēdi: possunt tñ mere-
 rialib^s; t per sequēs a fortiori qn sunt liberati imperrādo suis benefa-
 toribus nō solū remissionē penē t p^{re}cessitatis: sed etiā adhuc viuen-
 tibus in p^lenti augmentū g̃e t p^luerantia in bono. Nā si possunt im-
 petrare corp^{al}ia beneficia vivis: q̃to non magis spūalia impetrabunt;
Scribit aut̄ petrus damiani de brō **F**euérino coloniēn. ep̄o: q̄ satissa-
 tionis detentus penis miraculis claruit in terris: sile refert brūs **D**re-
 gorius: de brō pascasio romane ecclesie diacono ergo t̄c. Et pari rōne
 possunt impetrare primā grām: rependūt em qd magis est necessariū.
Maxime aurē peccatoris in cessaria est grā quā vel amisit vel nunq̄ ha-
 buit. Etiā in casu quo fīm aliq̄ opus satissimū iū in peccato mortali
 factū nihil, pfuisset defuncris: qz ipsi iam pfecti in charitate pensant nō
 tam effectū q̄ affectū: quē nō desinunt repēdere. Ex quib⁹ oībus patet
 quāta diligētia suffragia sint defuncris impēndenda: qz siue co^rz sint car-
 pacies/ siue non: semg facientib⁹ p̄sumi: t frequēter amplius q̄ p seip̄is
 facra. Qd maxime verū est si ex pietate fiant: ptra eos q̄ suffragia mor-
 tuorū in questiū donūt: quib⁹ vehemēter timendū ne eis dicatur amen
 amen receperūt mercedē suā. **C**irca fractionē huius mirabilis sacra-
 menti sequēter q̄ri pōt: quid ibi frangat? Rñdef obmissis opinionib⁹
 co^rz tanq̄ erroneous quo^r aliq̄ putabat nihil frangi/ sed videri tm frāgi:
 Alij esse quidā ibi fractionē: sed nō in aliquo subiecto qd frangat. Ter-
 tij frangi corpus xp̄i: t tñ ip̄m manere integrū. Est quarta t vera op̄i.
 fīm magistrū t cōst̄r docto. q̄ sp̄es sacramētales ibi veraciter frangun-
 tur. Et sic dicit ap̄ls: panis quē frāgimus: qz forma siue sp̄es panis frā-
 girur t in partes diuidit: xp̄s vero integer manet totus in singulis post
 fractionē: sicut ante abl q̄ sui mutatrione. Nec audiendi sunt q̄ de parte
 actuali t porētionali distingunt: cum nullū babeat fundamētū: nisi
 aliquāl similitudinē de speculo que nō sufficit ad p̄positū. Nō em p̄ os-
 sum signi tot partes sensibiles in hostia cōiuncte: quin sub oīb⁹ t sin-
 gulū sit totus xp̄s. Tudem mō sicut nec dari possunt separe partes bo-
 stia tracta. **H**ed tūc dubiū est an cōcedi debeat corp⁹ xp̄i multoties. **A**lex. pte
 esse in sacro vel hostia: rñdit Alexā. q̄ corpus xp̄i est semel in hostia t est iiiij. q. xl.
 ibi pluries: fīm q̄ ibi cōtinēt a singulis partib⁹ sub q̄t t quib⁹ posset esse arti. v.
 substātiā panis si essent diuise. Unū t sub minimis partibus est: nō fīm
 p̄titatem sed fīm speciem: cū minima q̄ntitas nō sit dabilis. Et hec ri-
 sio videat clarior t melior q̄t sc̄tūs **T**ho. dicētis: corp⁹ xp̄i pluries eē sub **T**ho. i. iiiij
 partib⁹ illis: nō actu/ sed porētia. **C**irca sumptuōnē tāti sacramēti q̄ri di. x. q. liij.
 pōt: an cōcedi debeat corp⁹ xp̄i māducari. Rñdef sumēdo corp⁹ xp̄i ve- arti. iiij.
 re māducat: qz in os sumit t in stomachū traīcīt: sed nō digerit nec cō-
 vertit in substātiā sumēris: nec masticat: aut diuidit vt. s. patuit: q̄ oīa
 nō sumi de rōne comestōis: multa em māducant q̄ vel integra glutin-
 tur: vel comesta statim q̄ vomitū vel oliter reiciunt. **E**cclō vtrū xp̄s
N

Expositio

in cena māducabit suum p̄priū corp⁹ ⁊ sanguinē bibit. **R**espōdef q̄ sic quia euāgelistē dicunt: q̄ iesus accepit panē ⁊ calicē: q̄ intelligendū est non solum manib⁹: sed etiā eo modo quō accipiendū alijs tradidit: pater ex dictis sanctorū. **V**nde sanctus Hiero. de cōf. di. iiij. Nec moyses dedit vobis panem verū: sed dñs noster iesus. **I**pse cū apostolis conuiua ⁊ conuiuu: ipse comedens ⁊ qui comedit: ⁊ glo. **E**stiq̄ super illud **A**enit, viij. de sanguine arietis dicit. **P**rimo sacerdos deinde filij innn gebant: quia christus in cena prius sanguinē suum accepit: deinceps scipulis suis dedit. **I**tē sicut christus prius baptizatus est: rārē daret alij exēplis baptizandi: sic prius accepit hui⁹ sacramēti cōmunionē vt alij daret exemplū cōmunicandi: vnde quidā rex sedet in cena cinctus curba duodenā: si tenet in manib⁹: se cibat ipse cibus. **N**ec obstar: qđ comedens ⁊ comedētū realiter differunt: ⁊ qđ idem nō potest a seipso esse diappatu de usum: quia hoc verū in comeditione corporali ⁊ naturali: vbi comedētū sum. tri. et dividit ⁊ corrumpt⁹ a comedente. **N**ō autē in comeditione spirituali ⁊ sacramētali: quia ibi comedētū nō dividit nec corrumpt⁹. **C**et licet idem non firmiter.

bec metra babētur in **c**appatu de usum. tri. et **s**ci. catho. c. **f**irmite. **h**ec quo ad extrinseca: scz quo ad locū ⁊ huiusmodi idē bene potest esse diuisum a seipso in quātū idem potest esse in diuersis locis: ⁊ in uno loco habere aliquid: qđ in alio nō habet: sicut anima que licet sit in pede et corde: nō tamē dicit⁹ habere intellectiōnē ⁊ volitionē in pede sed solū in corde: sed quō lūp̄sit seipsum: an sacramētali sit tñ vel etiā spiritualiter.

Tho: 5 ar gen. di. xj. qrti. q. ij. arti. iiiij. **R**espōdit Tho. de argen. q̄ vtrōq̄ modo. **N**am licet christus inquātū corp⁹ ebens: frueret seipso nude ⁊ line sacramētali velamine: tamē put⁹ fuit viator potuit seipm̄ sumere sub sacramētali velamine. **N**ec spūalis māducatio humis sacri auger gratiā: nisi in his qui binōi augmēto gracie indigēt. **H**unt enī in spūali manducatiōē adinstar corporis delibera-
ratio: delectatio: vniō seu incorporatione: ⁊ gracie augmentatione. **Q**uo ad p̄mā duo māducant corporis suū ⁊ sanguinē bibit: qđ plene deliberauit ⁊ considerauit quicqd quale ⁊ quantū sumebat: ⁊ delectationē in ea habuit eo ampliorē: quo amplius cognoscebat virtutē tanti mysterij ac melius disposit⁹ erat. **Q**uo tho ad reliqua nō māducauit spūaliter qđ nō indiguit. **T**ertio: vtrū hereticus aut infidelis indignor sit ad māducādū hoc sacrum magisq̄ peccat qđ fidelis peccator. **R**ādeū similitudo hereticus aut infidelis indignor est magisq̄ peccat qđ fidelis peccator: cū peccati infidelitatis sit ceteris graui⁹: qđ tñ nō credit sacramētū esse rāte dignitatis quātē est: iācō nō tñ peccat in abuso qđtū peccator: alijs: qđ ignorātia infidelitatis excusat saltē a rāto ersi nō a rāto: fī illud **V**oli-
misēdiam p̄secut⁹ sum qđ ignorās feci. **E**t sic licet infidelis indigne mā-
ducatur: tñ fidelis peccator magis idigne magisq̄ peccat: rōne istius qđ nul-
la ignorātia eū excusare pot. **Q**uarto: vtrū peccator vere sumat corp⁹ ⁊ sanguinē xp̄i. **R**ādeū quo ad veritatē lūptōis sacramētali sic vere sumit
quātūq̄ malus aut magn⁹ peccator: qđ qui vere sumit xp̄i: vere sumit
qđtū: fī qđ p̄tinet sub illo p̄tinē: sed sub specieby lacri⁹ qđ peccator: sum-

Misse

mit vere stine corp^o et sanguis xpⁱ: q̄dū manent sp̄es siue accentia illa
 i sua p̄pria natura sic et i naturalib^o forma introducta nō desinit eē i sub-
 icto: donec subiectū ad formā aliā trāsmutet ergo tē. Et hoc cōtra eos
 q̄ dixerūt corpus xp̄i fīm rei veritatē a peccatorib^o nō sum: sed q̄ cito la-
 bīa perō p̄tagere sacramentū: desincret ibi esse corpus xp̄i: intantū di-
 gniati sacramēti deferētes q̄ dero gabant veritati. Nec ob. qd̄ arguit:
 nullus sapiēs p̄mittit se in lūrū p̄pī sine magna vilitate: maxime si hu-
 ismodi p̄iectionē poterit p̄hibere: sed xp̄s est sapiētissimus et potētissi-
 mus: peccator̄ h̄a vilior om̄i luto: ergo tē. q̄ hoc verū est: qn̄ lūrū attri-
 geret aliquo mō sapiētē illū: et ex hmōi p̄iectione honori suo aliquid de-
 rogaret: qd̄ nō est in p̄posito: q̄ nec corporalis nec spūalis immūdicia pec-
 catoris attingit corpus xp̄i. Et ex hoc q̄ hmōi peccatorē sustinet: eius
 clemētia et mansuetudo magnifice cōmendat. Et pari rōne p̄t eriā esse
 in ore vel ventre muris: aut alijs locis immūdis q̄dū manent sp̄es pa-
 nis: fīm Alexan. Ibo. Rich. sed tñ Bonauē. in h̄ casu ultimo pie credit
 corpus xp̄i nō manere: quia tūc nō ordinat ad vsum mādicationis hu-
 mane: ad quē sacramentū hoc est institutū: sed ad hoc respōdit beatus
Ibo. sacramentū posse extrahi de ventre aſalis vel aliunde: et sic venire
 in vsum hoīs. Non em̄ oportet ordinatū ad vsum aliquē vt desinat: qn̄
 quis eo vti non p̄t: sed sufficit ordinabile in illū vsum esse. Quo hō ad
 veritatē sumptionis spūalis: nullus p̄t̄ mortalis vere sumit corpus
 xp̄i: quia nō manet in xp̄o nec xp̄s in eo: qd̄ fīm br̄m Ag. est xp̄m spūali-
 ter māducare: fīm illud Ioh. vi. Qui manducat meā carnē: et b̄bit meo
 um sanguinē: in me manet: rego in eo: Preterea nullus mortuus p̄t
 cibum vitaliter sumere: sed peccator spūaliter mortuus: ergo tē.
 quia spūaliter māducare est vitaliter sumere Ioh. vi. sp̄is est qui vivifi-
 cat: Caro nō prodest quicq̄. Quinto: vtrū debeat laicis dari: et ipsi te-
 neant ex p̄cepto hoc sacramētu sumere sub vtraq̄ specie: Respondet
 h̄s bec q̄stio poterat olim esse dubia: tñ mō post determinationē concilij
 cōstantiū. dicere cōdonē sub vtraq̄ specie de necessitate salutis debere
 dare laicis aut om̄i fideli: et ipsi teneant sub vtraq̄ specie sumere: est he-
 resis ibidē publice p̄dēnata: id ad ei^o p̄bationē mltū nīrividē supfluū
 cū om̄i humana p̄batione maior sit auct̄as ecclie: in cui^o fidei obsequiū
 tenemur intellectū nostrū captiuare. Terū ad intellectū hui^o veritatis
 sicut et ceteroz creditoz nō inutile videat: si q̄ declarant. Pro q̄ sciendū
 qd̄ circa h̄ venerabile sacramētu esse de p̄cepto iuris diuini: vt forma
 p̄iecratiōis a xp̄o p̄scripta: materia certa ab eo determinata: et minister
 idone^o vt sacerdos ordinat^o: in quib^o ecclia nibil h̄ imutare: nec aliud
 suetudo p̄t inducere. Quedā vero sunt ex p̄cepto iuris humani et po-
 litici: vt q̄ ad tēpus in azymo cōsecrauit: deinde causa emergente in fer-
 mentato: demū iterū in azymo: et q̄ celebref in ecclia vestib^o et vasis sa-
 cris eū e: teris ceremonijs et orationib^o q̄ p̄ sacramēti reverētia dñs su-
 is discipulis et eoz successorib^o ordinanda reliquit: vt patet. j. Cor. xi.
 et hec ex capsis rōnib^o pro tēpoz circūstātiārū diuersitate posset ecclēsia

N q

Expositio

mutare in toto vel in parte; et mutata sub pcepto tradere: ita ut tunimo peccaret faciēdo illud in quo nunc meret. **C**uiusmodi etiam constat esse cōmunicio sub vna vel vtraq; specie. Nam si a xp̄o esset pceptū generaliter oībus si de libus cōmunicare sub vtraq; specie indisponsabiliter hoc pceptū: vel colligeret ex institutione huius sacramēti: vel ex eius dispēsatione: aut ex manifesto pcep̄o. **S**ed nullū horū potest dici ergo z̄c. **N**on primū vel scdm: qz licet xp̄s sub vtraq; specie instituit et dispensavit hoc sacramētu discipulis quos in sacerdotes ordinauit: tamē ex hoc facto xp̄i nō obligamur de necessitate salutis tanq; ex pcepto ad similiter faciēdū: factū em̄ christinō facit pceptū: sicut et de multis alijs patet vt de miraculis: de operibus superero gatiōis: qz in altissima paupertate et virginali castitate vixit: et quadraginta diebus ab omni cibo corporali abstinuit. **P**ascha cū discipulis mandauit: et post cenā discipulos cōmunicari. **V**nde beatus Aug⁹. in ea. liquido de cose. di. iij dicit. **N**e qz dñs post cibos discipulis dedit: idcirco pransi aur. cenati fideles ad illud sacramētu pincipandū debent cōuenire. **E**t postmodum innam si ille hoc monuissest vt post cibos accipere: credo qz illū morem nemo imutasset: ideoqz nō pcep̄it quo deinceps ordine sumeret: et aplis per' quos dispositurus erat ecclesiā seruaret hunc locū: traem pposito. **V**nde ne discipuli: sacerdotes: et eorū successores p̄sbyteri et facto christi: sed mandato ecclesiā ad sumēdū sub vtraq; specie sunt obligati: iuxta ca. cōperimus de cose. di. iiij. **E**t hoc vt eo expressius et distinctius memorīa agant passionis dñce: cuius ipsi ministri specialiter sunt in ecclesia deputati: ratione cuius et vestibus signis ac ceteris vtrūcēramonij: que nō pertinet ad laicos: sacramētu de sacerdoti manibus sumētes: nec etiam tertiu adduci potest sc̄s manifestū de hoc pceptū: quia tale p̄ceptū nō legitur dñs dedisse: neqz ante institutionē aur. in cena: aut post cenā: neqz per se: neqz p̄ ap̄los. **V**nde nec legit ap̄los būiūmodi cōmunionē sub dupli specie quo ad laicos practicasse. Nam **A**c. iiij. dicit de cōuersis ad fidem: qz erant p̄seuerantes in doctrina apostolorū et cōmunicatione fractionis panis: id est eucharistie: vbi nulla put maḡ fit mentio de sumptione calicis. **T**erūtamē ap̄ls "Paul" narrat corī exponit in thys qualiter sub dupli specie xp̄s hoc sacramētu instituit dices: ego eccl. bistro em̄ accepi z̄c. et hunc ritū eis solitū pmisit: tanq; in nullo euāgelio contrariū: exhortās vt quotiescūq; hoc facerēt: in memorīa dñce passionis exemplo ch̄isti facerēt: non tamē ex toto illo p̄cessu elici potest: qz de hac sumptione sub vtraq; specie dñs omnibus p̄ceptū dederit. **N**ec qz ipsem̄ ap̄ls "Paulus" p̄cep̄it tanq; necessariū ad salutē: alioquin expressius hoc scripsisset tam corīthys qz alijs fidelibus: quibus suas trāmisit ep̄las et maxime romāns qui caput mūdi erat: sed vt d̄ cū est ex facto ch̄isti pmisit sicut et modo huc ritū cōmunicādi greci seruare permitteb̄ aut pmisisti sunt. **E**t ita etiam dato: qz ceteri apostoli fideles in pr̄mitiua ecclēsia cōmunicauerint sub vtraq; specie: qd tamē nō legitur vniuersaliter seruatū per totam ecclēsiā: sed solum particularē.

Misse

ter in aliquibus ecclesijs: tamē hoc factū nō obligaret om̄es fideles ad imitandum: sicut nec illud qđ in primitiva eccl̄ia oēs fideles vicerūt cōmuniter nō habētes propria: sed omnia cōmunia: vt supra Ier. iiiij. Hic ⁊ in primitiva eccl̄ia sacerdotes ⁊ leuite vtrahib⁹ vrebant: vt su p̄ia. Timoth. iiij. In quo tamē sacerdotes nostris tēporibus nō imitātur: sed nec licite possunt. Hic ⁊ in p̄posito eccl̄ia hunc ritum cōmu nicādi sub vtrahib⁹ specie immutare potuit: imo et debuit: ex rationalib⁹ causis: quas assignat doctores Alexander de ales sanc⁹ Tho. sanc⁹ Bonauen. Et post eos Job. Berlon. Prima vt euitē periculū effusio nis sanguinis christi: qđ facile cōtingere posse: fūserunt in tanta multi tudine cōmunicantiū: qui in primitiva eccl̄ia nō fuit: vbi sepe cōueniunt tremuli: barbati: infirmi: paruuli aut alias inepti sic autē irreuerē ter ⁊ negligenter tractare sanguinē christi qđ grande sit peccatū: patet ex graui penitētia qua sacerdoti precipit in hoc casu penitere quadragin ra diebus: scz ieiunando ⁊ a celebratione abstinentia: vt dicit glo. de con se. dīl. iiij. Si per negligentiam. Item ppter periculū in cōseruatiōe spe cieris vini p̄o infirmis: p̄o q̄bus tēper parata haberi debet eucharistiā de cōlē. dīl. iiij. Hec presbyter. Et sic congelarent in hyeme in estate vero v̄tererent in bykiones ⁊ muscas: aut in acetū: vel alias corrumpe ren̄: ita vt sub eis desineret esse sacramentū ⁊ daretur occasio idolatrā di infirmis sumētibus p̄o sacramēto: qđ non esset sacramentū. Tē ppter periculū indeferēdo maxime ad remotiora loca in equis vel alium de quātūcunq; vas esset bene obstructū. Hecūda ppter errorū ⁊ heres sum extirparionē: poterat em cōmuniſ populus ex huūsmodi admīnistratione credere minus esse sub vna specie qđ sub duabus: fūberēsim Nestorij qui dicebat sub specie panis tm̄ esse corpus christi sine sanguine: ⁊ sub specie vini sanguinē sine corpore: poterat etiam credere cō munione sub vtrahib⁹ specie necessariā esse oībus ad salutē fū beresim pelagij: qui occasione verborū. Job. vi. Nisi manduaueritis carnē fūli hominis: ⁊ biberitis eius sanguinē nō habebitis ritū in vobis: etiā paruulis statim post baptismū sacramētū sub vtrahib⁹ specie ministravit. Et eadē occasione quidā multo amplius oberrātes: etiā defunctis cor pus ⁊ sanguinē christi ministrabāt vt refert Beda i quādā homel. sup Matth. Quos vel in parte imitans bohemini heretici moderni cū tamē illud Job. vi. Nisi manduaueritis ⁊ n̄ib⁹ penitus faciat pro eis. Nā in toto illo caplo dñs loqu⁹ de māducatiōe et bibitione spirituali que nō distinguiunt: qz qui manducat spiritualiter: bibit spiritū aliter: ⁊ ecō uero. Nō carnali neq; sacramētali. Hic ut carnaliter verba christi itel ligentes abierunt retrosum. vnde xp̄s verba sua discipulis manētibus exponēs dixit. Spiritus est qui vivificat: caro nō pdest quicq;: scz sine spiritu verba que ego locutus sum vobis: spiritus ⁊ vita sunt: id est spi ritualiter intelligēda: vnde sacramētalis cōmuniō nō est simpliciter et semp necessaria: sed spūalis quō modo etiā cōmunicant paruuli baptizati: eo qđ p̄ baptismū participes efficiunt corporis ⁊ sanguinis christi.

Alexā. pte
iiij. q. liij.
Berlon in
tracta.ous
de hac na-
tura.

Ex decre-
to p̄i pape

Expositio

Tertio causa ut figuris respōderet figurati: nā in ye, te, in omni sacrificio erat libamē: de quo nihil habebāt offerētes sed tñ de sacrificiis: plo-
bamē aut̄ significat sanguis xp̄i: per sacrificiū ḥo corp̄ eius. Et q̄bus
obib⁹ patet q̄z rōnat iliter potuit ⁊ debuit eccl̄ia dene gare cōmunionē
sub vtraqz specie cōmuni pplo: maxime cū per hoc nullus, pfect⁹ tollat
a fidelib⁹. Tadē em̄ virtus et efficacia puenit ex sumptione sub vna spe-
cie que ex sumptiōe sub vtraqz: qz virtus hui⁹ sacramētū nō dependeret a
specie illis visibilib⁹: sed a rebus cōtentis q̄ta sunt sub qliber specie
sc̄orū: sicut sub ambabus simul. Qd aut̄ Alex. de ales vbi sup̄ di-
cit sumptionē sub duab⁹ speciebus esse maioris meriti: tum rōne aug-
mentationis deuotiōis: tum rōne fidei dilatatiōis ac ualis: tum rōne
sumptiōis cōpletioris: vide loqui de sumptiōe celeb̄at̄is cōparata ad
sumptionē singularis p̄sonae de manu sacerdot⁹ sub vna specie sumētis
illa quippe est maioris meriti: qz ibi maior deuotio, ppter oīones ⁊ ac
plures ad hoc ordinatos: ibi fides actualiter dilatait̄: per vestes sacras
cruces ⁊ ceremonias: q̄ ad multa p̄siderāda ⁊ credenda excitant: ibi est
cōpletio maior nō rōne p̄tenti sed rōne rēpresentatiōis: tam passiōis dñi:
ce: qz pfecte refectionis future in cibo ⁊ potu signare: vñ ⁊ recitat faciū
bene memorādū dicēs: qbusdā religiosis petetib⁹ ⁊ instatib⁹ vt sub vtra
qz specie sumerēt sac̄m. P̄siderote quodā pie cātāre: cū faceret hostie
fractionē: p̄caū patene totū vīsū est repleri sanguine: ad qd obstupue-
rū ipse ⁊ circūstātes: sed cū p̄tingeret p̄es hostie totū vīsū est reintrare:
⁊ sic petitioni ⁊ temptationi illoꝝ fuit penit⁹ satisfact⁹: hec Alex. Qn ne
qz vīsus ille sub vna specie nouis esse p̄stat sed adeo antiquus: vt iōis
initiū neqz sit in memorīs hoīm: neqz in scriptis doctoꝝ: neqz in anno-
libus scribentū rep̄eriaꝝ. Et quo cōiter pater qz incōsulte stulte: ⁊ peri-
culose aberrāt schismatici illi atq̄ heretici bohemii sub vtraqz specie in-
differēter cōicantes: ⁊ taliter cōicandū tanqz necessariū ad salutē prima
citer sibi arrogātes: p̄tra rōnē: p̄suetudinē: ⁊ autoritatē romane ecclie
p̄traqz cōciliorū vnuersaliū determinatiōes. Et qz absurdū est dicere:
in deterius serpētes etiā vt fer̄ parvulos et infantes taliter cōicantes:
qui tñ discretiōis ⁊ actualis deuotiōis necessarie: ad dignā hui⁹ vene-
rabilis sac̄i p̄ceptionē nō possunt esse capaces: fm̄ ap̄licū p̄ceptū: p̄bet
aut̄ sc̄ipm̄ homo: ⁊ sic de pane illo edat: ⁊ de calice bibat. Et qz diabolica
illusione ⁊ p̄tinaci p̄pria sua volūtate ad tantā stulticiā ac insaniām
deyenerūt: necessario habēt ampli⁹ insanire ⁊ dicere: q̄ perierunt oīos ⁊
perierūt aliter sentiētes: faciētes aut̄ docētes. Qd̄ qz generaliter tā cle-
rici qz doctores et plati qui nō posserēt⁹ opposuerūt se tali p̄suetudinē:
verbis scriptis aut̄ sentētib⁹: ⁊ q̄ sacrā scripturā oīes illi quererūt. Je
q̄ romana eccl̄ia nō rite sentit de sacris: nec in hoc sit imitāda. Et q̄ ge-
neralia cōfilia specialiter cōstantiē: ⁊ basiliē errauerūt in fide ⁊ bonis
moribus: ac p̄ hoc xp̄is eccl̄ia suam quā p̄prio sanguine redemēt̄ sibi
in sponsam p̄dilectam copulauit reliquit: permītēdo eam tam pericu-
loſe errare per tanta tēporū ⁊ annoꝝ ipacia. Que om̄ia qz absurdā sint

Misse

impia et nefaria cogitare nemo rationis compos non intelligit. Ut ico
circo miserandi sunt et orationibus apud misericordissimum dominum adiu-
vandi: quatenus eorum corda illuminare dignetur: ut tam periculose
ac damnabile erroris animarum suarum cognoscant et ab eo resipiscant: ma-
xime cum sint in finibus nostris: in medio quoque fidelium constituti: et
tam apertum veritatis lumen non videant: in tam clara die: sed tanquam ceci-
palant in meridie. **P**ropterea. Quot sint fructus huius viuifici et incendi
prebibilis sacramenti in his qui digne ipsum sumunt. Respondeat licet
diversi diversimode diversorum ordine respectu diversorum laborauerunt
fructus tanti sacramenti colligere: ita ut quocumque communiter assignentur duo
decimum finem decim fructus ligni vite. **A**pocal. vlti. ramen bos quidam
reducerunt ad senarium numerum: km sextuplicem eius denominationem.
Quidam etiam ad quaternarium et ternarium. Alij vero plures vel pauciori-
res finis effectus cibi et potius corporales assignabiles: et hos pronunt se
qui placet: quia **Joh.** vi. dicit. Caro mea vere est cibus. **O**mnes ergo es-
fectum quem facit cibus et potius quo ad vitam corporalem facit hoc sacra-
mentum quo ad vitam spirituale. **L**ibus autem corporalis: primo reficit
corpus per oes sensus: secundo restaurat deperditum: tertio nutrit: quar-
to nutrit se cibato et in ipsum conuerterit: quinto augmentat: sexto robo-
rat: sic cibus ille sacramentalis et spiritualis. **P**rimo animam reficit: quia
confert gratiam eu[n] virtute charitatis per quam intellectus illuminatur: et
affactus inflamat: et memoria spirituali dulcedine delectat: et per conse-
quens tota anima reficitur. **P**rimus patet ex figura. i. **R**eg. xiiij. ubi di-
xit **Jonathas**: vi istis quia illuminati sunt oculi mei eo quod gustauerim
paululum de melle: per quod significatur dulcedo eucharistie. **U**nde **Ds.** ait
Accedite ad eum et illuminamini. **S**ecundus patet quod hic panis est diui-
nitatis coniunctus: sicut carbo igni vinitus qui soler inflammat: cum de-
us ignis sit qui non extinguit. In cuius figura angelus tulit calculum
de altari: et tenet os **Esaie**: per quod fuit divina charitate inflamma-
tus. **Isa.** vi. sic corpus christi de altari sumptum: quia ignis charita-
tis continet et confert **Ds.** **I**gnis a facie eius exarsit: cum quia memori-
am sue passionis excitat: vel significatione vel charitate collata que non
est ociosa: et sic tanquam per beneficium maximum nobis exhibitus inflamat
affectionem: fin illud **Ds.** cx: **M**emoria fecit mirabilium suorum misericordiorum
et miserationem: dominus escam dedit timentibus te: et i. **C**orinth. xi. **Q**uo-
tiens scilicet enim manducabitis panem hunc et calicem bibetis: mortem
domini annuntiabitis donec veniat. **T**ertius patet. **A**nt. q. sub umbra illius
quem desiderabam sedi: et fructus eius dulcis gutturi meo: id est memo-
riam bunc fructum ruminati: in cuius figura manna habuit in se omne dele-
ctamentum et omnis saporis suavitatem. **G**ap. xij. Qualcumque enim sa-
porem ciborum volebant per actualem memoriam cogitatum: eis sapie-
bat. Et sic finaliter totam animam reficit dicente domino. **M**atth. xij.
Venite ad me omnes qui laboratis et onerati estis et reficiam vos.
Esco restaurat deperditum: sicut enim vita corporalis consistit in calido

Expositio

et humido: de quibus quotidie aliquid deperditur et per cibum restatur. Ita vita spiritualis anime suo modo consistit in calido charitatis et humido devotionis; de quibus quotidie aliquid perditur per peccata venialia: sed per hunc cibum restaurat fīm plus vel minus pur seruor charitatis et actus devotionis maior vel minor fuerit excitatus. Et sic delet venialia non semper oīa: maxime actualia: que etiā quādoq; aliquæ effectū huius sacramenti impediūt: ut refectionē actualis dulcedinis: quādo quis mēte distractus accedit: posset tamē esse tantus seruor charitatis ut oīa venialia p̄sentia et p̄terita deleret: Iz homo sine venialib; diu stare non possit: ut supra i. Job. iiij. Si dixerimus tē. non autē delet mortalia nisi oblitera: quoꝝ homo non potest habere memoriam post adhibitam diligentiam debitam: sed magis ea auger: ex quo cū mortali indigne sumitur: unde fīm Petri iii. iiiij. dist. ix. Si quis est negligens in dicendo peccat mortaliter sumendo: si est in mortali q̄zis ignorans. Qd limitat Rich. ibidem quādo adhibita debita diligentia fīm humanae frigilitatem recordatus fuisset. Sed dices dat vitam mōndo cōtra mortem spiritualē et videretur: fīm illud Job. vij. panis quē ego dabo caro mea est pro mundi vita: Respondeſ q̄ vita spiritualis in hoc mōndo habet tres gradus generales: primus est penitentia: secundus proficiens: tertius perfectiorū. Primum gradū istud sacramentū non dat: sed presupponit ex quo est cibus vivi spiritus: qui inutiliter mortuo ministratur sed quo ad secundū et tertium gradū istud sacramentū dat vitā mōndo: id est hominibus existentibus in mōndo: quia vitā primā p̄ sacramentū penitentie inchoatā pficit: faciēs de penitente pficiēt: et de pficiente pficit. At sic aīe cum deo pficit unione que est vita aīe per penitentia primus inchoatam. Tertio nutrit vitā spirituālē Job. vi. Ego sum panis vite: Hlo. qui pasto. donec iungā pastos vite. Nō hic contentus principiū est a quo sicut omnis vita nostra gracie et glorie. Unde beatus Aug. Johan. Lum cibū et potū illud appetant homines: ut non esurient neq; sint. Hoc veraciter non prestat nisi iste cibus et potus qui eos a quib; summe immortales et incorruptibles facit. Quarto vnit se cibato: non q̄ in ipsum conuertat: sicut cibus carnis corrupit et in corpus conuertit: eo q̄ corruptibilis est: et a corpore corruptibili accipit cibandi potestatem: et per consequens vtrūq; cibus et corpus tandem ad putredinem rediguntur. Non sic cibus iste: quia viuus est et incorruptibilis: de celo descendens ideo econuerso cibatu vincit celesti virtute: et in seipm conuertit et trāformat: ita ut cibatus fiat celestis incorruptibilis: et tāq; deiformis viuens in eternū dicēte dñō. Qui manducat meam carnem et bibit meum sanguinem: in me manet / et ego in eo: scz in eternū. Job. vi. Quino auget virtutes faciens ex imperfecto perfectum: sicut cibus corpus augmentat: faciēs ex parvulo virū magnū. Job. vi. panis quē ego dabo caro mea est pro mōndi vita: scz augenda in virtutibus et conservanda. et Job. xv. Qui manet in me / et ego in eo: hic fert fructum multum: Ps. Multiplicabitis in anima mea virtutē. Et quia ex incremento virtutū

Thos. 6. or.
vi. xij.

Aug. sup
Johan.

Misse

vitia sumunt decremetum. Et id dicit etiam minuere somitum: siue extingue re in ordinata concupiscentia. In cuius figura. iiij. Machab. j. flamma accensa in lapidibus perfusa aqua residua a lumine quod refusit ab altari consumpta est. Sepe enim flamma concupiscentie que accenditur in lapidibus: id est hoib[us] duris: perfusa aqua residua: id est temporaliter superfluenta: extinguitur a lumine gratie: quod resulget ab altari id est sacramento eucharistie. Unde Bern. Si quis vestrum non tam se Berñ. in quida fmo.
pe mo: nec tam acerbos sentit motus iracundie/luxurie/inuidie/ aut certorum huiusmodi gratias agat corpori et sanguini domini: quoniam vir tus operatur in eo sacramenti. Ex quo roborat in vita spirituali contra aduersa et diabolica temptata. Et sic a peccatis preservat. Ps. Pae nis cor hominis confirmat. Unde et viaticus dicitur: quia vivus et sanus: per viam presentis misericordie perducit ad patriam gloriam. In cuius figura bellis in fortitudine cibi illius ambulauit vel ad montem oreb: interpositum mensa ubi deo coniunctus est: ad significandum quod perducatur ad mensam dei: et coniuicis patrie ubi satiabimur cum apparuerit gloria eius. Unde Job. vij. Non sicut manducauerunt patres vestri manu in deserto et mortui sunt: quia vita spiritualis et fortitudinem non conferebat: nisi solu[m] in figura: propter quod in temptationibus plures defecerunt et mortui sunt spiritualiter: et pro maiori parte corporaliter terram promissionis non intraverunt: nec aliquis spiritualiter: quia oes boni ad lympham patrum defec erunt. Qui vero manducat hunc panem vivet in eternum: unde cum prophetas hoc sacramentum sub nomine pasche et aque refectionis expressisset. Subdit ps. xxii. Deduxit me super semitas iusticie propter nomen suum. Nam et si ambulauerim in medio umbra mortis non timebo mala/ quoniam tu mecum es. Et tunc de fructibus eius p[ro]ut eucharistia est cibus aie siue sacramentum: id est ponat adhuc alios effectus cibi et potus. Ita ut Jo. Hes[us] duodenarii perficiat: sed hi omnes in dictis comprehendunt possunt. De frumentis illud etibus vero eius p[ro]ut est sacrificium patet aliqualiter. S. de suffragiis. Nam magis. Cuius prodest oibus bonis et malis: ram ad expiationem culpe quam penitentie: in rictus imponit imperiat gratia contritionis et satisfacit pro peccatis plus vel mi pleuit bo nus f[ac]tus dispositionem eorum pro quibus offertur: in quibus non preexigit vita spiritualis in actu sicut in summis: sed solu[m] in potestate predicta etiam: scio ad conservationem in statu pacis et gratiae: et tertio ad totalem unionem cum deo: quantum patitur status vie: propter quem tria quis indigeret sacrificio firmans sanctu[m] Tho. Este enim sacrificium illud simili effectuum operativum: quod operatur est id est sacrificium in cruce: quosque operata sunt figuralia veritate sacrificia: in eius preuisita virtute. Ipsa autem oblata sunt ad peccati expiationem: et patet in hostia pro peccatis: cuius ritus describitur Levit. viij. Ad pacis stabilitatem: ut patet in hostia pacificatoris cuius ritus describitur Levit. viij. Id cordis cuius deo unionem: ut patet in holocausto cuius ritus describitur Levit. i. Ad gratiarum actionem: ut patet in iugis sacrificio cuius ritus describitur Levit. vij. et Exod. xxix. Nos quidam effectus plenus operatur nostrum sacrificium: quia profectissimum est pluribus imperfectis figuris.

Tho. pre
iij. q. xxij.
arti. q.

Expositio

rati: continēs in se tot gratias: quod in oībus alijs poterant significati: vnde non solū pdest ut supra patuit viuis & defunctis in purgatorio detēris: sed etiā beatis oībus & sanctis angelis: in signū cuius bosha salutaris frangit in tres partes: quarū una significat beatos: quia p hoc gaudū eorū accidentale crescit: nā si angelī gaudent super uno peccatore penitentiā agente: vt p̄t Auct̄. xy. parī rōne gaudēt & ipsi & oīs beatī de oībus alijs benefactis: & eo amplius: quo illa bñfacta fuerint meliora. **Hic** etiam gaudent de exhibitis ad honore dei: & maxime de his in quibus de eorū gloria: deo gratias agimus. **Haud** etiā de honore sibi impenso & eis debito: qm̄ digni sunt: hinc sanctus gamaliel ad luci anū p̄sbyterū: isti maximo honore digni sunt venerari in terris: quos in celo rex regū immēla cumulauit gloria. **Et** quia hec oīa in nostro sacrificio inueniunt: ideo beatis p̄desse ad accidētale eoꝝ gaudū nō est dubium. **Hec** itaqz de fructibus huius eucharistie p̄t sacrificiū et sacramenta pro nūc sufficiunt: quia sufficienter enarrari nō possunt: q̄ dīgnitas pariter & utilitas oīm humana excedat estimatiōnē. **Unā** Berni: potes ne estimare quale vel quātū est hoc sancti sacerdotū: & sacramenta sacramentorū: amor: amorū: dulcedo omnis dulcedinū. **Hec** sunterea festa paschalia: hec sunt gaudia & fercula vitalia iustorū: hec sunt spiritualia delitie sanctorū: hic bibunt in loco vberi torrentes lacticis: pluia mellis: liquor balsami celestis. **Experiētia** horū & similiū spūs & vita est: nec aialis homo horū sensu fruīt: vel accessu amici sponsi: viri mortati & religiosi gustauerūt: & plenissime que dicimus sunt experti: **Hec** Berni. **Sed** diceres si digne sumentes supradictos fructus percipiunt: ergo indigne sumunt qui eos non experiunt aut sentiunt perecipisse quod durū videat & a cōione reuocatiū: cū plurimi post debitis suipso rum p̄bationem accedentes: hos fructus non sentiunt. **Respo**detur h̄z aliqui fructus huius sacramenti possint sentiri: & plerūqz sentiant experimentaliter a digne sumentibus: vt sunt spūalis dulcedo/consolatio/inflāmatio &c: tamē non semp̄ sentiunt experimentaliter: tum quia hoc sacramentū datur ad spirituale medicamentū: medicus autem pertinet non semp̄ dat medicinā dulcē palato corporis: sed quādoqz solū palato mentis: que q̄uis non gutturi: tamē bene sapitrationi: quādo intelligit taliter & non aliter esse curatiū: sic christus dulcedinē huius sacramenti ostendit vinculqz suorum: prout eis nouerit expedire. **Um̄** eriaz ne per sensibilia si infallibiliter sequerentur sumeretur experimentum fidei: & sic meritorum eius minueretur & periret: propter quod etiam plurimi ex dictis fructibus h̄z indigne sumentibus semper oriantur: nō tam experimentaliiter cognoscuntur: cū iusmodi sunt oīs fructus gratiam & charitatem inseparabiliter concomitantes: vt nutritre/vnire/argumentare &c: quia sicut charitas et cetere virtutes infuse a nobis experimentaliter cognosci aut intuieri non possunt: vt tradunt doctores dīx̄. primi: sic nec eorum effectus. **Nam** omnem actum productum ex habitu infuso possumus p̄ducere ex habito acquisire: quo ad genū,

Berni, in
monede
sacro.

Misse.

Octus: in quo sunt simili: lz non quo ad circūcantiam meriti: sed hoc
 per solam revelationem certitudinaliter seitur fin illud Eccl. ix. Ne
 scit homo an amore vel odio dignus sit. Et hoc maxime verū finaliter
 et pro omni tēpore: lz forte aliquo modo certitudine fidei possit cognos-
 sci aliquē esse in gratia pro tēpore: vt cum adulterus bene dispositus su-
 scipit sacramentū baptismi: vel sacramentū penitentie: sine obijce. Pre-
 terea inflāmatio affectus per deuotionē: et spiritualis dulcedinis senti-
 mentū: delectatio in spiritualibus: atq; operandi promptitudo: et si fre-
 quenter sequuntur charitatem: non tamen inseparabiliter ei iungunt.
 Nonnunq; em in charitate maiori minor sentitur deuotio: et in minori
 amor: immo quādoq; vbi nulla est charitas constat deuotionē et dulce
 dinem sentiri: etiā vscq; ad lachrymarū effusionē: vt patet in peccatori-
 bus ad verbū dei cōpunctis: nec tamen ad relinquendū peccata dispa-
 sitis: quod quidē potest esse a deo paruulos sic ad se attrahere volenti.
 Quādoq; ex dispositione naturali: aut habito acquisito: quādoq; a spi-
 ritu maligno: vt sīc a debitib; operibus retrabat tanq; hmōi delectatio
 spiritualis eis finaliter sufficiat: aut eam finaliter querere doceat: vt dū
 subtrahit in desperationem mittat: propter quod docet scriptura proba-
 re spiritus si ex deo sint. Ioh. iiiij. tunc autē spiritus ex deo esse proba-
 tur: si huiusmodi deuotio stat cum pura conscientia et irreprobibili vi-
 ta. **Q**uēptimo queri pōt quod sint pene indigne sumentū tñ sacramen-
 tum. Respondeat q; possunt sumi per oppositū ad fructus digne sumen-
 tū: fm illud Ps. lxvij. Nō oprātis sed p̄phētis antis: fiat mensa eorū in
 laqueū et c. eorū. I. vt p̄emittit qui dederūt in escā meā eucharistie: fm
 glo. fel. amaritudinā vitorū et in siti mea potauerūt me aceto frigidū te-
 p̄is: obſtupescere faciens dentes meditationum sanctarum. **H**irtius
 in cruce: sicut adhuc nostram iusticiam/ conuersationem/ amore: salu-
 tem in venerabili sacramento eucharistie. **S**ed quis sit laqueus eorū
 talis retributio et scandalum in specie: subdit conformiter ad fructū sex
 supradictos. **N**am primo hoc cibo sacramentali non reficiuntur in ani-
 ma: sed torquentur sicut cibus bonus sanos reficit: infirmos vero et in
 dispositos ledit/nocet/torquet. Ideo intellect̄ eoꝝ per hoc nō illumina-
 tur: sed amplius obscuratur: vnde dicit obscurent̄ oculi eoꝝ ne videat:
 sc̄ fidei veritatem: nec affectus eorū inflāmat diuina charitate: sed econ-
 trario grauaf terrena cupiditate et carnali tēpitationē: ideo subdit et dor-
 sum eoꝝ semp incurua. I. p̄dere tēpitationū. **S**ed in eis nō restaurat
 deperdit̄ vire spiritualis: sed amplius deperdit̄ et cōsumit̄. p̄t sequit̄:
Affunde super eos iram tuam: et furor ire tue comprehendat eos: ad ac-
 cipiendum de eis vindictam. **T**errio non nurriunt̄ per hoc in vita spir-
 tuali q; nō habent: sed potius etiam corporali vita priuant̄ ante tēpus:
 prout sequit̄: fiat habitatio eorum deserta: per vite presentis ablationē.
 Quarto nō vniunt̄ xp̄o/ sed ab eo lōgius separant̄: vñ sequit̄ et in taber-
 naculis eoꝝ nō sit qui inhabitet xp̄o. **Q**uinto nō augent̄ in virerib;
 sed in iniquitatib;: vt sequitur appone iniquitatē super iniquitatē eoꝝ;

A q

Expositio

¶ non intrent in iusticiam tuam. **T**exto nō roborantur in bono ad vitam eternam: sed detentur ab omni bono per damnationē perpetuam: pro ut cōcluditur delectantur de libro viuentium: et cum iustis non scribatur. **N**ec mirum: quia peccatum talium indigne cōmunicantū comparatur peccato iudee proditoris peccato iudeoū ingratorū: et peccato herodis et pilati illudentiū et crucifigētiū christum. **P**rimū enim sicut iudas signum extrinsecum pacis osculum christo dedit: non ex corde sed ut per illum amicitiā simularer et suam maliciam celaret: sic tales foris sacramenta vniōnis pacis et caritatis sumuunt: nō ob aliud nisi: quia vide ri volunt quod esse nolunt: aut certe tēporale lacrum sicut iudas que runt ac per hoc suam maliciā regunt. **V**nde Piero. dic qualiter eis cōdem labijs filium dei oscularis: quibus oscularatus es labia meretricis. **O**iuda filium hominis osculo tradis: et parratio est de alijs peccatis. **S**ed ve illi per quē filius hominis tradetur: vbi glo. bede. **M**arc. xii. **I**n sempiternū ve homini illi: qui ad mensam domini indigne accedit. **I**lle enim in exemplū iudee filii hominis tradit: nō iudeis quidem peccatoribus: sed tamē peccatoribus mēbris: scz suis peccatis involutis. **N**am sicut iudas laqueo se suspendit: famam res et vitam amissit: sicut les laqueo infernali se suspendit: et sepe etiam hic in diffamatiā: pauperatatem: et vite abbreviatiōni iusto dei iudicio incident. **I**n enim lites: infirmitates: pestilentie: mortes ut satis ostēdit apostolus. **J**. **L**orith. xi. **H**ec dū peccatum talium comparat in gratitudini et blasphemie iudeoū. **D**icunt enim iudei inter cetera maxima beneficia eis panem angelorum manna in deserto: et tandem christū in propria persona receperunt promissū: de quibus omnibus ingratisse ad idolatriam declinauerūt: manna nauseati sunt: et christū blasphemantes reprobaunt: sic tales immo ut videtur magis ingratiti: quia preter plurima beneficia tēporalia et spiritualia meriti et passionis christi: sacerdotalis et christiane dignitatis eriā panem angelorū accipiunt: nō ab angelis factum sicut iudei acceperūt: sed eorum factorē beatitudinē et torum gaudium eorū: summū bonum: quod maximū beneficiū: hū vilipendit: et indigna sumptuē blasphemāt: nō verbo: sed facto: **F**m illū **M**alachij. ad vos o sacerdotes qui despiciatis nomen meū glo. j. despici facit malo exemplo vestro. **E**t dixistis in quo despeximus nomē tuum. **O**fferto super altare meū panem pollutum: id est polluta mente eucharistiā. **D**eniq; iudei faciē in quā angeli desiderat prospicere spūtis immundis fedauerūt corporaliter: sed ignoranter: sed hū nō solum faciē: sed etiā totū eius corpū polluit spūlitter et sciēter: nq̄tū eum cū polluta mēte et corde fetido sumunt. **C**onstat autē dñm abhē minari spūalem magis immundiciā: q̄z corporalē. **I**deo merito iudiciū iudeoꝝ: scz desertiōis agri et induratiōis sibi manducat et bibit: in cuius figura māna a calore solis liq̄fiebat: et a calore ignis obdurauit. **X**ro. xvi. ita cibus iste per calorem solis iusticie resoluit effectiue animū in deum: et per calorē ignis cōcupiscentie obdurat in malo: ad quod sequit exceccatio p̄s. **H**yp̄r.

Piero. in
qdā ep̄la.

Mis̄se

cecidit ignis et non viderunt solem. Tertio peccatum indigne cōmuni-
 cantū cōparat peccato herodis pilati et suorū militiū rurum illudens
 et crucifigentū christū. Heb. vi. Rursum crucifigētes filiū dei et
 ostentui habentes. Hic ut enī hi dolorē super dolorē addiderunt: sic
 illi de die in diem irreuerentiā irreuerentie superaddunt: dum sine dis-
 cretione/sine preparatione/sine reuerentia/sine amore et sapore: velut
 canes rabidi tractant et glutiunt: ita ut illud iacob Gen. xxxvij. ex persō
 ha patris de uno quoq; dici possit: fera pessima deuorauit filiū meum:
 Et quia ex certa quadā malitia peccant: ideo non merentur audire vō-
 cem illā: paterignosce illis: quia nesciunt quid faciunt: sed cū herode et
 pilato mala morte perire. Ille em̄ peccus a dño consumptus a vermis
 bus expiravit. Ier. xvij. Iste vero referētibus historijs seipm̄ interemit:
 Hinc apl̄s ait: Quicūq; māducauerit panē vel biberit calicē dñi indi-
 gne: reus erit corporis et sanguinis dñi. Blo. interlinij. i. mortis christi pe-
 nas dabit: vel de bonis male sumptis maculas trahit: vnde et apl̄s sub-
 dit: ideo inter vos multi infirmi et imbecilles et dormiunt multi: Por-
 tez subitanæ peccati: ut dicit Iy. Ita enim frequenter puniri fuerant in
 primitiva ecclesia. Quod si nō videmus hodie tā frequenter accidere:
 nihil inde gaudendū: sed multo magis timendū ne tpales penas dñs
 retrahat: et eternis acrius puniat fm̄ illud. ij. Machab. vij. Multo tpe
 non sinere peccatoribus ex sentētia agere: sed statim vltiones adhibere:
 magni beneficij iudicis est: ut nō eos cū dies iudicij aduenierit in pleni-
 tudine peccatorū puniat: fm̄ hec ergo benedixit ppheta: fiat mensa eoz
 ipsiis in laqueū quo ad primū: et in retributionē quo ad secundū et in scāda **sctūs Bo**
 lum quo ad tertīū. Ultimo queri pot: utrū expedit quotidie sumere: nauē. i. uij
 Responde fm̄ sanctū Bonauen. q̄ qntū est ex parte sacramēti cui⁹ vir **vist. xij.**
 tus est boibus salutaris: vtile est quotidie sumere: sed ex parte sumētis
 in quo requiri: ut cū magna deuotione et reuerentia ad hoc sacramētū
 accedat: aliquādo expedit quotidie sumere et laudabiliter: quādo quo-
 tide preparatū se inuenit. Et hoc voluit dicere Imb. de cōse. di. ii. Non
 iste. Hic viue inquit: ut merearis quotidie accipere. Sed quia sepe plu-
 ribus hominibus huius deuotionis impedimenta occurruit: ppter indis-
 positionē corporis vel anime: non expedit oībus quotidie ad hoc sacra-
 mentum accedere: sed solū quando se quis inuenit preparatū: quia ma-
 iorem efficacia recipit homo in vna missa vel mandatione cum bona
 preparacione: quā alias in multis nō sic diligenter et bene p:reparatus
 aut dispositus: ppter qđ et si quis cognoscit experimentaliter ex frequen-
 tatione huius sacramēti feruorē charitatis in eo augeri: et reuerentiaz
 ad sacramētū non minui: debet quotidie celebrare vel saltē frequen-
 ter. Si autē sentiat ex eius frequentia reuerentia minui: et feruorē nō au-
 geri: laudabile interdum abstinere: ut postea possit cum matori reuerē-
 tia et deuotione accedere: verū qualibet occasione sacerdos nō facile ne
 gligat celebrare: tum quia fm̄ **Johā.** Herlon sepe venit illud nazonis. **Berson su**
 Qui non est hodie cras minus aptus erit: tum quia sepe sustinuit initi **permigrm̄**
trac. ix.

D iij

Expositio

ium celebrationis hominē parū deuotum r frigidū: quē in fine dimittit
calidū r feruidū. **C**orpus em̄ xpi ignis est: ita vt accedens calefaci-
lius: tum quia accedere procedit a nobiliori virtute: vt a charitate r di-
lectione buius sacramēti r in eo cōtentī: q̄ abstinere qd̄ pcedit extimo-
re: quē tamē accedes nō excludit: sed sup hunc cōfidentiā diuine miseri-
cordie addit: nihil in se aut suis meritis confidit: sed in sola dei miseri-
cordia desiderat deo vniri qd̄ dilectionis est: r per sequēs similiſ meli-
us est accedere: tum etiam qr ex opere operato sequit̄ non solū xpi nō
modū: sed etiā dei gloria: angelorum leticia rē. **T**h̄i Beda. **S**acerdos le-
gittime non impeditus celebrare obmittit̄: q̄tuz in eo est priuat sanctā
trinitatē laude r gloria/angelos leticia: peccatores venia: iustos subli-
dio r gratia: in purgatorio existētes refrigerio: eccliam speciali xpi bene-
ficio: r seipm̄ medicina r remedio: priuat inquit non aliquid auferēdo:
sed nō impendēdo qd̄ impēdere posset. **E**t licet hoc extra casum necessi-
tatis r obligationis vel pcepti non inducat peccatum: tamē exhibito
magnum habet meritū. **D**e cœcis de illis qui aliquo debito rōne officiū reli-
gionis vel beneficij tenentur cōmunicare vel celebrare: quia tenentur

Jacobus se disponere qntū in ipsis est r cōmunicare: alioquin peccant abstinen-
ce carbus. **I**do. **H**i quidem omnis debens r non solvens debitum cum potest/pec-
cat. **D**urat tamen Jacobus carthagensis palpabilem esse quorundā
quidie cele errorē: qui quotidianē currunt ad sacram cōmunionē: cum nullam sen-
tiant nec sentire conantur morū emendationem immittit /incopassiu/
iracundi/vaniloqui/leues/dissoluti/remissi/intemperati/ouari/cipi-
di/elati/detractores. **A**udis/spectaculis r vanitatib⁹ dediti. **U**nde fit
vt officiū verbaḡ sacri canonis legant instar aliarum artium in scbo-
lis: **S**cribere clericul̄ paro doctrinale nouellis/sine gemitu/sine su-
spīcijs/sine sapore desiderio q̄ celesti. **I**t vtrinā quandoq̄ sine risu/feli-
natur vt finis apprehendatur: r deuotionis absentia nūbil curatur: im-
mo nec desideratur: cum tamen christus dixit in cena: Desiderio deside-
raui hoc pascha manducare vobiscum anteq̄ patiar. **E**t iterum: Hoc
facite quotienscumq̄ sumitis in meā cōmemorationē sc̄z passionis: que
recolenda est cum merore et compunctione cordis. **T**alibus ergo purat
multo melius prius emendare moresrita vt non solum a mortalib⁹ sint
liberi: sed etiam in alijs idonei: vt a vanitatibus alieni: igne diuini amo-
ris accessi: et mente a terrenis eleuati: si velit quotidie celebrare digne
et digni: alioquin iudicium sibi manducare r bibere. **I**mpossibile enim
iudicar doctor p̄fatus diligentiam facere volenti: medijs cōgruis adhi-
bitis: in breui statum vite emendationis non posse apprehēdere. **Q**uico
quid sit: licet hoc durū quibusdā videatur: tamē ratū manet illud apō-
stoli: Probat autem seipsum homo: r sic de pane illo edat r de calice bi-
bat. **N**unc tertio principaliter r vltimo de particulis r negligētis

Dyo. de di circa misse officium r tantū sacrificium cōtingentibus: que quantia in
ui. no. ca. numere sunt. **R**arare enim r deuiare infinitis modis cōtingit fm illud.
Diony. Bonū est h̄jex causa integrā: malum autem omnipharia. **A**p̄bli.

Misse

¶ etbi. c. vii. **D**irigere cōtingit uno modo deuolare infinitis: ideo de omnibus regula dari non potest: possunt tamen dari aliquae directiones ex quibus in alijs a simili directorium sumi potest: vbi autem nec ille sufficiunt: recurrentia est ad superiorum consultationes. **P**ossunt autem pericula contingere primo circa substantialia: puta materiam et formam ministerium et eius intentionem. **S**ecundo circa ceremonialia: vt sunt locus tempus orationes. **T**ertio circa sacramenti reuerentiam: quorū plura superius late sunt declarata: et ibi videnda. **C**etera vero pro nūc declaranda: et quedam superius dicta breuina perstringenda.

De pane corrupto fermentato vel fracto: non triticēo: cum non facile possit deprehendi: an panis sit triticēus: vel hordeaceus: spelticeus vel grani alterius: procedendum est maxime: cum non sit certum an solus triticēus sit necessarius. **G**i vero instantē sit corruptus: vt in eo defecerint species panis: sicut quando continuatio est soluta: et alia necessaria ablata: non fit in eo consecratio. **I**deo si primo post consecrationem ppndatur: recipiatur alia hostia et de novo consecretur incipiendo: ibi

Hecous et
Lbo. d. ar.

Qui pridie premisso dominus iesus. **E**t hoc pro maiori expressione intentionis et significationis: ne videatur significare proprium corpus et non christi: cuius sunt verba consecrationis. **E**t hec est via securior: licet aliorum sit probabilior: qui dicunt sufficere nudam formā consecrationis ut patitur. **G**i autem deprehenderet ante consecrationem et sumponem: ponat aliam hostiam reincipiendo: ut pater loco relatiui. **Q**ui ponendo dominus iesus: pridie q̄ pateretur. **Q**uod si ante hūc passus aduertent defectum in hostia: vt quia fracta: vel ex parte corrupta: aut fermentata: reincipiat: ibi: **H**uscipe sancte p̄t r̄c. quo dicto: alijs omisso dicer: **C**eni sanctificator r̄c. **E**t sic iteru alij omissis prosequatur ubi erat quando aduertit. Nam licet in fracto vel parum corrupto aut fermentato fiat consecratio: tum grauiter peccat in eo consecrans propter irreuerentiam tanti sacramēti et scandalum populi.

Calix vacuis dum per diaconem offertur calix: diligenter in eum respiciat sacerdos: ne calice vacuo procedat. **Q**uod si per quācunq; negligientiam inuenierit omnino vacuum tempore consecrationis aut post statim infundat vinum cum aqua: et recincipiat: ibi: **S**imili modo post q̄ dominus noster iesus r̄c.

Cola aqua in calice vel oleum si ante consecrationem percipitur/ effundatur/ et vinum cum aqua infundatur: et procedat incipiendo simil modo. **G**i vero percipitur post consecrationem calicis et ante missiōnem particule: similiter effundatur aqua: vt supra: et procedatur incipiēdo simili modo. **G**i autem post immisionem particule: vel post sumptionem eius in toto vel ex parte inuenierit aquam vel aliuj liquorem a vi no: caute recipiat particulam illā: et ponat ad alium calicem vel ad patenam: aquam vero fundat ad aliud vas mundum: deinde accedat usq; ad cornu altaris quasi pro ablutione calicis: et parum de aqua recipiat: si nihil remansit in calice de priori aqua. **E**t reversus ad medium

O uq;

Expositio

altaris dicat verba canonis incipiendo / ibi. **H**imiliter modo postq; r^c;
vsc; vnde memores: sic qz consecratione facta ponat calicem superal-
tare: et immedia te resumat eum imposita particula si adest dicens: **L**e-
licem salutaris accipiā r̄c. et tunc faciat crucem dicens. **S**anguis do-
mini nostri iesu christi r̄c. et sic sanguinē sumat. **Q**uod fieri potest sas-
tim et sine scandalo: si tamē abscondi nō posset: melius est vt scandalū
oriri permittat: qz vt veritas sacramenti imperfecta relinqua. **N**ec ob-
stat si ppter sumptionē aque nō est ieunus: qz est maius preceptū quod
sumat integrē qz ieuno stomacho: vt patet in ca. cōperimus: et ea, rela-
to. de cose. dis. ij. **H**ec est sententia **S**cot^r et **T**ho. de argen. **V**ostien. et
Ange. in sum. **D**, autē sancr^r **T**ho. in casu dicto dicit alia hostia simul
cum alio vino sumendā nō videtur necesse: immo cōtra rationē: qz con-
secratio corporis et sanguinis sunt distincte forme: ita vt vna nō depende-
at ex altera. **I**deo tene quod dictū est. **H**ed quid faciet sacerdos: si quā
do habet aquā in ore anteq; deglutiat aduertit. **R**espōdet: si poret si-
ne scandalo mittat aut spuat in calice: et extrahet particulā vt supra di-
ctū est. **P**ost cōsecrationē vero imponat particulā hostie et sumat vt su-
pra. **P**ostea potest et illā aquā quasi pro ablutione sumere: si ḥo timer-
de periculo vomitus: reponat in sacrario: et similiter dicendū de parti-
cula qz esset cōburenda: et cineres in sacrario reponēdi: quādo sine peri-
culo vomitus recipi nō posset fm **A**nge. in sum. **H**olū vinū in cali-
ce si dep: ebēderit aquā nō fuisse admittā an cōsecrationē calicis appo-
nat: **S**i ḥo post cōsecrationē sanguinis depbēderit: nullo mō aquā op-
ponat: tum qz aqua nō est de necessitate sacramēti: tum qz sequerē cor-
ruptionē ex aliqua parte sacramēti. **P**rocedat igit̄ et de negligētia penite-
at. **A**cerū vel vinū aceto sum in calice si dep̄ebenda ante cōsecra-
tionē effundat: et purum vinū accipiat. **S**i vero post consecrationē mue-
nit omnino acerū: nihil est confectū: ideo effundat et procedat sicut su-
perius dictū de aqua pura inuenta. **S**i vero nō potest haberi aliud vi-
num qd de novo infundat: pcedat in missa sumēdo corpus christi cum
aceto si poret: et agat penitentiā de tali negligētia tanq; de sacrilegio p-
pter imperfectionē sacramēti. **N**on em in acero puro potest fieri cōsecra-
tio: cum acerū et vinum differat specie: sicut mortuū et viuū fm philolo-
phū. viij. metaphi. **S**i autē nō est oīno acerū: sed solum acerolum ten-
dens siue in via existens ad corruptionē pcedat: et de irreuerētia dolat:
quia in acetoso nondū plene amisit speciē vini pfecti poret: sed tamē gra-
uiter peccat in eo cōficiens ppter irreuerētia sacramēti. **U**nde sacerdos
nunq; debet cum tali celebrare scienter: nisi forte in magna necessitate.
Clauela generalis cōtra pericula omnia est: vt sacerdos a princi-
pio anteq; ad altare accedat: vel in offerēdo pcedat: nō estimer: sed sciat
se debitā habere materiā: scz panem incorruptū et vinum purum ac bo-
num: de quo competenter infundat: et oblatā cōuenientē eligat. **Q**uisa
hoc sacramētū debet sensibus deseruire ad vidēndū: tangēndū: gustā-
dū: ita vt sensus reficiat ex specie: et intellectus ex re contenta foueat.

Misse.

Circa ministru primo sacerdos nō recolens se omnia in officio missae
 aut canone legisse: fīm sanctū Tho. nō debet ex hoc turbari: quia nō omniū
 recolit qui multa dicit: et maxime quādo attente cogitat aliqua et
 tamē non cogitat ea se dicere. **H**ivero probabiliter aut certitudinaliter
 recordēt se aliqua omisisse: tunc si sint de necessitate sacramēti: vt for-
 ma cōsecratiōnis: debet reiterare ab illa forma: et cuncta per ordinē pro-
 sequi: nisi forte nimū processisset. **E**t sic ad vitandū scandalū posset ser-
 uari ordo fīm H̄cotū vt supra ceteris omisiss: si autē obmissa non sunt
 de necessitate sacramēti: nō debet ea resumere immurado ordinē sacri-
 ci: sed ulterius: pcedere: maxime si multū iam processit. **S**ecundo: si
 post missam incep̄t̄ recordetur aliquod impedimentū: puta se exēmu-
 nicatū: irregularē: vel non ieiunū: vide supra in principio de impedimē-
 tis. **T**ertio de intentione: similiter vt supra patuit. **G**ed di. quid si sa-
 cerdos volens plures oblatas cōsecrare pro populo: et rēpore cōsecre-
 tionis obliuiscif: intendens solū ad eam quā tenet in manu: **R**espōdet
 si habet virtualem intentionē consecratiōni: omnes ante se positas conse-
 crat: licet actualiter distrahat. **S**imiliter dicendū si in numero errau-
 ent: vt quia putat esse decem et inuenit vndeūcim. **N**ullus em̄ ita intendit
 cōseccrare numeratas: q̄ si plures vel pauciores essent nō vellet eos cō-
 seccrare. **H**i tamē aliquis precise et distincte intenderet cōseccrare solum
 decē sub aliqua multitudine confusa: nullā cōseccraret: quia reales ope-
 rationes nō sunt circa singularia vaga: sed circa determinata: ideo opos-
 tet et intentio ad quā sequitur operatio aliquod determinatū respiciat.
Contra que duplex cautela. **P**rima: si plures particule sint cōseccran-
 de: ponātur cum maiore: vt simul signetur: et contra obliuionem simul
 oculis p̄scent. **H**ecēdū: vt cōseccrans anteq̄ dirigat intentionē suam
 precise ad numerū particularū: intendēdo tot vel tot cōseccrare: sed sem-
 per ad multitudinem quē est in p̄spectu super pallam corporalis: et ad vi-
 num qđ est in calice: nō extra. **E**t sic certus erit illa esse cōseccrata: et non
 glia: vt hostie in pixide: vīnū in yasculis: vel gutta in pede calicis et hu-
 iusmodi que quādoq̄ manent in altari per rotam missam: licet cautiūs
 sit ea ab altaris mensa remouere: vt dicit **Albertus**. **V**nde in p̄paratio-
 ne calicis caute respiciendū ne permittant gutte adherere calici: sed sto-
 tim abstergātur. **H**i vero primo aduerterit rēpore cōseccrationis: caue-
 at ne hanc guttā consecrare intendat: p̄sertim si dubitat an sic gutta vi-
 ni vel aque. **G**ed vel absterget vel descendere in calicem faciat quantū
 cōmodo potest. **H**i autē post cōseccrationem guttam adherere calici vi-
 derit: nullo modo descendere faciat: quia ex hoc sequeret corruptio sa-
 cramenti ex parte si hec gutta nō esset cōseccrata: sed cum ablutione su-
 mat: vel ante ablutionē sub dubio vel cōditione: si de cōseccratione du-
 bitat. **S**imiliter faciat de particulis in corporali inuentis: sed post ab-
 lutionem eas nō sumat: cum nō sit ieiunus: sed reseruat eas in corpora-
 li et loco honesto usq̄ in crastinū vel alium diem: et tunc sumat et sacra-
 mentū si est certus: vel sub conditione si de consecratione nō est certus.

Expositio

Sed quid si sumendo calicem remanet particula in calice. Respondetur: debet digito ad labium calicis reducere et sumere: et nullo modo apponat vinum ante eius sumptionem: quia vinum citius descenderet: et sic sumeret non ieiunus est **Hoc**.

Hoc in uq. di. viij. etiam si vinum apponenterit: et sic simul sumererit: non peccaret: quia quod fit tali modo dicitur fieri simul: etiam si vinum citius descenderet: ut in ca. qua propter: de elec. et in l. cōtinuis. ff. de ver. ob. **E**grorans sacerdos vel moriens ante consecrationem: non est necesse ut aliud suppleat: licet possit: sed non debet a principio incipere si iam signa super hostias fecerat: sed incipere ubi ille dimisit. **E**t hoc propter duo est Albertum.

Primo ne iniuria fiat verbis et signis prioribus tanquam nihil virtutis habuissent: cum tamen ex ipsis materia recipiat quādam sanctitatem: ut efficiatur magis idonea ut in corpus christi transsubstantiet. **S**ecundo propter populum qui alias minus verba et signa canonis appreclarerit: si videret ea tam fac. le repeti tanquam priora nullius fuissent virtutis. **G**i

Innoe*c*, in autem dubitatur an compleuerit consecrationem hostie: tunc est innoe*c*, p̄sbyter incipiendum est ibi addendo: dominus noster jesus christus pridie q̄i pade*s*. non teretur tē. quia non dicitur iteratum quod nescitur factum ca. apostolica iterant.

Circa reuerentia sacramenti primo si misca vel aranea vel aliud būi simili ceciderit in calicem ante consecrationem effusus: das calix: et de novo vinum cum aqua sumatur: et procedatur modo quo supra. **S**i vero post consecrationem eadat: extrahat eam et lauet cum vino: nisi esset res venenosa vel que prouocaret vomitum: quia tunc omnia simul essent reponenda in vase alio: et aliud vnum sumendum et consecrandū: incipiendo ibi. **S**imilimodo tē. ut supra: a dictū est: quia nihil abominabile sumi debet occasione huius sacramenti. ut no. **B**lo. in ca. si per negligētiā: de cōsecre. dis. ij. **L**e a fornici nullum venenum debet sumi: aut alijs dari ne calix vite veretur in periculū mortis: potest autē venenum immissa cōiecturari si aranea magna fuerit. **E**t idcirco finita missa accipiat sanguine illum: et igne combureret cum aliqua stupa vel panno lineo in ipso madefactor: et cīne res ponet in sacrario. **S**anguis stillans aut effusus si ceciderit super tabulam et similia: statim lambatur omnino si potest fieri sine horrore: et postea locus radatur et rasura comburatur: et cinis iuxta altare recessatur: et sacerdos quadraginta diebus peniteat. **S**i vero ceciderit super linteum aut casulam: lambatur diligenter: et postea abluitur tribus vicibus calice supposito: et aqua ablutionis iuxta altare cōdatur: et sacerdos peniteat quattuor diebus nisi peruenierit ad tertium linteum: quia tunc nouem. **S**i usq; ad quartus riginti diebus peniteat: de cōsecre. dis. ij. **S**i per negligētiā: ubi **B**lo. hec penitentia erit: ut tot diebus ieiunet: et abstineat a sacramentorū cōmunione. **A**ddit Thom.

Quidam vltius partem illam linteum incedunt et comburunt;

Ex decre.

Vñ pape.

Misse

cineres in sacrario reponentes. **H**ec cum de hoc non habeatur preceptum neque ratio sufficiens: ideo non videtur necesse. **I**tem rasura et lorio potest differri post missam: caendum tamē ne locus maculetur: aut pedibus conculetur. **E**t cum residuo quod mansit in calice tempore suo procedat se sumpsisse: licet ordo consuerus et debitus non poruit in hoc casu obseruari: eo quod prius sumpserit sanguinem. **D**i hostia in terram cederit: puto et terram radendam fore: et rasuram incinerari: et in sacramento ponit: et supra. **T**ecus si super pallam altaris: aut pannū mundum ceciderit: si tamen inuenta fuerit. **S**i autē inuenta non fuerit aut mus comedenter dicit ca. **Q**ui non bene: de consecra. dis. ii. **Q**ui non bene custodient sacramentum: et mus vel aliud animal comedenter: quadraginta diebus peniteat. **Q**ui autem perdidenter: aut pars eius ceciderit: et non inuenta fuerit triginta diebus peniteat. **A**ddit Thomā eadem penitentia videtur dignus sacerdos: per cuius negligentiam hostie putrescunt. **E**uomens sacramentum per ebrietatem aut voracitatem laicus: quadragesima diebus debet penitere. Clerici vel religiosi per. lxx. Epilogiū xc. **S**i vero causa infirmitatis euomerit septem diebus peniteat: de cōfessā. distin. iij. **S**i quis per ebrietatem: et vomitus debet cremari: et cineres iuxta altare recondi: vel in aquam fluentem proīci fīm Raymū. in sum. **V**erum fīm sanctū Thomā vbi cunctæ species integre inueniuntur non sunt comburende: sed reverenter obseruande: vel etiam sumendas: quia manentibus speciis manet ibi corpus christi. **D**e sumptione tamen non semper est cautum: quia expertum est pestilentium euomus: illi sacramentū: quod cum sacerdos sumpsisset: statim infecrus fuit et mortuus. **E**t ideo modus fīm Raymū. et alios videtur melior: tum quia tales species euomites etiā sine nausea non possunt bene sumi: tum quia si reseruarētur: tandem putrescerent: forte ad maiorem irreverentiam sacramenti quod si statim combureretur: aut in aquam fluentē mitteantur. **M**ulti etiam dubitant an maneat ibi sacramentum quando tales species non ordinantur amplius ad cibum. **D**e penitentia vero cu[m] modo sint arbitrarie. **I**deo fīm sanctū Thomā attentis conditionibus negotiis et personae potest minui vel addi. **H**ostia cadens in calicem propter frigus: aut aliam negligentia ante fractionem: procedat: et postea simul corpus et sanguine in calice sumat. Non enim ex hoc sequitur imperfectione sacramenti: quia illa fratio solum pertinet ad rationem corporis mystici: et non ad rationem corporis christi veri. **S**i vero post fractionem ceciderit: aut inter frangendū: ita ut pars in manu remaneat: tunc frangat illam parrem in calicem mittat: quia prima casualiter cecidit. **S**imiliter faciendū si infirmus aut aliis cōmunicandus esset: nec alia hostia consecrata habereb[et]: quia sacerdos potest frangere hostiam sibi debitam in partes: et sic distribuere: ita tamen ut sacerdoti semper aliqua pars sumenda remaneat: quia celebranti precie

Expositio

petur sumere integrum sacramentum corpus et sanguinem sub utraque specie;
de pse. di. q. perlatu. **V**inum congelatum in calice ante consecrationem sacerdos
debet resoluere ut habeat rationem actualē potus; si tamen per negli-
gentiam forte non resoluit abhuc conficitur; quia vinum congelatum non distet
a non congelato nisi qualitate accidentalē. **Q**uando nova species ap-
paret in sacramento; ut species pueruli vel carnis cruentae et huiusmodi
non debet sumi ab eo cui sic apparet; sed ex exemplo **P**ascali et beati **G**e-
gorii debet sacerdos primo preces fundere ad deum; et ipsius deuotus et
orare; quatenus sua misericordia digna sacramentū hoc reducere ad pristinā
formā mādicationi congruā; et sic rediens deuote sumat. **S**i ho-
pes eius non exaudiantur; et oībus sub predicta forma appareat; debet cu-
re reliquias in loco apto ponit. **L**uius exemplū simile factu refert Alexau-
de ales. **A**t in hoc casu si aliquos sufficiunt mandatio spūialis; nec re-
quiritur secundaria consecratio. **H**ec omnes vero accipientia est de no-
vo hostia et cōsecranda; que si iterū appareat in specie carnis accipientia
esse iterū aliā; et sic de aliis. ppter canonē superius allegatum et capitulo
sequens. **C**ōperimus. **V**bi precipit; ut vel integra percipiāt; aut ab inter-
gris arceantur. **D**ecim primū videtur rationabilius; ne fiat processus in
infinitū. **P**otest autem huiusmodi a paritio ex duplice causa fieri. **P**rimo
a deo; vel ppter ardens desiderium suorum amicorum; qui sibi xp̄m sub sa-
cramento ostendi humiliter et deuote precantur; quorum precibus divi-
na pietas quādoqz condescendit; ut eorum deuotio amplius accen-
tur; vel propter hesitātes in fide sacramenti; ut ad veritatem fidei miracu-
lo invitentur et solidentur. **S**ecundo fieri potest illusionē diabolica ad
fallendum incautos; et sic quia non semper de miraculo constat; nemo le-
vis debet esse ad adorandum; sed potius animū suspendere quousque a
deo ab homine vel scriptura doceat. **N**ut sub cōditione; si nihil fraudis
apparet adorare; ut dicendo: **S**i tu es xp̄s; te ut xp̄m adoro; et hoc sub
cōditione non tam habitualē; sed etiā actuali. **S**upposito tamē miraculo
lo divino cōcorditer tenent doctores sub hac specie miraculosa vere cō-
tineri corpus christi; sed in modo an sc̄z sub tali specie apparet; eodem
modo sit christus sicut sub specie panis; ut tot⁹ sub tota et qualibet par-
te totus; vel sit sub illis dimensionibus circumscrip̄tive; diuersimode op̄i-
nantur. **N**am si **T**ho. sentit q̄ desinentibus dimensionibus panis non
maneret corpus christi. Non autem in tali apparitione desinunt; quia eis ma-
nentibus possunt alia accidentia mutari et miraculose formari; vel iocu-
lis intuentur; vel etiā in ipsis sacramentalibus dimensionibus ita sane
intelligendo q̄ ipsis manentibus alia accidentia sensibilita superindu-
cantur quibus accidentia panis relantur. **H**ec **E**gidius de romo opinatur; q̄ dimensiones panis divina virtute cōvertantur in accidentia
carnis vel pueri; ita ut dimensiones priores non maneat; sed sub illis
accidentibus sit corpus xp̄i; sicut prius fuit sub accidentibus panis. **E**t
in hoc discordat a sancto **T**ho. **C**ōcordat tamen in hoc q̄ talis species
carnis vel pueri non sit propriis species et figura christi; sed quedā for-

Missle

ma miraculose facta: sub qua non aliter sit corpus christi q̄ prius fuit
 sub speciebus panis: scz totum sub toto et qualibet eius parte. Quorū
 fundamentalis et concoitis est ratio: quia opinantur unum corpus fm
 proprias dimensiones nō posse esse in diversis locis. Christus autē sic
 est in celo: nec creditur propter huiusmodi apparitiones deserere celū.
 Item quia eodem tēpore contingit huius apparitiones in diversis lō-
 cis. Sed quicquid sit: de facto constat hanc rationē nihil concludere:
 cum in superioribus sit ostensum nō implicarenum et idem corpus cir-
 cumscripsi posse esse in diversis locis. Ideo est opinio altiorū cui con-
 sentire videtur Alexan. q̄ in istis apparitionibus: dum tamē a deo fiue
 et non humana procuratione aut diabolica illusione apparet christus:
 seq̄ ostendit in propria specie: et accidētibus suo corpori inherētibus:
 qualiter ostendit se discipulis suis per suam resurrectionē: et petro post
 ascensionē. Nec obstat q̄ nō semper apparet torus christus: sed aliqua
 pars carnis: aut i forma virili quā habet in celo: sed aliquādo i forma
 pueri: quia in potestate corporis glorioſi est et precipue in potestate chri-
 sti: et ab oculo nō glorioſo videatur fm se totum: vel fm partem in qua
 ritate magna vel parua: forma illa vel alia sub fulgore claritatis glo-
 riae vel sine: etiam ut appareat vni et nō alteri: sicut et angelis in corpore
 assumpto potest se vni ostendere et nō alteri eque presenti: fm illud Dani-
 elis. x. Vidi ego daniel solus visionem: porro viri qui crant mecum non
 viderunt. Et si iterum objeſcit: q̄ aliquando apparuit caro in loco sa-
 cramenti diuīnitate tēporis corrūpi et denigrari: sicut accidit in mar-
 chia teruisina: ybi a multis diebus videotur corrumpi. Caro autē christi
 est incorrūptibilis et gloriaſa. Respōdit Alexan. q̄ illud nunq̄ accidit
 quādo a domino fit ista apparitio: sed solū quādo fit procuratione hu-
 mana: vel operatione diabolica. Nam cū huiusmodi apparitiones fie-
 ri soleant ex misericordiā condēnsatione defectus fidei alicuius rollen-
 di: vel deuotionē augmētande. Si caro aut sanguis sit apparet̄ esset
 caro vel sanguis alicuius animalis: vel subito creatā: non induceret fi-
 dem aut deuotionē veraciter: sed portus ad idolatriā prouocaret: cum
 homines hoc miraculo induci in adorationē tanq̄ veri corporis et san-
 guinis christi procumberet. Hoc autē facere deum nephas est cogita-
 re: cum ipse sit vltor idolatrie: nō fautor: et per cōsequens veritatē sacra-
 menti ostendit per iudicia vera: nō simulata aut ficta. Sed ad hoc faci-
 le respondet alij adhuc nō esse fictionē aut deceptiōnē: quia tales speci-
 es diuinitus formātur ad alicuius veritatis figuratiōnē et ostensiōnē:
 vt scz per hanc miraculosam operationē ostendatur vere corpus christi
 esse sub sacramēto. Hic christ⁹ sine deceptiōne apparuit discipulis eun-
 tibus in emaus sub specie peregrini: quia in figura veritatis fm Iugl.
 Nec tales species absolute adorātur / sed christus sub talibus speciebus
 absq̄ idolatria. Pater ergo omnes illos modos esse possibles infinite
 potētē diuīne. Et forte nō eodem modo semper huiusmodi apparitio-

nes fiunt/sed modo illo/modo alio: prout summo conditoris placuerit:
et per consequens in tali casu: quis autem qualis sit modus ipse nouit qui
buiusmodi mirabiliter facit. Qui et maiora et mirabilia facere potest:
quod nos intelligere valeamus: ipsi soli honor et gloria: virtus et fortitudo:
sapientia et gratiarum actio in secula seculorum Amen.

Dicit expositio quadruplex totius officij missae: maxime enim ordinarii
rum romanorum: cum annexis questionum responsis in longius porrecta: quod
ab initio pretendebat per fratrem Johannem Hechoffen: ordinis fratrum be-
remitarum sancti Augustini: desiderante ab omnibus et singulis lectoribus:
vel alias fructu inde accipientibus: quatenus per misericordiam gratias
agant honorum omnium largitorum: deinde sanctis doctroribus: ex quo per scri-
ptis pleraque noscum excerpta. Demum orare per ipso collectore qui est in
ut, voluit; tamquam ut potuit omnibus predesse studuit et laborauit.

Impressum Basilee per Michaelem Furter
Anno salutifere incarnationis millesimoquin-
gentesimo nono klas Januarij.

do aliquo p[ro]p[ri]o fumis certis
quis aut quibus si modis
Qui t[em]p[or]e: m[od]estus
psi foli bonos: gl[ori]e
cula sculo s[ecundu]m d[omi]n[u]m.

: rotius officiis n[on]ne man-
u[m]b[us] r[es]ponsis in usq[ue]
Johannic[us] p[ro]p[ri]o
federantib[us] ab omnibus
pienibus: quartus p[ro]p[ri]o
ordine de laicis vocatus
Dem[oc]ri orate p[er] q[ui]o
bus p[re]dictis fudens i[n]to

Lee per T[he]o[phili]o[rum] b[ea]t[iss]imis
carmanis milifimus
Cas Januarij

Bacri car
exposito
interlin

